



BROD ZA LAJKU

TOMICA ŠČAVINA



SADRŽAJ

Nula je precijenjena	3
Ponekad, u ludilu se krije život	20
Smak svijeta je demode	36
Svjetlost u slijepoj sobi	51
Sve se vrti oko onog čega nema	59
Biće koje je nasamarilo smrt	75
Kad osjećaji odu u crveno, čovjek ne osjeća ništa	92
Blagoslov dječje logike	108
Život se sastoji od malih smrti	122
Izdaleka, sve izgleda strašnije nego što jest	140
Lajka se vraća na Zemlju	162
$1 \times 0 = 1$	179
O autorici	187
Impresum	188

NULA JE PRECIJENJENA

Tamara iz ruksaka izvadi paketić vlažnih maramica i počne pažljivo čistiti zvonce. Nakon godine dana borbe s paničnim napadima otkrila je da je fokusiranje na detalje smiruje.

- Dobro je - reče sebi u bradu - Prolazi.

Stvarnost je polako dobivala na gustoći, težini, čvrstoći, postojanosti. Stopala su joj doticala cipele, a cipele su doticale ljubičasti otirač s uzorkom crnih, stiliziranih ptica. Nakon dvije minute glancanja zvonca, svijet je ponovo postao stvaran. Ponovo je bila *tu*, u jasnoj točki vremena i prostora: pet sati, 28. prosinca 2017., Draškovićeve 23. Spremna za susret s njom... Nikom. Nikom Flandor.

Dva puta kratko pozvoni.

Tišina.

Pozvoni još jednom dugo.

Ispod špijunke primijeti sićušnu pukotina nalik skakavcu.

- Samo malo... - javi se glas iznutra.

Tamara pročisti grlo i prijede dlanom preko prsiju.

- Izvolite - reče mršava žena duge, narančaste kose i svijetlo plavih očiju - Koga trebate?

Imala je oko pedeset godina i tanke usnice bez osmjeha. Nosila je na sebi kuhinjsku pregaču punu tragova crvene i žute boje. Kosa joj je bila svezana u rep ističući lijepe crte lica s visokim jagodicama, međutim, nešto nije bilo u redu s njenim očima. Lijevo oko joj je bježalo gore, prema čelu, kao da pretražuje neku skrivenu ladicu unutar lijeve polutke mozga.

Tamara se, naglo poput bljeska, prebacila u njenu kožu, u njen raspareni pogled i ugledala sebe gdje stoji na pragu, blijeda i ukočena. Iz Nikine perspektive, ona je... tko? Djevojka smeđe valovite kose, zelenih očiju, obučena u jeans hlače i smeđu avijatičarsku jaknu.

Prodavačica pidžama? Susjeda koja žica šećer?

- Ovaj... radim anketu. Ako imate desetak minuta...

- Žao mi je, u poslu sam - prekine je ova, refleksno se osmijehne i zatvori vrata.

Tamara ostane na mjestu. Podigne ruku želeći ponovo pokucati, ali odustane. Što da joj kaže? Da anketa zapravo nije tako bitna, nego da joj je bitna ona? Zbog čega? Zbog toga što joj, eto, predstavlja nešto... posebno... nešto što nije tako lako objašnjivo?

Polako i zamišljeno, stepenicu po stepenicu, Tamara se spusti na polukat. Nasloni se na zid pored prozora i zagleda se u unutarnje dvorište ograđeno poluraspadnutim fasadama zgrada. Na betonskom tlu osjenčanom tamnozelenom mahovinom nalazila se tegla s palmom bez lišća, bicikl i stara perilica za rublje. Na konopcu se sušila nečija prugasta pidžama i red velikih, bijelih gaća. Miris starog, zagrebačkog haustora tjerao ju je na kihanje.

Tamara izvadi mobitel i nazove prijateljicu.

- Ej! Jesi je upoznala? - začuje s druge strane linije Sašin glas uronjen u žamor ljudi i škripu tramvaja.

- Nije me pustila unutra - nevoljko reče Tamara - Radi nešto, slika... Sva je pofarbana.

- Ma, daj... Nemoj mi samo reći da smo tu glupu anketu smišljale bezveze.

- Jedva da me i pogledala - odvrati Tamara ljušteći noktom bijelu farbu s okvira prozora.

- A da probaš kod susjeda?

- Kod kakvih susjeda?

- Pa, anketiraj njene prve susjede i pitaj ih nešto o njoj - predloži Saša - Pitaj ih je li... je li... zanimljiva, čime se bavi, ide li nekud van... Pitaj ih je li normalna!

- Vidiš, vidiš... To i nije tako loša ideja - reče Tamara krenuvši natrag uz stepenice.

- Čuj, malo mi se gubiš, na Kvatriću sam, neke žene prodaju trenirke za dvadeset kuna pa se deru - reče Saša.

- Ok, javim ti se kasnije, sad idem kod... - zastane Tamara pred vratima prvog susjeda Nike Flandor - Kod Futrića.

- Kod koga?

- Futrića, Futrića - reče Tamara - To je prezime. Evo me... tu sam. To su joj prvi susjedi.

- Ajde, kad završiš pošalji mi poruku pa se nađemo, može?

- Može.

Vrata pred kojima se Tamara našla izgledala su kao da ih je mjesecima nosilo more, ispirući ih solju i udarajući ih o kamenje. Kvaka je bila iščupana, a u rupu koja je služila kao špijunka bila je nagurana srebrna folija za pečenje. Zvonce je bilo prelijepljeno s nekoliko slojeva bijele izolir-trake.

Tamara snažno pokuca.

Iza vrata se začuje kašalj i mrmljanje.

- ...ko ...e? - javi se glas koji je, poput motora koji trokira, preskakao suglasnike.

- Radim anketu! - odvrati Tamara.

Foliju u rupi zamijeni tamno oko sa žutom bjeloočnicom i zgužvanim kapkom.

- ...emam ti ja veze s ...olitikom - reče starac.

- Nije o politici - reče Tamara.

- Nego?

- O čokoladi.

U rupi se pojave blijeda usta sa crvenim i ljubičastim mrljicama.

- A o ...oko...ladi... - reče starac razvlačeći, kao da pojam *čokolada* mora dovući iz daleke, zabačene mreže neurona zaraslih u gusti, moždani korov.

- Anketa je o tome koliko čokolade jedete, je li vam draža mliječna ili crna, volite li onu s čilijem ili s grožđicama...

- A, reci, imaš li ...aju ...okoladu?

- Imam Sniker's, Bajadere i Griotte.

- Koliko ...rijota?

- Molim?

- Ako te pustim, ...oliko ...rijota ću dobiti?

- Aha, Griotta... Pa, ovaj... sve - spremno će Tamara - Sve što imam.

- Sve? To je dobro... - zaključio starac ne znajući da je Tamarino sve u ovom slučaju dva - Uđi... - reče otključavši vrata.

Gospodin Futrić bio je nizak, poguren starčić lica naboranog poput slonove kože. Tanki, bijeli uvojci padali su mu preko ušiju ublažavajući oštrinu linija koje su mu se križale po čelu i obrazima. Čim je Tamara ušla, ispružio je ruku, tražeći predujam. Tamara je izvadila iz džepa jednu poluzgnječenu Griottu i odložila mu je na dlan.

- Ne bi smio, ali ...oću... - odmotao sjajni crveni papirić i položio kupolastu čokoladicu u usta - Imam rak... - dodao razgovjetnije, kao da ga je Griotta razbudila.

Prolazio je hodnikom polako, oslanjajući se desnom rukom o zid. Tamara je išla za njim slušajući škripu parketa. Otkako su joj, prije godinu dana, poginuli roditelji, smrt joj je postala usputna tema, nešto što se čuje i prečuje. Zvuk parketa je tu, smrt je apstrakcija. Tako je razmišljala Tamara.

Stan gospodina Futrića izgledao je kao unutrašnjost velike kutije za cipele. Na prozorima je imao tri sloja zavjesa, jer, kako reče, sve su prozirne, a zajedno čine jednu neprozirnu. Nije imao ni ormare ni police. Odjeća mu je, zajedno s masivnim, prašnjavim enciklopedijama, bila nabacana na najlone prostrte po podu, kao da ih prodaje na Hreliću.

- Vi selite?

- He... he... - nasmije se starac - Selim, selim.... Idem što prije... na drugi... svijet.

Smijeh mu je, mada slabašan i utonuo u grlo, bio začinjeno krutim komadićima prezira.

- A... Zna li vi onu vašu susjedu preko puta? - upitala Tamara.

- Niku? Mog anđela?... - upitala starac sklopivši kapke na pola, kao da upada u polusan.

Disao je glasno i šuštao. Pri jednom izdahu je mogao izgovoriti najviše tri riječi.

- Ovaj... ne znam je li anđeo, ali...

- Ona će mi pomoći... da preselim - reče on kimnuvši nekoliko puta samome sebi - Izvoli u

kuhinju, djevojko... gospođice...

- Tamara.

- Tamara... Koliko ti je godina?

- Dvadeset i dvije.

- Studi... - dobro se nakašlje - Studiraš?

- Da.

- A što?...

- Psihologiju.

- Aha... - reče starac sjedajući za kuhinjski stol na kojem se nalazila sasušena pelargonija posađena u konzervu od pasiranih rajčica - Još si mlada... pa ne znaš... najvažniju istinu - reče zatvorenih očiju i podignute glave, kao da se obraća nevidljivom oblačiću koji mu lebdi nad obrvama - Želiš li je... doznati?

- Pa, ovaj... Zapravo, više me zanima... - zausti Tamara, ali je on naglo prekine.

- Najvažnija istina glasi... - otvori on oči i, poput počasnog tepiha, odmota svoj pogled k njoj

- Ako daješ, uzet će ti... Ako uzimaš, dat će ti.

Nakon tih riječi, zatvori oči i ispruži dlan.

- Daj...

Tamara izvučje iz džepa Griottu i pruži mu je.

- Još si mlada... - reče on drhtavim rukama nespretno odmotavajući slatkiš - Neke svari... ne shvaćaš.

- Recite - oprezno će Tamara - Vaša susjeda... Ona je slikarica?

- Je... - odvrati on i stavi u usta Griottu zajedno s nekoliko komadića folije.

- Pazite, ostalo vam je...

- Neka, neka... - prekine je on - Nije meni lako s rakom... ali nije ni njemu lako sa mnom...

he, he... Vidjet ćemo tko će koga... prvi... srediti.

Dok ga je Tamara otvorenih usta promatrala, starac je polako, zatvorenih očiju žvakao.

- A oprostite... Koliko vi imate godina? - upita ona.

- Osamdeset... i osam... - reče on prstom ispisujući dvije položene osmice po zraku - U sljedeću nedjelju ću... biti duplo... beskonačan.

- U nedjelju vam je rođendan?

- Da... Rođen... dan - starac se sjetno osmijehne.

- A što ako beskonačnosti... nema? - upita Tamara - Što ako je beskonačnost samo... nešto podijeljeno s ništa?... Broj podijeljen s nula?

Gospodin Futrić ju je gledao, uvučen u dubinu svojih zjenica, nepomičan poput hobotnice koja viri iz rupe.

Naime, Tamara se s tim „ništa“ muči već mjesecima. Otkako ima previše vremena za razmišljanje, stalno joj se po glavi mota nula, taj broj koji nije čak ni broj, već odsustvo broja, a opet je osovina svih drugih brojeva. Da nema nule, ni jedan broj ne bi imao svoju vrijednost. U odnosu na nju, jedinica je jedinica, dvojka je dvojka, trojka je trojka. Svi brojevi imaju svoj nevidljivi početak u praznini, nepostojanju, nuli. I ne samo to. Jedan od osnovnih matematičkih postulata glasi: „Bilo koji broj pomnožen s nulom daje nulu ($1 \times 0 = 0$)“. Kakve to logike ima? Ako već imamo nešto (bilo koji broj) i to pomnožimo s *ničim* (nulom), kako od toga ispadne ništa kad to *nešto* i tako ničim nije bilo dotaknuto? Umnožimo li jednu jabuku nula puta, dogodi se - što? Jabuka nestane? Zar ne bi bilo logičnije da je jedan puta nula jednako jedan, a dva puta nula jednako dva? Jer, ovako kako sada stvari stoje, nula je suviše moćna, uvijek nadvlada i poništi broj s kojim se suočava. Još čudniji postulat je onaj u kojem nula ima nadnaravne moći: „Bilo koji broj dijeljeno nula jednako je beskonačno ($1 : 0 = \infty$)“. Po toj logici, beskonačnost je tek nešto podijeljeno s ništa, broj podijeljen s nula. Tamara smatra da problemi vezani uz nulu nisu konceptualni, već su stvarni i da, za budućnost ljudskog roda, mogu biti presudni. Mobiteli, sateliti, atomske bombe, sva čuda moderne tehnologije nastala su pomoću te, nastrane matematike. Da može, Tamara bi to istog trenu promijenila. Tko zna kakva bi tehnologija nastala i kako bi se naša civilizacija razvijala kad bi se nuli oduzela njena moć i kada bi ju se tretiralo kao ono što ona zaista jeste - ništa.

Otkako su joj roditelji autom sletjeli niz liticu, Tamara je ovakve i slične misli skupljala u

guste, grozdaste nakupine koje je držala na suhom i tamnom mjestu unutar svoje glave. U tom svom internom laboratoriju, pokušavala je skrojiti novi prostor-vrijeme sustav u kojem se isplati postojati, u kojem vrijedi postojati, u kojem... postoji.

- Još... - reče gospodin Futrić otvorivši oči i ispruživši dlan.

- Nemam više Griotta - reče Tamara povukavši se natrag u spiralnu kućicu svog uma, poput puža kojem je neoprezan prst dotaknuo ticala - Hoćete Bajaderu?

- To nije... isto.

- I Bajadera je fina - reče Tamara i brzo izvadi iz džepa dvije Bajadere - Recite, ova vaša susjeda... - upita pruživši ih starcu.

- Nika... - izgovori on pažljivo, kao da glasom slaže stakalca kakvog krhkog vitraja - Naslikala mi je... anđela.

- Mogu ga vidjeti? - upita Tamara - Ovaj, i ja sam... znate, slikarica... Anđeli su... impresivni, mislim... to je vječna tema...

Koja laž. Nikada se nije bavila slikanjem, a još manje anđelima.

- Anđeli su glupost... - sreže on - Ali, ovaj moj... - doda mekše - je poseban. To je anđeo... bez krila.

Korak bliže anđelu bez krila za Tamaru je značio korak bliže ka Niki. Vidjela ju je na svega deset sekundi, čula je kako izgovara, zajedno s veznicima, svega devet riječi (izvolite-koga-trebate-žao-mi-je-u-poslu-sam), a opet, bila joj je tako važna. Važna kao što je matematičaru važna nula. Bez nule, nijedan broj ne bi imao sebe, a matematičar bi ostao bez ikakvog oslonca za svoje teorije.

- U spavaćoj sobi... - reče starac pokazavši vrata nasuprot ulazu u kuhinju - Tamo je... Možeš ga vidjeti... ako mi daš... - dostojanstveno izdigne obrve - Sve čokolade.

Tamara posegne u džepove i izvadi tri Bajadere i Sniker's.

- To je to - reče i krene u spavaću sobu prije nego se stari imao prilike predomisli.

Vrata spavaće sobe bila su slična ulazima. Izgrebana, oljuštena, kao da ih je noćima salijetalo krdo demona. Tamara ih kažiprstom desne ruke gurne i zakorači u sobu koja je

bila u početnom stadiju renoviranja. Za razliku od ostalih prostorija u stanu, tu je bio sav potreban namještaj: veliki krevet od tamnog drveta, noćni ormarić, stolica, pa čak i fotelja. Sve to skupa bilo je nagurano na sredinu sobe i prekriveno slojem čvrstog, prozirnog najlona. Zidovi i strop su bili mjestimično gletani, spremni za krečenje.

- Ispod kreveta je... - ogласi se starac iz kuhinje.

Tamara se sagne i posegne za slikom umotanom u komad bijele plahte. Odmota je pažljivo, kao da odmata ranjenika. Bilo je to platno od metar puta metar i pol, oslikano akrilom. Starčev anđeo bez krila bio je poluprozirni mladić koji je, lako poput pera, padao kroz oblake. Duga, smeđa kosa plela mu se oko čela i vrata. Zatvorenih očiju, sa smiješkom na usnama, prepuštao se padu. Nije mario za tamne vrhove grada, oštre krovove i mnoštvo TV-antena. Nije mario nizašto... Iza zatvorenih kapaka, bio je kod kuće.

- Vidiš... - reče gospodin Futrić koji se nečujno pojavio na vratima - Ima rupicu na bradi... kao ja.

Tamara kimne glavom.

- Vi kao da... jedva čekate umrijeti - reče ona.

- Da... - odvrati on, a usnama mu zatitra jedva primjetan smiješak - Sutra krećimo, a prekosutra... odlazim.

- Ali... Ako odlazite, zašto krećite?

- Jer odlazak... mora biti lijep.

Koji čudak, pomisli Tamara, sve je obrnuo. Umjesto da uređuje stan za život, uređuje ga za smrt.

- Nika i ja ćemo to... fino izbijeliti... sve ovo - reče on pokazavši oko sebe.

Na spomen Nike, Tamara prebriše svaku suvišnu misao i brzinom svjetlosti u glavi skicira sutrašnji dan. Gospodin Futrić, Nika i ona... Ne, ne, fali još netko. Gospodin Futrić, Nika, ona i... Saša. To je to. Njih četvero će sutra biti tu. Krećit će zidove.

- Moja prijateljica i ja ćemo vam pomoći - reče umotavši sliku u plahtu i vrativši je pod krevet.

Starac žmirne i nakrivi glavu poput papige.

- To je prevelik posao za dvoje. Znae, moja prijateljica i ja volontiramo u udruzi *Pomozi blišnjemu* i... jednostavno... volimo pomoći.

Starčevo lice se razvuče u samozadovoljan osmijeh.

- Daj i uzet će ti... Uzmi i dat će ti... - reče i okrene joj leđa, kao da odlazi na dalek put.

- Ostavit ću vam broj mobitela u slučaju da bude nekih promjena - reče Tamara i izvadi iz džepa ljubičasti blokić i kemijsku - Onda, kada da budemo tu?

- Sutra u podne... he, he.. i ne zaboravi... donijeti još čokolade.

Tamara u blokić napiše svoj broj, istrgne list i gurne ga starcu u ruku.

- Anketu ćemo onda riješiti sutra, nije bitno, sad idem, predugo sam se zadržala - reče požurivši prema izlazu.

- Griotte, molim... - dobaci joj on na hodniku.

- Dogovoreno, vidimo se sutra u podne! - odvrati ona i požuri niz stepenice.

Silazeći, u mobitel utipka poruku *Za petnaest minuta na trgu?* i pošalje je Saši. Za nekoliko sekundi joj se vrati odgovor: *Ok*.

Vani je dočeka hladan, oštar zrak koji je naglo razbistri. Spašena je. Izašla je iz legla demona, klisnula je starčevoj uzmi-daj-filozofiji. Duboko udahne i nekoliko puta prođe prstima kroz kosu kao da je želi očistiti od prašine i mirisa plijesni. Iz ruksaka izvadi ljubičasti šal i crnu kapu, pa čvrsto omota šal oko vrata i nabije kapu na glavu. Iz džepa jakne izvadi ključ i skine lokot sa svog crvenog sportskog bicikla koji je ostavila privezan uz stup. Uskoro ga više neće moći voziti, sutra najavljuju snijeg.

Iz pretinca ruksaka izvadi *iPod*, stavi slušalice na uši i pritisne *play*. Počne svirati *When she's near* od Fiction Family.

- When she's near, the New Year's here ... - počne tiho pjevušiti krenuvši prema trgu.

Vozila je brzo, između tramvajskih šina i kolnika. Trebala joj je ta brzina kao protuteža ekstremnoj sporosti koju je doživjela kod gospodina Futrića. Pogledom je okrnula čovjeka u

sivom kaputu i njegovog kokeršpanijela, piliće u obližnjoj mesnici i tamno zelenu maramu žene u crnom Volvu. Te pokretne slike, ti djelići nečijih života bili su joj poput melema za zjenice. Plašila ju je pomisao da svako od tih bića ima svoju dubinu, svoje planove i brige, svoju omiljenu hranu i omražene susjede. Plašila ju je pomisao da je svatko od njih svojevrsan bezdan koji usisava svijet.

Stigavši do Trga Burze, zaustavila se pored štanda s *Bakinim pitama* i kupila pitu od jabuka. Zatim je *When she's near* stavila na *repeat* i krenula Jurišićevom prema trgu.

Saša ju je čekala ispod sata. Visoka, smeđooka, s desnom stranom kose dugačkom, ofarbanom u ljubičasto, a s lijevom stranom kratkom, ofarbanom u crno. Na sebi je imala crnu komandosicu ispod koje je nosila sivu trenirku. Da se razumijemo, Saša uvijek nosi sivu trenirku. Prije tri godine se priključila pokretu *The grey sweatsuit revolution* koji su 2004. godine osnovala dvojica Kanađana: Jeremy Stewart i Simon Wilkinson. Njima se zgadio svijet mode i odlučili su ga bojkotirati. I Saši se, naime, zgadio svijet mode. Do osamnaeste se bavila manekenstvom, a onda je pukla i otišla u sivotrenirkaše. Mada su Jeremy i Simon svoj sivi film furali samo jednu sezonu, Saša ga je furala već treću godinu.

- Bok - nasmiješi se Saša čije tamnoputo, duguljasto lice je pomalo podsjećalo na vučje.

- Bok! Što radiš sutra u podne? - upita Tamara silazeći s bicikla.

- Što je sutra? Petak?... U jedanaest idem na jedno predavanje.

- Kakvo predavanje?

- Dolazi jedna žena iz Engleske govoriti o svojoj knjizi - reče Saša - Tema je ful zanimljiva.

Tamara krene zavezati bicikl o obližnji koš za smeće.

- Daj, zašto ga ne vežeš negdje drugdje? - upita Saša namrštivši se.

- Zašto? Pa, tu mi je zgodno.

- Da, ali, to je smeće.

- Kakve to veze ima? - upita Tamara.

- Vežeš se za smeće, kužiš?

- Joj... - Tamara okrene očima i dovrši s vezivanjem bicikla - Opet ta tvoja luda tumačenja. Ne vežem *sebe* za smeće, nego bicikl.

- Ali, bicikl je tvoj, ti ga voziš, ti biraš gdje ćeš ga vezati, on je, simbolički gledano...

- Saša - prekine je Tamara - Bicikl nije dio mene. Drugim riječima, ja nisam bicikl! Kužiš? Ja sam ja, bicikl je bicikl.

- Ok, rekla sam ti...

- Sljedeći put možeš slobodno prešutjeti. Vidim da ti stara opet ispire mozak.

Saša skupi usta kao da joj se pod nepromisljeno umjesto žvake našao komadić sapuna.

- Moja stara je jedno, a ja sam drugo, ok?

- Isto kao ja i bicikl, ha? E, pa, nije ok - reče Tamara - Ona tebi svrdla mozak, pa ti meni svrdlaš mozak. Meni je jasno da nije lako imati majku psihijatricu, ali nije ni meni lako imati najbolju prijateljicu koja mi pokušava uvaliti u glavu taj... bizaran način razmišljanja.

- Samo pokušavam pomoći - reče Saša vrhom cipele tapkajući po žvaki koju je upravo ispljunula na pod.

- Puno bi mi više pomoglo kada bi prestala glumiti psihijatra i jednostavno mi ostala prijateljica.

Saša slegne ramenima, nabije kapu čvršće na glavu, zategne šal i osvrne se oko sebe. Trg je bio okićen velikim, crvenim, masivnim srcima. Dan je bio hladan i rijetki prolaznici su hodali zgureni, kao da pod bradom čuvaju nešto što bi podizanjem glave mogli ispustiti.

- Kuda ćemo? - upita Saša.

- Ajmo do onog parka iznad Opatovine - predloži Tamara.

- Može - reče Saša i one krenu preko trga, od sata prema Dolcu.

- Znači, sutra ideš na predavanje...

- Da, tema je: disocijacija. To ti je ono što ti imaš.

Tamara osjeti navalu vrućine od trbuha prema glavi. Zadnje što joj treba je Sašino

dijagnosticiranje. Zajedno su studirale i međusobno analiziranje je oduvijek bilo sastavni dio njihovog prijateljstva, ali u posljednje vrijeme, to ih je vodilo samo u svađe.

- Kako to misliš „ono što ja imam“?

- Pa, mislim... Poginuli su ti starci i sad si se odcijepila od svega.

- Ne kužim... Kako sam se to ja, molim te lijepo, *odcijepila* od svega?

- Ponašao se kao da je to bio film - reče Saša.

- Pa je, bio je film. Svako sjećanje je kao film... Samo što se vrti s unutrašnje strane očiju, u glavi. Poginuli su i... što ja tu mogu? Svijet je čudan... Život ide dalje.

- Ali, Tamara, ti nisi ni suzu pustila.

- Nisam jer... ne mogu.

- Dobro, ok, kužim to. Ali, daj si bar priznaj da je to problem. Tijelo te izdaje, svako malo imaš napad panike.

- Moja panika nema veze s tim.

- Aha... A baš si eto, slučajno, prvi napad panike imala tri dana nakon što su poginuli.

- Okrutna si.

- Samo sam iskrena - reče Saša - Prijateljica sam ti, tko će te suočiti s istinom, ako ne ja.

- Jebi se.

- Zadnjih godinu dana si u depresiji, a zadnjih mjesec dana u ludoj opsesiji za tom... čudnom ženom.

- Rekla sam: jebi se.

- Baš me briga - odbrusi Saša - To ne znači da ću prestati misliti ono što mislim.

- Jel te uopće zanima moja nova ideja u vezi te čudne žene?

- Naravno da me zanima.

- Onda slušaj... - reče Tamara - Moj prijedlog je da se ti i ja sutra u podne nacrtamo kod njenog susjeda, gospodina Futrića i svi zajedno okrećimo njegovu spavaću sobu. To su namjeravali napraviti on i Nika, a ja sam predložila da im nas dvije pomognemo. Jesi za?

- Ti nisi normalna.

- Evo ga sad... Zar nisi rekla da ćeš mi pomoći?

- Ma, jesam, ali... - okrene očima Saša - Kako da dođem nepoznatom čovjeku na vrata i kažem mu da mu hoću krečiti stan?

- Ne moraš mu ništa reći. Mi smo članovi udruge *Pomozi bližnjemu*, kužiš? Volontiramo, idemo okolo i pomažemo.

- Fakat si to dobro smislila. Svaka čast...

- Jel to znači da može? - molećivo će Tamara.

Saša ne odgovori ništa. S rukama u džepovima, hodale su preko Dolca, među praznim štandovima tržnice. Počela je sipiti kiša.

- Znaš koliko mi je to važno - reče Tamara.

- Znam - uzdahne Saša - K vragu i disocijacije... Ići ću s tobom.

Tamara na trenutak zatvori oči osjećajući kako joj sitne kapi kiše padaju na čelo.

- Hvala... - reče.

- Jebi ga, Tamara, što ću s tobom... - promrmlja Saša šutnuvši trulu polovicu jabuke koja joj se našla pod nogama - Daj mi reci što ćemo u parku? Pokisnut ćemo.

- Nećemo dugo - odvrati Tamara - Imam nešto fino i kratko.

- Zar nisi rekla da prestaješ pušiti haš?

- Rekla sam da prestajem kad potrošim zalihu.

- A koliko ga imaš? Kilu?

- Čuj, ne moraš ti pušiti ako nećeš - reče Tamara.

- Ma, hoću, super je.
- Onda šuti i puši - reče Tamara izvadiвши iz torbice tanki joint veličine malog prsta.
- Zar tu, u hodu?
- Ma ne brini, vidiš da nema nikog.

Saša primi joint i pažljivo ga zapali. Udahne dva dima, zadrži ih duboko u plućima i doda joint Tamari.

- Ovo mi pomaže - reče Tamara kratko povukavši dim - Od ovog ne odlijepim, nego se zalijepim.
- Kako to misliš?
- Ma, čudno je to... Kao da mi slijepi stanice. Znaš, ono... Kad me hvata panika, osjećam se kao da mi je tijelo rasuto na djeliće koji se hoće razbježati. A kad se napušim... sve se opet zgusne, poveže.

Saša izvadi iz džepa vrećicu s pistacijama i istrese nekoliko komada Tamari na dlan.

- Hvala... - reče Tamara osjetivši kako joj se želudac odjednom počinje puniti lakoćom, kao da je progutala balon od helija - Saša...
- Da?
- Evo, sad me hvata.
- Ma, daj... Stvarno? - zastane Saša i zagleda se Tamari u oči.
- Da, hvata me panika... A znaš zašto?
- Jer si povukla previše?
- Ne. Jer sam na dan kada su mi poginuli starci jela pistacije.
- Sorry... - reče Saša spremivši vrećicu u džep.
- U redu je, proći će... Jebene pistacije...

Prije godine dana, 12. kolovoza 2016. Tamara se spremala zajedno s roditeljima krenuti na

Cres. U deset ujutro svi troje su se našli u garaži. Majka je čistila vjetrobran, otac je tražio mjesto za peraje, a Tamara je stajala pored pretrpanog auta, mrtva umorna od tuluma na kojem je bila večer ranije. Stavila je u usta čvrsto zatvorenu pistaciju i pokušala je otvoriti zubima. Taman kad je otac uspio ugurati peraje pod sjedalo suvozača, na četvorci (gore, desno) pukla joj je plomba. „Shit“, rekla je, popela se u stan i nazvala zubara. Naručio ju je za sutradan. Sišla je dole i rekla starcima: „Vi idite, a ja ću doći autobusom, prekosutra. Neću da mi pukne zub, to je četvorka, bit ću krezuba.“ Njima je to bilo ok. Natrpali su u auto još stvari i krenuli. Pet sati kasnije, dok je Tamara na Discovery Channelu gledala emisiju o tuljanima, zazvonio joj je mobitel. Na zaslonu je pisalo „tata“. „Ej, stari“, javila se, „Nemoj mi reći da ste već tamo“. Međutim, s druge strane nije bio tata, već profesionalno suosjećajan neznamac. „Oprostite, ovo je broj koji je s ovog broja često biran“, rekao je. Tu čudnu rečenicu Tamara će pamtiti do kraja života.

- Bila si u pravu - reče Tamara fokusirajući se na žar jointa - Moja panika ima veze s njima... sa starcima.

- Ajmo hodati, bit će ti lakše.

- Već mi je lakše. Navikla sam... biti van sebe.

Saša uhvati Tamaru pod ruku i one polako krenu preko Opatovine. Hodale su usklađeno, dijeleći dimove. Tamara osjeti kako joj se znoji dlan u kojem je stiskala pistaciju. Misli su joj krenule poznatim, utabanim stazama. Pitala se... Što da tog dana nije stavila pistaciju u usta? Što da joj nije pukla plomba? Što da je kupila drugu vrećicu pistacija i da u toj vrećici nije bio ni jedan koji se teško otvara? Što da joj je zubar rekao da može doći odmah, da će joj popraviti zub istog trena? To „što ako“ je Tamaru izluđivalo. Nakon što je proučila Teoriju kaosa i na svojoj koži osjetila značenje rečenice „Leptir koji zamahne krilima u Pekingu može uzrokovati uragan na Floridi“ nije se mogla prestati pitati... Jesu li pistacije bile taj famozni zamah leptirova krila? Ili je to bila dotrajala plomba? Ili je to bila žurba s kojom joj je zubar postavio plombu godinu dana prije? Ili je to bio zubarev virozni klinac koji ga je pola sata prije nazvao i tužnim glasom upitao: „Tata, kada ćeš doći kući?“, pa joj je zubar prilijepio plombu na brzaka? Ili je plomba bila savršeno postavljena, ali je pistacija bila tako vraški tvrda jer se napila sunca na najvišoj grani drveta? Gdje je bio uzrok? Gdje je bio početak tog niza naizgled beznačajnih događaja koji su doveli do toga da njeni roditelji, bez nje, slete s litice?

- Mislim da je najveći problem u tome što si izgubila povjerenje - reče Saša.

- Povjerenje u što?

- Pa, u... život.

- U život... - ponovi Tamara kao da pokušava dokučiti značenje te riječi.

Plašio ju je razmak među riječima. Imala je osjećaj da su to provalije. Riječi su planine, a razmaci među riječima su duboke, duboke provalije.

- Da, život s velikim ž - reče Saša.

- Što je to? Kreator ili neka vrsta prirodne sile?

- Što ja znam... Svejedno.

- Nije svejedno - odvrati Tamara - Ako je kreator, onda je seronja, a ako je prirodna sila, onda je... nastrana.

- Vidiš, to je ono što ti pričam. Nemaš povjerenja.

Tamara otvori jednu pistaciju i pažljivo je stavi u usta. Povučte tri kratka dima i pruži joint Saši. Stigavši u park zaustavile su se pod velikim drvetom divljeg kestena. Iza njih se nalazio zid prekriven bršljanom i grafitima, a s desne strane malo dječje igralište. Osim njih dvije, u prostranom parku nije bilo nikog. Mrak, ulične svjetiljke, miris mahovine i kiša koja i dalje lagano pada.

- Danas sam na You-tubeu gledala video o osama - reče Tamara - To su bile nekakve ose-paraziti koje se hrane gusjenicama. Znaš što rade? Ubodu gusjenicu, snesu u nju jaja i iz tih jaja se izlegu larve koje gusjenicu polako izjedaju iznutra.

- Fuj. Zašto mi to pričaš?

- Pazi, to je tek početak. Larve osa su unutra dvanaest dana, rastu, tove se, piju gusjenici krv, ali zaobilaze vitalne organe kako je ne bi ubile. Zatim im narastu sitni, šiljati zubi kako bi pomoću njih mogli progristi tvrdu kožu gusjenice i izaći van. Dok izlaze, izlučuju tekućinu koja gusjenicu paralizira.

- Užas - reče Saša pruživši joint Tamari i povuče rukave preko dlanova kao da se štiti od nevidljivih, letećih parazita.

- Slušaj sad ovo. Nakon što larve izađu van, gusjenica im počinje služiti. Ponaša se kao da su joj larve isprale mozak, umata ih u kukuljicu u koju bi inače umotala sebe i pazi na njih kao da su joj djeca. Trudi se oko njih i brani ih od neprijatelja sve dok od iscrpljenosti i gladi... ne umre.

Tamara povuče zadnji dim jointa, ugasi ga o klupu i spremi opušak u praznu kutiju od cigareta.

- I sad ti meni reci... Jel to priroda u koju bih trebalo imati povjerenja?...

PONEKAD, U LUDILU SE KRIJE ŽIVOT

Tamara otvori oči i sjedne na rub kreveta trljajući kapke kao da želi izbrisati prizore koji su joj se utisnuli s unutarnje strane zjenica. Imala je ružne snove. Hodala je kroz gustu, prozirnu smjesu koja joj je sezala do bedara. Bila je u pustinji od ljepila. Oko glave su joj letjele nervozne lastavice koje su kroz svoje otvorene kljunove na nebo projicirale pokretne slike, kao da su progutale sićušne kino-projektore. Nasilje, kataklizme, bolesti... Slike užasa. Mentalna crna kronika.

- Dosta mi je toga... - iscrpljeno će Tamara nagnuvši se da s poda uzme daljinski - Hoću isključiti to... - reče uključivši cd player.

Zapljusnuo ju je val zvuka. Zatim se val povukao, a slučajni tonovi klavira su se nastavili kotrljati kao zrnca pijeska. *The Necks*, album Aether. Zadnjih tjedan dana joj služi za neku vrstu psihičkog umivanja.

Pola godine ranije, Tamara je prodala trosoban stan u kojem je živjela zajedno s roditeljima i kupila si garsonijeru od četrdeset kvadrata u potkrovlju trokatnice na Vrbanima. Nije se baš dobro snašla u tim transakcijama. Radnici, pravnici, prodavači, kupci... svi skupa su je preveslali za barem petnaest tisuća eura. Možda i više, ne zna... No, nije joj ni važno. Važno joj je da sada s prozora može vidjeti Jarun, a ako se prilično nagne, može i dotaknuti granu visokog stabla kojem ne zna imena. Stan joj je nov, svijetao, polu-uređen. Želi ga dovesti u red, ali nema ideju o cjelini, već samo o djelićima. Gdje god pogleda, povuče je dubina mikrokozmosa. Prašina koja svjetluca na suncu, zrnca kave na rubu šalice, dlačice na stražnjim nogama mušice. Kada je po prvi put zakoračila u taj svoj novi, prazan prostor, osjećala se poput astronauta u bestežinskom stanju. Osjećala se odvojenom od sebe, kao da je cijela njena ličnost tek naljepnica koja se (jer je slučajno ostala na kiši) odlijepila s teglice. Jela je više nego inače (naročito pohani kruh sa džemom od šljiva) i udebljala se pet kila, sve u nadi da će je osjećaj težine u želucu prikucati o pod, održati je na okupu. No, panika nije prestajala. Izvirala joj je iz šupljikave strukture kostiju, pupala u prsnom košu, raspršivala joj tijelo u fini prah poput onoga na krilima leptira. Kako bi se (barem pogledom) imala za što uhvatiti, brzo je nabavila debeli katalog za uređenje prostora i ispunila stan najnužnijim komadima namještaja. Krenula je od jednostavnog, zenovskog dizajna. Kombinacija tamnog i svijetlog drveta, brodski pod, bijele zavjese s uzorkom svijetlozelenih bambusa preko velikih prozora. Puno svjetla. Puno, puno svjetla. Snažno sunce ujutro. Popodne: lampe od pruća,

lampe od žice, lampe od stakla (razbacane po podu, nalik kockama leda).

Kao i svakog jutra, umila se, oprala zube i pred širom otvorenim prozorom napravila nekoliko vježbi istezanja. Zatim je sjela za stol i doručkovala pitu od jabuke koju je kupila dan ranije. Pitala se tko je osoba koja je gulila jabuke i savijala listiće tijesta. Jer, ribajući jabuku, možda je naribala i djelić svog nokta. Taj djelić nokta (kao i svi djelići noktiju) je izgrađen uz pomoć određene količine kalcija koji je u tijelo dotične osobe (stvoriteljice pite) možda dospio iz domaćeg sira, dimljenog škripavca koji prodaje brkati čovjek na tržnici u Staglišću. To bi značilo da nepoznati brko upravo utječe na Tamarinu probavu, a da ga slučajno sretne na tramvajskoj stanici, vjerojatno se ne bi ni pogledali. Ili možda bi... baš zato što je kalcij iz njegovog sira preko nokta i pite stigao u njen probavni trakt. Možda je to tajna veza zbog koje bi se njih dvoje slučajno dodirnuli ili pogledali i... ništa. Njihova povezanost je ipak tek neznatna. Svega nekoliko molekula kalcija.

„Možda“ napiše Tamara grafitnom olovkom na zid pored prozora. Na tom zidu bilo je ispisano mnoštvo riječi, ali nijedno „možda“. A upravo ta riječ joj poput singerice opšiva um, štepa misli, povezuje dijelove stvarnosti koji se uporno razilaze, poput rakove djece. „*Možda* je uzrok moždanog udara“, dovrši svoju formulu Tamara. Vidjela je toliko filmova u kojima luđaci ispisuju šifre i simbole po zidovima i na toj slobodi im je uvijek potajice zavidjela. Sada, bez roditelja, ispisivala je svoje najluđe rečenice po zidu znajući da je nitko zbog toga neće pozivati na red. Jer... reda ionako nema. Red je besmislena riječ koja se nikada neće naći na njenom zidu jer svemirom vlada kaos.

Zataknuvši olovku iza uha, vratila se za stol i nastavila jesti pitu. Misli su joj se vratile na djelić nokta koji je možda na putu (ili će sa sljedećim zalogajom tek krenuti na put) kroz tamu njenog probavnog trakta. Tko je vlasnica nokta? Kakav joj je jučer bio dan? Dok je radila pitu, je li bila nervozna? Da, vjerojatno je bila nervozna. Ne voli svoj posao. Završila je pravo, ali nikako da se zaposli u struci. Zapravo, ne osjeća se sposobnom da bude pravica zato što više ne vjeruje u pravdu. Smatra da je nepravda sam temelj stvarnosti. Nepravedno je, recimo, roditi se, a da te nitko ne pita želiš li to. Život (s velikim ž, u koji bi se, po Sašinim riječima, trebalo imati povjerenja) ispljune te u nekoj točki vremena i prostora, nesvjesnog i bespomoćnog, programiranog na sisanje, rast, plakanje, izbacivanje izmeta i refleksno osmjehivanje. Odatle nadalje, ti si u zatvoru svog tijela. Ti si čovjek. Tražiš svoje mjesto pod suncem, jer jesi pod suncem. Tu si. Nema ti druge.

Tamara baci pogled na obiteljsku fotografiju koja joj stoji na radnom stolu. Majka, otac i ona na Triglavu. Na fotografiji, Tamari je četrnaest godina. Jako liči na svoju majku. Obje imaju

guste, tamne obrve, spojene dlačicama koje Tamara svakih tjedan dana čupa. Obje imaju jajoliku glavu s rupicama na obrazima i delfinski osmjeh, s uglovima usana uvrnutim poput puževih kućica. To je jedina obiteljska fotografija koju je Tamara zadržala. Ostale fotke je, zajedno sa svim njihovim i svojim stvarima, bacila. Naručila je dva radnika koji su u šest sati ispraznili cijeli stan. Kuda su sve to odnijeli, ne zna. Zna samo da, kada je uselila u novi stan, nije imala ni četkicu za zube. Imala je priličnu svotu novca na računu, fotografiju s Triglava i sebe. To je bilo sve.

Nakon što je pažljivo progutala posljednji komad pite (na svu sreću, nije osjetila nikakvo grebuckanje u grlu), Tamara uzme mobitel i nazove Sašu.

- Dobro jutro.
- Koliko je sati?... - javi se s druge strane Sašin pospani glas.
- Deset. Za dva sata moramo biti kod Futrića.
- Futrić... Koje glupo prezime. Znaš li što ćeš joj reći?
- Kome, Niki? - upita Tamara sjedajući za kompjutor.

Razmakne skripte iz Razvojne psihologije i kavu od prekjučer kako bi se domogla tastature i miša. Zatim na brzinu u tražilicu utipka „Nika Flandor“.

- Da, što ćeš je pitati? - upita Saša.
- Hmm... Nemam pojma. Evo, upravo opet gledam nešto o njoj na netu... Sutra će imati promociju slikovnice. Ona je radila ilustracije, a napisao ju je neki Tibor Saverski. Možda da je pitam nešto o tome...
- Mislim da moraš znati što tražiš, inače... nema šanse da ćeš to naći - reče Saša.

Glas joj je odjekivao, čulo se puštanje vode.

- Što ti... zapravo želiš od nje? - upita Saša, a odjek kupaonice prida njenom pitanju dozu mistike.
- Što želim od nje?... - zamisli se Tamara.

Kada bi odgovarala sasvim iskreno, bez imalo brige hoće li je Saša razumjeti ili ne, odgovor

bi glasio: „Želim ući pod kabanicu njene prisutnosti i prisjetiti se lebdenja.“

- Pa, znaš što želim. Želim shvatiti zašto je napravila to što je napravila i... kako joj je bilo - odvrati Tamara odlučivši se za manje poetičan odgovor.

- To ćeš je pitati?

- Ma, ne. Ne tako direktno. Bar ne sutra...

- O čemu ćete onda razgovarati? - uporno će Saša.

- Pa, ovaj... Improvizirat ću, smislit ću nešto. Hoću... hoću je upoznati. Voljela bih znati čim se sve bavi, kakva je osoba... jednostavno sam radoznala. Bit ćemo u istoj prostoriji barem tri sata. Nešto ću valjda saznati.

- Mogu ti reći da sam i ja sad već prilično radoznala.

- Vidimo se onda u dvanaest pred njenom zgradom, može? - skratila Tamara.

- Može. Draškovićeve... koji broj?

- Dvadeset i tri.

- Važi, vidimo se tamo.

Sljedeća dva sata Tamara je odlučila provesti hodajući gradom. Treba joj fizička aktivnost, treba joj ritam za misli. Inače ima običaj trčati oko Jarunskog jezera, ali danas je prehladno za to. Prehladno je i za bicikl. Zato će sjesti na sedamnaesticu, odvesti se do grada i hodati. Gledati će u izloge, u nebo, u golubove koji se stišću oko dimnjaka. Neće gledati u ljude. Devedeset devet posto ljudi na licima ima izraze koji su, poput temperature, ispod nule.

Izašla je u Frankopanskoj. Počeo je sipiti sitni, sitni snijeg. Osjećala je kako je bocka po obrazima. Život se kretao među zgradama, spor poput mačka koji se linja. Život u formi gustog vjetra punog mirisa mirodija s juga i vonja prljave kože Cigančića. Kružila je oko nje, nevidljiv, ali opipljiv. Život, pun iskustva. Nekada je stanovao pod njenom kožom, bio je ona. Pulsirao joj je krvlju, šetao njenim moždanim vijugama, šaptao joj ohrabrujuće riječi s unutarnje strane uha. I onda je iscurio. Zapravo, kao da ga je netko isisao. Ali, tko bi to mogao biti? Tko je to mogao udahnuti život iz nje i zatim ga izdahnuti drugdje, pomiješati ga s vjetrom? Tu je zgrada, tu je ograda, tu je pas i dućan s kineskim suknjicama, ali nitko tko je mogao zgrabiti život iz nje (kao da je ona, Tamara, zamislite molim vas, zdjela s juhom) i

prosuti ga uokolo. Ipak, putem nekih nejasnih procesa, dogodilo se upravo to...

Život je u lepršanju ukrasnih zastavica.

Život je u točkastom uzorku žvakaćih guma na pločniku.

Život je u ručno pletenoj kapi dječaka s debelim obrazima.

Tamara ga prepoznaje svuda oko sebe osim u sebi. Uхватit će ona taj podivljali vjetar, uhvatit će ga. Ne zna samo treba li smjestiti sebe u njega ili njega u sebe. Tko će koga ponijeti? Tko će se u koga uvući? Tu je već pomalo zbunjena.

Sat vremena kasnije, točno u podne, stigla je na dogovoreno mjesto, u Draškovićevu. Cupkala je s noge na nogu drhteći od hladnoće. Saša joj je poslala poruku da stiže za pet minuta, pa je odlučila skočiti do obližnjeg dućana po Griotte.

- Dobar dan - reče ušavši u dućan.

U malom, pravokutnom prostoru s namirnicama nije bilo nikog osim krupne prodavačice za blagajnom. Nije podizala pogleda sa sitniša koji je brojala. Tamara odabere najveće pakiranje Griotta i dođe do nje.

- Možete li ih umotati? - upita.

- Ne - odgovori ova i dalje brojeći kovanice.

Imala je velike, prašnjave naočale i kestenjastu kosu do ramena s tragovima lošeg minivala. Pogled joj je bio mek, ali izmučen. Djelovala je kao netko tko je napokon naučio reći „ne“ i sada se, teškom mukom, vježba izgovarati tu dvoslovnu riječ što je moguće češće.

- Mogu li ih ja umotati? - upita Tamara - To je poklon.

- Ne.

Tamara se nagne ka prodavačici i na uho joj tiho šapne:

- Gospodo, smrdi vam iz usta. Još jedno „ne“ i povratit ću. Imate li bijelog papira?

Prodavačica podigne pogled. Usta joj se blago, okruglasto otvore (kao da je upravo povukla dim cigarete i sprema se istisnuti nekoliko kolutova), a na Tamarinim usnicama zatitra slatki, visokofrekventni smiješak.

Nikada nije bila previše pristojna. Još u trećem osnovne, otac ju je podučio: „Prema bezobraznima, budi bezobrazna.“ Kada ga je, u drugom srednje, pitala je li siguran da ju je dobro podučio to u vezi bezobrazluka (jer, ponekad je zbog svog ponašanja imala problema), odgovorio je: „Naravno da sam siguran. To nije pitanje pristojnosti, već preživljavanja.“ I tako, Tamara je preživjela sukob s prodavačicom i izašla iz dućana s Griottama i bijelim papirom za umatanje poklona.

Nekoliko minuta kasnije, zajedno sa Sašom, stajala je pred vratima gospodina Futrića. Glasno je pokucala dok se Saša vrpjila tupo gledajući u izubijana vrata.

- Da? - pojavi se na vratima Nika - Vi ste volonterke za krečenje?

Bila je obučena u isprane jeans hlače i ljubičastu, vunenu vestu s velikim blijedo-sivim otiskom pegle posred prsiju. Narančasta kosa joj je bila složena u urednu punđu, ukrašena ukosnicama na srebrne morske konjiće. Lijevo oko joj je svako malo odlazilo prema gore, poput metalne špekule koju privlači magnet smješten negdje pri vrhu glave. Na trenutke (kada bi joj se oko našlo na pravom mjestu), bila je izrazito lijepa.

- Tako je - kimne glavom Tamara.

Srce joj je lupalo glasno, ali bila je sigurna da ga, osim nje, nitko drugi ne čuje. Ušuškano među plućnim krilima, ostalo je na svom mjestu. Nije imalo tendenciju izletjeti van kao što se znalo dogoditi za napada panike. „Rebra su krletka za srce“ zapisala je nedavno u svoj omiljeni ljubičasti blokić koji je uvijek nosila sa sobom, „Lastavica“, dodala je razmislivši koju bi pticu mogla usporediti sa svojim srcem, „Brza je, divlja i vrišti“.

- Ti si mi poznata - reče Nika pogledavši je iskosa.

- Od jučer - objasni Tamara - Radila sam anketu... Bili ste zauzeti.

- Ah, da.

Tamara je pratila svaki njen pokret, svaki njen dah, svaki njen „ah“ i „da“. Što je vidjela? Nezainteresiranost. Usputnost. Nebitnost. Rezerviranost. Hladnoću. Mogla je u sebi nabrojati još stotinu takvih riječi koje bi se poput vagona vlaka koji se ne kreće nikuda nizale jedna za drugom. Sve te riječi bile bi varijacije na jednu istu temu. Temu koja glasi: Nika ne osjeća nikakvu, baš nikakvu povezanost sa zelenookom volonterkom kojoj je upravo otvorila vrata. A to boli. U ošitu i (mada se to čini besmislenim) u ustajalom mirisu haustora, Tamaru to boli.

- Mi smo studentice psihologije - reče Saša - Volimo pomoći.

Nika se krivudavo nasmiješi, kimne i pusti ih unutra. Saša se stisne uz Tamaru, izbjegavajući dodir sa sivim, poluoljuštenim zidovima hodnika starčevog stana. Prije no što su ušle u sobu, Nika ih zaustavi.

- Futrić je danas malo čudan - reče gledajući čas u jednu, čas u drugu - Ima skoro devedeset godina, pustite ga da odvrti svoj film do kraja.

Izrekla je to jasno i četvrtasto, kao da glasom igra šah.

- Amo, amo, uđite, djeco! - oglasi se gospodin Futrić iz spavaće sobe.

Nika, Tamara i Saša sporazumno kimnuše glavama i odoše k njemu. Starčeva spavaća soba bila je u istom stanju kao i dan ranije. Oljušteni zidovi, namještaj naguran u sredinu. Jedina razlika bila je u tome što je pod bio prekriven starim novinama. Jutarnji, Večernjak... Crna kronika, naravno.

- Još vanilinog šećera... - reče starčić nadvijen nad kantu bijele boje.

Preko smeđeg kućnog ogrtača imao je prebačen komad prozirnog najlona. Bijela, svježe oprana kosa letjela mu je oko glave kao da je naelektrizirana.

- Dobrodošli u moju šampitu - ponosno reče.

Izrekao je to razgovijetno, sa sjajem u očima. Preko noći, kao da ga je netko uključio u struju i napunio mu baterije.

Saša problijedi, a Tamara se nakašlje i reče,

- Dobar dan. Ovaj... ako mogu pitati... čemu vanilin šećer?

- Radi arome - odgovori starčić pažljivo sipajući kristaliće šećera (kao da ih broji) iz vrećice na dlan, pa s dlana u kantu s bojom.

Saša iz ruksaka počne izvlačiti staru sivu trenirku. Na blijedom licu su joj izbijale crvene mrljice.

- Trebala bih se presvući - protisne.

Tamara shvati da je hvata „ono njeno“. Naime, Saša se boji ludila. Od ljudi koji pričaju

nesuvislosti bježi glavom bez obzira. Iako se može činiti čudnim da se studentica psihologije (i kćer poznate zagrebačke psihijatrice) boji psihičkih poremećaja, po Tamarinom mišljenju, to je puno logičnije od numeričkog sustava kojim vlada nula. Njeno objašnjenje Sašinog straha je vrlo jednostavno: Saša hrli onome čega se boji. Želi to upoznati, shvatiti, istražiti. To je njena mjera predostrožnosti. Lakše se suočiti s neprijateljem kojeg dobro poznate, zar ne? Zato je Saša upisala psihologiju i zato neumorno istražuje sve moguće psihoterapijske pravce. Međutim, neočekivani susret s ludilom je uvijek šokira. Na to još uvijek nije spremna.

- Idem u kupaonicu – reče i brzo izađe iz sobe.

- Lijevo, na kraju hodnika – dobaci joj Nika.

- Oprostite, idem i ja – reče Tamara, odloži Griotte na krevet i požuri za Sašom.

U nekoliko sekundi, našle su se pred klimavim vratima kupaonice, gurnule ih i ušle unutra. Kroz prozorčić je dopiralo sivkasto danje svjetlo.

- Sorry, ali ja ovo ne mogu – reče Saša vrhovima prstiju si masirajući čelo – Mislila sam da je to neki normalan tip, Tamara, koji ti je bog, zašto me nisi upozorila?...

- Nisam znala, prolupao je preko noći. Jesi dobro?

- Kako mogu biti dobro? Pogledaj gdje smo!...

Kupaonica je nekada bila boje jorgovana. Svijetloljubičasta. Lila. Ta nekadašnja boja miješala se sa sivom žbukom i zeleno-crnom plijesni koja je izbijala iz raskuklina u zidovima. Sve skupa, djelovalo je kao apstrakcija kakvog mladog, talentiranog slikara.

- Kao da sam progutala trip... – reče Tamara osvrćući se oko sebe.

Na zidu se nalazilo veliko, okruglo ogledalo puno tamno sivih mrlja. Izgledalo je poput površine mjeseca.

- Da, samo što je ovaj trip loš i hoću se skinuti s njega!

- Ej, Saša, ajde se smiri. Diši... – reče Tamara stavivši joj ruke na ramena – Ja sam ta koja paničari, a ti si ta koja je cool, zar se ne sjećaš?

- Znaš da imam iracionalan strah od ludila – reče Saša.

- Tko kaže da je iracionalan. Mama ti je psihijatrica, a luda je ko puška. Kako te ne bi bilo strah...

- Daj, sjaši s moje stare! - poviče Saša.

- Pssst! Čut će nas.

Saša zatvori oči i nekoliko puta duboko udahne i izdahne, a Tamara sjedne na rub kade i zagleda se u svoje martensice. Točnije, u žnirance.

- Znaš što... - reče pomirljivo - Ako ti je tako teško, odi. Reći ću im da ti je muka ili tako nešto.

Tamara, naravno, nije mogla dopustiti da Saša ode. Zato je pribjegla taktici zvanj „Pusti da ti se vrati“. Taktika se sastojala od guranja osobe u pravcu u kojem ova želi ići. Osmislila ju je Saša i koristila ju je uglavnom s frajerima. Ne s dečkima, već s frajerima (onima kojima je nevidljivom tintom na čelo upisan kraći rok trajanja).

- Najbolje je da odmah odeš - reče Tamara - Zašto bi se mučila?

Saša otvori oči i okrene se prema umivaoniku. Ispred nje je bilo ogledalo i u njemu je iza sebe mogla vidjeti Tamaru.

- Koji je meni bog?... - reče Saša pustivši vodu.

Taktika je djelovala. Saša više nije bila usmjerena prema van, već prema unutra. Prestala se svađati s Tamarom i počela se svađati sama sa sobom.

- To je samo ćaknuti starac, ništa više - reče vlažeći si čelo i sljepoočnice.

Zatim podigne glavu i zagleda se u prazno. Izgledala je kao da joj treba nekoliko trenutaka za resetiranje sustava. Za to vrijeme, Tamara je strpljivo šutjela.

- Pobjeći mogu uvijek... - reče Saša, izvadi iz džepa maramicu i obriše čelo.

Tamari u uglovima usana zatitra smiješak. Njena hipoteza je potvrđena: čovjek najlakše nasjeda na vlastite trikove.

- Tako je... Ovo ti je prilika da se riješiš tog glupog straha - reče.

Saša glasno izdahne i zagleda se prijateljici u oči.

- E, jesi me uvalila...

Tamara je znala da nema puno manevarskog prostora. Želi li da Saša ostane, mora djelovati odmah.

- Idem ja tamo, a ti se presvuci, može?

- Da... Pobjeći mogu uvijek - ponovi Saša.

Zvučala je neuvjerljivo. Otprilike, kao da je zatočena u Alcatrazu, ali se upravo uspjela domoći turpijice za nokte.

- Tako je. Ako te uhvati popizditis, samo izleti. Ne moraš nikom ništa objašnjavati - reče Tamara i pažljivo, da kakvim naprasnim zvukom ne bi omela Sašin proces mentalne obnove, otvori vrata kupaoalice i izađe van.

Iz spavaće sobe gospodina Futrića dopirali su zvuci klasične glazbe. U hodniku, Tamara na trenutak zastane da osjeti sebe. Dlanovima su joj šibali trnci. Ali, ne zbog starca... Ona se ne plaši ludila. Ona se plaši... ne zna točno čega. Nike? Možda nje. Ali, više od svega, plaši se svakodnevnice. Plaši se običnosti, onog što je *kao* normalno, a u samom svom korijenu je tako čudno, neprihvatljivo, nepredvidivo i... premalo stvarno da bi *bilo*. A opet, postoji, tu je. Unutar i izvan nje. Tkivo života, sveprisutno strujanje. Ono je izbacuje iz takta. Ono je takt. Ono je... sve osim nje.

Gospođa Flandor je čučala kraj kante s bojom. U jednoj ruci je imala veliku kuhaču koja joj je služila za miješanje boje, a u drugoj valjak za krečenje. Gospođa Flandor... Tako je, to joj puno bolje pristaje, zaključila Tamara shvativši da je, nazivajući narančastokosu slikaricu imenom gradila među njima prisnost koje zapravo nema. Ona je žena od pedesetak godina, to zahtijeva odmak, svojevrсно međugeneracijsko poštovanje. Vidi je drugi put u životu i... distanca je u redu.

- Sve u redu? - upita gospođa Flandor.

- Mojoj prijateljici je malo zlo - reče Tamara - Doručkovala je sendvič s pohanim sirom koji, izgleda, nije bio naročito svjež.

Gospodin Futrić je, tiho pjevušeći, farbao dio zida pored prozora. Radio je to polako, povlačeći maleni valjak stalno preko jednog te istog mjesta. Bilo je jasno da neće odmaći daleko, ali za njega je to bilo puno. Da je Tamari jučer netko rekao da će starca koji jedva

govori vidjeti gdje kreči svoju sobu, pomislila bi da je taj netko lud. Ali, eto, ispalo je da je starac zapravo lud. Ponekad, u ludilu se krije život.

- Debussy - reče starac zatvorivši oči i napućivši svoje blijedo ljubičaste usne kao da kuša najfinije vino.

Među hrpom namještaja u sredini sobe, Tamara nije uspjela razaznati ni player, ni zvučnike. Činilo joj se da zvuk dopire sa stropa. Pogledavši uvis, ugledala je kristalni luster s kojeg su visjela dva malena, srebrna zvučnika. Zvuci violine, tube, harfe i flaute rastapali su se zrakom poput tankih slojeva maslaca preko vrućeg tosta. Finoća koju je gospodin Futrić uzgajao u svojoj spavaćoj sobi bila je sušta suprotnost oronulosti koja je proždirla ostatak stana.

- Poslijepodne jednog fauna - reče starac pahuljasto bijele kose s rakom u kostima.

Izrekao je to kao da je upravo on i taj faun i to poslijepodne. Kao da je on i violina i tuba i harfa i flauta. U tom trenutku, Tamara sine: ovo je posljednji dan gospodina Futrića. Dobro se sjeća. Jučer joj je rekao: „Sutra krečimo, a prekosutra idem.“ Zato je danas sretan, zato sjaji. Nema više vremena, stisnut je trenutkom, živi.

- Je li ova boja otrovna? - upita Tamara - Smije li se... spavati tu nakon krečenja?

Gospodin Futrić je nije čuo, bio je okupiran bijeljenjem svog djelića zida. Prateći taktove glazbe, njihao se s noge na nogu, skladno i nezgrapno poput dvogodišnjaka.

- Ovo su one nove boje koje su nedavno reklamirali - reče gospođa Flandor - Nisu otrovne i nemaju mirisa.

Tonom glasa, kao da joj u grlu stoji dirigentska palica, određivala je nužno odstojanje od svog štićenika, gospodina Futrića.

- Ti se nećeš presvući? - upita.

Tamara u prsima osjeti blagi toplinski udar. U njenim riječima osjetila je trunčicu brige. Odnosno, pažnje. Brige. Pažnje. Brige. Pažnje. Definitivno pažnje. Briga u sebi ima to „r“ koje bode.

- Pa, ovaj... Pretražila sam ormare i nisam našla nikakvu staru odjeću, pa sam došla na drugu ideju - reče Tamara i izvuče iz torbe veliku zelenu najlonsku vreću za smeće.

Na dnu vreće izreže okrugli otvor za glavu, a s lijeve i desne strane otvore za ruke, pa je navuče na sebe.

- Pametno - reče Nika.

I tako je gospođa Flandor opet postala Nika. Trunčica pažnje (koja nije briga) ih je opet zbližila i Tamara se počela osjećati bolje. Trnci u dlanovima su polako iščezavali.

- Jesi dobro? - upita Tamara Sašu koja se, u svojoj trenirci nagriženoj moljcima, upravo pojavila na vratima.

- Jesam - odvrati ova ne podižući pogleda.

Tamara joj pokuša namignuti, ali umjesto toga izvede nekakav nekontrolirani mišićni trzaj nalik tiklu. Uto se gospodin Futrić okrene prema njima, podigne ruke kao da pozdravlja gomilu i reče,

- Vrijeme je da vas obavijestim gdje smo.

Prije no što se itko od prisutnih uspio snaći, popeo se na stolicu, pa na noćni ormarić.

- Pripazite... - zabrinuto prošapće Nika.

- Ne brini, anđele - reče on tako dubokim glasom da su se grinje u jastuku naježile - Jak sam. Danas sam jak...

Nekoliko sekundi je stajao na svom tronu u tišini, poput pobjednika koji upija trenutak slave, a zatim reče,

- Ovo je moja šampita, moj raj.

Debussyjeve violine su klizile zrakom kao male, prozirne zmijice.

- Kada sam imao četiri ili... pet godina... u mašti sam odlazio u čaroban svijet... koji se skrivao... unutar jedne šampite.

Tamara i Saša se pogledaše. Znale su za takve izmaštane svjetove koje u svojim glavama stvaraju usamljena djeca. I one su ih imale. Tamara je s četiri godine maštala da je čupava paprat koja se nalazila u loncu za cvijeće (koji se pak nalazio u dnevnom boravku) zapravo džungla u kojoj žive mali, dlakavi domoroci koji su iz nekog, samo njima znanog razloga,

uvijek veseli. Saša je, pak, u čaši od šampanjca imala svoj privatni svemirski brod. Svake večeri prije spavanja buljila je u visoku, usku čašu i zamišljala da u toj prozirnoj raketi, zajedno sa svojim terijerom Kikijem putuje svemirom.

- Ta šampita... - nastavio je gospodin Futrić svoju misao - Je moj prolaz u vječnost.

Saša je stajala tik do Tamare i lijevom rukom je štipala za desnu podlakticu. Tamara nije bila sigurna radi li to iz straha ili iz pukog sadizma. U svakom slučaju, boljelo je. Nika je za to vrijeme, ruku prekrivenih na prsima poput čuvara, stajala pred starcem koji se u zanosu njihao tamo-amo u ritmu glazbe. Zbog pregačice od prozirnog najlona koju je imao prebačenu preko smeđeg kućnog ogrtača, izgledao je kao križanac između balerine i meduze.

- Mišljenja sam... - reče starac podigavši kažiprst u zrak - da se ljudi u godinama... vraćaju u djetinjstvo... jer im to daje snage... da odu.

Taj zdravi odmak od vlastitog stanja začudio je sve prisutne. Nika, Tamara i Saša (koja je u međuvremenu popustila stisak jer joj je Tamara petom nagnječila mali prst lijeve noge) su se značajno pogledale. To je na neki način značilo da starac ipak zna što radi.

- U šampiti sam proveo... najsretnije trenutke svog života. I sada mi treba ta ista sreća... da bih mogao otići. Ona mi je gorivo. Ona mi je prolaz... za put unatrag. Došao sam iz ničega, idem u ništa - reče napravivši pokret rukom kao da baca rižu na sićušne, nevidljive mladence koji mu plešu po glavi - Sve se vrti oko onog čega nema.

U tom trenutku glazba prestane. Kraj kompozicije. Gospodin Futrić se sjetno nasmiješi i, prihvativši Nikinu ruku, pažljivo zakorači s noćnog ormarića na stolac pa na pod.

- Nek radovi otpočnu! - reče i primi se svog valjka.

Tamara se zagleda Saši duboko u oči. Ova kimne i čak se uspije nasmiješiti. Došla je k sebi.

Primivši se krečenja, Tamara počne razmišljati o razlogu zbog kojeg se usred Zagreba našla usred imaginarne šampite gospodina Futrića. Nika. Tu je radi nje. I eto... želja joj se ispunila, plan je upalio, blizu joj je. Sada, kada je starčić završio svoju sjetnu predstavu, došlo je vrijeme da djeluje.

Vladala je glatka tišina koju je povremeno prekidao šum farbanja i šuškanje Tamarine vreće za smeće.

- Srećica, srećica - tu i tamo se tiho glasao gospodin Futrić cupkajući o pod svojim kariranim papučama.

Izgovarao je tu čudnu umanjenicu gledajući uvis, osvrćući se oko sebe kao da je „srećica“ nekakav meki, lebdeći kućni ljubimac kojeg treba uhvatiti i držati pod pazuhom da, nestašan kakav jest, nekamo ne odleti.

- Oprostite, ovaj, naišla sam na Internetu na nešto... - obrati se Tamara Niki gledajući u zid pred sobom - Vidjela sam da je Tibor Saverski napisao novu priču za djecu, a ja... obožavam njegove priče, pa, ovaj... Jeste li je vi ilustrirali?

Opet su joj dlanovima promarširali trnci.

- Da - odvratila Nika pažljivo nanoseći gustu boju preko zida - Ove *Boyatin* boje su stvarno fantastične... Jednom prijedeš valjkom... i to je to.

- Super je - dodala Tamara, mada je prvi put u životu sudjelovala u krečenju i nije imala pojma o bojama - A, ovaj... O čemu je priča?

- O tajnom prolazu - odvratila Nika, udubljena u bjelinu svog djelića zida.

Tamara pomisli kako bi rado pronašla neki tajni prolaz do nje, Nike. Jer, ovako direktno, nije stizala nikud. Nika je pričala precizno i ograničeno poput šestara. Krug koji je svojim glasom opisivala bio je vrlo uzak. Unutar tog kruga, bilo je mjesta za nju i samo nju.

- Izgleda da u svakoj dječjoj priči postoji neki tajni prolaz. U ormaru, iza ogledala, u rupi u zidu... Sve je puno tajnih prolaza - reče Tamara uvjerena da pokreće razgovor.

Dočeka je muk. Čista, kristalno oštra šutnja.

- A, ovaj... Kakve slikarske tehnike koristite za ilustracije?

- Razne.

- Razne?...

- Oprosti, dušo, ali voljela bih se opustiti i uživati u bojanju zida - reče Nika hladno poput hladetina - Evo, staviti ću glazbu pa neće biti tišina.

I to je bilo to. Kraj konverzacije. Dok je Tamara tonula u svoje misli zrakom je lebdio miris

Boyatin boje koja je podsjećala na mješavinu topljene plastike i maline.

Tri sata kasnije Saši je bilo dosta. Povukla je Tamaru u kupaonicu i objasnila joj da je: zid većim dijelom sada već bijel, zaboljela ju je ruka, treba na wc (a tu ne može), za dva tjedna izlazi na ispit... Sve u svemu, hoće kući.

- Uostalom, vas dvije cijelo vrijeme šutite - dodala je - Zašto smo uopće došle?

Tamara nije odgovorila. Saša je bila pravu. Otkako je Nika rekla „Oprosti, dušo, ali voljela bih se opustiti i uživati u bojanju zida“, Tamara se sva stisnula i nije progovorila ni riječi. To „dušo“ ju je dotuklo. Odbila ju je od sebe, a zauzvrat joj podmetnula tu šuplju riječ, kao djetetu kojem daje kolačić prije nego što mu kaže da ide na dalek put s kojeg se vjerojatno nikada neće vratiti. Jedina dobra stvar u vezi posljednja tri sata šutnje bilo je to što su trnci u dlanovima sasvim prestali. Nije ju hvatala panika. Bila je ljuta. A strah i ljutnja ne idu skupa.

Pola sata kasnije, bile su vani. U međuvremenu je gospodin Futrić smazao gotovo sve Griotte, a Nika je i dalje bila oduševljena bojom za zid koja je, kako je komentirala, „upravo savršeno prekrivala sve mrlje, pa čak i one od uistinu gadne vlage“. Tamara i Saša su se ispričale i slagale da ih čeka paralizirana djevojčica kojoj su tog popodneva obećale pročitati priču. Eto, nadaju se da su dovoljno pomogle i... to je to. Sada idu. Nika im je mahnula jedva podižući pogleda sa zida, a gospodin Futrić ih je ispratio do vrata, osmjehujući se preko svake mjere. Na ulici ih je dočekala magla.

Hodale su od Draškovićeve do križanja Savske i Vodnikove. Nisu puno pričale. Tamara nije htjela komentirati Niku, Saša nije htjela komentirati gospodina Futrića. Ogrnule su se šutnjom i marširale. Bilo je tu puno riječi koje su im se lijepile za nepce, ali to su bile prilično svojeglave riječi koje su odlučile ne biti izgovorene. Znae, ponekad riječi imaju svoju volju i suzdržavaju se od toga da budu izražene sve do trenutka kada same to ne odluče.

- Treba mi malo vremena da si složim misli - reče Tamara.

Imala je u glavi sliku malih brodova od papira. To joj je bila asocijacija na složene misli. Tako bi ih ona najradije pospremila. Svježje misli preklopila bi nekoliko puta i od njih napravila nešto jasno i suvislo. A ove ustajale bi, zajedno s likvorom, najradije iscijedila iz mozga. Nabavila bi malu sisaljku (poput one zubarske, za uklanjanje slina), utaknula je u glavu i...

- I meni - prekine je u njenim bizarnim idejama Saša - Vidimo se, znači, prekosutra. Možeš li doći u sedam?

- Prekosutra?...

- Nemoj mi reći da si zaboravila.

Tamara se počese po desnoj obrvi. Što bi to moglo biti prekosutra?

- Čuj, zaboravi na sve izgovore - nervozno će Saša - Dolaziš i točka! Znam da nikud ne izlaziš, znam da ti se ne druži s ljudima, ali...

- Ok, ok, dolazim. Samo, nisam odmah skužila o čemu se radi - brzo je smiri Tamara.

- Ti si valjda jedina osoba na svijetu koja ne zna da je prekosutra doček Nove Godine.

- Ma, znam, samo... - počese se po glavi Tamara - Vidimo se onda, ha?

- Vidimo se.

Čvrsto su se zagrlile i nakon toga rastale. Saša je krenula prema Vinogradskoj, a Tamara prema Remizi. Stavila je slušalice na uši i upalila *iPod*. Pjesma: *Eastern Glow*. Bend: *The Album Leaf*. Album: *In a Safe Place*.

Prolaznici su žurili svojim kućama. Većina ih je imala ruke pune vrećica. Pokloni? Hrana? Nešto za nekog. Penzioneri su, kao i svakog drugog dana, brali boce iz kontejnera. Da, zovu to branjem, kao da je u pitanju neko futurističko voće, a ne plastika za recikliranje. Tamara je promatrala grad. Bio je to jednostrani pogled. Grad nikada nikog ne promatra. Hodala je ulicama, stajala u tramvaju, sjedila u autobusu. Sve je prolazilo pored nje.

SMAM SVIJETA JE DEMODE

Kada je otvorila oči, prvo što je vidjela bio je mali noćni leptir utopljen u vosak. Zaspala je uz plamen voštanice jer joj je trebalo nešto titravo i toplo.

- Sranje... - izgovorila je, pridigla se i sjela na rub kreveta.

Bose noge dodirivale su joj hladan, ulašten parket. Jutro iza prozora bilo je bijelo poput Futrićeve šampite. Padao je gusti snijeg obasjan suncem. Dok je tako sjedila u krevetu, osluškujući šum vode koju je puštao netko u stanu ispod nje i stišćući kapke da joj dan ne ošteti tamu noćnih zjenica, zapljusnulo ju je jedno od njenih najranijih sjećanja. Izlilo joj se kroz vrat, ramena, kosti i vratilo je u vrijeme kada su joj bile samo četiri godine.

Bila je u vrtiću. Sjedila je za malim stolom, na malom stolcu, ali je i ona bila tako mala da joj je ta malenost bila sasvim primjerena. Spretnim prstićima gnječila je plastelin. Kiki, Zeta i Lin. Tako je nazvala svoje plastelinske gliste. Jedna je bila zelena, druga plava, treća žuta. Taman je htjela napraviti još jednu (crvenu, kojoj je nakanila dati ime Eta), kad je velika ruka dograbila Kiki, Zetu i Lin i zgužvala ih u besmisleni, šareni loptu. Tamara je podigla pogled i shvatila da velika ruka ne zna što radi, gliste detektira kao nered. Zato (iako su se s Kiki, Zetom i Lin našle prilijepljene još i tri žute kornjače i jedan crni krokodil), Tamara nije zaplakala.

„Djecooo! Sutra je Majčin Daaan!“, vikala je odgajateljica, vlasnica velike ruke i duge crne kose nalik čađavoj paučini.

Tamara je znala za njenu tajnu. Ona je ćelava. To u stvari i nije bila neka tajna jer je često zavlačila prste pod periku kako bi se počesala po tjemenu. Iz nekog razloga, pred djecom joj nije bilo neugodno. Mislila je da ne vide.

„Idemooo!“, vikala je teta Pauka (tako su je zvali) okupljajući djecu za male stolove i stolce poslagane u krug, „Bojat ćemo životinjice!“

Podijelila je djeci predloške s crtežima puževa, gusjenica i leptira. Tamaru je dopao leptir.

„Hajde, obojite ih“, rekla je, „To je poklon vašim maaajčicama.“

Dok je razgovarala s odraslima pričala je normalno, no s djecom je imala tu čudnu govornu

manu. Baratala je riječima kao sićušnim harmonikama, svako malo ih je rastezala.

„Fiiino“, rekla je Tamari koja je vodenim bojicama počela bojati svog leptira.

Tamara je odlučila: krila će biti žuta, a točke na krilima crne. Ili možda tamno smeđe. Ne, ipak će biti crne.

„O, kako lijepo!“, pohvalila ju je teta Pauka nakon što je obojala krila, „Tvoja mama će biti taaako sretna!“

U tom trenutku, Tamara joj je oprostila i ćelavost i rastezanje, a nakon malo premišljanja, čak i gliste. Široko se nasmiješila i bacila se na bojanje kružnice na desnom leptirovom krilu koja je trebala postati crna točka. Umočila je kist u vodu, isprala ga od žute boje, umočila u crnu i... oprezno, točno uz unutarnji rub, počela bojati kružnicu. Kist je dotaknuo vlažnu površinu papira i... o, ne! Tanke, crne žilice nalik korijenju su se u tren oka proširile krilom.

„Razlilo mi se...“, rekla je Tamara (sebi, leptiru ili vodenim bojicama, ni sama nije znala).

Leptir je bio uništen. Desno krilo mu više nije bilo žuto, već polu-sivo. Iako se leptir uporno (nacrtano) smiješio, bilo je jasno da s takvim krilom nema baš nekog razloga za smijeh. Tim više što je teta Pauka kružila među stolovima poput kopca. Obrušavanje na njenog leptira bilo je pitanje trenutka. Tamara ju je već vidjela kako ga grabi i gužva, jer... nije bio dovoljno dobar. Zaista nije. Ni Tamara nije znala što bi s njim, a opet, bilo joj je teško pustiti ga da samo tako odleti u koš za smeće, umjesto u krilo mame.

I onda joj se upalila lampica (kao onoj ribi koja živi u najdubljim dubinama oceana).

Razotkrila joj se skrivena istina i Tamara je progledala.

To nitko nije mogao znati, ali ona je znala.

Njen leptir nije običan leptir. To nije ni kupusar, ni lastin rep.

To je noćni leptir.

A oni su crni.

U nekoliko poteza, Tamara je obojila svog leptira u crno. Zatim se popela na stolac da bi imala pregled nad radovima ostale djece. Bilo je tu žutih, rozih i plavih leptira, ali noćnog leptira nije imao nitko.

„Jooooj!“, prepala se teta Pauka, „Što je to?“

Tamara nije odgovorila. Što bi moglo biti, ako ne noćni leptir?

„Malena, pogriješila si, ha?“

„Nisam pogriješila.“

Da je Tamara mogla čuti teta Paukine misli, zvučalo bi to otprilike ovako: *crni leptir – slika djetinjstva – odnos s majkom – ili možda s ocem – otac tuče majku – otac tuče kćer – majka tuče oca – kćer tuče majku – sve mi se pokrkalalo.*

„To je noćni leptir“, prošaptala je Tamara.

Gledala je odozdo u tu visoku, prutastu figuru koja se nadvijala nad njom.

„Noćni leptir?“, upitala je teta Pauka zavukavši kažiprst ispod perike.

„Noćni leptir“, potvrdila je Tamara velikodušno joj pružajući još jednu šansu da shvati.

Očekivala je milovanje po glavi, uzvik oduševljenja, ali ne... Teta Pauka se češala. To joj je zaokupilo svu pažnju. Stisnula je oči i odsutno se grebala po tjemenu.

„Nema veze, uvijek se može ispočetka“, rekla je i usputnim potezom lijeve ruke joj uzela leptira.

Tamara je ostala zatečena, očiju raširenih i okruglih poput čajnih kolutića. Krenula je reći „ne, on je moj“, ali odjednom je shvatila da su joj usta premala i da se otvaraju sporo, kao da kasne za stvarnošću. Dok je teta Pauka odmicala prema košu za smeće, djeca su brujala. Tamara je počela brojati svoje prste: jedan, dva, tri, četiri, pet... To je radila svaki put kad bi se događalo nešto strašno. Kada je izbrojila do deset, na stol joj je sletio novi predložak. Puž. I tada je briznula u plač. Noćni leptir, Kiki, Zeta, Lin. Sve joj se skupilo. Plakala je tako glasno i očajno da joj je teta Pauka tiho, na uho zaprijetila kako će joj selotejpom zalijepiti usta. Tamara joj je tada u bijesu strgnula s glave periku i bacila je kroz prozor. Leteći zrakom, perika se raširila, tako da je izgledala poput golemog noćnog leptira.

Tamara protrlja lice i čelo. Opet je tu, u sadašnjosti. Na noćnom ormariću je oveća fleka od voska. U vosku je stradali noćni leptir. Voljela bi da nema sjećanja. Voljela bi da nema nijedne asocijacije na noćnog leptira, na svjetlo, na Majčin dan. Kad bi barem svu svoju prošlost mogla odložiti na policu u dućanu dok traži müslije u kojima ima dovoljno lanenih

sjemenki i orašastih plodova. To bi htjela. Odmoriti se od sebe. Ponekad joj to polazi za rukom. Ponekad uzme u ruku šalicu koja je samo šalica, a ne roj misli o šalici. Ali, brzo se to vrati na staro. Nešto pokrene misao i misao se odmota i zažari. *Slikovnica*. To je, recimo, bila misao koja se odjednom žarila. Sjećanje na djetinjstvo ju je podsjetilo da je danas u pet sati promocija nove slikovnice Tibora Saverskog. Ilustrirala ju je Nika. Sigurno će biti tamo.

- I ja ću biti tamo - reče Tamara iskočivši iz kreveta.

Neće samo tako odustati od svog plana. Odbila ju je kao anketarku, odbila ju je kao volonterku, ali to ne znači da će je odbiti i kao novinarku. „Tako je“, odluči Tamara pljuskajući si obraze hladnom vodom, „U pet ću biti tamo. Izmislit ću nešto... recimo, da radim za novi web portal o kulturi i da je... naprosto moram intervjuirati, jer su njene ilustracije tako, tako... fascinantne. Da, to je ta riječ... fascinantne.“

Do tri popodne otrčala je sat vremena uz Jarunsko jezero, ručala jaja sa šampinjonima i poslušala cijelu kolekciju Debussyevih kompozicija za klavir koje je skinula s Interneta. Spremila je skripte iz Razvojne psihologije u kutiju koju je, zajedno s knjigama iz Sistematske psihologije i Psihometrije odnijela u podrum. Neće studirati. Nema ni volje ni koncentracije. Za godinu dana će razmisliti o tome hoće li se vratiti na faks. Trenutno joj skripte služe isključivo kao hrapava podloga za pomicanje miša. Osim što joj nagrđuju prostor, podsjećaju je na to da bi trebala učiti. Zato ju je odluka o zamrzavanju studija razvedrila. O tome razmišlja već mjesecima, ali misli koje počinju s *trebala bi, morala bi i bilo bi pametno* su je stalno navodile da se vraća skriptama iz Razvojne i da stalno zapinje na sredini druge stranice, na rečenici koja glasi: „Eksperiment je pokazao da fetus ima sposobnost pamćenja i učenja.“ Na tom mjestu, misli bi joj se počele rasipati kao da su od pijeska...

I dalje ima studentska prava, prima očevu mirovinu i naslijedila je dovoljno novca da narednih pet godina ne mora zarađivati ništa. A u Tamarinoj glavi, pet godina je puno. Pet godina je bezbroj trenutaka. Što će biti poslije... ne zna. Ne zanima je. Možda bude smak svijeta? Teško. Otkako je prošla 2012, o smaku svijeta više nitko ne priča. U modi su traperice s dvostrukim šlicom i marame koje se nose vezane oko zapešća. Smak svijeta je totalno demode. Na tu spiku nitko više ne trza. Osim možda gospodina Futrića. Pa da, sine Tamari, gospodin Futrić hrli prema smrti, a smrt je isto što i privatni smak svijeta. U sebi je imao onaj isti zanos s kojim joj je žena s kioska za loto pričala o dolasku Galaktičke federacije i kolektivnom duhovnom prosvjetljenju. Naime, dok je živjela s roditeljima u Travnom, Tamara je srijedom i subotom, prema uputama svog oca, redovito išla uplaćivati

loto. Imala je tada četrnaest godina, ali to nije spriječilo gospođu velikih zuba (koja je bila silno nalik japanskoj bubi iz crtića Eustahije Brzić) da joj prenosi poruke od takozvane kozmičke braće, svemiraca sazdanih od čiste svjetlosti koje je redovito „kanalizirala“. Tamara je isprva riječ „kanaliziranje“ brkala s riječju „kanalizacija“, pa je mislila da joj ova govori o nekakvom svemirskom otpadu. Međutim, ispostavilo se da je gospođa velikih zuba zapravo „kanal“ za prijenos poruka od Galaktičke federacije. Ona uđe u meditaciju i njena svjetlosna braća joj u glavu sipaju poruke koje ona marljivo ispisuje. Ima cijelu bilježnicu ispisanu njihovim uputstvima za duhovni rast nas Zemljana. Bilježnicu je pokazala Tamari (kao dokaz), nakon čega se Tamara pitala kako je moguće da se čista svjetlost iz svemira izražava s toliko pravopisnih grešaka. U svakom slučaju, gospođa s kioska za loto (što je bila samo kamuflaža za njenu pravu misiju) bila je stalno nabrijana. Vrpaljila se u stolici i hipnotički kimala glavom. Dok je pričala o svom galaktičkom poslanju (ona je bila zadužena za primanje poruka od Hotja Sena, svjetlosne duše usmjerene na duhovni rast Balkana), imala je taj sjaj prosvijetljenog ludila na bjeloočnicama, baš kao i gospodin Futrić. Zašto? Jer je stalno očekivala smak svijeta. Najprije je trebao doći u četvrtak, pa je prošao četvrtak, pa je trebao doći u subotu, pa je prošla subota, pa je trebao doći za mjesec dana i tako stalno. Uvijek bi joj, naravno, Hotja Sen objasnio zašto je smak svijeta odgođen. A odgađao ga je vrlo lako, puno lakše no što bi bila odgođena kakva kazališna predstava ili koncert. „Sve se ubrzava, sve se ubrzava“, imala je običaj govoriti loto-gospođa. To ju je vjerojatno držalo tako naenergiziranom. Jer, ako se sve ubrzava (što god to značilo), a smak svijeta je svako malo tu, to znači da nam preostaje još samo malo života. Možda svega dan, dva ili, u najboljem slučaju mjesec dana. A kad je već tako, onda više nema izgovora – treba živjeti do maksimuma.

„Zaljubljeni u kraj“, napisala je Tamara mekom, grafitnom olovkom na zid. To je bio suma summarum njenog razmišljanja. Gospođa s kioska za loto i gospodin Futrić spadaju u istu kategoriju, zadovoljno je zaključila, oni su zaljubljenici u kraj. Zatim je smotala mali joint, obukla kaput, izašla na balkon i zapalila. Nakon trećeg dima, osjetila je kako joj se vrhovi kapilara ispunjavaju vibrirajućom, srebrnastom tekućinom. Gledajući u svjetlucave kristaliće snijega koji su klizili zrakom, prepustila se treperenju. Iznutra i izvana, svjetlucanje je bilo isto.

U četiri i deset je izašla iz kuće. Imala je na sebi sive hlače, crne čizme i crni kaput na bijele kružnice. Kosu je začesljala unatrag i vezala u repić. U svojoj torbici od kepera imala je blok i kemijsku koji će joj poslužiti za intervju s Nikom. Ovaj put nije krenula s nadom i očekivanjem, već s jasnom namjerom. Išla je po nešto za sebe. Pošto joj nije bilo dano,

odlučila je uzeti. „Daj i uzet će ti, uzmi i dat će ti“, rekao je gospodin Futrić.

Ušla je u polupraznu sedamnaesticu, sjela i naslonila čelo o prozorsko staklo. Bjelina joj je češljala misli. Tramvaj se pri skretanjima tresao i škripao poput ranjene životinje, ali to nije bila njena stvar. Ljudi pored nje su pričali o kurkumi i kiselom kupusu, kihali i žalili se na kostobolju. Slušajući ih, Tamara je njihove riječi svlačila. Odvajala je značenje od glasa (kao da kuhanoj ribi odvaja meso od središnje kosti). Nakon dugog ponavljanja riječi: kupus, kupus, kupus... na kraju ostane k, u, p, u, s. Skup glasova. Riječ postane besmisleni zvukovni niz koji se giba skladno, kao gusjenica. Tamara je to kao dijete često radila. Ponavljala je riječi sve dok ih ne bi ispraznila od značenja. Neopterećene smislom, riječi su odjednom postajale lagane, letjele su zrakom kao papirići od bombona. Svoju tajnu vještina je razvila do te mjere da ju je sada, s dvadeset i dvije godine, prakticirala automatski. Kada bi riječi htjela osloboditi njihova značenja, nije ih uopće trebala ponavljati. One su lako postajale besmislene, trebala je samo poželjeti čuti ih kao vibraciju, kao tkanje zvuka, kao tetovirani zrak.

Djeca na parkiralištu su se grudala. Vrana je ključala djelić zemlje koji nije bio prekriven snijegom. Starica sijede kose plavkasta odsjaja s gađenjem je odmjeravala tinejdžere. Vozač je bio seoski ljepotan, imao je crnu, nauljenu kosu i namignuo joj je kad je na stanici kod studentskog doma Stjepan Radić izletio iz tramvaja da na obližnjem kiosku kupi cigarete. Bilo je nekog skrivenog sklada u svim tim usputnim događajima. Gruda snijega koja je letjela zrakom bila je u tajnoj vezi s plavkastim preljevom na kosi sijede starice. Vozačev mig se uklopio u ritam vraninog kljucanja po zemlji. Isprepletenost. Sklad. Druga strana kaosa. Možda je to bilo zbog jointa, a možda zbog toga što je Tamarin um od dugotrajnog, mukotrpnog preslagivanja kaotičnih misli napokon kolabirao, pregorio i otopio se poput svijeće u kojoj je jutros pronašla noćnog leptira. Mentalna napetost je napokon popustila, mreža misli se rastegla i raspala kao nekvalitetna najlonka. Tamara je u glavi osjećala nježnu tupost.

U pet do pet stigla je u novootvoreni kulturni centar „Kugla“ u Teslovoj 36. Mada je izvana izgledala kao obična, kockasta zgrada, „Kugla“ je iznutra zaista izgledala kao unutrašnjost kugle. Kružno zaobljeni zidovi (koji su zapravo činili jedan neprekinuti zid/strop) bili su obloženi tankom, višeslojnom tkaninom nalik gazi. U tu meku zidnu strukturu bila su utkana sićušna svjetla nalik dalekim zvijezdama. Po Tamarinoj letimičnoj procjeni, u prostoriji je moglo biti oko sedamdeset ljudi, mahom između trideset i pedeset godina. U podlozi je svirala lagana glazba. Kad je zatvorila oči i odvojila je od žamora, prepoznala je *Thursday*

Afternoon od Briana Enoa, skladbu koja traje punih sat vremena i zvuči kao pucketanje planktona u dubokom podmorju punom lelujavih algi i morskih konjića. Opustila se u udobnom stolcu, dovoljno daleko od blago povišenog podija na kojem je za okruglim stolom, između dva muškarca sjedila Nika. Imala je na sebi crnu, usku haljinu, a oko vrata ogrlicu s elipsastim, srebrnim medaljonom. Tamara je odlučila ne gledati je previše, ne udubljivati se u njene kretnje. Kasnije će porazgovarati s njom, a sada će uživati u predahu od vlastitog uma. Lijepo joj je. Sve je tako blago i pravocrtno. Sve je jednako važno. Boja koja se ljušti sa stolca, torbica od sivog kepera, Brian Eno i Nika. Nema hijerarhije. Samo događaji. Odmor od bitnosti.

- Dobrodošli - rekao je gospodin u smeđem odijelu na bijele pruge - Tu smo radi briljantnog djela dvaju izuzetnih autora...

Pričao je desetak minuta. Tamara ga nije slušala. Uronila je svoj sluh u mješavinu glazbe i njegova glasa. Značenja riječi je, na svoj dobro poznati način, ispuštala. Prenuo ju je pljesak. Zvučao je kao ljeskanje srebrnih riba.

- Hvala vam što ste došli - oglasio se drugi muškarac - Svjestan sam da je ovo blagdansko vrijeme predviđeno za druženje unutar obitelji, ali eto, ovo je bio jedini slobodan termin koji smo mogli rezervirati tu, u Kugli. Zato vam posebno hvala što ste, usprkos nespretnom terminu ipak ovdje.

Imao je kratku, smeđu, kovrčavu kosu i punašna usta. Počeo je pričati o priči, o likovima, o simbolici. Bio je to autor, Tibor Saverski. Tamara je i dalje bila u svom polulebdećem stanju u kojem su značenja riječi preteška i zato nepotrebna. Sve dok...

- ... tajni prolaz je u pećnici - reče Saverski - Djevojčica je zavirila u pećnicu i s druge strane ugledala čudesan svijet u kojem po plavoj livadi trče jednorozi sa srebrnim grivama.

- U pećnici?... - ponovi sebi u bradu Tamara.

Tada je shvatila da se neke riječi ne daju tako lako isprazniti od značenja. Sjećanje joj se naglo otkotrljalo deset godina unatrag...

Sjedila je u svijetlo zelenoj kuhinji i gledala svoju majku kako iz pećnice vadi kiflice sa sirom. „To znači da ja imam dvije mame“, rekla je dvanaestogodišnja Tamara zbunjeno gledajući u svoja dva dlana. „Ne, sunce“, odvratila joj je majka, „Ona ti je bila mama samo na devet mjeseci i to je to. Ona je bila... neka vrsta pećnice.“ Nasmiješila se, ali su joj oči ostale

mirne. „Vidiš, ti i ja smo napravile tijesto za kiflice i onda smo ih stavile u pećnicu, jer je temperatura unutra taman kako treba. Tako smo i tata i ja napravili tebe, a zatim smo te stavili u njen trbuh, jer je unutra bilo fino toplo. Zatim si izašla iz njenog trbuha i od tada smo zajedno.“

Nakon što joj je majka objasnila da ima i surogatmajku, Tamara je neko vrijeme o tome mozgala, a zatim je na to zaboravila. Majka ju je uvjerila da puno djece ima surogat-majke, ali da je to „nešto o čemu se ne priča“. Kada je napunila osamnaest godina, Tamara se počela raspitivati o *njoj*, o svojoj pećnici. Trebale su joj pune dvije godine da iz majke izvuče njeno ime. Nekoliko mjeseci nakon toga, Tamara je ostala bez roditelja. Najbliži „rod“ koji je imala bilo je to ime... Nika. Nika Flandor.

- Gospođo Flandor, ova priča je iz vas izvukla jedan sasvim novi stil ilustriranja. Kako se to dogodilo? - upitao je čovjek u smeđem odijelu.

Nika se blago nagnula prema naprijed i prošla prstima kroz svoju dugu, valovitu kosu. Kretnje su joj bile spore, kao da ih izvodi pod vodom.

- Htjela sam naglasiti razliku... između kuhinje i bajkovitog svijeta s onu stranu pećnice... a zato su mi trebali posebni kontrasti. Često sam drobila pastel i kredu u akril... pa zatim gnječila žlicom kako bih dobila one sjajne mrvice koje lete zrakom oko jednoroga... Zatim, slojeve boje sam često ispirala i izbjeljivala... tako da su slike nastajale u...

Glas joj se pojavljivao pa nestajao, kao dupinova leđa na mirnoj površini mora. Tamara ju je neko vrijeme slušala, a zatim je ponovo utonula u misli. Pećnica. Tako trivijalna riječ. Ona i *pećnica* su nekada bile jedno. Tamara je bila prikačena o stjenku njene maternice. Najprije je izgledala kao ameba, pa kao punoglavac, pa kao gušter. S vremenom je postajala sve čovjekolikija. Imala je prozirnkaste ruke i noge koje su plutale. I glava joj je plutala. I srce joj je plutalo. Tamara izvadi svoj ljubičasti blokić i pusti tamno plavi trag kemijske da ispiše „plutajuće srce“. Svidjelo joj se to. Podsjećalo ju je, doduše, na srce žabe koje pluta u alkoholu koje je jednom davno vidjela u kabinetu iz biologije, ali je svejedno bilo utješno.

Srce koje pluta ne može udariti ni u što tvrdo.

Srce koje pluta nije ni prelagano, ni preteško.

Srce koje pluta ima malo prostora, ali nema klaustrofobiju.

Zato je zamisliti srce koje pluta jako ugodno, zaključila je Tamara.

- ... naročito kada kombiniram ljubičastu i žutu - nastavila je Nika - Ili plavu i žutu... To su boje s kojima moram ući u dijalog kako bih...

„Jesmo li nas dvije nekada bile u dijalogu?“, pomisli Tamara, „Dok sam ti bila u trbuhu, jesi li mi tepala, puštala mi klasiku, pričala priče?“ Istraživanja su pokazala da fetus prepoznaje majčin glas već od trećeg mjeseca trudnoće. Na snimku majčinog glasa reagira ubrzanim radom srca, a na snimku glasa neznanca ne reagira. Je li to razlog zašto Tamara u Nikinom glasu prepoznaje šum dalekih vodopada? Jasno je da tih vodopada nema, ali šum je upravo takav... kao da negdje u pozadini njenog glasa stalno teče voda.

- Nije mi lako odvojiti se od slike ili ilustracije - nastavljala je Nika - Završeci mi nikada nisu išli od ruke.

„Kako ti je bilo odvojiti se od mene?“, pomisli Tamara, „Kako je meni bilo odvojiti se od tebe? Kakav je to osjećaj po prvi put udahnuti zrak? Kažu da boli. Boli i proći kroz porođajni kanal. Što na ovom svijetu ne boli?“ Tamara osjeti bijes. Odjednom. Po prvi put je postala svjesna kako je došla na ovaj svijet. Znala je ona to i prije, ali tada je to bila samo daleka teorija. Sada joj je postalo jasno. Sve su napravili na silu. Oni. Njih troje. Njeni roditelji i Nika. Tata i mama nisu mogli začeti prirodno, pa su to napravili u epruveti. Mama je zbog deformacije maternice nije mogla nositi, pa ju je odložila u pećnicu. Unutra je bilo fino, toplo i plutajuće ali u nekom trenutku je pećnica zazvonila i došlo je vrijeme za izlazak. Pupčana vrpca je prekinuta i Tamara je predana u ruke svoje biološke majke. Biološke? I jedna i druga su *biološke*. U ruke svoje genetičke majke. „Otkud vam pravo?“, bjesnila je u sebi Tamara, „Otkud vam ideja da ja želim postojati?“

Ljudi su zapljeskali, a Tamara se zagledala u svoje dlanove, baš kao onog dana kada je u kuhinji rekla majci: „To znači da ja imam dvije mame.“ Pokušala je udarati dlanom o dlan, kao što su radili i ostali, ali to joj se činilo bolesno, kao da udara mamu o mamu. U tom trenutku sve joj se činilo bolesno. I to da sjedi u „Kugli“, i to da gleda u ženu u čijem tijelu je nekada plutalo njeno srce, i to da ispred sebe ima vlastite dlanove. Biti čovjek je *sick*, zaključila je i odlučila poruku istog sadržaja poslati Saši. Izvadila je mobitel i napisala: *Biti čovjek je sick. Što radiš?* Zatim je ustala i krenula prema Niki. Nije ju bilo strah. Kad su se oni (majka, otac i Nika) usudili napraviti joj *to* (lansirati je u postojanje), onda se i ona može usuditi napraviti bilo što. Može, recimo, gurnuti kažiprst duboko u grlo i povratiti nekome na jaknu, tek tako, usput. Može napraviti stoj na rukama. Može uzeti mikrofona sa stola i zapjevati *Are you lonesome tonight*. U usporedbi s tim, prići Niki i izmisliti da piše za *Kultunet*, novi Internet portal o kulturi je ništa. Nakon toga je može odvući za neki stol i

porazgovarati s njom nasamo. Može se suočiti s njom. Može joj biti blizu i osjetiti kako je to... biti joj blizu.

Dok je hodala prema Niki (koja je u međuvremenu ustala i okružila se grupicom ljudi), stigla joj je poruka od Saše: *Upravo kupujem cugu tako da prekosutra možeš biti sick koliko hoćeš.* To joj je izmamilo smiješak.

- Oprostite, možemo li na minutu porazgovarati? - upita Tamara Niku proguravši se između ljudi - Važno je.

Nika je pogleda ravno u oči. Ovaj put, lijevo oko joj nije bježalo prema gore.

- U redu - reče, ispriča se ljudima oko sebe i krene za Tamarom.

Tamara uhvati zraka i pusti da joj se riječi brzo i sigurno otkotrljaju grlom.

- Vaše ilustracije su fascinantne i naprosto vas moram intervjuirati. Nedavno sam počela pisati za novi portal za kulturu *Kultunet*. To je jedan od najčitanijih...

Dok ju je Nika ukočeno promatrala, sićušna bijela svjetla na zidovima su mijenjala boju. Bila su malo narančasta, malo plavičasta, malo žuta.

- To je razlog zbog kojeg si me odvojila od onih ljudi?

„Ne. Odvojila sam te od onih ljudi da te pitam kako je bilo nositi me devet mjeseci, roditi me i nakon toga ostaviti. Uz to, zanima me je li se isplatilo“, odvratila joj je Tamara u svojoj glavi.

- Da - odgovorila je Tamara u realnosti - Znam da vam se na prvu loptu ne čini važno, ali...

- Čekaj, čekaj... - prekine je Nika - Mi smo se vidjele jučer kod Futrića i prekjueer kad si me htjela anketirati, je li tako?

- Tako je.

- Tri dana za redom - konstatira Nika motreći Tamaru pogledom nazubljenim poput pile - Što bi to trebalo značiti?

- Pa, eto, poklopilo se.

- Tri dana za redom se ne može samo tako poklopiti.

Tamara shvati da mora izmisliti nešto novo. Odmah. Prva asocijacija na Niku? Mama. Druga? Ilustracije.

- Zapravo... - Tamara spusti glavu i upre pogled u tanku, sivu crtu koja je dijelila jednu mramornu pločicu od druge - I sama se pomalo bavim ilustriranjem i...

- I?...

- Nadala sam se da biste mi možda mogli dati neku poduku.

Jadno. Tamara se osjećala jadno. Opet je tražila, opet je očekivala. Nije bila u stanju podići pogled.

- Ne bavim se time, srce - primi je Nika za rame - Potraži poduku negdje drugdje - reče i ode.

Za nju je to bilo tako jednostavno. Rez, okret na prstima i... nema je više. Priča s nekim drugim ljudima. Smješka im se u lice. „Srce“. Rekla joj je „srce“. Vjerojatno i njima govori „srce“, „dušo“ i „draga“. Vjerojatno sve ljude koji joj ne znače ništa obasipa tim kvazinježnim riječima.

Tamara polako krene prema izlazu. U njoj je polako rastao bijes. Svi su je napustili. Svi. Otac, majka broj jedan i majka broj dva. Čak su se i rođaci povukli od nje kao da je loša sreća zarazna, kao da bi virus zvan *zla kob* mogao skočiti s nje na njih i uništiti im živote. Donedavno ju je to tjeralo u očaj, osjećala se obilježenom, kao da joj iznad glave svijetli neonska reklama na kojoj piše „trauma“. Sada je bilo drukčije. Sada je po prvi put osjećala iskonski, instinktivni bijes. Bijes na postojanje.

Kružila je gradom brzo i kaotično poput elektrona. Na trgu je na trenutak zastala pred izlogom knjižare i ugledala knjigu pod naslovom *Savršena odluka* ispod kojeg se nalazio podnaslov *Sami biramo svoje roditelje*. Koja glupost, ponavljala je u sebi, koja glupost. Prije samo godinu dana, pročitala bi tu knjigu, i ako bi ocijenila da je dobro napisana, vjerojatno bi joj i povjerovala. Povjerovala bi knjizi, a ne čovjeku koji ju je napisao. Tada je knjigu još uvijek doživljavala kao vrijednost, kao poseban predmet, kao pojavu koja nema svoj korijen u osobi, piscu. Naravno, znala je da knjige pišu ljudi (sigurno ih ne pišu žirafe ili noćni leptiri), ali nije shvaćala njihovu bit, nije ih doživljavala kao sredstvo komunikacije. Sada je svjesna da je svaka knjiga samo produžena ruka pisca pružena na upoznavanje. Tu knjigu je mogla napisati i žena s kioska za Lotto. Zbijena među srećkama i listićima lota, mogla je potajice

pisati svoje životno djelo *Savršena odluka* koje joj je kanalizacijskim putem poslao njen galaktički brat Hotja Sen.

Puno toga se u Tamarinom životu promijenilo unazad godinu dana. Vidjela je stvari jasnije, dublje... i to ju je plašilo. Bojala se tog novog života koji joj je vrištao u zjenice. Života oguljenog od mekoće, oglodanog do kosti, do srži, do sjemenke. Saša joj je stalno tupila „Ništa se ne događa slučajno, sve ima nekog smisla“, ali Tamara je znala da je to samo način razmišljanja, a ne istina. Istina je promjenjiva. Istina je ono što odabereš kao istinu. A Tamara više nije imala snage odabirati smisao. Na temelju čega bi ga odabrala? Na temelju smislenog načina na koji je došla na svijet? Na temelju smislene pogibelji roditelja? Na temelju smislenog pucanja plombe dok je jela pistacio?

U Frankopanskoj odluči pričekati sedamnaesticu i krenuti kući. Izvadi mobitel i nazove Sašu.

- Ej, jesi kupila cugu? - upita.

- Bok! Jesam, jesam. Evo, upravo sam složila boce u frižider. Imamo pivo, vino, gin i tonik. To će biti taman, bit će nas osmero - odgovori joj Saša - A gdje si ti?

- Na trgu. Bila sam u „Kugli“ na predstavljanju slikovnice koju sam ti spomenula jučer. Nika je bila tamo.

- I?

- I... ništa.

- Jeste li pričale?

- Jesmo, na deset sekundi... - Tamara zastane shvativši da joj nema što ispričati - Znaš što ću ti reći?

- Što?

- Dosta mi je - reče Tamara - Zlo mi je od nje.

- Baš je neka čudna žena... Jesi vidjela kakvu je majicu imala jučer?

- Kakvu?

- S otiskom od pegle. Baš je tu majicu nosila jučer - znakovito reče Saša.
- Pa šta, ne kužim... I ti si nosila staru odjeću. Krečili smo.
- Ali, ona je imala spržena prsa, to ti hoću reći. Srce joj je uništeno.
- Jebote, stvarno si luda - reče Tamara ušavši u tramvaj koji se upravo zaustavio pred njom.
- Nisam ja luda, nego si ti slijepa. Daj malo gledaj oko sebe. Rekla sam ti ono za smeće prekjučer kad smo bile na trgu, sjećaš se? Vezala si bicikl za kantu. A jučer si se za krečenje obukla u što?.. U vreću za smeće.
- I što bi to po tebi značilo? Da sam ja smeće ili kaj?

U tramvaju je bila gužva i ljudi su lako mogli čuti što Tamara priča. Nije ju bilo briga.

- Ma, daj, Tamara... Ne mislim da si smeće nego da se... baviš smećem, odabireš smeće, vežeš se za smeće... nemam pojma... U svakom slučaju, u nekom si... bitnom odnosu sa smećem.

- Saša, zvučiš ko da ti je nešto nagnječilo mozak. Daj da pogodim... Stara ti se naslonila laktom na glavu kad si bila beba?

S druge strane nastane muk.

- Nije smiješno - reče Saša.
- Sad si još izgubila i smisao za humor.
- Pričat ćemo sutra, ne da mi se prepucavati.
- Ni meni - pomirljivo će Tamara - Ali to sa smećem ti je stvarno...
- Dobro, dobro, pričat ćemo sutra, ok?
- Ok.
- Ajde bok.
- Bok.

Tamara se osvrne oko sebe. U tramvaju je bilo zagušljivo, nagužvani ljudi podisali su sav

zrak. S njene lijeve strane nalazila se žena s maramom na glavi i najlonskim vrećicama u rukama. Glasno joj je puhala u vrat. Ispred nje, točno pred vratima tramvaja stajala je starija dama s ljubičastim šeširom. Imala je crveno lakirane nokte i bore oko usana koje su govorile: *To ti je život. Nekada sam se vozila u BMW-u, a sad se vozim u tramvaju. E, gdje su ona stara dobra vremena dok sam živjela s Hansom?... Zašto me ostavio? Zar mu nisam bila dovoljno dobra? Sve sam mu dala... I peglala sam, i čistila, i kuhala, a on je otišao s onom kurvom...* S desne strane, naslonjen o njeno rame, stajao je pretili klinac u mornarskom kaputiću. Pored njega njegova majka, također pretila.

Tamara si vrhovima prstiju počne masirati sljepoočnice. Svi ti ljudi oko nje... Svi se kreću nekuda. Imaju svoje ciljeve, svoje pravce. Zar oni ne znaju da su svakim trenutkom sve bliže smrti? Valjda znaju. Ali ipak se kreću. I ona se kreće. Zašto? Samo zato što je tu, jer ju je prije dvadeset i dvije godine troje ljudi prisililo na postojanje. Koji bijedan razlog... Kroz kičmu joj sijevne bijes. Nju su smislili. Tako je. Sjeli su, razgovarali, isplanirali je i napravili. Kakva podvala, pomisli vrteći glavom lijevo-desno, kakva jebena podvala. Ona je projekt. 1995. sigurno nije bilo lako pronaći surogat-majku. Kako su samo uspjeli? Tada je još trajao rat... Zašto su sve to išli raditi? Morali su provesti godinu dana u Sidneyu, morali su potrošiti tko zna koliko love, morali su... Zar nisu mogli bez djeteta, bez nje? Nekoliko puta je o tome pokušavala razgovarati s majkom, ali ona joj je svaki put odgovarala isto: „Sada živiš. Uživaj.“

Tamara iz džepa izvadi iPod, stavi slušalice na uši i pronađe album *The Virgin Suicides* od grupe Air. Osjećala se upravo tako... kao naslov albuma... kao da je nešto nevino u njoj ubijeno.

Dama s ljubičastim šeširom se uzvrpolji i mrko je pogleda. *Nepodnositeljka*, pomisli Tamara. To je izraz koji su smislile ona i Saša, a odnosi se na ljude koji ne mogu podnijeti da se netko pored njih zabavlja ili, ne daj bože, osjeća dobro. Točnije, bolje od njih samih. Problem je u tome što se većina ljudi osjeća bolje od njih. Zato nemilosrdno maltretiraju sve oko sebe. Žale se, provociraju, ironiziraju, iritiraju, a sve s ciljem da čovjeka svedu na svoju valnu duljinu koja je puna šuma i podsjeća na tupo udaranje kamena o kamen ili škrgutanje zubima u snu. *Nepodnositelji* prvenstveno ne podnose sebe, a zatim ni sve druge. Njihov životni moto je: ne podnosim. Točka. S takvim stavom idu u kazalište, sjeckaju mrkvu i šminkaju svoje usahle trepavice. Ono što naročito ne podnose je da je netko: bolji, ljepši, sretniji, slobodniji, spontaniji, iskreniji, ljubazniji, interesantniji, privlačniji, kreativniji, poletniji, pametniji, darežljiviji, mirniji (ima toga još, ali predugo je za nabrajati) od njih. A to

su, iz njihove perspektive, svi.

„Ne zabavljam se“, poželi *nepodnositeljki* s ljubičastim šeširom reći Tamara, „Ne ide mi se nikud, a ipak idem. Tu sam, stisnuta kao hrenovka u ovoj jebenoj limenci baš kao i vi“.

Naglas nije izrekla ništa. Izrecitirala joj je to u glavi i odmah potom se zgrozila. Shvatila je da razmišlja kao *oni*. Počinje mrziti.

SVJETLOST U SLIJEPOJ SOBI

Nakon dva *Beck's-a*, mržnja je popustila. Nikada do tada Tamara nije doživjela puna dvadeset i četiri sata takvog mizantropskog raspoloženja. Prije nego što je došla kod Saše nije bila ni za što. Noć je provela spavajući tvrdo. Probudila se tvrda. Imala je osjećaj da joj se mozak stvrdnuo poput prekuhanog jajeta. Hodala je od hladnjaka do prozora, pa od prozora do kompjutera, pa od kompjutera do kupaoalice. Kretala se kao da radi nešto, a zapravo nije radila ništa. Samo je mrzila. Osjećala se kao da neprestano udara glavom o debelo, prozirno staklo. Možda je to njeno sjećanje na začecje *in vitro*? Što ako mi ljudi zaista, kao što tumače zagovornici *Primalne terapije**, nosimo u sebi tjelesno pamćenje na sve etape našeg postojanja? Što ako se ona, Tamara, tumačući po stanu s tim tupo staklenim osjećajem u čelu zapravo prisjeća sebe u fazi spermija koji udara o stjenku epruvete? Ili je jajašce bilo to koje je, plivajući u ejakulatu udaralo o staklo? Ili se jednostavno osjeća kretenski, ali to ne može prihvatiti, pa svoja stanja neumorno umotava u dubokoumne priče? Bit će da je to.

Dakle, nakon dva *Beck's-a* Tamarina sveopća mržnja je popustila. Sašini starci su bili u Opatiji i njih osmero je imalo na raspolaganju njihov dnevni boravak. Njih osmero su bili: Tihana i Marko (Sašina prijateljica iz srednje škole i njen dečko koji je o svemu imao isto mišljenje kao i ona), Đurđica (Sašina susjeda s drugog kata koja je potajice slušala narodnjake), Ivan, Edvard i Robert (dečki koje je Saša upoznala na ljetovanju na Krku), Saša i Tamara. Saša je dala sve od sebe da dnevni boravak svojih roditelja učini koliko-toliko ugodnim mjestom za novogodišnje slavlje, ali tu se malo toga dalo uljepšati. Zidne tapete s uzorkom smeđih, vitičastih ruža nije mogla sakriti. Nije mogla sakriti ni barokni luster koji je njena majka, usprkos tome što je riječ o imitaciji, kupila za dvadeset i sedam tisuća kuna na TV-aukciji nakon čega Saša mjesecima nije imala love za cigarete. Na svu sreću, Tamara je uspjela nagovoriti Sašu da iz dnevnog boravka iznesu kauč za psihoanalizu. Bio je to golemi komad namještaja iz 1917. godine koji je podsjećao na šarenog, nasukanog kita. Sašin otac je običavao ležati na njemu gledajući televiziju ili čitajući krimiće. Oko osam (nakon dnevnika), Sašina majka bi ga potjerala na fotelju. Očiju staklenih od neumornog detektiranja ludila ili, kako je voljela reći, „onog patološkog u čovjeku“, zaleгла bi u kauč i zabuljila se u televizor. Provela bi sat-dva ne gledajući u ekran, već *kroz* ekran, kao da s druge strane postoji tajni život u koji se, gledanjem na poseban, krajnje odsutan način, može prodrijeti. Tamara ju je više puta zatekla u tom stanju jer je na prvoj i drugoj godini faksa

često znala prespavati kod njih. To bi obično bilo noć prije ispita, kada su ona i Saša običavale zajedno učiti. Ušavši u dnevni boravak, Tamara bi ju zatekla kako, ležeći na kauču, skenira likove u sapunici. Zatim bi uperila svoj laserski pogled u Tamaru i, ma koliko se Tamara dobro osjećala, uspijevala joj je nametnuti osjećaj da nešto nije u redu. „Bok, ti si dobro?“, obično bi rekla, a pogled bi joj govorio: *Naravno da nisi dobro, daj shvati već jednom, bolje ti je da što prije potražiš pomoć, ne znam kako si samo mogla čekati do sada...* Rečenica bi trajala koliko i njen pogled. Čim bi pogled ponovo skrenula na ekran, oni s kojima nešto nije u redu su postajali glumci u sapunici. U svojoj neumornoj potrazi za patologijom sve oko sebe je pretvarala u svoje pacijente. To joj je davalo osjećaj da radi nešto dobro za čovječanstvo. Saša joj je tisuću puta rekla da joj je zlo od njenog analitičkog pogleda nakon kojeg se osjeća kao sitno nasjeckani češnjak ili prst koji je zabunom završio u mlincu za kavu, ali ona si jednostavno nije mogla pomoći... To je bila neka vrsta tika. Netko refleksno namiguje, netko trlja dlan o dlan, a ona bulji u čovjeka i mrvli ga na brojke i slova: F 23, F 22, F46, F 28, F19... Tamara joj je jednom prilikom na pitanje „Ti si dobro?“ odgovorila „Tako-tako. Malo jesam, malo nisam“, na što joj je ova odvrtila: „Vi mladi ste svi bipolarni i granični“. „Kako to mislite *granični*?“, upitala je Tamara misleći da ju smatra umno ograničenom. „Nisi čula za granični poremećaj ličnosti? Čemu vas uopće uče na toj psihologiji?“ upitala ju je Sašina majka. Tamara joj je htjela odgovoriti nešto, ali se od njenog pogleda naprosto paralizirala. U tom trenutku joj je postalo jasno zašto se Saša toliko boji ludila. Jer ga njena majka vidi u njoj. Jer ga njena majka vidi u svima. I to ne zato što je zla, već zato što je dobra. Jer želi pomoći. Jer ima moć detektiranja problema. Jer je skrenula.

Oko jedanaest, Tihana, Đurđica i Ivan su ustali i s čašama u rukama se počeli lagano premještati s noge na nogu. To je bio nagovještaj plesa. Marko je za to vrijeme, zavaljen u trosjed, tamanio kikiriki u ljusci.

- Ej, Tamara, što si se zavukla u tu fotelju, daj dođi ovamo k nama - reče Robert.

Imao je crnu kosu začesljanu unatrag i zlatni lančić s privjeskom u obliku sunca. Imao je i tetovažu sunca na ramenu. Sav je bio sunčan, zbog čega se Tamara u njegovoj blizini osjećala krajnje sjenovitom.

- Razmišljam nešto - odvrati Tamara - Slušam glazbu, dobro mi je.

Naravno, lagala je. Nije joj bilo dobro. Osjećala se smežurano kao breskvina koštica. Nešto u njoj je rapidno starilo, neki dio nje, neki organ možda. Nije to razumjela, ali je osjećala.

Zadnja dva tjedna, potraga za Nikom bila joj je poput infuzije. Nakon godinu dana gledanja filmova, debljanja i spavanja po šesnaest sati dnevno, napokon je živnula. Šusnula ju je neka energija. Počela se osjećati kao da ima nekog. Ali to „kao“ je sada starilo. Energija koja ju je ponijela ućahurila se u njoj i trulila. Najradije bi otišla doma. Zašto je uopće tu? Radi Saše? Tamara baci pogled prema Saši koja je već dva sata razgovarala s Edvardom. Edvard je u stvari bio gay, ali se Saša s tim nikako nije mogla pomiriti. Jednom su zabrijali i nakon toga, ona si je dala za zadatak da ga preobrazi. „On je hetero, samo se boji“, tvrdila je, dok se Tamara činilo da je Edvard zapravo Narcis koji će rado primiti divljenje od bilo koga. Od dečka, cure, mačke, psa, patke ili zebraste zebe. Svejedno mu je.

Tamara ustane iz fotelje i protegne se. Sjedila je tu puna tri sata, koljena su joj se već sasvim ukočila.

- Juhu, princeza se probudila - reče Robert smješkajući se.

Tamara mu uzvraća mlitavim osmijehom, prođe pored njega i povuče Sašu za rukav.

- Idem doma - šapne joj na uho.

- Ma, daj... Koji ti je?

- Ne da mi se. Ajmo na balkon popušiti joint i to je to... ja odoh na spavanje.

Govorila je tiho, da je ne čuje Edvard koji se za to vrijeme okrenuo ka Tihani, Đurđici i Ivanu i komentirao nešto tupavo i općeprihvatljivo tipa „Dobra čagica, a?“.

- Ne mogu vjerovati... Kog vraga smo gurali van onaj kauč onda?

- Ma, pusti sad kauč, kakve to veze ima? - reče Tamara primivši Sašu za ruku i povukavši je na balkon - Jebi ga, fakat mi se ne da. Rado bi se zezala i plesala, ali... ne mogu se pretvarati. Sve mi je bezveze i puno mi je bolje kad sam sama... ili s tobom. Ovo je za mene too much...

- Too much čega?

- Ljudi - reče Tamara zatvorivši za njima balkonska vrata - Gle, uopće nije tako zima - reče i izvadi joint iz džepa.

- Ne znam bi li popizdila ili te... jednostavno pustila - promrsi Saša.

- Nemoj pizditi, stvarno nije do tebe, tulum je super, ali ne mogu... Valjda me kužiš, k vragu?
- Ma, dobro, kužim te... Samo ne znam što da radim više. Kad ćeš već jednom izaći iz te depre?

Tamara povuče dugačak dim i pruži joint Saši.

- Samo mi se ne tulumari, to je sve. Sorry što sam te odvukla od Edvarda.
- Nema veze, duga je noć.
- I sorry što te stalno zajebavam za staru.
- Opa... Tu ispriku nisam očekivala - reče Saša pogledavši Tamaru ispod oka - Da, to mi već stvarno ide na živce.
- Neću više, obećavam - reče Tamara - Osim, možda... tu i tamo... kad...
- Nikad. Ok? Ako već obećavaš, onda nema iznimaka.
- Osim kad se zajedno zajebavamo na njen račun, mislila sam reći.
- Aha... Dobro, ajde, to može proć.

Neko vrijeme su u tišini razmjenjivale joint i gledale preko ograde na praznu Vinogradsku. Padao je snijeg, sitan, oštar i svjetlucav kao staklo u prahu.

- Mislim da ovo s Nikom nema više nikakvog smisla - reče Tamara - Osjećam se ko budala.
- Zaboravi na nju.
- Kad bi bar mogla... - odvrati Tamara grickajući kožicu oko nokta na palcu - Nije to samo tako.
- A, onda joj reci.
- To mi je nekako... bolesno.
- Što ti je bolesno?
- Pa, to... da sam ja bila u njenom trbuhu. Rasla sam na njenoj maternici... jebote... ko prišt.

- Čuj, ako ćemo tako, i ja sam bila prišt.
 - Da, ali ne u nepoznatoj ženi.
 - Zašto joj jednostavno ne bi rekla: *Dobar dan, vi ste moja surogat-majka?*
 - Zato što mi je to... gnjusno. Zvuči mi kao da sam nastala od aliena.
 - Onda joj reci: *Htjela bih vas upoznati, vi ste me rodili.*
 - To je malo bolje... Samo, ja je više ne želim upoznati. Užasna je. S onom narančastom kosom...
 - ... i peglom na prsima.
 - Ti stvarno misliš da njena progorena majica ima neke veze s njenim duševnim stanjem?
 - Da. Mislim da se sve nekako poklopilo da bi ti svijet dao do znanja da je ona sjebana... da ne može ništa osjećati, da je... spržena.
 - Ti misliš da svijet komunicira s nama? - upita Tamara.
 - Da, nekako tako brijem.
 - Blago tebi...
 - Zašto?
 - Jer nikad nisi sama. Netko je uvijek... tamo.
 - A ti fakat misliš da je sve besmisleno?
- Umjesto odgovora, Tamara povuče nekoliko dugačkih dimova. Peklo ju je grlo.
- Ti stvarno misliš ići doma ovako napušena? - upita Saša.
 - Nisam napušena. Samo se osjećam... malo kompaktnije.
 - Kompaktnije? Ja se osjećam ko neki lik u stripu. Uopće mi nije jasno kako u ovakvom stanju misliš ići doma. Zašto ne prespavaš ovdje?
 - Tu je buka i... neću da mi netko upadne u sobu usred noći - reče Tamara bacivši dogorjeli

joint na ulicu – Uzet ću taksi.

– Taksi na novogodišnju noć... Potrošit ćeš brdo love bezveze.

– Jebe mi se.

– Eto, to me brine... – reče Saša primivši Tamaru za rame – Uopće ne misliš na budućnost. Od čega ćeš živjeti kad ti isteknu zalihe?

„Neću živjeti“, poželi joj odgovoriti Tamara, ali se na vrijeme zaustavi. To bi Saši upropastilo doček Nove Godine.

– Ne da mi se razmišljati o tome... ima vremena.

– Ti si mi najbolja prijateljica, znaš to? – reče Saša naslonivši svoje čelo o Tamarinu sljepoočnicu – Hoću da izađeš iz te rupe u koju si se uvukla.

– Znam, Saša... I meni je dosta... same sebe.

– Samo nemoj napraviti neku glupost. Ponekad mi se čini da bi najradije otišla za njima... za starcima.

Tamara ne reče ništa. Buljila je u noć izgrebanu petardama i pijanim urlicima.

– Hoćeš joj reći? – upita Saša.

– Reći ću joj – reče Tamara čvrsto, kao da prikucava čavle – Sutra idem tamo i skresat ću joj u lice. Sve.

Dva sata kasnije Tamara je legla u svoj krevet i prekrila se poplunom preko glave. S čepovima u ušima, slušala je visokofrekventni šum svog živčanog sustava. Dzzzzzz... Ako je dovoljno tiho i ako ste dovoljno *unutra*, čut ćete ga i vi. Živčani sustav koji proizvodi statički šum. Tamara se s tom činjenicom (da svi mi ljudi iznutra šumimo) po prvi put susrela kad joj je bilo deset godina, na Hrvatskom radiju gdje je njen stari radio kao ton majstor.

„Ovaj duboki *vuššš* koji čuješ je zvuk tvog krvotoka, a ovaj visoki *dzzz* je zvuk tvojih živaca“, rekao joj je otac nakon što su ušli u *gluhu sobu*.

Gluha soba je zapravo bila sobica bez prozora, sa zidovima, podom i vratima obloženim

debelim, žućkastim spužvama. U sredini prostorije se nalazio mikrofonski, također obložen spužvom. Gluha soba je bila zaista gluha. Nije čula apsolutno ništa. (*Ali, zar druge sobe čuju nešto?*, u sebi se pitala Tamara.)

„Ovdje nitko ne može izdržati dulje od pola sata“, rekao joj je stari.

„Zašto?“

„Osjetiš taj pritisak? Tišina je teška... Zapravo, taj šum je težak. Čuješ?“

„Kao more“, rekla je Tamara.

„Da, baš kao more.“

„... i struja“, rekla je Tamara, „Ovaj duboki šum je more, a ovaj visoki struja.“

Tamara se dobro sjeća tog dana. Imala je na sebi narančastu haljinu na tulipane koju je dobila za deseti rođendan. Slušajući duboki *vuššš* i visoki *dzzz* koje je proizvodilo njeno tijelo, promatrala je vrhove žutih, crvenih i plavih tulipana. Bilo je u tome nešto jezivo.

„Navikli smo stalno nešto čuti, a ova soba je skroz izolirana, nema šanse da izvana dopre nekakav zvuk. Sve što čuješ, događa se iznutra. Ali, nije to ono što je najgore...“

„Nego što je najgore?“ upitala je Tamara stisnuvši se uz njegov bok, „Kad te netko tu zaključa?“

„Ma, ne, ne brini...“, nasmiješio se otac, „Ne može nas nitko zaključati, nema ključa. Najgore je to što nema baš nimalo jeke.“

„Ali... zašto je to najgore?“

„Čuješ kako ti je glas suh? Čuješ kako, čim završiš rečenicu, zvuk prestaje kao da ga je netko odrezao škarama?“, upitao ju je otac, „Kad si u kuhinji, glas ti se odbija o zidove, o strop, o police, o čaše, o sve predmete koji se tamo nalaze. Kad si na ulici, glas ti se odbija o aute, o cestu, o stupove... O sve tvrde površine, shvaćaš? A tu, u gluhoj sobi nema tvrdih površina. Sve je obloženo spužvom, a spužva upija zvuk. Sve je mekano... zvuk ti se ne vraća, nego nestaje. To je nekako... grozno“, rekao je njen otac, Karlo Podolski počevši se po svojoj kruškolikoj, proćelavoj glavi.

Bio je obučen u svoju omiljenu kombinaciju: kariranu košulju i sive samterice.

Mirisao je na svoj omiljeni začín: origano.

„Ti ni ne primjećuješ da ti glas odjekuje jer si navikla na to“, rekao je, „Nije to ona jeka kao u planinama, ali je tu... nikada te ne napušta, kao ni sjena. Čim ima svjetla ima i sjene. Čim ima zvuke ima i jeke. Osim u gluhoj sobi, naravno...“

„A, tata...“

„Molim Tami.“

„Jel postoji slijepa soba?“

„Nisam nikad čuo za tako nešto... Možda bi to bila neka posve, posve mračna soba u koju baš ni otkud ne dopire svjetlo.“

„A jel bi u takvoj sobi vidjeli svjetlo iznutra?“

„Kako to misliš?“

„Pa, kao što u gluhoj sobi čujemo zvuk iznutra, možda bismo u slijepoj sobi vidjeli svjetlo iznutra.“

U zelenim očima Karla Podolskog rasli su tulipani.

„Znaš što, mila... Mislim da tako nešto ne postoji“, rekao je stavivši ruku preko usta kao da je izrekao nešto zabranjeno, „Ali to je najbolja ideja koju sam u životu čuo.“

* Primalnu terapiju je osmislio Arthur Janov, a zasniva se na ponovnom proživljavanju boli koja je nastala pri najranijim iskustvima (prenatalni period, rođenje i najranije djetinjstvo)

SVE SE VRTI OKO ONOG ČEGA NEMA

Pozvonila je dva puta kratko. Ništa. Zatim je pozvonila četiri puta kratko, tri dugo. Opet ništa. Nosila je u glavi sve te rečenice koje su se gibale, grizle i mrijestile poput jegulja. Hodajući dubokim snijegom prema Draškovićevoj 23, maštala je kako skida gornji dio glave (kao narančinu koru) i pušta te misaone jegulje da izmigolje van. Crne i vijugave, utisnute u duboki, bijeli snijeg, izgledale bi poput keltskog ornamenta. Smrzle bi se u trenu, oči bi im ostale ukočene gledajući u ništa. Tamara ih ne bi ni pogledala, samo bi produžila dalje, s umom prozračnim poput svjetlucavog lahora s reklame za deterdžent za pranje rublja. Hodala bi podignute glave, bez straha da će joj oštre pahulje snijega okrznuti zjenice, a srce bi joj napokon bilo oblo i puno kao sjemenka žita. Tako ona to zamišlja, kao oštar rez. Bila bi to alkemijska pretvorba ljepljivih crnih jegulja u srebrne leteće ribe koje u jednom skoku nenadano prolijeću kroz oblake.

Možda je kod gospodina Futrića, pomisli Tamara i snažno pokuca na oronula vrata njegova stana. S druge strane se začuje šuškanje (kao kad vjetar po ulici raznosi novine). Zatim škripanje parketa. Zatim otključavanje vrata. Zatim majušni starac u pidžami od svijetlo plave svile.

- Oprostite... - zausti Tamara, ali joj dah zapne podno ošita.

- Ti?... Uđi - reče on i širom otvori vrata.

Tamaru zapuhne hladan zrak.

- Samo naprijed... samo naprijed - reče starac kojem se bijela kosa razletjela poput maslačka.

Tamara polako uđe. Hodala je na prstima, pazeći da ne remeti tišinu koja im se njihala nad glavama.

- Je li gospođa Flandor ovdje?

- Samo... naprijed - ponovi starac glasno cvokoćući svojim bijelim, za broj prevelikim, porculanskim zubima.

Pod u dnevnom boravku bio je posut injem, a pod otvorenim prozorima nalazile su se tri

velike hrpe snijega. U smrznutim zavjesama nazirali su se oblici nalik pjevajućim duhovima.

- Je li gospođa Flandor ovdje?

Gospodin Futrić nije reagirao. Kretao se pedalj po pedalj. Lijevu nogu je vukao za sobom, a desnom rukom se oslanjao o zid.

- Zašto ste otvorili prozore? - oprezno upita Tamara zagledavši se starcu u lice.

On ju pogleda s izrazom čuđenja. „Zar ne znaš?“, pročitava mu Tamara iz pogleda.

- Radi... šećera - odgovori on i nastavi koračati ka spavaćoj sobi - Život u šampiti je... hladan.

Čim uđe u spavaću sobu, gospodin Futrić zaključa vrata i, pažljivo se sagnuvši, spremi ključ u čarapu. Zatim nogom gurne ručnik koji se nalazio na podu tik uz vrata kako bi zaustavio strujanje hladnog zraka iz dnevnog boravka. Korak po korak, dovuče se do kreveta, legne i debelim, bijelim poplunom se pokrije sve do brade.

- Možemo krenuti... - reče.

Tamara se stisne pored zaključanih vrata. Osjećala se poput crvene mrlje u crno-bijelom filmu. Zaboravila je. Bila je toliko zaokupljena Nikom, mržnjom i jeguljama da je sasvim zaboravila na svečani odlazak gospodina Futrića. Danas je njegov posljednji dan života, dan dubokog zarona u šampitu. Soba je okrečena i topla. Krevet mu je okružen s četiri električne grijalice. Na zidu, pored prozora, visi slika anđela s rupicom na bradi. Komadi namještaja koji su dva dana ranije bili nagurani u sredinu sobe sada su na svojim mjestima. Noćni ormarić s ručkama od sedefa, fotelja od tamnocrvenog pliša, bijele zavjese koje se presijavaju u raznim bojama, kao koža svježih, tek ulovljenih lignji.

- Poslušaj... - reče gospodin Futrić i uperi daljinski upravljač prema noćnom ormariću.

Iz malih, srebrnih zvučnika smještenih u kristalni luster začuju se visoki, igličasti tonovi glazbe.

- Čajkovski.... *Ples šećerne vile*. Ovaj instrument koji čuješ... to je staklena harmonika*.

Tamara se osjeti umotanom u krhku priču gospodina Futrića kao cvijeće u celofan.

- Kako to... da si ti *ta*?... - upita on dopuštajući da mu se polako sklope oči - Ja sam mislio da

će to biti Nika.

- Koja *ta*? - oprezno upita Tamara.

Gospodin Futrić pridigne glavu i namigne,

- Igramo se... skrivača, a?... He, he...

Smijeh mu je bio suh, podsjećao je na kašljanje mačke kojoj je u grlu zastala kost.

- Ne, stvarno... ne znam. Ja sam Tamara, studentica, bila sam neki dan kod vas, donijela sam vam Griotte, a zatim sam pomogla krečiti... Zar se ne sjećate?

- Svega se ja sjećam - reče on sklopivši oči - Rekli su na radiju... he, he... Sve su rekli što će biti, sve. Samo čovjek treba slušati - otvori oči i uperi u Tamaru svoj prozirni pogled - A čovjek ne sluša... i zato ne zna.

- Što su rekli?

- Da sreću treba zaključati i držati blizu... inače će pobjeći.

Tamara se poželi smanjiti, provući se kroz ključanicu i uteći na drugu stranu, pa makar je tamo dočekao akvarij s jeguljama. Nije mogla samo tako zalupati na vrata i pozvati upomoć. Nije mogla ni strgnuti poplun s njega i na silu mu uzeti ključ koji je spremio u čarapu. Nije ga mogla šokirati, nije mogla dopustiti da umre. Imala je osjećaj da na svom dlanu drži pješčani sat u kojem se posljednjih nekoliko zrnaca pijeska zaglavilo. To je starčevo vrijeme... Ispusti li ga, razbit će se.

- Ja nisam *ta* - reče Tamara.

Šećerna vila završi svoj ples i staklena harmonika utihne.

Gospodin Futrić ne reče ništa.

- Molim vas, pustite me van - tiho zavapi Tamara.

Starčevim licem prođe trzaj.

- Ne znam jesmo li u šampiti ili... ili samo pada snijeg... Ne znam jesam li ja *ta* ili nisam, što god to značilo, samo me pustite, molim vas i uživajte u svom danu, pa... Nova Godina je, sretna vam Nova Godina - reče Tamara pritišćući kvaku kao da se potajno nada da bi vrata

mogla uzeti stvar u svoje ruke i svojevolumno se otvoriti – Divno vam je u sobi... tako je lijep dan... Sretan vam put, znate, malo sam vam i zavidna, ovaj svijet je ponekad stvarno zajeban... oprostite na izrazu, hoću reći, ni meni se ne da biti tu... i ja bi negdje, u neku svoju šampitu... A sad sam, vidite, u vašoj... kako je to čudno, i hvala vam na gostoprimstvu, ali mislim da moram ići...

Tamara nije znala otkud joj sve te riječi. Jedan tren su tekle, a drugi zapinjale, kao kapi kiše koje klize niz prozore. Za to vrijeme, starac je opustio bradu i usta su mu se blago rastvorila. Iza zatvorenih kapaka, očne jabučice su mu bile nemirne, kretale su se lijevo-desno, kao da je naglo upao u san u kojem gleda partiju stolnog tenisa.

– U slučaju da sam ja *ta*, moram vam reći da sam čula kako su na radiju rekli „doći će i otići“, tako su rekli, sigurna sam... slušam i ja radio, ponekad su emisije tako zanimljive... i rekli su još da... da... da onaj koji uđe u šampitu, a to sam ja, mora iz nje i izaći. Jedino gospodar šampite, a to ste vi, može ostati... zato, molim vas, dajte mi ključ.

Na starčevom licu nije bilo nikakvih promjena.

– I onda je govedo zalutalo i svemirci su pojeli sve bake svijeta – reče Tamara podigavši se na prste kako bi mu bolje vidjela lice.

To je bila fora koju je ponekad koristila kako bi provjerila da li ju otac sluša. Lupila bi nešto besmisleno i pitala „Jel da, tata?“, na što je on redovito odgovarao „Aha“.

Na licu gospodina Futrića nije bilo reakcije. Znači spava, zaključila je Tamara. U tom trenutku starac je nešto promrmljao i kapci su mu se polako podigli.

– Još... – reče.

– Molim?...

– Još...

Bio je to isti onaj hrapavi, mukli „još“ koji je izgovorio i prvi put kada je došla k njemu. Tada je tražio još Griotta, a sada? Još čega?...

– Hoćete da... pričam? – upita ona.

– Još...

Nakon trećeg „još“ Tamari se zavrti u glavi. Dogodilo joj se ono što joj se uvijek događa kada čuje ili izgovori jednu te istu riječ nekoliko puta za redom. Značenje je uskrsnulo iz riječi i glasovi „j“, „o“ i „š“ puzali su njenim moždanim vijugama besciljni i amorfnu poput puževa golaća. Je li Još nečije ime? Je li to riječ kojom se tjera mazgu na pašu ili je to kratica za jugoslavenski odbojkaški savez? Ne, to se ne slaže...

- Evo, nastaviti ću... ispričati ću vam što mi se dogodilo jučer - reče Tamara zatresavši glavom kako bi si tu misterioznu riječ odlijepila s uma - Zapravo, neću... jučer se nije dogodilo ništa posebno... osim što je završila jedna prilično gadna godina.

O čemu se priča ljudima na samrti? O tome da nam stiže zatopljenje? Da se u Kini srušio avion? Da će uskoro obični televizori biti zamijenjeni hologramskima?

- Reći ću vam nešto u vezi... u vezi onog što ste rekli... kad smo se prvi put vidjeli... - reče Tamara odlučivši izgovarati sve što joj pada na um - Spomenuli ste beskonačnost... a ja sam vas onda pitala... što ako beskonačnosti nema, što ako je to samo nešto podijeljeno s ništa, broj podijeljen s nula? Oprostite ako sam, ovaj... ako sam uvrijedila vašu beskonačnost... možda vam taj osjećaj vječnosti, beskonačnosti, nečeg bez kraja i konca... baš sada treba, a ja sam... to samo tako hubnula... Htjela sam zapravo reći da mi uzdižemo tu jeb... pardon... nulu. Svi brojevi imaju svoju vrijednost u odnosu na nju... Oni su nešto u odnosu na ništa... Dobro ste vi rekli, sve se vrti oko onog čega nema.

Tamara baci pogled kroz prozor. Na staklo su se lijepile velike pahulje snijega.

- Žao mi je što nemam ljepšu priču za vas... Nemam inspiracije za tako nešto.

- Još... - izusti starac blago nakosivši obrve, kao da sluša svoju omiljenu, srceparajuću pjesmu - Još...

- Dobro... Evo... gdje sam ono stala... Nije to samo matematika... mi ljudi smo takvi. Vaš svijet se vrti oko šampite... Moj svijet se vrti oko Nike... Sašin svijet se vrti oko Edvarda... Vrtimo se oko onog što nemamo... oko onog što fali. I drugi ljudi su takvi... Svijet im se vrti oko obitelji... koju nemaju... oko kuće... koju nemaju... Oni koji imaju i obitelj i kuću... nađu opet nešto treće što nemaju... stalno nešto fali... jesmo li mi ljudi po prirodi takvi?... ili smo samo navikli vrtjeti se oko nule, baš kao i brojevi? Ponekad mislim da je za sve kriva ta jeb... pardon... nula. Zašto je uopće ima... kad je u stvari nema? Kakvog to smisla ima?... Zapravo... mislim da smo mi, ljudi ko krtice... One ruju, ruju i stvaraju hrpice zemlje... Tako i mi u svojim glavama... kopamo, kopamo i onda izlučimo neku hrpicu smisla... nakon čega

smo mirni... tjedan-dva. A onda dođe kiša, pas ili druga krtica... i hrpica zemlje se raspe... baš kao i smisao... Dogodi se nešto i... smisla više nema... A opet smo osuđeni na to da ga stvaramo, jer bez njega je blato samo blato... a to je nepodnošljivo.

Tamara nasloni glavu o vrata i zatvori oči. Na trenutak osjeti kao da lebdi.

- Pitam se... je li ta vrtnja oko nule... vrtnja oko onog čega nema... formula za stvaranje ništavila. Jer, to ništavilo... glupost kao i nula... Znaite, dugo sam razmišljala... - otvori oči i proluta pogledom po prostoriji kao da nešto traži - gdje su moji starci... ako su igdje... je li to nešto ili ništa... I onda mi je Saša jednom rekla da se boji ništavila... i pitala me bojim li se i ja. Bila sam napušena tada... kao, uostalom, i sada... i stvari su mi odmah bile jasne. Recimo, da vi sada odete u ništavilo... ne biste mogli ništa doživjeti... jer u ništavilu nema baš ničeg, pa ni vas. Ne bi bilo onog koji doživljava, kužite?... A ako ima vas koji doživljavate, to znači da to nije ništavilo... jer u ništavilu ništa ne može postojati. To je tako jednostavno... ali mi vjerujemo u riječi... vjerujemo da ono što ima naziv zaista postoji. Ništavilo je riječ... pa mislimo da ta riječ predstavlja nešto... odnosno, ništa... pa se onda toga možemo i bojati... ili možemo od toga napraviti nešto važno... nešto na što se oslanja sve drugo... Ništavilo, nula, eter... sve su to riječi za nešto čega nema... ali, mi se pravimo da toga ima, jer nam je to... potrebno? Ne znam baš... To s riječima je stvarno čudno. Kad sam bila mala, zamišljala sam da se kraj onog kioska ispred Mamutice svaki dan okuplja grupica ljudi koji smišljaju riječi... Zamišljala sam ih kako, sa šalicama vrućeg čaja i bijele kave u rukama, sjede na stepeništu i predlažu da se nož zove nož, a vrabac da se zove vrabac... Često mi se znalo dogoditi da mi fali riječi, pa sam zaključila da oni svoj posao baš i nisu dobro obavili. Puno toga bitnog uopće nisu imenovali... Recimo, netko je lijep, ali kad je loše volje, jako poružni. Kakav je on?... Razolijep? Ružnokadast? Lijepromjenjiv? Tih riječi nema... a ništavila kao ima. Bezveze.

Tamara duboko udahe, izdahne i zagleda se u gospodina Futrića. Lice mu je bilo mirno, a oči iza kapaka su mu se i dalje pomicala, samo sporije, kao da je u snu u kojem više ne gleda partiju stolnog, već običnog tenisa.

- Mmm - zastenje starac kao da ga je tišina zaboljela.

- U redu, u redu... Ovo je vaša svečanost... Ne želim je pokvariti. Bit ću tu još sat vremena ako treba... i tako ne mogu otići. Evo sjest ću... tu u fotelju... možda da stavim neku glazbu...

Tamara se polako prišulja noćnom ormariću, uzme daljinski i pritisne *play*.

- A nakon što budem sigurna da spavate... uzet ću ključ i polako se iskrasti van... Evo, rekla sam vam, tako da se ne iznenadite kad vidite da me nema... Ja ću otići, a onda ćete vi odletjeti... To biste htjeli, zar ne?... Kao ovaj anđeo koji vam visi na zidu... On, doduše ne leti, nego pada... ali je miran... smješka se...

Tamara sjedne u fotelju od tamnocrvenog pliša, zatvori oči i udahne miris naranče i jasmina koji se širio iz aromatične lampe. Čajkovski ponovo otpočne s *Plesom šećerne vile*. Tamari se u očima pojave suze.

Sve je tako krhko, pomisli.

Zadnji put su joj oči zasuzile kad joj je prije tri godine nestao mačak. Artur, to mu je bilo ime. Imao je crni rep i crno desno uho, sve ostalo je bilo bijelo. Bio je lijep, ali ne baš uvijek... Zapravo, bio je lijepromjenjiv. Izašao je na balkon, skočio na drvo, pa na susjedov balkon i tu mu se izgubio svaki trag. To je bilo toliko čudno da je Tamara čak pomišljala da je odletio. Pred spavanje ga je znala zamišljati kako zajedno sa šišmišima nadlijeće Novi Zagreb, leteći kao da pliva prsno dok mu iz kandžica curi svjetlucavi prah. To ju je smirivalo.

Tamara zatvori oči i pusti da joj leđa utonu u naslon fotelje. Sljedeće tri i pol minute, šećerna vila je plesala na svojim staklenim nožicama. Iako je bila satkana od zvuka, Tamara ju je iza zatvorenih kapaka vidjela. U njejoj mašti, bila je veličine malog prsta, tanka, bijela i čupava. Jedino su joj oči bile crne. Okrugle i glatke, izgledale su kao da ih je ukrala od muhe ili skakavca. Najprije se vrtjela oko lusteru, pa je sišla do čela gospodina Futrića, izvela nekoliko pirueta i izletjela kroz zatvoreni prozor van, među guste pahulje snijega.

Zatim je nastupila tišina.

Bila je to živa tišina koja se dobro sjeća zvuka.

- Sve je... prijevara.

- Molim? - otvorivši oči upita Tamara.

- Sve je... prijevara.

Tamara priđe krevetu i susretne se s očima gospodina Futrića. Pogled mu više nije bio tako proziran i dalek. Gledao je u nju, svako malo spuštajući pogled, poput djeteta koje je ukralo.

- Šampita me prevarila... Ona je takva... uvijek prevari. Izgleda kao najukusniji kolač na svijetu... a niš ne valja... sami šećer. Svi kolači su bolji od šampite... I princez krafna, i mađarica, i... i... čak i fritula. Sve su one bolje od šampite... Fuj, sami šećer...

Lice mu je podrhtavalo, kao da mu pod kožom marširaju mravi. U uglovima očiju su mu se skupljale suze.

- Šta je čovjek... ne može ni umrijeti... kad hoće.

Pogled mu odluta kroz prozor, zavideći pahuljama na njihovom slobodnom padu. Suze mu kliznu niz sljepoočnice i zaustave se na ušnim resicama, viseći poput naušnica.

- Nasjeo sam... Sve je bilo tako... - zatvori oči i udahne kroz nos, kao da miriše nevidljivi cvijet koji mu se upravo rascvao pod nosnicama - ...tako podignuto. Mislio sam da je to tô...

Tamara ga poželi primiti za ruku, ali odustane. Bojala se da bi mogla učiniti nešto krivo, nešto što bi ga još više ranilo. Zapravo, nije bila sigurna pazi li na njega ili na sebe, jer se i sama osjećala ranjeno. Njihova tanka i prozirna bol prekrila je sobu poput opuštenog padobrana.

- Bio sam tako visoko... da sam zaboravio na tijelo... a ipak... nisam nestao. Nešto u meni... nije lagano.

Tamara skupi snage i progovori,

- Kako vam mogu pomoći?

Umjesto odgovora, starac zaplače. Glasno.

Trenutak kasnije (poput jeke), Tamara zaplače s njim.

Potom (poput odjeka jeke), začuje se škljocanje brave.

Kvaka se pomakne prema dolje i vrata sobe se polako otvore.

- Ti? - izusti Nika ispustivši ključ iz ruke - Otkud?... Što radiš ovdje?

Njen glas dopro je do Tamare zajedno s naletom hladnog zraka iz dnevne sobe. U odnosu na zrak, glas joj je bio topao.

- Ništa - reče Tamara brišući dlanovima suze.

- Draga moja... tu si... Već sam zaboravio... da je drugi ključ kod tebe - reče gospodin Futrić pruživši ruke prema Niki - Ipak si ti tâ, ipak si ti...

Nika zatvori vrata i nasloni se leđima o njih. Pogleda u Tamaru, pa u starca, pa u Tamaru, pa u starca. Došla je bez šminke, s kosom svezanom u rep, obučena u jeans hlače i bijelu sportsku majicu s natpisom *Playlife*. Izgledala je tako obično. Kao ti ili ja ili on ili ona. Kao prolaznica, poznanica, susjeda koja ima svoju omiljenu hranu (knedle sa šljivama), koja uvijek ide kod istog frizera (makar nakon frizure nikada nije baš sasvim zadovoljna), koja voli gledati stare mjuzikle (kao, recimo, *Bal na vodi*), koja često ode u minus (ali jednako često ode i u plus), koja svake godine planira put u Lisabon (ali nikako da ode) koja je jako osjetljiva na pse i mačke (stalno ih kupi s ceste), koja u trenucima depresije čita *Limeni bubanj*, a u trenucima radosti pjevuši svaki put drukčiju melodiju koju nikada prije nije čula, a uvijek joj se čini tako poznatom. Brišući suze, Tamara je proučavala zbunjenost koja je curila iz Nikinih poluotvorenih usta. Poželjela joj je reći „dobrodošla“, ali se na vrijeme zaustavila. To bi bilo neprimjereno, zaključila je. Sve do tada, njihovi susreti su zapravo bili mimoilaženja. Sada su se napokon gledale. I vidjele. Nikino lijevo oko nije bježalo prema gore, izraz lica joj nije bio krut kao skica tušem.

- Anđele... - izusti gospodin Futrić.

- Da? - upita Nika primaknuvši se krevetu - Kako si?

- Dobro... - reče prekrivši oči dlanom - Pre... dobro. Negdje sam... pogriješio.

Lice mu se zgrči kao da se hoće skupiti u točku na vrhu nosa.

- Ne mogu otići... ne daju mi.

- Tko? - upita Nika prešavši mu rukom preko čela.

- Utezi... Tu su - reče on podigavši ruku do potiljka - Unutra... Neću ih se tako lako riješiti.

Starac opet zaplače. Sjetno, dječje, kao da se sjeća omiljene igračke koju je davno izgubio, ali je nikad nije istinski prežalio.

- Daj i uzet će ti... uzmi i dat će ti - reče brišući svilenim rukavom suze - Život te tako nauči... Ali, fućkaš ga... Smrt nije nešto... što se može uzeti. Mogu otići jedino... ako dam... - duboko uzdahne - Moram dati život... a zaboravio sam... kako se to radi. Više ne znam što znači... davati.

Dok je govorio, zjenice su mu podrhtavale, kao da bi mu svakog trenutka, poput loše prišivenih dugmadi, mogle otpasti s očnih jabučica.

- Prevario sam se... Šampita me zaslijepila... Našla mi se na putu i ja.. i ja... sam krenuo u nju misleći... da je ona... *crescendo*. Ali ovo nije takva kompozicija... Ti kićeni, napuhani krajevi... uvijek su mi išli na živce.

Motreći lice gospodina Futrića i osjećajući na svojoj desnoj nadlaktici toplinu Nikinog lijevog ramena, Tamara se blago, jedva primjetno njuhala. Naprijed-natrag, naprijed-natrag, poput autističnog djeteta.

- Cijeli život tražim nešto.... - reče on naglasivši riječ *nešto* kao da ono što se nalazi iza te riječi pozna jako dobro, puno bolje od vlastitog odraza u zrcalu - I kad je sve drugo prošlo... mislio sam... barem smrt mora biti... nešto posebno. Ali, nije... I ona je... obična, kao i sve ostalo.

Dovršivši rečenicu, objema rukama uzme gužvati plahtu.

- Ubij me - reče zagledavši se u Niku - Ubij me!...

Tamara se odmakne korak dalje od kreveta.

- Kako sam živio... tako ću i umrijeti. Uzet ću smrt i ona će mi dati... sebe - protisne kroza zube pridigavši se na laktove - Ubij me!

- Polako, polako - reče Nika položivši mu ruku na prsa.

Starčić se zakoprca pod poplunom kao riba u mreži.

- Ubij m... - pokuša viknuti, ali glas mu se raspe u suhi kašalj.

- Odi kući - reče Nika Tamari.

- Ne idem ja nikud - odvrati Tamara.

- Zašto? Što radiš tu? Zašto si došla?

- Tražila sam vas. Tražila sam... tebe.

Koža na Nikinom vratu se naježi.

- Jutros sam... u dnevnom boravku... našao mrtvog goluba. On može... a ja ne mogu - zavapi starac.

Nika iz džepa izvadi maramicu i obriše mu suze. Zatim sjedne na krevet pored njega, primi ga za ruku i reče,

- Žao mi je što se mučiš, ali... Ne mogu te ubiti, to ti je valjda jasno.

- Rekla si da imaš... onu pilulu... ono, ono nešto što uvijek носиš sa sobom... - reče on šapatom - Sjećaš se?

Nika problijedi.

- Što tražiš ovdje? - odjednom se okomi na Tamaru - Ovo nije mjesto za tebe. Idi!

- Ne, ne... ona mora biti tu - prošapće starac.

Tamara ode do prozora, nasloni se na zid i prekriži ruke na prsima. „Ti nisi pećnica, ti si fucking frižider“, izgovarala je u sebi lomeći Niku pogledom.

- Ona donosi sreću - objasni gospodin Futrić - Rekli su na radiju...

- Gubiš se, stari moj gubiš se... - reče Nika pogladivši starca po prsima - Nemam pojma što da radim s tobom. Ako te odvedem u bolnicu...

- Ne! - presječe je on.

- Dobro, razumijem te... - uzdahne ona - Mislila sam, pošto si rekao da hoćeš da te netko ubije... tamo bi te sigurno brzo sredili.

- To ću dopustiti... samo tebi - reče on - Jer si ti *ta*... - nasmiješi se kao da je upravo progutao proljeće - Objasni curici... Objasni joj što znači „*ta*“, jer... zbunio sam se... pa sam mislio da je to ona.

Nika spusti glavu i pažljivo prijeđe dlanom preko popluna, kao da bi iz nabora platna mogla iščitati što joj je činiti.

- Objasni curici...

- Nisam ja curica - reče Tamara i istog trena požali, jer je samoj sebi zazvučala poput uvrijeđenog djeteta.

- He, he... - nasmije se starac s visoka, makar je ležao u krevetu zavinut poput kroasana i bio niži od Tamare za barem petnaest centimetara.

Niku njegov smijeh nije ni okrznuo. I dalje je bila udubljena u nabore plahte i popluna.

- Gospodin Futrić je antropolog - reče napokon, ne dižući pogleda - Prije tridesetak godina, proveo je godinu dana u jednom australskom plemenu i tamo je usvojio neka njihova vjerovanja.

Nika podigne glavu i Tamara primijeti da joj je pogled (poput keksa u toplom mlijeku) omekšao.

- Gospodin Futrić vjeruje da će, nakon što umre, još neko vrijeme moći gledati svijet kroz oči osobe koja ga je posljednja pogledala u oči.

- Ne kužim - reče Tamara osjetivši na vrhovima prstiju trnce, kao da će joj se nokti odlijepiti od mesa i zalepršati zrakom poput moljaca.

- Ako si ti *ta*, gospodin Futrić vjeruje da ćeš ti biti posljednja koja će ga pogledati u oči prije nego što on umre i on će sljedećih tjedan-dva, iako je mrtav, vidjeti sve isto što i ti. Njegova duša će se na neko vrijeme useliti u tvoje oči.

Tamara osjeti vruće trnce kako joj se razlijevaju pod kožom.

- Ja... Ja u to ne vjerujem.

Osjećala se kao da je objelodanjena njena najgora noćna mora. Netko je u njoj. Uljez koji gleda kroz njene oči, krade joj život i rasipa ga uokolo poput kukca koji raznosi pelud.

- To je čast... - prozbori starac.

Tamara stisne šake i zarije si nokte u dlanove. Oštra bol je u trenu prizemlji.

- Možeš li mi donijeti čašu vode, anđele? - upita gospodin Futrić.

- Naravno - odvrati Nika i ustane - Skuhat ću ti uskoro nešto za jelo. Izgubio si par kila... Izgleda da se od šampite nisi baš uspio najesti.

Na spomen šampite starcu na oči opet navru suze. Nika otvori vrata i u sobu dolete dvije velike, zaigrane pahulje snijega. Jedna padne na pod, a druga na lice gospodina Futrića.

- Mogu li zatvoriti prozore? - upita Nika - Izgleda da ćeš ipak još neko vrijeme biti s nama.

Starac drhtavim kažiprstom dotakne pahulju koja mu se topila na obrazu.

- Zatvori - reče liznuvši prst vrhom svog sivkastog jezika - Prokleta šampita... nije čak ni slatka.

Tamara je za to vrijeme koristila sve tehnike za održanje prisebnosti koje je poznavala. Disala je duboko i polako (abdominalno), promatrala je pukotine u parketu, osjećala bol u dlanovima, proučavala kožu na svom desnom zglobu. Uz sve to, ponavljala si je: „Ja ne vjerujem u to, ja ne vjerujem u to.“ I zaista, nije vjerovala da je moguće da se duša umirućeg čovjeka useli u drugog čovjeka putem pogleda. Zvučalo joj je to kao čistokrvna glupost. Ono što ju je prestravilo bila je pomisao da u sebi nije sama, da je unutra još netko... ili, točnije bi bilo reći *nešto*. To stanje bilo joj je tako poznato. Panika? Napad panike? Kako god to drugi nazivali, za Tamaru je to bujajući osjet koji počinje u grudima i zatim se širi, širi, kao divovska krafna.

- Nisam spavao noćas - reče gospodin Futrić nakon što je popio čašu vode koju mu je Nika donijela - Pucali su... Prokleta Nova Godina.

- Odspavaj malo. Nakon što se odmoriš, bit će ti lakše - reče Nika.

- Lakše... - ponovi on kao da si crta pravac u kojem želi ići - Odite vas dvije... Što ćete ovdje... u ovoj šampiti?... - reče i gotovo trenutačno zahrče.

Bilo je to tiho, samozatajno hrkanje koje je zvučalo kao kotrljanje oblutaka na nekoj dalekoj plaži. Glava mu je klonula, a izraz lica mu je iz trena u tren postajao sve mekši, kao da mu se po koži razlijeva mjesečina.

Pet minuta kasnije, Tamara i Nika našle su se na hodniku, pred vratima Futrićevog stana. Gledale su se. Njihova čela je spajala napeta, nevidljiva žica.

- Ovo je naš četvrti susret u pet dana - reče Nika.

- Tako je - odvrati Tamara.

- I?... Vjerojatno postoji neko suvislo objašnjenje za to.

Nastupi kratka šutnja. Šupljina. Rupa.

- Postoji. Ti si mi...

„... mama.“ To je htjela reći. Ali je stala.

Tko joj je ona? Biološka poznanica? Plutajući dom? Izgubljeni raj?

Surogat majka. Zašto je ta riječ *surogat* tako odvratna?

Ne, ne može to izgovoriti. Zvuči kao pokvareni jogurt.

- Pećnica - reče Tamara.

- Molim? Ne razumijem...

Tamarino čelo se odjednom zgrči, kao da joj se iz grudi, kroz grlo provlači ruka koja joj iznutra gužva lice.

- Ti si... pećnica! - prodere se i, očiju punih suza, otrči niz stepenice.

Preskakala je po tri stepenice odjednom.

U sebi je i dalje vikala *pećnica! pećnica! pećnica!* kao da je time štambilja.

Izašavši iz zgrade nastavila je trčati prema Sheratonu.

Kad je prošla Sheraton, nastavila je trčati prema Glavnom kolodvoru.

Kad je prošla Glavni kolodvor, nastavila je trčati prema Botaničkom vrtu.

Hladan zrak rezao joj je pluća, ali uhvatila je dobar ritam.

Pe-ćni-ca, udah, pe-ćni-ca, izdah.

- Sve je to sranje - rekla je zaustavivši se na križanju Vodnikove i Runjaninove.

Jedva dolazeći do zraka, oslonila se dlanovima o koljena, pljunula i ponovila,

- Sve je to sranje.

Čim je stigla kući, popušila je dugačak joint, gurnula si u uši silikonske čepiće i pokrila se poplunom preko glave. Zaboravit će Niku, zaboravit će Futrića, zaboravit će svijet, zaboravit

će sebe. Zaspati će, ugasiti se, nestati. „Jesi sigurna?“, u crnilu njenog uma odjeknuo je hrapavi, metalni glas.

- Jesam li sigurna? - promumljala je Tamara.

Od hašiša su joj utrnule usne pa se osjećala kao riba-papagaj.

„Da želiš nestati...“

„Želim da me nema“, odvrati Tamara telepatski.

Čula je za knjigu *Razgovori s Bogom* u kojoj je neki tip na sličnu foru pričao s Bogom, ali ovo nije mogao biti Bog. Bog ne može imati glas koji zvuči kao struganje noktom po zardalim cijevima.

„Dobro“, reče ovaj dok se Tamari ježila koža na leđima, „Pravilo glasi... Kad tebe ima, mene nema... i obrnuto.“

„Kad tebe ima, mene?...“

„Nema“, odvrati glas iz crnila.

„A tko si ti?“, upita ona.

Dijelom je bila svjesna da ono što joj se trenutno događa ne može biti stvarno. Popušila je golemi joint, dakle, nije skrenula, nego se samo žestoko napušila. Mada, nešto u njoj je ozbiljno paničarilo: *Jebote, čuješ glasove! Još malo i završit ćeš u ordinaciji gospođe Kutleš!*

„Ja sam... kolekcionar“, reče tama i uz grozan, škripečić zvuk u Tamarina prsa lansira gustu čeličnu mrežu.

„Neeee!“, poviče Tamara pokušavajući strgnuti mrežu koja joj se stiskala oko srca.

„Idemo na put“, reče glas tame i povuče svoju mrežu, a s njom i Tamarino srce duboko, duboko u sebe.

* Staklena harmonika (glass harmonica) je instrument od staklenih valjaka preko kojih glazbenik prelazi mokrim prstima i tako stvara vrlo visok zvuk nalik onom koji dobivamo kada vlažnim prstom prelazimo preko ruba vinske čaše.

BIĆE KOJE JE NASAMARILO SMRT

Nakon dvanaest sati spavanja, Tamara sjedne na krevet i iz ušiju izvadi silikonske čepiće. Prvo što je čula bio je kamion za odvoz smeća. Lupanje kanti, vikanje: „Op, op, još malo nazad...” Možda Saša ima pravo. Možda je ona zaista u nekoj mističnoj vezi sa smećem. I možda je ovo što je upravo čula bio znak da nazaduje, da stalno pada unatrag udarajući se uvijek o jedno te isto mjesto.

- Ne mogu više - reče Tamara samoj sebi, zidovima, smeću - Ne mogu više.

Ustane i skine majicu u kojoj je spavala. Zatim skine gaćice i otvori ormar koji s unutarnje strane vrata ima ogledalo. Okrene se nekoliko puta oko svoje osi štipajući se za struk, bokove i dupe. U godinu dana nakupila je pet kila viška. Je li to bitno? Curama s dvadeset i dvije godine to obično jeste bitno. Valjda bi onda i njoj trebalo biti bitno. Bitno? Što je uopće *bitno*? Nešto što ima bit. Ima li bit skinuti pet kila? Tamara zatvori ormar i osvrne se po stanu. Ima li bit popuniti poluprazan stan? Ili je to, jednostavno, logično: poluprazan stan za polupraznog čovjeka? Kako se to dogodilo? Kako je postala, kao švicarski sir, poluprazna? Vratila se u krevet i pokrije lice jastukom. Gdje je njena odbjegla polovica? Možda leti zrakom zajedno s mačkom Arturom? Možda se odselila na jug zajedno s lastavicama? Možda se (uz tupi zvuk) zalijeće u zidove poput smrdljivog martina? Možda nije pobjegla, možda ju je netko ukrao. Zakrabuljeni kradljivac koji je došao noću, za mladog mjeseca... Tanak kao žličica, pogrbljen kao grobar, ušetao je kroz njen prozor balansirajući na mjesечеvoj zruci poput hodača na žici. Skinuo je šešir, izvadio dugačku iglu, zabio je u njeno čelo i *fffflop...* isisao polovicu Tamare u plastičnu špricu. Zatim je išao od stvari do stvari i, poput pčele koja isisava nektar iz cvijeta, isisavao iz njih bit. Isisao je bit iz prozora, iz žarulje, iz ogledala, iz cipele, iz radijatora, iz drveta, iz sudopera... Zatim je odlebdio van i isisao bit iz zvijezda, mjeseca, noći, drveća, grada i svega ostalog. Kad je svoj posao dovršio, vratio se Tamari, nadvio se nad njeno uspavano lice, skinuo šešir i rekao: „Pepeljasta dušo... ti si sasvim nebitna.“

- Aaaaaa! - krikne Tamara.

Probudila se od glave do pete naježena. U sobu je dopiralo sunce. Čuo se pjev vrabaca. Dan. Dva popodne.

„Pepeljasta dušo... ti si sasvim nebitna.“

Još uvijek je čula taj glas. Uselio joj se s unutarnje strane uha, zakačio se za Eustahijevu tubu i njiše li se njiše... naprijed-nazad, naprijed-nazad, poput bube koja se uplela u paučinu i vjetar je ljuđa u nekom svom, autističnom ritmu.

Tko je on?

Sjela je na krevet. Gola, i dalje naježena.

Noćas je sanjala mračnu spodobu koja joj čeličnom mrežom otima srce, a sad ovog mršavog zlotvora koji isisava bit.

Tko su oni? Ili je to *on*, jedan jedini, vlasnik njenih najgorih noćnih mora?

- Dosta! - vikne i otrči u kupaonicu - Dosta mi je svega!

Iz crvenog nesesera koji je držala na perilici za rublje izvadi mali platneni zamotuljak, baci ga u wc-školjku i povuče vodu. Nema više pušenja. Hašiš baj-baj.

Odvrne slavinu, uđe pod tuš i pusti topao mlaz vode da joj udara o čelo. Isprat će san. Izbit će si iz glave tu pojavu... tog sparuenog čovječuljka... kradljivca biti. Razmišljat će o nečem običnom. O doručku, možda. Ili o višku kilograma. O sobnom bilju. O faksu. O pjenastom cappuccinu.

Dok je u sebi nabrajala sve te obične, nebitne, spasonosne čestice života, zazvoni zvonce na ulaznim vratima. Tko je sad to? U pola godine koliko živi u novom stanu, osim Saše, nije ju posjetio apsolutno nitko. Jednom joj je pozvonila susjeda kojoj je falilo jaje za tortu.

- Samo malo! - vikne Tamara i, izlazeći iz tuš kabine, zamalo se posklizne.

Na brzinu obuče majicu i hlače i krene prema ulaznim vratima.

- Tko je?

- Poštar.

- Poštar? - upita Tamara otvorivši vrata.

- Oprostite ako smetam - reče niski, plavokosi debeljko pružajući joj papir i kemijsku - Evo, potpišite.

Bio je obučen u žuto odijelo s crvenim natpisom *DHL*. Na pločici je pisalo njegovo ime:

Davor Mitešić.

- Što je to? - upita Tamara gledajući u pošiljku koju je ovaj stiskao pod miškom.

- Ja stvarno ne znam... - reče Davor Mitešić spremajući papir s Tamarinim potpisom u crnu, kožnu torbicu.

Na trenutak je zastao, kao da se premišlja: predati pošiljku ili ne? Imao je u svojim rukama nešto vrijedno, nešto što djevojci mokre, kestenjaste kose treba. Čim to izgubi, postat će joj nebitan.

- Evo, izvolite - reče i pruži joj kovertu okrenuvši glavu u stranu, kao da se rješava nečeg što bazdi po trulim jajima.

Tamara primi oveću kuvertu s nečim tvrdim unutra na kojoj prepozna Sašin rukopis.

- Aha... Znam od koga je - reče osjetivši kako joj se usne razvlače u tanušan osmijeh - Samo, prije nego odete, da vas pitam... Je li vama ovaj rukopis liči na male kruške?

- Molim?

Kada je iznenađen, oči Davora Mitešića liče na oči šarana.

- Pogledajte malo bolje - reče Tamara gurnuvši mu kovertu pred lice - Vidite ovo „j“ i ovo „g“... pa onda ovo „o“, pa „b“... Jel vas ta slova podsjećaju na sitne kruške?

- Pa... ne znam zašto pitate, ali... - reče ovaj počevši se po svom germanski plavom tjemenu - Je... moglo bi se reći.

- Eto! To joj ja stalno govorim... Mislim, Saši, prijateljici koja mi je poslala ovo... Sto puta sam joj rekla da joj je rukopis kruškolik.

- He, he... Baš, da... eto, sad kad tako kažete i meni se nekako čini.

- Hvala vam - reče Tamara - Ugodan dan vam želim - i zatvori vrata.

Na trenutak, samo na trenutak, Tamara se osjećala kao nekada. Šašavo. To je ta riječ. Šašavo kao šaš. Daleko od Nike, daleko od nule, daleko od gorkog okusa postojanja. I to samo zbog izraza lica Davora Mitešića. On će pamtiti to s kruškama. Sigurno. On će prepričati to svojoj ženi ili nekom od kolega. A ona će Saši poslati SMS u kojem će pisati:

Napokon imam dokaz za kruškolikost tvog rukopisa. I to će biti to. Napokon nešto radosno. Napokon besmisleno.

Tamara sjedne za kuhinjski stol i prijeđe prstima preko glatke omotnice u kojoj se krilo nešto tvrdo, plosnato i četvrtasto. *Bombonijera? Knjiga? Slika?*, nagađala je dok su joj se kapi vode cijedile s kose razlijevajući tamnoplavu tintu kojom je koso i, naravno, kruškoliko, bilo ispisano: *Tamara Podolski, Palinovečka 7, Zagreb.*

- Da si živa, što bi mi ispričala? - upita Tamara pošiljku, razmazujući tintu vrhovima prstiju.

To je bila njena omiljena dječja igra. Uzela bi neku stvar i zamišljala kako joj ta stvar prepričava svoju povijest. Tada, stvari su bile žive. Sve je bilo živo. Sve je pričalo, šaptalo, brujalo. Na primjer, trn koji se zabio u Arturovu šapu bio je jako zao. I napravio je to namjerno, iz puke zlobe. Ili, recimo, slika koja je pala sa zida htjela je privući pažnju, protestirala je. Sve je nešto htjelo, radilo, uzrokovalo... Čak i čestica prašine. Čak i odgrizi komadić nokta. Čak i komadić hrane koji je zastao među zubima. Deset godina kasnije, Tamara je saznala da se to zove animizam. Dakle, sa svojih pet godina, Tamara je bila animistica. Vjerovala je da predmeti, baš kao i ljudi, imaju svoja iskustva. Ono što ju je istriglo iz tog stanja bio je dokumentarac o drugom svjetskom ratu iz kojeg je saznala da su nacisti od Židova izrađivali sapun, dugmad i sjenila za lampe. Te večeri, dok je zakopčavala pidžamu, Tamara se činilo da joj dugme priča o tome kako je nekada bilo mršavi, smeđooki dječčacić. Nakon toga se popiškala, oprala ruke i dugo u krevetu njuškala miris sapuna koji joj je ostao na dlanovima. Uslijedila je serija noćnih mora i propast animizma.

Tamara uzme kuhinjski nož, pažljivo razreže kovertu i ugleda ljubičastu podlogu s vijugavim, srebrnim slovima: *Tibor Saverski & Nika Flandor, Posljednji kolačić.* Ljubičasta podloga zapravo je bila naslovnica s ilustracijom stolnjaka na kojem se nalazio tanjur s jednim svjetlucavim biskvitom i mnoštvom mrvica. Iz slikovnice je ispala ceduljica sa Sašinom porukom.

Draga moja,

zbrisala si prekjučer prebrzo, pa ti nisam stigla dati poklon. Kupila sam ti ovo prije tjedan dana dok si bila totalno opsjednuta s N. Znam da se u međuvremenu svašta izdogađalo i da ovo možda baš i nije prikladan poklon... Ako ti se ne sviđa, daj ga nekom klintu iz susjedstva.

Pusa, Šaša.

P. S. Edvard nije gay - 100 % provjereno

Tamara uzme mobitel i otipka: Dobila sam slikovnicu... *Hvala draga, baš si me iznenadila. Ovo o Edvardu moram čuti uživo. Hoćeš svratiti večeras?* Pošalje poruku i odloži mobitel na stol. Zatim ga ponovo primi i napiše: *Napokon imam dokaz za kruškolikost tvog rukopisa.* Sjećanje na izraz lica Davora Mitešića joj na trenutak izmami osmijeh. Sljedećeg trenutka, pogled joj padne na dar koji je upravo primila i osmijeh joj se automatski ugasi. Što će sa slikovnicom? Ne želi je listati. Gledati u Nikine ilustracije značilo bi pokloniti pažnju onoj koja ne poklanja pažnju njoj. „Čarobne ilustracije Nike Flandor uvode nas u svijet fauna i jednoroga“, pročitala je na internetu neki dan. Čarobne ilustracije? Neka su. Njoj su nebitne. Došao je kradljivac biti i isisao bit iz slikovnice. Sada je to samo snop šarenih papira.

Tamara ode u kupaonicu i uključi fen. Treba osušiti tu zapetljanu kosu. Zatim treba napraviti nešto za jelo. Treba pospremiti stan, očistiti podove. Treba prekinuti svaku vezu s Nikom. Treba razbiti iluziju odnosa, presjeći pupčanu vrpцу, suočiti se s tim da nema... nikog. U prsima joj je ekran televizora. Na programu su smetnje. Snijeg.

Napravila je tost, premazala ga maslacem i džemom od šljiva, skuhalo cappuccino, sjela za kompjutor i krenula u besciljno surfanje Internetom. *Sedamnaestogodišnjak ukrao ocu auto i ubio sebe i troje prijatelja. Stiže nam nova hladna fronta. Turritopsis Nutricula, biće koje je nasamarilo smrt.*

- Turri...topsis Nutricula - prožvače Tamara riječi zajedno s tostom.

Bio je to članak o minijaturnoj meduzi koja se iz odrasle faze razvoja može vratiti unatrag, na početak života, u fazu polipa. Ispada da može živjeti vječno. Jadno biće... Tko bi tako nešto poželio? Naprave te i zatvore u ovaj kavez od postojanja i to, ni manje, ni više, nego vječno. Što da se, recimo, gospodin Futrić počne svakim danom sve više pomlađivati, sve dok ne postane oplođeno jajašce koje se meškolji u kapljici vode? Možda bi on to i htio. U glavi se već vratio unatrag, i to prilično... A ona? Ona radi isto, samo što je to baš i ne puni energijom. Ona se u svojoj glavi vraća, baš kao vječna meduzica, stalno unatrag, unatrag, sve do faze zigote. Možda je tamo došlo do greške? U staklenoj epruveti koja podsjeća na špricu kradljivca biti? Ili se greška dogodila još ranije, kad je njena majka, gledajući dokumentarac o mriještenju jastoga, priopćila njenom ocu da bi htjela bebu? Ili još ranije,

kad je njen otac rekao njenoj majci, gledajući dokumentarac o rezus majmunima, da mu se čini kako život bez djece nema nikakvog smisla? Ili još ranije, dok je njena majka zavidjela prijateljici koja je gurala dječja kolica? Tko je odgovoran za činjenicu da je ona tu, u ovoj tekućoj točki vremena i prostora, pred kompjutorom, s jednom rukom na mišu, a s drugom na šalici s cappuccinom? Ima li itko kome se može obratiti i reći: „Halo, pogriješili ste! Ja nisam trebala biti tu, prisilili su me.“ Šteta što ne vjeruje u Boga. Da vjeruje, imala bi mu što za reći. Bio bi to gadan okršaj. Sasula bi mu u lice sve što ga spada. Učinila bi ga malenim, zgužvanim i sasušanim poput rogača. Da li bi ona od toga postala velika? Ne... Skvrčila bi se zajedno s njim. Pouglijenila bi se kao komadić lignje na žaru.

Rođen je križanac između vječne meduze i bijelog miša. Bio je to sljedeći članak na koji je naišla. Navodno se genetski modificirani bijeli miš (kojem su nadjenuli ime Charlie) rodio, preživio tri dana, a zatim su mu organi počeli atrofirati, pretvarajući se u želatinu. Ali, to je uspjeh. Uspio se roditi. I ona, Tamara, predstavlja uspjeh. Liječnici koji su joj omogućili da se rodi sigurno su slavili. Bili su ponosni na sebe. Kucajući kristalnim čašama sa šampanjcem, govorili su: od nemogućeg smo napravili moguće. Govorili su: pomogli smo još jednom biću da dođe na ovaj svijet. Govorili su: usrećili smo te predivne ljude, njene roditelje. Dok su oni jeli svoje omiljene kolače (*cheesecake* i *brownie*), ona je ležala u inkubatoru, u prozirnoj kapsuli kroz koju je motrila magličaste, neidentificirane objekte kako je podižu, spuštaju, hrane, premataju. Ono što je odraslom čovjeku NLO (neidentificirani leteći objekt), to je novorođenčetu NHO (neidentificirani hodajući objekt).

Tamarin mobitel kratko zavibrira. Poruka od Saše: *Doći ću oko sedam. Možeš napraviti nešto za klopnu?* Dok je tipkala *m, o, g, u*, Tamara je imala osjećaj da komadić suhog kruha drobi na mrvice. Riječ je komadić kruha, a slova su mrvice. Sve se može rastaviti na dijelove, sve se može isjeckati i rasuti. Kad je bila mala, stalno su joj u rukama bile škare. Uzela bi papir i izrezala ga na pola, pa opet na pola, pa opet na pola i tako sve dok ne bi dobila komadić papira koji jedva stane na vrh nokta. Pitala se koliko dugo treba rezuckati da na kraju ne ostane ništa. I, evo, prošlo je sedamnaest godina otkako si je to pitanje postavila, a još nije došla do suvislog odgovora. Čak i da najsitniju česticu stvarnosti prepolovi, opet će to biti dvije polovice nečega. Nečega ili ničega? Razlika je u jednom jedinom slovu. Tkanje riječi je puno apsurdna, zaključiti Tamara i otpije posljednji gutljaj cappuccina. Zatim prijeđe prstima preko tipkovnice mobitela i pomisli: ovaj dodir je stvaran. I okus kave je stvaran. Tik-takanje sata je stvarno. Riječi nisu stvarne, one su samo poklopci koje smo mi, ljudi naselili na iskustvo, poput priljepaka na kamenje.

Tamara protrlja oči i zijevne. Ustane od radnog stola i legne na pod. Treba joj odmor. Treba joj pravi odmor. Od cappuccina (koji ne razbuđuje), od Turritopsis Nutricule (koja ne umire), od riječi (koje se mrve), od života (koji ne prestaje). Kako se odmoriti od one kojoj je potreban odmor?

Legla je na pod zamišljajući da je prozirna kao meduza.

Sekunda, dvije, tri... Misli joj bježe poput girica.

Minuta, dvije, tri... Stvarnost je daleka površina mora.

Dok je budna u snu, san je budan u njoj.

San je izdajica.

Prerušen u Djeda Mraza, spušta se s vrha nevidljivog brda noseći na leđima vreću s darovima. Kradljivac biti, vidjela ga je s prozora. Požurila je u kuhinju po nož, ali sve što je našla bio je tupi nožić za maslac. Kada se okrenula ka prozoru, on je već bio tu. Ušetao je na zraci svjetla, zašiljen i crn poput pokvarenog očnjaka. Nije govorio. Njegovo prisustvo je govorilo. Pogled mu je bio posut česticama metalne piljevine, a iz zjenica su mu frcale riječi: *poznám te bolje od tebe same*. Tamara se ukipila. Krv joj se ukipila, dah joj se ukipio. A on je, sporim, uglastim pokretima spustio vreću s leđa na pod i izvadio dar. Bila je to obična, bijela kutija s crvenom vrpcom, ali Tamara je osjećala kako u njoj pulsira nešto toplo i mekano. Nešto njeno.

- Neeee! - vrisne Tamara i probudi se.

Oči su joj bole zrake oštrog, zimskog sunca. Otkud se stvorio? Što hoće od nje?

- Ne mogu više... - prostenje Tamara - Ne mogu.

Ubojstvo, ludilo i samoubojstvo. Tri izlaza. Pročitala je to negdje. Ili učila na faksu... Neki poznati psiholog je to nazvao izlazima. Kad nemaš kuda, ostaju te tri šibice. Treba izvući jednu. Koja je njena? Ubiti bi mogla jedino stvoritelja, što nema smisla jer Zaratustra tvrdi da je on već odavno mrtav. Ludilo nije izlaz, nego slijepa ulica, a samoubojstvo... Možda to? Ustane s poda, pogleda kroz prozor i dan joj se učini svjetlijim nego inače. Sunce je zašlo za oblake, ali je zrak nastavio svjetlucati, kao da u svojoj strukturi krije sićušne, kaotične krijesnice. Njeni tvorci je nikad nisu pitali želi li se roditi... Nije mogla odlučiti da će živjeti, ali može odlučiti da neće živjeti. Napokon. Napokon zna da ima izbora.

Duboko izdahne. Nikada prije nije izdahnula tako duboko... do dna. Između dubinskog izdaha i novog udaha vlada potpuni mir. Iz tog mira (kao iz oka uragana), izvire energija. Napokon. Napokon izvor energije.

Tamara otvori prozor i vrisne,

- Juuuuuuuuuuu!

Crnokosi dječak koji se s vrećicom punom namirnica vraćao iz dućana zastane i podigne glavu prema njoj.

- Ej, mali! Jel vani zima?

Dječak ne odgovori.

- Daj, reci mi! Ne znam da li da obučem jaknu ili kaput!

Dječak spusti pogled i požuri prema ulazu u zgradu.

- Već su ga ukrotili - sebi u bradu reče Tamara.

Zatvori prozor, uzme olovku s radnog stola i napiše na zid: *Mogu te ubiti, svijete. Shvatila sam to danas. Ako nema mene, nema ni tebe. Nikad me nećeš ukrotiti. Nikad!* Eto, napokon je pronašla svoj izlaz: ubojstvo, samoubojstvo i ludilo u jednom.

Izdah - mir - udah.

Izdah - mir - udah.

Sada je drukčije... Ne udiše zato što mora, nego zato što to odabire. Odabire živjeti, jer zna da može odabrati umrijeti. Život je dobio na prostranosti. Stvarnost više nije kutija.

U petnaest do sedam, večera je bila spremna. Sojini kroketi, prženi patlidžani i salata od rikule. Stol je prekrila ružičastom plahtom jer nema stolnjak. Voštanice je prilijepila na čajne tanjuriće jer nema svijećnjake. Pored tanjura je stavila papirnate maramice jer nema salvete. Prigušila je svjetla i stavila da svira album „Declaration Of Dependence“ od *Kings of Convenience*. Dva šuštava muška glasa i dvije akustične gitare... Zvuk ju je zagrlio. Obukla je lanene hlače i zelenu košulju na sitne, crvene cvjetice, upalila voštanice i na sredinu stola

postavila staklenu zdjelu s vodom. Zatim je sjela za stol i od listova iz slikovnice *Posljednji kolačić* počela izrađivati brodove. Polako je presavijala sjajni papir noktima ravnaјуći rubove. Tijelo djevojčice iz slikovnice se opružilo preko pramca, a glava jednoroga se našla na jedru. Nasmiješila se... Možda zato što ju je glazba podsjetila na ljetni povjetarac. Možda zato što je našla izlaz. Možda zato što od nečeg bliskog Niki radi nešto blisko sebi.

U petnaest minuta, napravila ih je devet. Zatim ih je, jednog po jednog, porinula u njihovo minijaturno more, u zdjelu s vodom. Dok je puhala u svoju šarenu, papirnatu flotu imitirajući vjetar, zazvonilo je zvono na ulaznim vratima.

- Ej! Crkla sam... bila sam u teretani. Što ima za jesti? - ulazeći u stan upita Saša.

- Večeras imamo svečanost - reče Tamara pokazuјуći na stol s hranom, upaljenim svijećama i malim, okruglim morem u kojem su se tiskale Nikine ilustracije.

- Ne mogu vjerovati... Pa, ti si napravila pravu večeru! - reče Saša skidajući jaknu od ispranog, sivog jeansa ispod koje je nosila svoju uobičajenu sivu trenirku.

- Danas je dan velikih odluka - reče Tamara dok joj je u grudima, kao u goluba dok se udvara, bujao ponos.

Da je imala neki orden, zakačila bi si ga za košulju, tek tako, da visi i zvecku u znak pobjede nad neprijateljem. Doduše, pobjeda je trajala tek nekoliko sati i bila je vrlo sumnjivog karaktera, jer njen neprijatelj je bio sam život, a oružje kojim ga je pobijedila bila je smrt. Točnije, ubojstvo svijeta. Još točnije, ubojstvo sebe. Ukratko, dogodilo se nešto krajnje apsurdno. Pomisao na samoubojstvo ju je oživjela.

- Ma, nemoj... što ti to znači? - upita Saša vrhovima prstiju protrljavši lijevu obrvu.

- To znači da ćemo najprije jesti, a onda popiti butelju vina - odgovori Tamara sjedajući za stol.

- Što je to?... - upita Saša primivši jedan od papirnatih brodića među prste - Slikovnica!

- Ljutiš se?...

- Pa... kaj ja znam... - reče Saša počesavši se po čelu - Ma, zapravo, ne. Mislila sam da će ti nešto značiti, a ako ne, nema veze... Brodići su super.

Sjedne za stol, podigne glavu i prijeđe pogledom po stanu, kao da pokušava detektirati neko

tajanstveno, nevidljivo biće koje potajice leti zrakom.

- Jel ja to haluciniram ili mi se čini da primjećujem tu kod tebe neke znakove života? - upita.

- Da, skužila sam nešto... - reče Tamara puneći im čaše bijelim vinom.

- Nisi valjda prešla na neku jaču drogu? - upita Saša.

- Ma ne... Kažem ti, skužila sam nešto. Budem ti rekla kasnije. Ajmo sad uživati u klopi...

- Uživati? - upita Saša protrljavši oči kao da provjerava sanja li - Mislila sam da ti je centar za užitak pregorio - doda stavljajući krokete i patlidžane na tanjur - Ovo izgleda fakat dobro...

- Za užitak - podigavši čašu reče Tamara.

Pogledi su im se susreli i tama njihovih zjenica se pomiješala. Iz te tame su, u dubini njihovih očiju nicala sjajna, udaljena svjetla.

Ta svjetla su mjerilo prijateljstva.

- Za užitak - prihvati Saša kucnuvši čašom o čašu - Kaj si skužila?

- Da imam izbor.

- Kakav izbor? - upita Saša otpivši gutljaj vina.

- Krajnji izbor - reče Tamara stavivši krišku prženog patlidžana u usta - Dobro je ispalo... Osjeti se da je maslinovo ulje domaće.

- Ispalo je nevjerovatno dobro - reče Saša trpajući u usta nekoliko kriški patlidžana odjednom - Gladna sam ko pas... O kakvom krajnjem izboru pričaš?

- O izboru između života i smrti - reče Tamara.

Sašin pogled se naglo, kao u pjesmi *Zeko i potočić*, smrzne.

- Skužila sam da... - krene objašnjavati Tamara, ali zastane primijetivši da Saša ima problema s gutanjem - Ej, jesi dobro?

Ova naglo ustane, s kuhinjske police zgrabi čašu, natoči je vodom i naiskap popije.

- Nisam dobro – reče vraćajući se za stol.
 - Kaj ti je?
 - Neću ti dozvoliti da se ubiješ – reče Saša stišćući vilice dok su joj iz očiju izbijali bijes i očaj.
 - Ma, daj, koji ti je, nisam mislila...
 - Znam ja dobro što si ti mislila! – vikne Saša lupivši dlanom o stol.
 - Ma, ne znaš, dozvoli da...
 - Ne moraš mi ništa govoriti, sve mi je jasno – reče Saša i ispije cijelu čašu vina – Cijelo vrijeme te pratim. Sve ukazuje na to. I one ose, i onaj stari, i slikovnica...
 - Saša, daj se saberi – reče Tamara glasom za oktavu dubljim no obično – Uopće ne kužim što pričaš. Kakve ose, koji stari?...
 - Parazitske ose, sjećaš se? – nastavi Saša jedva zadržavajući bujicu riječi koja joj je nadolazila – Uđu u tijelo gusjenice i žderu je iznutra! Što misliš zašto te zanimaju takve stvari? Zato što ti to radiš sama sebi! Uništavaš se, ždereš se i, evo kud sve to vodi!...
- Usne su joj drhtale, a lice joj se osipalo velikim, crvenim flekama u obliku afričkog kontinenta.
- Sve ti je besmisleno – nastavi Saša – nemaš povjerenja ni u što, odlaziš k onom ludom starcu u Draškovićevu...
 - Kakve on ima veze s bilo čim?
 - Pa, čovjek hoće umrijeti – raširi Saša oči kao da pokušava lansirati zjenice van iz očnih jabučica – Zar ti tu ne vidiš nikakvu poveznicu? Privlači te blizina smrti! A da ne govorim o opsesiji pećnicom... Još sam ti ja, glupača – lupi se po čelu – kupila slikovnicu o djevojčici koja ulazi u pećnicu i odlazi u drugu dimenziju... Ti ne vidiš nikakvu poruku u tome? Ne mogu vjerovati... Jesi pročitala priču?
 - Ne – odvrati Tamara, otpije gutljaj vina i prione jelu.
 - E, pa da si pročitala, znala bi što ti svijet poručuje.

- Ajoj, tu smo dakle... - zakoluta Tamara očima - Svijet mi opet nešto poručuje. Možda da dugo nisam ispraznila kantu za smeće?

- Smeće je druga priča. Ti to ne kužiš, ali nema veze... Sad ti govorim o slikovnici.

- O čemu se radi u slikovnici? - upita Tamara polako žvačući krokete.

Saša se nagne preko stola i, brišući znojne dlanove o hlače, konspirativno šapne,

- O djevojčici koju je mama poslala da izvadi kolače iz pećnice...

- Iz vruće pećnice?

- Ma, ne, hladne - odmahne rukom Saša - Došli su im neki gosti i mama je ostala pričati s njima, a djevojčicu je poslala po kolače. Mama je zapravo zaboravila da je već izvadila kolače van i djevojčica se, u potrazi za kolačima, zavukla duboko u pećnicu. Išla je sve dublje i dublje, sve dok nije stigla u začaranu zemlju.

- A kog vraga šapćeš? Što misliš da nas netko prisluškuje?

- Jel ti uopće čuješ što ti ja pričam? - zareži Saša - Tako se i ti hoćeš vratiti u raj, u obećanu zemlju, u Nikin trbuh, u pećnicu! Samo da ti je vegetirati, ko beba, ništa ne bi radila, izgubila si svaku inicijativu!...

- Čuj, čini mi se da nisam trebala raditi salatu - reče Tamara polako žvačući komad patlidžana - Tvoja salata od riječi* bi nam bila sasvim dovoljna.

Saša zastane i ukoči se. Tankih, raširenih ruku i dugačkog, nakrivljenog vrata, izgledala je kao komarac u jantaru.

- Sad bih najradije otišla - reče i natoči si još vina - Ali se bojim da ćeš gurnuti glavu u pećnicu! - podvikne i ispije polovicu čaše - Ko Sylvia Plath, kužiš?

- Hvala na ideji - nasmije se Tamara i podigne čašu - Toga se sama nikada ne bih sjetila. Cheers - reče i kucne o Sašinu čašu koja je stajala odložena na stolu.

Saša primi čašu, prisloni si je o čelo i zatvori oči.

- Ne znam za tebe, ali ja uživam u jelu - reče Tamara - Uzbuđuješ se bezveze... Daj mi pričaj o Edvardu.

- Tek kad mi obećaš da se nećeš ubiti - reče Saša, otpije gutljaj vina i lupi čašom o stol.
- E, sad mi je stvarno dosta - promrsi Tamara odloživši nož i vilicu - Tek sam našla rješenje i sad mi ga ti hoćeš oduzeti. I kog vruga lupaš!?
- Kakvo rješenje, Tamara!? Kakvo je to rješenje?

Tamara se nagne preko stola i polako, kao da se obraća djetetu, krene objašnjavati,

- Prestani hysterizirati. Nisam se odlučila ubiti, nego sam shvatila da, ako neću, ne moram živjeti. Kužiš razliku?
- Ne! - reče Saša i prekriži ruke na prsima.
- A kaj ću ti ja onda...
- Obećaj mi - reče Saša tvrdo.
- Ma, ne dolazi u obzir - reče Tamara i ponovo prione jelu.
- Onda ću se preseliti kod tebe - reče Saša i natoči si treću čašu vina.
- Stvarno si nevjerovatna... Ali, kužim te... evo, sad kad malo bolje razmislim, kužim te.
- Luđakinjo... - protisne Saša kroz zube i ubaci u usta sojin kroket i nekoliko listova rikole.

Tamara otvori usta da joj odvrati nešto u vezi ludila (i, naravno, njene stare), ali se na vrijeme zaustavi. Spriječio ju je zvuk violončela. Glazba će opeglati atmosferu, zaključiti i otpije gutljaj vina. Saša je gledala u tanjur i polako jela. Velike, crvene fleke na licu su joj se rasipale u mnoštvo mrljica.

- Prestala sam pušiti hašiš - reče Tamara - I odmah sam počela imati noćne more.
- Super... Sad ćeš još zaključiti da bez hašiša ne možeš ni normalno spavati - ne dižući pogleda promrmlja Saša.
- Sanjala sam neko grozno, skvrčeno biće u crnom koje ide okolo i injekcijom iz stvari isisava njihovu bit.
- Kakvu bit?
- Pa, bit. Ne znam kako bi to opisala... Nakon što on to nešto isiše, ta stvar postaje nebitna.

Kao da nije prava, kao da je nema...

Na papirnatim brodovima drhtale su sjene koje je stvarao plamen svijeća.

- Užas - reče Saša ispustivši pribor za jelo i prekrivši lice dlanovima.

- Ej, zašto odmah katastrofiraš? - reče Tamara primivši je za podlakticu - To je bio samo san, noćna mora. I prestani već jednom tumačiti sve što ti govorim...

- Sanjala si smrt - reče Saša, a u očima joj se zacakle suze.

Nastupi trenutak grobne tišine. Doslovno *grobne*. (Ponekad to nije samo fraza.)

To je ona tišina iz Marijanske brazde.

Tišina iz gluhe sobe.

- Obećajem - reče Tamara.

- Što?

- Htjela si da ti obećam... Obećajem da se neću ubiti.

Nakon večere, otvorile su drugu bocu vina i raspričale se o Edvardu (čiji dodir je mek kao vata za skidanje šminke, a srce krhko kao vitraj), o Niki (čiji dodir je drven kao u Pinokia, a srce strgano kao lastiš za gumi-gumi) i o Davoru Mitešiću (koji je unatoč svom ribljem pogledu u Sašinom rukopisu uspio prepoznati male, skrivene kruške).

Oko dva ujutro svalile su se u krevet i sljedećih sat vremena frfljajući razglabale o ludilu gospodina Futrića. Saša je napokon shvatila da njen strah od ludila ima neke veze s njenom starom, ali je prije no što je došla do ikakvog dubljeg zaključka, zaspala. Cijelu noć je puhala kao jež, dok se Tamara prevrtala kao da je u snovima kakva opaka razbojnička družina okreće na ražnju.

Izmigoljile su iz kreveta oko deset, trome i krmeljave kao dva tek izlegla guštera. Umile su se, oprale zube (Saša je kradomice koristila Tamarinu četkicu, što ova ne podnosi), otuširale se i popile kavu. Riječi koje su tu i tamo izmjenjivale putovale su od jedne do druge dugo kao da ne lete zrakom, već padaju ravno na pod i zatim se voze nevidljivim, dječjim vlakovima s vrlo slabim baterijama. Oko podne, Saša je nazvala starog i objasnila mu da se nije slupala, da se nije navukla na heroin i da nije trudna, nego je prespavala kod Tamare jer je Tamari

trebalo društvo. To je upalilo.

- Kad ćeš već jednom urediti ovaj stan? - upita Saša paleći cigaretu.

Radila je to na svoj tipičan način: skupivši ramena, nagnuvši glavu sasvim prema naprijed i sklonivši dugačku polovicu kose iza uha da je slučajno ne zapali.

Sjedila je na podu, leđima oslonjena o zid.

- Nemaš ni kauč - reče pustivši da joj dim vijuga od usta prema nosu.

Bila je obučena u Tamarinu majicu s psom Lajkom, prvim živim bićem lansiranim u svemir. Gornji dio trenirke u kojoj je sinoć došla zalila je vinom. Bilo je to prvi put da ju je Tamara vidjela kako na sebi nosi nešto u boji.

- Čuj, danas imam auto. Tko zna kad će mi ga stari sljedeći put dati. Ajmo ti kupiti neki namještaj, knjige, sobno bilje... - reče Saša - Kako možeš živjeti ovako, bez ičega?

- Kako bez ičega? Imam radni stol, krevet, cijelu kuhinju... Imam čak i stolić - reče Tamara pokazujući na niski, četvrtasti stol od tamnog drveta oko kojeg su se nalazili razbacani jastučići.

- A, dobro, reci mi, jesi li kupila išta što nije iz onog kataloga koji sam ja slučajno ostavila ovdje kad si se tek uselila? - upita Saša otresajući pepeo u praznu kutiju od cigareta.

- Nisam - reče Tamara i sjedne na pod pored nje.

Šalica vruće, turske kave grijala joj je dlanove.

- To se osjeti... - reče Saša - Stan ti izgleda... napušteno.

Obje su gledale kroz prozor. Saša se udubila u njihanje grančice na vjetru, a Tamara je ušuškala svoj pogled među guste, bijele oblake.

- Navikla sam tako - reče Tamara čupkajući končiće koji su joj virili iz traperica.

- Pa odvikni se.

- Ma, daj... To je isto kao da ja tebi kažem da se odvikneš od nošenja sivih trenirki.

Saša rastegne majicu koju je nosila na sebi i nađe se oči u oči s kujom Lajkom.

- Jadna mala - reče Saša - Što je ta prošla...

- Ne skreći s teme - reče Tamara srknuvši gutljaj jake, gorke kave.

- Jako mi se sviđa ova majica - reče Saša - Ovaj pas kao da priča moju životnu priču.

- Da?... - upita Tamara, ustane i ode do hladnjaka - Kako to misliš?

Vratila se s crnom čokoladom s komadićima naranče i kokosa.

- Tako su i mene starci lansirali u hladni svemir... - reče Saša odsutno puhnuvši u žar cigarete kao da ga želi ugasiti.

- Čekaj, čekaj - reče Tamara odlomivši kockicu čokolade - Otkad je to tvoja priča? To je moja priča, ne? Lajku su nagurali u metalnu kapsulu i šutnuli u Svemir, a mene su nagurali u epruvetu i šutnuli u postojanje. Ali Lajka će se osvetiti... naoštriti će svoje očnjake o meteore i...

- Ma, ne mislim na rođenje - reče Saša posegnuvši za čokoladom koju joj je Tamara pružila.

- Nego na što?

- Mislim na manekenstvo. Lansirali su me u me u taj čudan svijet... prodali su me. Zaradili su na meni brdo love.

- Ne kužim kakve Lajka ima veze s tim, ali već sam navikla da ti povezuješ stvari bez ikakvog reda i smisla - reče Tamara grickajući komadiće naranče iz čokolade - Kako su zaradili na tebi brdo love?

- Kako? Pa, evo, na primjer... Znaš za onaj znak od Nikea?

- Ona kvačica? Just do it?

- Da. Vidiš kako ja imam kose obrve? - upita Saša prešavši prstom preko obrve - Inače su ful guste, ali ih čupam.

- Vidim.

- E, pa, zadnje na što sam pristala bilo je čupanje obrva u obliku znaka *Just do it*.

- Molim? - reče Tamara prekrivši usta dlanom - Hoćeš reći da si išla okolo s kvačicama na

faci?

- Nemoj se smijati - ozbiljno će Saša - Te moje kvačice su koštale deset tisuća dolara!

Bila je toliko ozbiljna da su joj se obrazi opet počeli osipati crvenim flekicama.

- Pardon - nakašlje se Tamara.

- Izgledala sam kao doktor Spock, samo još malo luđe.

- Majko mila...

Tamara s obje ruke prekrije usta i nasmije se.

Bio je to smijeh koji je zvučao kao škripanje pedala sobnog bicikla.

Smijeh koji se (usprkos amneziji) prisjeća samog sebe.

- E, jesi đubre - reče Saša i ustane.

- Sorry - ispusti Tamara brišući suze koje su joj se skupljale u uglovima očiju - Ali, kad te zamislim s tim znakićima na faci...

Saša prekriži ruke na prsima i zagleda se u Tamaru. Flekice na obrazima su joj polako blijedile.

- Lijepo je vidjeti da se ponovo smiješ - reče.

* Salata od riječi je psihijatrijski termin koji se odnosi na krajnji stupanj rasutog mišljenja, što se manifestira kroz besmisleno trabunjanje, kroz nizanje riječi bez ikakve veze i reda.

KAD OSJEĆAJI ODU U CRVENO, ČOVJEK NE OSJEĆA NIŠTA

U samo tjedan dana dogodila su se četiri velika čuda. Prvo: Saša je prohodala s Edvardom. Drugo: Tamara nije imala nijedan napad panike. Treće: Saša je počela nositi Tamarinu majicu s Lajkom. Četvrto: Tamara je nabavila kauč, policu za knjige, kaktus i filodendron. Ta četiri čuda, doduše, imaju i svoju tamnu stranu. Prvo: Saša i Edvard imaju seksualnih problema. Drugo: Tamara ima noćne more u nastavcima. Treće: Saša nosi majicu s Lajkom non-stop. Četvrto: Tamarina nova polica za knjige je sasvim prazna i podsjeća na rebra dinosaura.

Jutro, popodne, večer, noć. Jutro, popodne, večer, noć. Dani su prolazili brzo, odmatajući se poput wc papira bačenog s vrha zgrade. Ujutro tost i kava, popodne lunjanje gradom, navečer film ili druženje sa Sašom, noću borba s kradljivcem biti. I onda, usred svega – stric Aldo. Nazvao je i plačnim glasom rekao: „Tamara, tu sam.“ Stigao je iz Australije i mora je vidjeti. Mora? Da, mora. Želi joj nešto dati. Novac? Ne treba joj... Nije novac, nešto drugo. Neke stvari. Čije stvari? Očeve.

Čim je ušao u stan rasplakao se. Nadlanicom je brisao svoje velike, zelene oči obrubljene dugačkim, crnim trepavicama ponavljajući: „Još uvijek ne vjerujem, još uvijek ne vjerujem da ih više nema...“ Sjeli su u kuhinju, blizu jedno drugom. Dok je on plakao, ona je slušala tik-takanje sata, grickala usnicu, češala bubuljicu koja joj je izbijala na bradi. Pored nje je sjedio taj čovjek koji plače, njen stric. Vidjela ga je svega nekoliko puta u životu. Bio je na pogrebu, toga se sjeća, mada su joj u sok podvalili sedative od kojih se osjećala kao komad mesa u izlogu prodavaonice igračkama.

- Striče Aldo – rekla je - Svi jednog dana moramo umrijeti. Oni su imali sreće da odu naglo, bez patnje.

Ubrzo nakon toga, stric Aldo je otišao. Nije joj imao što za reći. Nisu se našli. Ona ga je gledala s visoka, tješila ga, dok je on bio malen kao, kao... (teško je tu malenkost objasniti)... kao djelić raskuhane riže. Svoje suze je ponio sa sobom, a njoj je ostavio malu kutiju od glatkog, tamnocrvenog drveta. Da ju je ostavio zatvorenu, Tamara bi je vjerojatno negdje sklonila, zametnula, pospremila, ali ostavio ju je otvorenu. I to nasred kuhinjskog stola. Ma koliko se trudila, nije ju mogla mimoći. Zato je zagladila svoju valovitu, tamno smeđu kosu

preko lijevog oka i sjela za stol.

Iz kutije su je gledale očeve stvari.

Isijavale su ga, one su bile on.

Usna harmonika, naliwpero, nekoliko fotografija i nedovršeno pismo koje je započinjalo s „Dragi Bernard“...

Dragi Bernard, u rukama držim ovo malo biće. Jesi li se kad zagledao u oči bebe stare tri dana?

Tamara naglo zatvori kutiju.

(Najest će se sladoleda, ošišat će se na kratko, meditirat će u pećini, skočit će iz aviona, trčat će maraton, potući će se skinheadsima...)

Lakše je boriti se sa životom, nego s tugom, zaključila Tamara i izađe iz stana.

Izašla je iz sedamnaestice ispred HNK, odhodala Frankopanskom do Ilice, pa Ilicom do Trga Bana Jelačića. Kad je bila dijete, otac joj je često znao reći: „Ideš okolo ko muha bez glave, past ćeš!“ To je značilo da jurca bez smjera, da se spotiče, smije, vrišti... Sada je bilo slično, samo bez vriske i smijeha. Hodala je brzo, s rukama u džepovima, blago pognuta prema naprijed, gazeći po bljuzgavoj mješavini kiše i snijega koja joj je prodirala kroz šavove na čizama. Imala je na sebi crne hlače, avijatičarsku jaknu, crnu kapu (lopovku) i svoj omiljeni ljubičasti šal. Stigavši na trg, zastala je ispod sata promatrajući ljude koji su, zajedno s njom, čekali. Oni su čekali nekog, a ona nije čekala nikog. Ona je samo stajala, poput ljudi koji zapadnu u stupor.* Pogled joj je pao na crvenu torbicu djevojke koja je, usprkos hladnoći, nosila kratku suknjicu od crnog kepera. Crveno. Kuda će stići bude li pratila crvenu boju, zapitala se. Osvrnuvši se oko sebe, ugledala je crvenu reklamu za *Franck* kavu, crvenu uzicu oko vrata čupavog, bijelog terijera i nekoliko crvenih knjiga u izlogu knjižare. Pratiti crvenu boju? To vjerojatno nikada nikome nije palo na pamet. Kuda bi je odvelo hodaње gradom, ako bi pratila crvenu boju? Tako besmisleno, tako zanimljivo... Stajati ispod reklame za

Franck ili ispred izloga knjižare bi bilo glupo, zaključi Tamara. Treba joj crvena u pokretu. Djevojka u minici će stajati tu, pod satom, još tko zna koliko. Dakle, preostaje joj pas. Točnije, crvena uzica.

Vlasnik bijelog terijera bio je visoki čovjek širokih ramena u smeđem baloneru, sa smeđim šeširom na glavi i smeđim štapom u ruci. Išao je od trga prema Praškoj. Hodao je polako, kao da na ramenima nosi teret koji bi mu, zbog kakve nespretne kretnje, mogao pasti na pod i razbiti se. Iz nekog razloga, njemu je stalo da mu teret ne ispadne. To je čovjek kojem je njegov teret dragocjen.

Na početku Praške, Tamarin pogled padne na ženu u dugačkom, tamno crvenom kaputu. Hodala je drugom stranom ulice, u suprotnom smjeru, prema trgu. Tamara se okrene, prijeđe ulicu i nađe joj se za leđima. Gospođa u crvenom kaputu je bila kratkokosa, prosjeda i hodala je pravo i usmjereno, kao jedrilica kojoj u jedro puše jak i povoljan vjetar. Ona zna što hoće. Glava joj je malo podignuta prema gore, kao da joj je na vrhu nosa nevidljivi radar kojem vjeruje bezuvjetno, kao što dijete vjeruje roditelju, čak i onda kad ga roditelj maltretira.

Na početku Jurišićeve, Tamara primijeti kako joj se slijeva približava dječak s crvenom kapom i crvenim rukavicama. Bio je mršav i u ruci je nosio kofer s violinom. Hodao je nevoljko, kao da mu svaki korak predstavlja problem. Skrenuo je na desno, prema Kaptolu da bi u jednom trenutku skinuo s glave kapu i bacio je u koš za smeće. Ta čudna radnja Tamaru duboko dirne. Zašto bi dvanaestogodišnjak bacao svoju kapu u smeće? I to crvenu? Možda je to znak da je njoj, Tamari, mjesto u smeću? Ne, ne, to je Sašin mentalni sklop. To je smeće iz *njene* glave.

- Hej, dečko! - vikne Tamara zavukavši ruku u koš za smeće - Ispala ti je kapa!

Dječak se uhvati za glavu i okrene se.

- Je li ti ispala ili si je bacio? - upita Tamara prilazeći mu.

Blatnjavi snijeg joj je šljapkao pod nogama.

- Fuj. Bacite je, žvaka se zalijepila za nju - reče on i produži dalje.

- Čekaj, pa zašto si bacio kapu u smeće?

Tamari su se po glavi motali kojekakvi mračni odgovori na njeno pitanje. Prvo što je

pomislila bilo je da se dječak planira (poput čovjeka-pauka) popeti na vrh katedrale i skočiti. U toj njenoj blic-fantaziji dječčić je u letu svirao violinu. Svirao je nešto površno i lepršavo, Mozarta recimo. Crvena kapa mu, po logici stvari, dakle, više nije trebala.

- To nije moja kapa - reče dječak sa svilenom kosom i sivim podočnjacima.

Oči su mu bile velike, crne i umorne, a usta blago zakrivljena prema dolje. Imao je lice karizmatika.

- To je kapa moga starijeg brata - reče dječak i primi je s vrhovima palca i kažiprsta, kao da prima maramicu koja je jako, jako slinava.

- Pa, zašto je bacaš? - upita Tamara krenuvši zajedno s njim prema Kaptolu.

- Što vas briga - odbrusi joj on i, šljapkajući kroz snijeg, produži dalje.

Sad može biti mirna. Dječak se neće popeti na Kaptol i neće u padu svirati Mozarta. Samo je ljut na brata i to je sve.

Tamara se osvrne oko sebe. (Ne biste vjerovali kako malo ljudi zimi nosi nešto crveno.) Zatim se osvrne još jednom, napravivši puni krug oko svoje osi prije no što primijeti da odmah pored nje, ispred bankomata, stoji žena s crnom maramom na crvene cvjetove. Izgledali su otrovno ti cvjetovi. Izgledali su kao makovi koji su uspavali Dorothy na putu za Oz. Žena koja ih je nosila oko vrata bila je okrenuta leđima i u rukama je stiskala crne, kožne rukavice kojima se nervozno udarala po bedru kao da želi konja potjerati u trk. Na sebi je imala kratki, crni kaput, uske, sive hlače i čizme do koljena. Na glavi je nosila crni šešir širokog oboda s ukrasnom grančicom od divljeg šipka. Ispred nje je stajao starac drhtavih ruku koji je, izvadivši novac iz bankomata, novčanice nekoliko puta presavio i spremio u džepić s unutarnje strane šešira. Napravio je to sumnjičavo se osvrćući oko sebe, tako da je privukao pažnju obližnjeg policajca koji mu je nakon toga prišao i nešto prišapnuo na uho. Policajac i starčić su zatim nekuda otišli, a žena s crvenim cvjetovima oko vrata se primakla bankomatu. Dok je stajala tako, malo pogurena nad tipkovnicom i ekranom, Tamara se njeno držanje učini poznato. U načinu na koji se češkala po vratu bilo je nešto krajnje uznemirujuće. Zatim taj okret na petama i hod nalik maršu... Nika! Otkud ona tu? Zašto baš sada? Nika krene koračati prema Staroj Vlaškoj i dalje se lupkajući rukavicama po bedru, kao da u sebi ima višak energije koji pod hitno mora potrošiti, jer bi joj u protivnom ruka ili stopalo mogli eksplodirati. Tamara ju je pratila, hodajući dvadesetak metara iza nje. Tijelo joj je ugodno treperilo. Ugodno? Da, ugodno. Napokon neko uzbuđenje, val svježeg energije

koji ne izlijeće izvan nje (ganjajući golubove u letu), već ostaje unutar nje. Nema više panike...

Otkako je počela redovito sanjati kradljivca biti, Tamarini panični napadi su sasvim prestali. „Strah je nomad“, zapisala je u svoj ljubičasti blokić, „Kad mu na jednom mjestu dosadi, seli se drugdje.“ Tako se njen strah preselio iz tijela u glavu gdje je sagradio malo kino u kojem nikada nema posjetitelja i u kojem se uvijek vrti jedna te ista serija. Svaki put nova epizoda: *Tamara i kradljivac biti na moru, Tamara i kradljivac biti u vulkanu, Tamara i kradljivac biti na krovu, Tamara i kradljivac biti u Istambulu...* Epizoda u Istambulu je bila naročito dojmljiva. Kradljivac biti si je noktom napravio ranu na leđima iz koje je svjetlucalo nešto magično. Zatim se popeo na minaret i njihao se naprijed-nazad žonglirajući vlastitim ušima i smijući se unatrag (kao da štuca) od čega je Tamari postalo tako mučno da je povratila pored kreveta.

Nika je koračala brzo, okrećući glavu malo u lijevo, malo u desno, kao da u izlozima dućana pored kojih prolazi traga za nečim izuzetno vrijednim, a neuhvatljivim. Na kraju Stare Vlaške, skrenuvši u Draškovićevu, zamakne iza ugla. Tamara požuri kako je ne bi izgubila iz vida, skrene za ugao i – paf! Stvori se točno pred njom.

– Bok – reče Nika.

Oči su joj bile šarenije no obično.

– Bok – odvrati Tamara.

Kao vjetrom donesena, u glavi joj se pojavila rečenica koju je prije tjedan dana zapisala u svoj ljubičasti blokić: *Postoji šutnja koja nastane nakon što neizgovorene riječi otpadnu iz krošnje zvuka.* Tada se pitala otkud joj ta rečenica. Otkud ta poetika? Zadnju pjesmu je napisala u drugom srednje i sastojala se od svega dvije rečenice: *Povećala sam usta drvenom lutku da bolje razumijem njegove priče. Nikada više nije progovorio sa mnom.* Pjesmu je nazvala *Protest*. Nakon nje, stvarnost je iz nekog razloga postala prozaična.

*Postoji šutnja koja nastane
nakon što neizgovorene riječi
otpadnu iz krošnje zvuka.*

Sada joj je postalo jasno... To je ta ista šutnja. Šutnja s okusom neizgovorenih riječi. Šutnja koja živi između Nike i nje.

- Zašto me pratiš? - upita Nika.

- Ne pratim vas.

Nikinim licem prođe trzaj nalik osmijehu. (Bio je to osmijeh ribe čiju je usnicu upravo okrznula udica.)

- Vidjela sam te u odrazu izloga dok sam stajala ispred bankomata.

- Nisam pratila vas, pratila sam crvenu - reče Tamara dok su joj nad glavom kružila tri goluba, a u daljini se čula kola hitne pomoći.

- Molim?

- Pratila sam crvenu boju - reče Tamara.

Izrekla je to tako lako, kao da rasklapa ležaljku za plažu. Uto joj je kroz glavu prohujala još jedna rečenica koju je nedavno upisala u blokic: *Kad osjećaji odu u crveno, čovjek ne osjeća ništa.*

- Ne znam o čemu pričaš, dijete, ali bilo bi dobro da sjednemo negdje na čaj.

Tamari se zaljulja slika pred očima. Lagani potres, ništa posebno, proći će.

- Koliko ti je godina? - upita Nika.

- Dvadeset i dvije.

- Tako sam i mislila...

Pored njih prođe čovjek u odijelu i baloneru. Nosio je svoju ulogu uspješnog poslovnog čovjeka gelom prilijepljenu o male šiške koje je zagladio uvis. Oko vrata je imao crvenu kravatu.

- Ovaj... Možda ipak ne bismo trebale... sjesti na čaj - reče Tamara osjećajući kako je vlastiti pogled (kao da je riječ o kakvoj uzici), vuče za čovjekom u odijelu.

Točnije, za njegovom crvenom kravatom. Želi li nastaviti svoju misiju praćenja crvene boje,

mora istog trena krenuti za njim. Što je bitnije? Crvena kravata ili Nika? Kradljivac biti se, izgleda, pobrinuo da svu bitnost ispegla u ravnu crtu. Ništa ne iskače. Pad atomske bombe jednako je važan kao račić koji kliještima striže morsku mahovinu na otoku Wake.

- Ja mislim da bismo trebale - reče Nika i blago primi Tamaru za podlakticu - Tu, preko puta je kafić. Zaista bih voljela... porazgovarati s tobom.

Bore na čelu su joj bile valovite, kao da nad obrvama nosi dječji crtež mora. Lijevo oko joj je tu i tamo zatitralo i pobjeglo prema gore, ali desno je i dalje bilo postojano. Ostajalo je tu, s Tamarom.

- Idemo? - upita.

Tamari se zamračila pred očima, a dlanovi joj otežaju. Suprotstaviti se Niki i krenuti svojim putem iziskivalo bi strašan napor. Otprilike onakav napor kakav bi pilići iz kaveznog uzgoja trebali uložiti da dignu revoluciju protiv svojih uzgajivača.

- Idemo - hrapavo odvrati Tamara i one krenuše.

Kafić *Maestro* bio je prazan. Pet stolova, šank i konobar. Lampe u obliku visibaba, ružičaste zidne tapete na smeđe, okomite crte. Glazba iz osamdesetih. Konobar s fino ispoliranom ćelom i okrajcima crne kose oko ušiju. Prišao im je lijeno se gibajući u ritmu glazbe.

- Izvolite... - reče brišući mokrom krpom površinu crnog, okruglog stola za koji su sjele.

Na malom prstu je imao zlatni, vjenčani prsten koji mu se usjekao u kožu.

- Čaj od mente s medom i limunom - reče Nika.

- Isto... - doda Tamara.

- Jeste li vi mama i kćer? - upita konobar pogledavajući jednu, pa drugu, kao da pokušava izmisliti sličnost koje nema.

Tajac. (Zgodno ime za šutnju koja je pobjegla.)

- Samo pitam - reče on podigavši ruke uvis - Majke i kćeri uvijek piju isto... - doda povukavši se iza šanka.

Dok su Tamara i Nika kopale po džepovima i torbicama privikavajući se na činjenicu da

sjede jedna nasuprot drugoj, konobar ih je svako malo mrko pogledavao. Kada bi mu mogle čitati misli, čule bi sljedeće: *proklete, umišljene koze – misle da smo mi, konobari niža klasa – lako je njima, sigurno su im se baba i deda nakrali za vrijeme rata...*

- Ličiš na svoju mamu, znaš – reče Nika skinuvši s glave šešir i zapalivši tanku dugačku cigaretu.

- Vi znate moju mamu? – tupavo će Tamara.

- Sad mi ništa više nije jasno... – promrmlja Nika – Mislila sam da sam dobro povezala stvari. Prošli put si me nazvala pećnicom, a to je izraz koji je koristila Tihana, ona me usporedila s pećnicom, jer... Čekaj malo, nemoj mi sad reći da Tihana Podolski *nije* tvoja mama? Tamara, jesi to ti?

Konobar donese čaj. Zveckanje porculanskih šalica i žličica ih na trenutak razdvoji. Tamara primijeti da Nika na desnom dlanu, na Venerinom brijegu, ima istetoviran nezgrapnan plavičasti cvijet s četiri laticice. Primijetivši da joj gleda u cvijet, Nika skupi šaku i povuče je k sebi.

- Zašto ste sudjelovali u tome? – protisne Tamara skupivši šake i zarivši si nokte u dlanove.

- Molim? Ne znam na što misliš...

Tamara se osloni na laktove, nagne se preko stola i unese joj se u lice.

- Zašto ste me napravili?

Nika se povuče unatrag i nasloni se o stolac. *Walk like... an Egyptian*, zapjeva pjevačica Banglesa.

- Zašto smo te napravili?

- Da, zašto ste me napravili? – ponovi Tamara polako i tvrdo, zakucavajući riječi u zrak kao čavle.

Prošla je cijela druga kitica i cijeli refren prije no što je Nika odgovorila. Dok je razmišljala, gledala je malo u žar cigarete, malo u šalicu, malo u Tamaru.

- Napravili smo te jer su te tvoji roditelji željeli.

- To mi je jasno - zatrese glavom Tamara - Ali, zašto ste vi u tome sudjelovali?

- Govori mi ti, molim te... - reče Nika sitnim, mehaničkim pokretima otresajući pepeo u pepeljaru.

U borama oko usana (polako, kao da joj netko presvlači lice) počela joj se iscrtavati patnja.

- Zašto si u tome sudjelovala? - upita Tamara dok su joj nosnice podrhtavale od bijesa.

Bio je to krhki, pješčani bijes koji se lako rasipa.

- Da nisam sudjelovala ja, sudjelovao bi netko drugi... ili te ne bi bilo.

Tamara digne glavu i pogleda prema vratima kao da se sprema izletjeti van, a zatim se naglo okomi na Niku,

- K vragu! Zašto mi govoriš te općenite stvari? Nisam maloumna, znam to!

Nika se trzne unatrag i zgnječi poludogorjelu cigaretu u pepeljaru,

- Što ti zapravo želiš od mene? - upita.

- Što ja želim? Zar nisi ti ta koja je htjela razgovarati sa mnom?

- Ti si mene prva potražila.

- Želim znati otkud ti... pravo. Otkud ti ideja da postaneš su...

- Surogat? - upita Nika.

Izrekla je tu riječ tako lako. Kruh, oblačno, muhe, bilježnica, vjerojatnost, surogat... Za nju, to je niz sasvim običnih riječi.

Nika izvadi iz vruće vode vrećicu s čajem i, omotavši je oko žličice, iscijedi. Zatim odgrize rub vrećice s medom i polako istisne med.

- Ne mogu ti to objasniti - reče.

Nije gledala u Tamaru. Gledala je u svoje prste, u iscijeđenu vrećicu meda, u limun koji je cijedila, u čaj od mente koji je od limunovog soka postajao mutan i bezbojan.

- Možda ti jednom i uspijem objasniti, ali sada, ovako... Po prvi put razgovaramo, ti si iz

nekog razloga ljuta i...

- Iz nekog razloga? Ljuta sam jer si mi smjestila život! - podvikne Tamara.

Nikine oči se zalede. Žute i smeđe točkice u njenim plavim očima izgledale su kao sićušni, nasukani čamci.

- Welcome to the club - reče Nika i otpije gutljaj čaja.

- Welcome to the club?...

- Smjestili su ga i meni, i onom tamo konobaru, i onom tamo čiči koji prelazi cestu.

- Da, ali... - Tamara očajnički pogleda u svoje dlanove - Zar tako?

- Kako?

- Tako, tako... neprirodno. Cijeli taj proces... surogat...

- Djevojko - ozbiljnim tonom je prekine Nika - Ti si došla tu na jedan način, a ja na drugi. I što sad? Isto sranje, drugo pakovanje.

Tamara ušuti. Nije očekivala savezništvo. Očekivala je nešto tipa „Ali, zašto se opireš? Pa, život je divan!“ ili možda „Sada si ovdje, uživaj!“, što joj je znala reći majka broj jedan. Izgleda da je istina ono što je naučila na faksu: ljude povezuje ili zajednički cilj ili zajednički neprijatelj. Shvativši da su obje na istoj strani (protiv života), Tamara se malo smirila.

- Razumijem te... - reče Nika ljušteći noktom desnog kažiprsta prozirni lak na lijevom palcu

- I ja sam se jedno vrijeme osjećala tako. Tebi mora da se dogodilo... nešto stvarno gadno.

Tamara sa susjedne stolice uzme jaknu i ustane.

- Nisi ni takla čaj - reče Nika.

- Ne pije mi se - reče Tamara gledajući prema vratima dok je konobar, zajedno s Billyem Idolom pjevušio *Eyes without a face*.

Nika blago slegne ramenima i zapali cigaretu.

- Ne znam zašto sam te tražila. Neću više - reče Tamara i izađe iz kafića.

Te večeri, zaspala je lakše no obično. Susret s Nikom joj je raspetljao neke končiće u glavi i zauzlao ih u finiji vez. Ne puno ljepši, doduše, ali podnošljiviji. Neki dio tereta je otpao. Točnije, nejasni dio nejasnog tereta odmaglio je u nejasnom pravcu. Umor koji je Tamara nakon toga osjetila bio je zdrav i svalio ju je u krevet već oko osam.

Sanjala je da se smanjila na veličinu šake i da kroz visoku, suhu travu jaše na mačku Arturu. U desno, crno uho mu je šaptala neku rusku bajku i ovaj je sve razumio, jer crno uho mu je bilo namijenjeno za razumijevanje ljudskog, a bijelo za razumijevanje mačjeg jezika. Crnim repom je u trku ispisivao po zraku prijetnje namijenjene kradljivcu biti koji se skrivao negdje u travi. Ostatak tijela mu je bio bijel i presijavao se na suncu kao zasoljeno bijelo zlato.

Kradljivac biti se skrivao pod jednim kamenom gdje je pokušavao isplesti nekakvu crvenu kapu. Svako malo je u kapu, uz vunu, uplitao i vlastite prste što ga je strašno škakljalo i navodilo na smijeh koji je zvučao kao škripanje kredom po ploči. Mačak Artur mu se polako prikrao i gurnuo njušku pod kamen na što je kradljivac istrčao van i pojurio preko polja. Na glavu si je nataknuo poludovršenu kapicu iz koje je vijorila crvena vuna. Neko vrijeme su se tako naganjali poljem da bi u jednom trenutku kradljivac biti jednostavno stao. Izgledalo je to kao da se sjetio tko je on zapravo. Okrenuo se prema Tamari i Arturu i počeo rasti. Artur je mijauknuo i propeo se dok se Tamara čvrsto držala za njegovu sjajnu, bijelu dlaku vičući mu u crno uho: bježmo, bježmo! Međutim, Artur se nije micao s mjesta. Kradljivac biti je zamahnuo svojom crvenom kapicom gore-dolje, lijevo-desno i time ga hipnotizirao. Uz to je ispuštao iz usta jezivi, škrgutavi smijeh koji se u obliku kamenih pločica spuštao na Tamarina prsa, stvarajući težinu od koje je Tamara tonula u bezdan.

- Neee! - kriknula je uspravivši se u krevetu.

Buđenje ju je spasilo od kradljivca biti, ali ne i od težine u prsima. Grudi su joj bile popločane kao rimska cesta. Polako se izvukla iz kreveta i upalila svjetlo. Crvene znamenke na digitalnom satu koji se nalazio na noćnom ormariću pokazivale su 00:15. Kada bi njeni okršaji s kradljivcem biti bili neka vrsta igre, bio bi to realan rezultat. Mada igraju na domaćem terenu (u njenoj glavi), ona je i dalje na nuli, a on je punih petnaest poena u prednosti.

Crvena lampica na Tamarinom mobitelu zatitra. Znak da je dobila poruku. *Lajka: Jesi budna?*, pisalo je na svijetlo zelenom zaslonu. Bila je to poruka od Saše koju je Tamara dva dana ranije u svom adresaru preimenovala u „Lajka“. Poruka je bila poslana u 00:05. *Jesam*, otpiše joj Tamara. Minutu kasnije, Saša je nazove.

- Ej, gdje si? - upita Tamara krenuvši prema hladnjaku.
- U krevetu, ne mogu zaspati - šapatom odvratila Saša - Stalno mi se Edvard mota po glavi.
- Kaj je bilo? - upita Tamara otvorivši hladnjak - Opet mu se ne diže?

Više nije bilo crne čokolade, ali je u dubokom zamrzavanju bilo sladoleda.

- Između ostalog i to...
- A što je *ostalo*? - upita Tamara otvorivši kanticu sladoleda od čokolade i keksa.
- On je, kakti, strašno zauzet - reče razvlačeći riječi kako bi dočarala Edvardovo prenemaganje - Sad mora pomoći starom nešto, pa onda mora pomoći baki nešto, pa mora pomoći tetki nešto... Ispada da se ne možemo vidjeti jer je, eto, on tak strašno dobar da svima želi pomoći.
- A ti si mu zadnja rupa na svirali...
- Baš tako.
- Pa, ja sam ti već rekla... Meni se čini da se njemu više sviđa svirala, nego rupa.
- E, fakat si odvratna.

Kako bi prigušila smijeh, Tamara strpa u usta veliku žlicu sladoleda.

- Sorry - reče frfljajući - Nisam mogla odoljeti.
- Zadnji put smo se vidjeli prekjučer... i znaš kako smo proveli vrijeme skupa?
- Kako?
- Gledajući film.
- Koji?
- Ma, nije bitno koji! Buljili smo u glupi film, a tek smo počeli biti skupa.

Tamara sjedne za stol, zagleda se u otvorenu kutiju od glatkog, tamno crvenog drveta i počne odsutno prebirati po očevim stvarima.

- Vidimo se jednom tjedno i onda... ni seksa, ni razgovora - turobno će Saša.

- Bezveze...

- Baš.

- I što ćeš sad? - upita Tamara stavivši u usta još jednu veliku žlicu sladoleda.

Nepce joj je trnulo od hladnoće.

- Nemam pojma - umorno će Saša - Ponekad me tako nježno pogleda da...

- Da što?

- Pa, u toj milisekundi mi se čini da se stvarno zaljubio.

Tamara, nesvjesna svojih pokreta, izvadi iz kutije očeve stvari i poreda ih u vlakić. Usna harmonika, nalivpero, fotografije, pismo. Zatim se opet baci na sladoled.

- Saša, iskreno ću ti reći... mmm... meni se čini da se Edvard može zaljubiti... mmm samo u nečiju zaljubljenost.

- Nemam pojma o čemu pričaš. Što jedeš?

- Sladoled...

- Daj, prestani jesti i pričaj normalno. Što si htjela reći?

Tamara proguta ono što je imala u ustima i rukavom pidžame obriše usta,

- Htjela sam reći da njemu paše da je netko zaljubljen u njega. To je sve što ga zanima. Ne zanimaš ga ti, nego tvoje obožavanje, kužiš?

Kosa joj je svako malo bježala preko lijevog oka, pa ju je ljepljivim prstima sklanjala iza uha.

- Ali, zašto je onda počeo biti sa mnom? - upita Saša.

- Zato što ga proganjaš već godinu dana.

- Ja njega proganjam? - protisne Saša prigušeno, kao da je pokrila glavu jastukom - E, sad si mi fakat digla živce. On se sa mnom htio družiti, baš kao i ja s njim! Ti si ta koja okolo proganja ljude, a ne ja...

- Dobro, sorry, govorim gluposti... On te voli, ali ne zna to pokazati - reče Tamara oblizujući sladoled sa žlice - To je ono što želiš čuti?

S druge strane nastane muk.

- Tamara... - nakon nekog vremena progovori Saša.

- Da?

- Zašto se mi svaki put moramo svađati?

Tamara, preslagujući očeve stvari u obliku kružnice, reče,

- Jer smo brutalno iskrene.

- Valjda je tako... Ponekad mi se čini da se ne podnosimo.

- Pa, valjda ću ti reći ako mislim da ludiš za nekim tko te ne ferma ni pol posto! - iziritirano će Tamara.

- Ne mogu to više podnijeti... - reče Saša glasom u kojem su se miješale tuga i bijes - Ne mogu više podnijeti da me ljudi ne fermaju ni pol posto. Takva mi je stara, takav mi je stari, takav je Edvard...

- Kužim te... Isto to ja prolazim s Nikom. Iako, danas je bila drukčija...

- Vidjele ste se?

- Da, vidiš, nisam ti to ni spomenula... Srele smo se slučajno u gradu. Ona zna tko sam.

- Kako?

- Skužila je. Primijetila je da ličim na staru... Sjele smo na čaj.

- Ma daj!... I?

- I... ništa. Pitala sam je zašto je sudjelovala u mom dolasku na svijet. Odgovorila je: zato što su te tvoji htjeli - reče Tamara jagodicom desnog kažiprsta prelazeći preko utisnutih slova *Hohner* na usnoj harmonici.

- A što si ti očekivala da će ti odgovoriti?

- Pa, nešto o tome kako se odlučila na to - reče Tamara, primi žlicu i počne kopkati po sladoledu - Zanima me koji su bili njeni motivi... Da tih motiva nije bilo, ne bi bilo ni mene.

- Čuj, meni je to jasno ko dan.

- Što ti je jasno?

- Pa, da je to napravila zbog love.

Tamaru s lijeve strane grudi, ispod rebra nešto štrečne. Zbog love. Tako prozaičan odgovor. I vjerojatno točan, ali Tamari neprihvatljiv. Mora postojati još nešto iza toga... neki razlog, smisao, greška. Neki zupčanik koji je zapeo i strgao mehanizam koji pokreće svijet. Nemoguće je da ljudi nastaju tek tako... ili?

- Ne vjerujem... - reče Tamara prislonivši usne uz usnu harmoniku i lagano puhnuvši.

Zvuk je prene i ona, shvativši što radi, brzo spusti harmoniku na stol. Ustane i, sa sladoledom u ruci, ode do kreveta.

- A što misliš zbog čega je to napravila?

- Nemam pojma, Saša... ali nekako mi se gadi pomisliti da je zbog novca.

- Jebi ga, svijet je okrutan.

- Cijelo vrijeme pokušavam otkriti taj trenutak kad su stvari krenule naopako... - reče Tamara uvukavši se u krevet.

Namjestila je jastuk iza leđa i oslonila se o zid. Zeleni poplun na sitne tratinčice je povukla sve do vrata.

- Pa, zar to nije očito? - upita Saša.

- Kako očito?

- Pa, poginuli su ti starci. Tražiš neke mistične uzroke iz doba prije rođenja, a...

- Saša, ne sviđa mi se ovaj razgovor - prekine je Tamara kopkajući žlicom po sladoledu.

Tražila je komadiće keksova. Hruskave, fine komadiće koji, dok ih se žvače u glavi stvaraju buku.

- Bit ću brutalno iskrena...

- Nemoj - reče Tamara.

Izrekla je to ozbiljno i definitivno, s odlučnošću političara koji napokon najavljuje nešto uistinu važno - početak domjenka.

Nakon razgovora sa Sašom, Tamara je još dugo ostala budna. Pojela je cijelu kanticu sladoleda. Sjedila je leđima oslonjena o zid, skupljenih koljena i pogleda uprtog u šarene papirnate brodiće koje je tjedan dana ranije napravila od slikovnice *Posljednji kolačić*. Poslagala je brodiće na praznu policu za knjige, tik uz filodendron kojem su mladi, svijetlo zeleni, srcoliki listovi tek nicali. Djelovao je naivno taj filodendron... Djelovao je tako naivno da je Tamara poželjela ustati i šapnuti mu: „Budi pametan i smotaj svoje listove natrag“. Pomislivši to, skupila je bedra bliže ramenima i naslonila čelo o koljena. Otkako je bacila hašiš u wc-školjku, po prvi put je istinski požalila što je to učinila. Sada bi joj baš dobro došao... Nakon što bi popušila jedan mali joint, bilo bi joj lakše gledati tu kutiju na stolu... Možda bi čak zasvirala usnu harmoniku... Što će s tim stvarima? Zašto ih je stric Aldo donio? Možda svijet ipak nije tako kaotičan, rastrzan i blijed poput iznošenih traperica. Možda je Saša u pravu... Možda sve to skupa ipak ima nekog smisla.

* Stupor je stanje nepokretnosti koje nastaje uslijed ozbiljnih psihičkih problema. Osoba u stuporu se ne pokreće, ne reagira ni na kakve vanjske podražaje i ukočena je poput lutke.

BLAGOSLOV DJEČJE LOGIKE

Kad je ujutro otvorila oči, prvo što joj je prošlo kroz glavu bilo je: *moram okrečiti zid*. S desne strane prozora, velikim i malim, crnim i sivim, oštrim i zaobljenim slovima bilo je ispisano svašta...

Ideja je put u nepoznato svjetlo.

„Možda“ je možda uzrok moždanog udara.

Sipa ima kičmu kojom stružemo pete.

Činilo joj se da to klupko slova ispisanih vodoravno, okomito, kružno, jedno preko drugog... vidi po prvi put. Možda ih nije ispisala ona... Možda ih je izbacio zid, kao što Sašina koža po licu zna izbaciti crvene flekice. Tako je, ta slova su zapravo jedna vrsta zidne alergije.

Tamara ustane i širom otvori prozor. Hladan zrak je natjera da prekriži ruke na prsima i skupi ramena. Još jedan sivi, magloviti dan na Vrbanima. Zgrade, livade, ljuljačke, drveće i djelić Jarunskog jezera. Golubovi koji se tiskaju na rubu susjednog krova.

- Ružičasto - zaključa Tamara gledajući u ružičastu zgradu preko puta njene - Ofarbat ću zid u ružičasto.

Ta prva jutarnja odluka držala ju je i za vrijeme tuširanja i za vrijeme istezanja i za vrijeme doručka, sve do deset sati kada je odlučila krenuti u realizaciju. Otišla je u susjedni kvart, u trgovinu bojom, kupila litru bijele i tubu crvene, izmiješala ih i bacila se na krečenje. Nije puštala glazbu, samo je tu i tamo zviždukala kroza zube dok su se grafitne riječi polako utapale u debelim namazima boje. Oštra slova (kao što su A, L, T, K) uzaludno su prijetila da će razderati nježnu ružičastost koja ih je natapala. Ništa joj nisu mogla. U svega petnaest minuta, sva njihova krutost je nestala. Slova su kapitulirala.

- To je to - reče Tamara ispustivši valjak za farbanje na novine koje je rasprostrla po podu.

Zatim tiho zapjeva neku, svečanu melodiju salutirajući poput vojnika koji svjedoči porinuću lijesa u more.

- Finito.

Nije točno znala što je završilo, ali je bila sigurna da je završilo.

Sjela je na krevet i bacila pogled na veliki ružičasti kvadrat na zidu. Izgledao je kao podloga za dječji crtež. Prije šest, sedam godina crtala je na papiru koji je bio upravo takav – boje latica magnolije. Sjedila je na klupi, u parku i, zajedno s petogodišnjom susjedom Irom crtala kuću, puteljak, cvijet, nebo, sunce... Ira je usput izmišljala priču o cvijetu koji je sam sebi čupao laticu govoreći si: volim se, ne volim se, volim se, ne volim se. Kad su završile s crtanjem, Tamara je shvatila da na nebu imaju dva sunca. Jedno je nacrtala Ira, a drugo ona. „Dva sunca na istom nebu? Kako je to moguće?“, pitala se Tamara, na što joj je Ira bez razmišljanja odvrtila: „To je zato što je vrlo, vrlo sunčan dan.“ Tamara se dobro sjeća kako se u tom trenutku osjećala. Kao da su joj nad glavom upravo zasjale dva sunca. Nemoguće je postalo... ne samo moguće, već i logično.

Buljila je u taj ružičasti zid punih sat vremena, sve dok joj u 12.30 nije zazvonio mobitel. Nepoznati broj.

- Da? - javi se Tamara.

S druge strane je najprije dočeka tišina, a zatim potmulo struganje koje se polako pretvaralo u gadan kašalj.

- Halo?... - ponovo će Tamara.

- Ha... lo... - javi se glas s druge strane - Fu...trić ovdje.

Tamara je očekivala strica Alda, ujaka Alberta, bivšeg susjeda Ekrema (pa čak, negdje duboko u srcu i promuklog Petra Pana), ali ne i gospodina Futrića.

- Ali... ali... Zar vi niste preminuli? - upita ona.

- Ehe... he... hee... Planirao sam... ali nije išlo - odvrati on nešto razgovjetnije, kao da ga je sam spomen smrti osvježilo.

- Otkud vam moj broj? - upita Tamara.

- Ti si mi ga dala... ne sje... ćas se?... Prvi put kad si bila tu...

Sjetila se. Ostavila mu je svoj broj mobitela pored telefona. Ispisala ga je na papiru koji je istrгла iz svog ljubičastog blokića.

- Trebam tvoju pomoć... anđele - reče on.

Tamari se u glavi nešto trzne, kao da joj je u nekom od neuronskih krugova pri sredini mozga došlo do kratkog spoja.

- Moja draga susjeda je otišla... i nema nikog... da mi pomogne.

- Gdje vam je susjeda? - upita Tamara.

- Otišla je... u Split... Tamo ima nešto... nešto mora... ne znam ni ja što. Imam dosta hrane, ali nemam... nemam... nemam...

Dok je uskršli glas gospodina Futrića ponavljao „nemam“, Tamari je to najprije zvučalo kao „neman“, a zatim kao „menan“ (što bi lako moglo biti ime nekog macho-muslimana), da bi se uskoro rastočilo u besmisleni niz glasova koji ne znači baš ništa.

- ...nemam ono najvažnije - dovrši Futrić.

- Men... ovaj... Nemate ono najvažnije?...

- Da... - tužno odvrati starac.

- Ali, što?... Što je to... najvažnije?

- Samo ti dođi... Sve ću ti objasniti...

- Ne mogu... zauzeta sam... moram učiti - reče Tamara naježivši se na pomisao da ponovo mora provesti neko vrijeme u fino uređenoj grobnici, odnosno sobi gospodina Futrića.

Nastupi kratka tišina, a zatim - jecaji.

Iz leđne moždine, iz rudnika duše, iz same srži života.

- Nemojte... - ispusti Tamara stisnuto.

Opet jecaji. Glasni, ali stišani... prigušeni dlanom.

Zatim, nagli prekid veze. Tišina popločana tihim zujanjem.

- Halo?... - automatski izgovori Tamara, iako je znala da s druge strane više nema nikog.

Polako odmakne mobitel od uha i odloži ga na krevet. Što hoće od nje? I zašto se ona sada,

nakon tog kratkog i čudnog razgovora osjeća kao da je omotana šećernom vatom koja joj se sa svih strana lijepi po koži? Otkud tom starcu pravo da je tako... obujmi... uvuče u svoju priču.... povuče k sebi?

Tamara sjedne za kompjutor i u internetsku tražilicu upiše: Nikola Futrić.

With Nikola through Australia...

Futric in the tribe of Arunta.

Yugoslavian antropologist with Yolngu.

Bile su to uglavnom video snimke iz 1974. i 1975. snimane za BBC. Crnci u jeansu s bojom preko lica, žene s plosnatim, obješenim grudima, djeca koja jedna drugima guraju prste u pupak. Ni na jednoj snimci nije bilo gospodina Futrića. Zar je svileni starčić iz Draškovićeve 23 zaista bio tamo, u divljoj, blatnjavoj, šarenoj Australiji?

- Prokletstvo... - promrmlja Tamara prošavši s obje ruke kroz kosu.

Kako da ga pusti samoga? Možda će pasti i slomiti ruku ili kuk. Možda će skočiti kroz prozor misleći da je anđeo. Možda će poludjeti i pojesti spužvicu za pranje suđa. Što da radi? Da pozove hitnu? Tamara posegne za mobitelom, ali se gotovo istog trena predomisli. Sjetila se starčevog izraza lica kada mu je Nika prije tjedan dana predložila da ga odvede bolnicu. „Ne!“, odvratio joj je, kao da sjekiricom presijeca uže. Ta mogućnost, dakle, ne dolazi u obzir. I što sad? Da ode tamo i da je starac opet zaključa? Da joj umre na rukama? Da joj se useli u pogled? Ma, ne... Ta praznovjerja nemaju veze s njom. Može gospodin Futrić vjerovati u što god hoće. Mogu i Aboridžini vjerovati u što god hoće, ali ona neće vjerovati njima. Kako da vjeruje ljudima koji smatraju da im žene zatrudne zato što prođu pored totema, a ne zato što se tucaju?

Tamara uzme mobitel i otipka broj s kojeg ju je gospodin Futrić zvao. Odzvoni jednom, dvaput, tri, četiri, pet puta. Ništa. Možda je umro od tuge? Možda ga je baš ona svojom laži (*ne mogu... zauzeta sam... moram učiti*) ubila. I sad je... kriva. Tamara Podolski ubila je čovjeka. Ubila je bespomoćnog starca koji se nadao umrijeti sretan. No, vidite, umro je tužan, užasno tužan, jer ga je ta bezosjećajna, beskrupulozna i bezobzirna djevojka dotukla odbivši mu ispuniti posljednju želju. Odbila je doći k njemu, iako ju je on nazvao anđelom. Rasula mu je sve iluzije o njegovoj važnosti rekavši mu da joj je od njegovih zadnjih trenutaka na Zemlji važnije učenje.

Tamara se na brzinu presvuče, nabije na glavu crnu kapu i ljubičasti šal i krene prema izlaznim vratima. Zastane, okrene se i baci pogled na ružičasti zid. Usnama joj prijede jedva primjetan smiješak. Brzo se vrati natrag i počne kopati po ladici noćnog ormarića. Pronađe kutijicu s pastelnim bojama, otvori je i izvadi žutu. Na ružičastom zidu nacrtala dvije kružnice, a zatim ih počne mahnito bojati.

- Eto... - zadovoljno reče nakon što je dovršila.

Na njenom ružičastom zidu zasjala su dva sunca.

Sat vremena kasnije stigla je pred vrata gospodina Futrića. Kada ju je ugledao nije bio ni iznenađen ni tužan. Samo je kratko komentirao: „Dugo ti je trebalo“, i pustio je unutra. Ovaj put je nije zaključao, nego je, radi propuha, u ključanicu gurnuo komadić zgužvanog papira. Svi prozori u kući su bili zatvoreni, ali njemu se stalno činilo da odnekud puše. Zato se zavukao u krevet i pokrio poplunom do brade.

- Anđele... molim te, odi do fri... židera i donesi... ono što je unutra... - rekao je.

Riječi su mu bile krhke i drhtave poput mjehurića od sapunice.

- Što da donesem? - upitala je Tamara koja se osjećala bolje no što je očekivala.

Zacrtala si je da je na plemenitom zadatku i da će ga izvršiti kako treba. To joj je dalo neku finu snagu, kao da je popila magični napitak od kojeg joj je nad glavom (poput graha u bajci *Janko i čarobni grah*) odjednom izrasla aureola.

- Ono što je... unutra... - ponovio je on kao da je time nešto razjasnio.

Tamara je slegla ramenima, izašla iz sobe i ušla u kuhinju. Približavajući se hladnjaku, pazila je da se ne dotiče zidova, smečkastih i ljuskastih poput krokodilske kože. Prljavog posuđa, na svu sreću nije bilo, jer da ga je bilo, na njemu bi se sigurno skupljali žohari, a Tamara taj prizor ne bi mogla podnijeti. Činilo se da u Futrićevoj kuhinji posuđe ne postoji. Ne kuha se. Ne pije se kava. To je kuhinja u kojoj se sjedi, promatra pod i možda, za vrlo aktivnih dana, rješava križaljka.

U čistom, praznom hladnjaku, osvijetljena jarkom svjetlošću (poput glavne zvijezde po završetku predstave) nalazila se pjenasta, bijela šampita prekrivena malom staklenom

kupolom. Baš kao gospodin Futrić, i ona je imala svoju svečanu sobu za umiranje.

- Evo me... - reče Tamara ušavši u sobu - Evo nas... - ispravi se pokazavši na šampitu koju je nosila u rukama.

Starac polako otvorio oči,

- Žao mi je... što sam pričao ružno... o njoj... - reče.

- Ne razumijem... Kad ste ružno pričali?... I o kome?

- Rekao sam... gro... zne stvari... Rekao sam da je... čak i princez krafna... bolja od nje. I to samo zato što me iznevjerila... a to je u prirodi... svijeta... da te iznevjeri... Nije ona kriva... šampitica... Nije ona kriva... ona je samo takva, puna šećera, pre... slatka, ali i dalje je... srećica. Pojedi je.

- Molim? Zar je nećete vi pojesti?

- Ne. Voliš... šampite? - upita on uputivši joj pogled u kojem je nicao očaj.

- Volim - odvrati Tamara na što on ispusti kratki uzdah olakšanja i sklopi oči.

- Ali... ali... Zašto da je ja pojedem? Ona je vaša...

- Molim te... Žličica je... u noćnom ormariću. Dobar... tek.

Tamara pogleda u šampitu, pa u njega, pa u šampitu, pa u njega. Zatim otvori ladicu i unutra, na snopu papira nađe malu, srebrnu žličicu. Obriše je o majicu i sjedne u fotelju. Zatim podigne kupolasti stakleni poklopac i zagrabi u meko, bijelo tijelo šampite. Starac u tom trenutku naglo otvori oči, pocrveni i stisne čeljusti, kao da ga je upravo za vrat zgrabio sam đavo.

- Jeste li dobro? - upita Tamara.

Starac zatvori oči i počne ubrzano disati,

- Nije to ništa... proći će... Teško podnosim davanje... otkad vjerujem... u svoju poslovicu... daj i uzet će ti... uzmi i dat će ti...

Dok je pokušavao doći do zraka, Tamara odloži šampitu na noćni ormarić i sjedne na rub kreveta. Starcu iz nosa poteče tanak, tamno crveni mlaz krvi.

- Pozvat ću hitnu - reče Tamara i posegne u džep jakne za mobitelom.

- N... n...

Dok je on pokušavao izreći „ne“, zasniva glazba. Jedan instrument: hang.*

Tamara u prvi tren pomisli da ti prozračni, melodični zvukovi u sobu gospodina Futrića (možda kroz kakvu pukotinu u stropu?) cure ravno s neba. S neba u koje ona, doduše, ne vjeruje, ali... Zvuk je zvuk. Čuje ga. Ne mora vjerovati, tu je.

Rajski tonovi upili su starčev kašalj i sasvim ga smirili.

Tanak mlaz krvi zaustavio mu se tik nad usnicom.

- Vrijeme je - reče on - Već su tri sata...

Tamara još uvijek nije bilo jasno što se događa, ali uspjela se pribрати i zaključiti nešto suvislo (da je cd-player bio unaprijed naštiman da zasniva u to vrijeme). Podigavši glavu i promotrivši malo bolje luster, uočila je da s njega vise oni isti mali, srebrni zvučnici koji su se tamo nalazili i prošli put.

- Vrijeme je za što? - upita ona izvadivši iz džepa maramice i obrisavši mu krv pod nosom.

- Na noćnom ormariću... papirić...

Tamara uzme mali, bijeli, puno puta preklopljeni papirić s noćnog ormarića, otvori ga i pročita: *Nika Flandor 092 986 4590*.

- Da je nazovem? - upita.

- Ne... Ona je... sljedeća - reče on hvatajući zraka.

- Sljedeća?...

Starac na to ne odgovori ništa već je samo pogleda.

Zjenice su mu bile neobično velike i žive.

Izdah mu je bio dubok i dug, kao vjetar koji nikada, baš nikada... ne prestaje.

- Gospodine Futrić... - reče Tamara dok joj se glas stapao sa zvukom hanga - Gospodine Futrić...

Glazba ih je uvukla u jaje trenutka.

- Ja... ja... zovem hitnu.

Tamara ustane, a starac nastavi gledati u istom pravcu, kao da negdje, u nekoj nedostižnoj daljini susreće samoga sebe.

- Halo? Molim vas, Draškovićeve 23, tu je jedan jako star čovjek... nije mu dobro ...Ne znam koliko ima godina... Valjda devedeset... ...Ne, u ovom trenutku... ne diše... ...Malo prije je glasno izdahnuo... ...Ne, nakon toga nije opet udahnuo... ...Gleda... Gleda... nekuda... ...Ali, kako to mislite? Maloprije mi je otvorio vrata... ...Što to znači „trenutna smrt“? Zar nije svaka smrt trenutna?... ...Ja ne vjerujem da je mrtav... ...Pa, maloprije me je gledao... ...Znam da je star čovjek, ali... ...Nemojte me prekidati... ...Ima rak... ...Ne znam koliko dugo... ...Ali, kažem vam, maloprije mi je otvorio vrata... ...Nisam kćer... ...Ja sam... volonterka... pomažem starijima... ...Kako to mislite za pola sata?... ...Ne, ne znam za nesreću koja se dogodila u Vukovarskoj... ...Žao mi je djece u autobusu, ali ovaj čovjek će umrijeti!... Što da radim s njim?... ...Ne, ne znam kako opipati bilo... ...Evo, probat ću... ...
... ..Ne osjetim ništa... ...Ne, prsa se ne podižu... ...Kako to mislite „onda nije hitno“?...
...Kažem vam, ne znam kako može biti mrtav kad je maloprije hodao!... ...Peti kat...
...Draškovićeve 23... ...Futrić... ...Dobro, bit ću tu.

Tamara spremi mobitel u džep i svali se u fotelju. Što sad?

Starčev pogled zategnut poput štrika.

Lice blijedo i izrezbareno kao obredna maska.

- Gospodine... Gospodine Futrić...

Ništa. Nema odgovora. Samo zvukovi hanga koji vijore zrakom poput zastavica. Što ako je zaista mrtav? Što ako ljudi zaista umiru samo tako, odjednom: sad ih ima, sad ih nema?

U Tamarinoj glavi odzvone riječi: „Oprostite, ovo je broj koji je s ovog broja često biran.“ Tu rečenicu nikada neće zaboraviti. Prije godinu dana izrekao ju je neznanač koji ju je nazvao s oćevog mobitela dok je ona na Discoveryju gledala kako tuljani love rakove. „Poznate li gospodina Karla i gospođu Tihanu Podolski?“, upitao je neznanač. „To su mi roditelji“, rekla je Tamara. Nastupio je trenutak tišine naćićkane dugaćkim, nevidljivim, akupunkturnim iglicama koje su se sa svih strana zabijale duboko u njenu glavu. „Žao mi je, roditelji su vam upravo preminuli.“

Tamari niz obraze kliznu suze. Dvije krupne, vruće suze koje su na tamno crvenom plišu Futrićeve fotelje napravile dvije tamne, okrugle mrlje. Ljudi zaista umiru samo tako: sad ih ima, sad ih nema, zaključa Tamara. Kažiprstom pokuša obrisati dva mala mokra sunca s fotelje, ali odustane, jer ih uskoro kapne još dva. Ukupno, četiri suze. Četiri tamna sunca na podlozi od tamno crvenog pliša.

Gospodin Futrić je uspio. Njegove pepeljasto ljubičaste usne, njegove pjegave ruke i njegove žućkaste bjeloočnice su toga svjesne. Mrtvo lice mu je odsutno i gordo, kao da životu govori: e, jesam te! Hang i dalje svira, vrijeme i dalje traje, ali bez njega. On se povukao s onu stranu pupka.

Suze su se kotrljale niz Tamarine obraze, niz vrat, niz dlanove, kapale joj na hlače, na majicu, na fotelju, na tepih. „Tako čovjek umire“ bilo je sve što joj je puzalo umom, „Tako čovjek umire“. Bila je to rečenica koja se množila kao ameba – od jedne je uvijek mogla nastati još jedna.

Došli su točno za pola sata. Visoki gospodin kukastog nosa i niska žena širokih bokova. On je na sebi imao bijelu kutu, a ona fluorescentno narančastu jaknu. Oboje su bili umrtvljeno ljubazni, kao vrlo pristojne ribe koje polako plutaju svojim putem i lagano mašu perajama u prolazu. Ušli su u sobu, mahnuli Futriću pred očima, opipali mu bilo, prekrili mu lice plahtom. Žena je nazvala nekog na mobitel da donese nosila,

- Denis, požuri, molim te, imamo situaciju u bolnici.

- A vi ste? - upita gospodin kukastog nosa Tamaru.

- Ja sam... tu... usput.

- Morat ćete s nama.

- Ne, neću - reče Tamara i okrene se da ode, ali joj pogled padne na šampitu.

Rahla i načeta, na bijelom tanjuriću položenom na noćni ormarić, bez svog staklenog zvona, bez ikog tko bi se pobrinuo za njenu slatkoću i šapnuo joj „srećice“. Da je ostavi pristojnim ribama? Da im dopusti da je smažu dok čekaju Denisa?

- Ona ide sa mnom - promrsi Tamara, pokrije šampitu staklenom kupolom, uzme je k sebi i ode iz sobe dok su ovo dvojce za njom vikali: „gospođice, gospođice!“

Na svu sreću, nisu je slijedili (to im ne spada u opis posla), pa je Tamara, sa šampitom u rukama, jednostavno odšetala iz stana, pa iz zgrade, pa iz Draškovićeve i tako dalje... sve do Trešnjevke. Tamo je sjela na bus za Vrbane.

Cijelim putem, niz obraze su joj curile suze.

Nisu stale ni kad je ušla u stan.

Nisu stale ni kad je sjela za stol i pred sobom ugledala očevo pismo koje počinje s „Dragi Bernard“.

Dragi Bernard

u rukama držim ovo malo biće. Jesi li se kad zagledao u oči bebe stare tri dana? Odvede te taj pogled nekamo, u nepoznato... Inače, čvrsta je, zdrava i stalno radi balone od pljuvačke. Kako je tvoja mala? Znam da vam nije lako tamo... rat je golemo sranje, stari moj, još uvijek ne mogu vjerovati da je Brzi mrtav. Mislio sam za njega da je neuništiv... Kažu da će se uskoro sve smiriti, da će stvari biti kao i prije, ali ja ti u to ne vjerujem... Ono što slijedi je kapitalistička devastacija, vidjet ćeš, siguran sam. Najlakše je iznutra poharati nevinoga. Hranili su nas idealima i preveslali nas ko naivne klince. Mi smo u duši i dalje za bratstvo i jedinstvo, a to ti u kapitalizmu ne vrijedi ništa. Nisu nas naučili da se ističemo, nego da se izjednačimo. Nisu nas naučili da budemo bolji, nego da budemo prosječni. Busati se o prsa je kod nas bilo zabranjeno, a odsad će jedino to biti na cijeni. To je okrutno umijeće koje mi ne poznajemo, prijatelju moj, i zato će nas pokositi. Vidjet ćeš, za deset godina ćemo skidati jedni drugima glave, grist ćemo se ko psi. Oni najgori će najprije uspjeti i oni će nam postati uzori. Zarazit ćemo jedni druge, pokvarit ćemo se ko pljesnivi sir. I sve to samo zato da bismo preživjeli.

Nadam se da će me posao tamo čekati i da ćemo ti i ja opet sjediti skupa za starim dobrim Studerom. Mi smo ti sada na minimumu, sve smo potrošili na dolazak ovog malog bića. Njena surogat-majka je divna žena. Bojao sam se da bi s njom moglo biti problema, jer su nam rekli da se neke žene teško odvajaju od bebe, ali ova nam je našu Tamaricu predala bez problema. Rekla je: „Do sad sam je ja čuvala ispod srca, a sad ćete vi“. Ona i Tihana su se pravo

sprijateljile, kao da su sestre. Ne znam kako će to ići dalje, ne bi bilo baš dobro da ostanu bliske, ipak malečka mora znati koja od njih joj je mama. Ne znam hoćemo li joj ikada uopće reći kako je nastala. Evo, žena me nešto zove, mala plače... javit ću se kasnije. E, da ne zaboravim, kupio sam onu Hohnericu o kojoj smo pričali, zvuči fantastično...

Prestala je plakati oko osam navečer. Pospremila je očeve stvari u kutiju i prozirno zelenih šarenica i krvavo crvenih bjeloočnica, oteturala u krevet. Tišina oko nje je bila gusta i ravna, kao kosa koju se može dugo, dugo češljati. Bilo je to duplo vrijeme i dupli prostor. Vrijeme i prostor od prije dvadeset i dvije godine doputovalo je i promijenilo njenu sadašnjost. Živa očeva prisutnost utkana u pismo preskočila je bezbroj trenutaka i tisuće kilometara da bi je dotakla. Čovjek zaista jeste vječan, pomisli ona i ta misao je toliko smiri da trenutačno (kao gospodin Futrić u smrt), utone u san.

U snu je dočeka kradljivac biti. Nije govorio, nije se micao, nije čak ni sijevao očima. Samo je stajao. Bio je uspravniji no inače, kao da je u međuvremenu išao na vježbe za ravnanje kičme. Dočekao ju je u praznoj, bijeloj prostoriji nalik unutrašnjosti Futrićeva hladnjaka. Tamari se činilo da ga odnekud pozna, ali nije bila sigurna je li ga viđala u nekim novinama ili su nekada davno išli u isti razred. Bio je to jedan od onih snova u kojima je redosljed stvari maglovit i poznato se otapa u nepoznatom lako poput šećera u vodi. Kradljivac je bio obučen u crno odijelo posuto srebrnim šljokicama, što se Tamari na prvi pogled činilo jeftinim i neukusnim (jer ju je podsjećalo na šljokice s odijela pjevača narodnjaka), a na drugi pogled dragocjenim i uzvišenim (jer ju je podsjećalo na ljuske s repa morske sirene). U ruci mu je bio glatki štap nalik velikoj, crnoj igli. Obrve su mu bile crne i čupave, oči tamne i rezignirane, a lice žuto i usukano, kao da silom pokušava povući dim iz nevidljive lule koja je sasvim zaštopana. „Tko si ti?“, upita Tamara. Negdje u sjećanju miješale su joj se slike, ideje i pojmovi vezani uz biće koje je stajalo nasuprot nje, ali jedino u što je bila sigurna je da je on jako, jako zao. Zašto je zao? Jer je zao. To je onaj oblik dječjeg, imanentnog zla koje nema ni uzroka ni posljedice. Ono biva, ono jest, ono egzistira, samo je sebi povod i cilj. Savršeno, cijelo i okruglo zlo koje postoji samo zato što na suprotnom polu postoji savršeno, cijelo i okruglo dobro. „Tko ste vi?“, ponovi ona, a on na to kroza zube tiho zazviždi neku poznatu melodiju od koje se Tamari ježila koža na potiljku. Bila je to melodija koju je često znao zviždukati njen otac. Kad je to shvatila, došlo joj je da vrisne: *Ti si ga pojeo!*, kao da je on zli vuk, a njen otac Crvenkapica. Odmah potom joj je došlo da ga optuži da je on vještica koja je

dala otrovnu jabuku Snjeguljici, da bi joj u sljedećem trenutku sinulo kako je on zapravo prerusena Snježna kraljica koja je otela dječaka Kaya i odvela ga u svoj ledeni dvorac. On je svi oni u jednom, zaključio Tamara i vrisne: „Ubit ću te!“ Zakorači prema kradljivcu s namjerom da mu zarije kandže u grlo (naime, u ovom snu Tamari na vrhovima prstiju znaju izbiti kandže koje joj služe za obranu od neprijatelja, ali ih povremeno koristi i za otvaranje konzervi i tetrapaka s mlijekom), međutim, noge su joj bile preteške i jedva ih je uspijevala podići s poda. U grlu joj se, poput trešnjine koštice, zaglavio ratnički poklič koji nikako nije izlazio van. U svojoj nemoći, izgledala je žalosno, kao riba na suhom koja ne prestaje zijevati jer uporno vjeruje da će sljedećim udahom ponovo okusiti more. „Hi, hi, hi, hiii“, piskutavo se smijao kradljivac biti dok su mu svjetlucave šljokice klizile niz odijelo. Pored njegovih ulaštenih, crnih cipela skupljale su se u srebrne lokvice koje je bockao svojim štapom, kao da je riječ o kakvim plosnatim životinjama kojima ne dopušta zaspati. Tamara se za to vrijeme i dalje mučila s koraćanjem. Uz sve svoje napore, uspjela je napraviti korak i pol osjećajući kako joj snaga iz tijela iz trena u tren bespovratno curi u tlo. Srebrne šljokice i njena snaga bile su u nekoj neobičnoj vezi. Svjetlucavo srebrenilo kao da je u biti bila njena snaga, ali odvojena od nje, ukradena i posvojena od strane tog prepredenog zlikovca. „Pogledaj se“, napokon prozbori on, pokazujući štapom na srebrne lokvice. Glas mu je zvučao potmulo i nabijeno, poput erupcije podvodnog vulkana. Tamara pogleda u svoju ruku i, umjesto kandži ugleda kako joj iz prstiju vire tanki, dražesni tulipani. Ratnički poklič koji joj je zastao u grlu napokon je izašao van, ali je u međuvremenu sasvim izgubio svoju bit. Prestao je biti *ratnički* i prestao je biti *poklič*. Ono što je nakon toga od njega ostalo bilo je jadro: slabašan jauk nalik mijauku mačka Artura kad je bolestan i kad ima proljev. „Pogledaj se“, ponovo reče kradljivac vrhom štapa milujući srebrne lokvice. U tom trenutku tulipani na vrhovima Tamarinih prstiju zvonko zapjevaše: „Pogledaj se, pogledaj se, ša-la-la-la-la-la-la!...“, što je Tamaru duboko povrijedilo. Osjetila se izdanom od vlastitih kandži. „Pogledaj se, pogledaj se, ša-lala-la-la-la-la!...“, uporno su ponavljali tulipančići iz trena u tren postajući sve tamniji i sparšeniji, kao da su upravo izašli iz nekog tulipanskog rudnika u kojem su crnčili sve dok nisu svisnuli. „Neću“, bilo je sve što je Tamara uspjela protisnuti. Kad je to čuo, kradljivac biti se sav nakostriješio. „Nećeš?“, upitao je dok su se srebrne lokvice polako podizale u zrak pretvarajući se u dugačke, blještave noževe. „Neću!“, prkosno odvratila Tamara na što noževi poletješe ravno u njene grudi.

- Ahhhh! - poviče iskočivši iz kreveta.

Digitalni sat na noćnom ormariću pokazivao je 06:20. Vani je još uvijek bio mrkli mrak.

Upalila je sva svjetla u stanu i naiskap popila tri čaše vode. Vrhovima prstiju dodirivala si je

prsa ne vjerujući da su čitava. Ništa je nije boljelo, ali ju je pratio taj čudan osjećaj prozirnosti. U snu, noževi su prošli kroz nju i sada, nakon buđenja, osjećala se kao da kroz nju može proći bilo što: ormar, stolica, zid... Otišla je u kuhinju, sjela za stol i narezala nekoliko šnita kruha i dimljenog sira. Jela je polako i odsutno, promatrajući svoje blijedo lice u prozorskom staklu. Kad je završila s jelom, otišla je do hladnjaka i izvadila na stol šampitu. Postavila ju je na očevu tamno crvenu kutiju, podbo čila se laktovima o stol i zagledala se u bijeli kolač pod staklenim zvonom.

- Koji dan... - ispustila je umorno, kao da od šampite traži riječ utjehe.

Zatim je podigla staklenu kupolu i žličicom zagrabila u bijelu kremu. Zatvorila je oči i pustila da joj se šampita topi u ustima. Bila je slatka i... slatka. Ništa više i ništa manje od toga. Čudan neki kolač, pomislila je u tom trenutku Tamara, sve što ima je slatkoća. Dok je jela, svrbjele su je oči. Valjda od plača... ili od snova... ili od... Tamara se odjednom ukoči. Što ako joj se duša gospodina Futrića uselila u oči? Što ako je ona zaista *ta*? Odjuri u kupaonicu i počne si širom otvorene oči zapljuskivati vodom. Nije pomoglo. I dalje se osjećala isto. A kako bi se trebala osjećati? Kako može biti sigurna da je u sebi... sama? Pogledala se u ogledalo i zabilježila se u svoje podbuhle oči. I dalje je ona bila ona. Ni traga od gospodina Futrića. Ili?... Što se duže gledala, to joj se vlastito lice činilo starijim, izobličenijim, kao da ga iz trena u tren nečiji nervozni prsti izrađuju u glini. Zrcalo joj je sve manje izgledalo kao zrcalo, a sve više kao jedna od srebrnih lokvica iz noćasnje noćne more.

- Nije mi u očima - tvrdo reče Tamara i izađe iz kupaonice.

To nije bio zaključak, već odluka.

Iza prozora se budio dan.

Jedno sunce na nebu plus dva na ružičastom zidu.

Ukupno, tri sunca.

Za nekoga tko je navikao na tamu, to je jako puno svjetla.

* Hang je relativno nov instrument (2003.) koji izgleda kao umanjena verzija letećeg tanjura. Ima nježan, zvonki zvuk koj pomalo podsjeća na marimbu.

ŽIVOT SE SASTOJI OD MALIH SMRTI

Dogovor je bio u pet, ali Tamara je stigla petnaest minuta ranije. Vrata joj je otvorila Sašina majka. Dogodilo se ono najgore: Saša je otišla u dućan i, dok se ne vrati, Tamara mora sjediti u dnevnom boravku, pred televizorom, s gospođom i gospodinom Kutleš koji prstima, sa starinskih tanjura jedu hladnu piletinu i piju crno vino. Sašina majka (gospođa Kutleš) leži na kauču za psihoanalizu koji je prekrila smeđim prekrivačem na žute ružice, a otac (gospodin Kutleš) sjedi na fotelji, nogu podignutih na mali, barokni stolac. Dnevni boravak je, nakon novogodišnjeg tuluma, opet poprimio svoj uobičajen izgled. Puno smeđe boje, puno prašnjavih porculanskih figurica i jako malo svjetla. Sašini starci se stapaju s tim ambijentom poput kameleona. Gospođi Kutleš njen kauč za psihoanalizu izgleda kao neka vrsta produženih leđa, a gospodinu Kutlešu njegov stolčić za noge kao čudna izraslina na petama.

Sašin otac je golemi čovjek podbuhla lica, crnih brkova i guste čupave kose koja mu pada preko ušiju. Potajice farba i brkove i kosu, a supruzi tvrdi da je po prirodi crn, da je to nasljedno, da je i njegov djed bio crnokos do sedamdeset i druge. Bojanje kose vjerojatno taji i pred samim sobom, pa to radi zatvorenih očiju, zbog čega svakih mjesec dana po čelu i ušima ima čudne, sive pjege. Na balkonu ima običaj pušiti lulu zbog čega se oko njega vječno širi miris slatkaste ustajalosti. Ekstremno je šutljiv, sušta suprotnost svojoj supruzi koja mu, u rijetkim trenucima kada on poželi nešto reći, hitro otima riječ iz usta i nastavlja misao na svoj način. Inače, gospodin Kutleš je urednik novina „Bute vi vidli!“ koje se bave kajkavskom popevkom i čiju publiku čini desetak umirovljenih profesora. Jednom mjesečno okupljaju se u Gradskoj kavani kako bi raspravljali o zaboravljenim riječima iz starih zagorskih narodnih pjesama. Gospođa Kutleš smatra da je njegov posao beskoristan i da proizlazi iz nedovršene separacije od majke koja je bila porijeklom iz Zagorja, a objesila se o krušku kad je njemu bilo jedanaest godina. Već deset godina ga nagovara da se podvrgne psihoanalizi, riješi se mrtve majke i počne se baviti uvozom stakla, čime se bavio njen otac.

- Kako si? - upita gospođa Kutleš Tamaru.

Na televizoru je bila kriminalistička serija. Gospodin Kutleš je sjedio u svojoj fotelji i žvakao ugašenu lulu svako malo tiho komentirajući: „Ti bokca...“, „E, sad ćeš platiti...“.

- Dobro - odvrati Tamara.

- To si rekla tako automatski... - promrmlja ova.

U kosi je imala viklere, u očima prazninu, u tijelu kolesterol i visok tlak. Na licu je nosila par vodenoplavih očiju i tanke, crvene usne nalik crti kojom se križaju pogrešno napisane riječi.

- Dobro sam - ponovi Tamara zagrebavši noktom naslon kauča.

- Ako želiš, možeš početi dolaziti k meni...

U jednoj ruci je držala oglodana pileća rebarca, a u drugoj zamašćenu čašu s crnim vinom. Tragovi njenih večernjih bakanalija su joj se jasno ocrtavali oko struka i bokova koje je običavala skrivati pod širokim, lepršavim košuljama pastelnih boja.

- K vama?...

- K meni u kliniku... Valjda ti je jasno da ti treba... pomoć - reče ona i uputi Tamari jedan od *onih* pogleda.

Onaj pogled je pogled koji mrvi, raščlanjuje i zatim opet sastavlja, ali naopako, nakaradno, po nekom svom principu. To je pogled koji od čovjeka radi Frankensteina, a od Rubikove kocke piramidu.

- Budem vam se javila ako zatreba... - reče Tamara iako je znala da bi radije potražila pomoć od doktora Mengelea nego od nje.

Zadovoljna Tamarinim odgovorom, Sašina majka je utihnula i udubila se u interakciju među gangsterima na TV-u. I njima, naravno, treba pomoć, samo što oni to, na žalost, ne znaju.

Nekoliko minuta kasnije došla je Saša.

- Ej, već si tu! - reče provirivši u dnevni boravak - Samo malo da spremim ovo u frižider... - doda pokazavši na vrećice koje je imala u rukama.

- Saša, jesi kupila prašak? - dovikne joj majka.

- Kakav prašak?

- Pa, za rublje! Kakav prašak... ne mogu vjerovati.

- Misliš deterdžent za veš?... - upita Saša pojavivši se na vratima dnevnog boravka - Nisi mi to rekla. Rekla si mi da kupim prašak za pecivo.

- Rekla sam „prašak“! - odbrusi gospođa Kutleš skidajući viklere iz kose i bacajući ih u praznu staklenu zdjelu za salatu.

- Čuj, kupila sam to što sam kupila i kvit - reče Saša i vrati se u kuhinju.

- A čime da ja perem veš? Ti si to meni namjerno napravila, misliš da ja to ne znam? Manipuliraš! Postaješ pasivno agresivna ko tvoj otac!

- Ej, smiri se, pusti malu... - umiješa se gospodin Kutleš tiho i ravnodušno, kao da komentira radnju na televizoru.

- Sve mi je prljavo, nemam što za obući, nisam si kupila ništa već mjesecima jer nemamo novca, a ti... tebe baš briga, ti si i tako uvijek u istom. Pogledaj se! Uz to još i trošiš novce na cigarete... Da si se nastavila baviti onim za što si stvorena, svima bi nam bilo lakše...

- Onim za što sam stvorena?... - drekne Saša iz kuhinje i uleti u dnevni boravak.

Bila je obučena u svoju standardnu sivu trenirku preko koje je imala navučenu crnu majicu kratkih rukava s otiskom Lajkine glave na prsima. Dugačka, desna strana kose joj je bila svježije ofarbana u ljubičasto, a kratka, lijeva strana u crno.

- Da sam se bavila manekenstvom besplatno, bi li i onda mislila da sam za to stvorena, ha!?! Ja sam tebi stvorena za stvaranje love, zato si me valjda i rodila! Cigani svoju djecu tjeraju da šecu ulicama i prose, a ti mene tjeraš da šecem po pistama!

- Sašice, mislim da to baš nije isto... - reče gospodin Kutleš.

- Ljudi, ja idem - reče Tamara i ustane s kauča.

- Sorry... - reče Saša primaknuvši se Tamari - Uvijek kad ti dođeš ispadne neka svađa...

- Eto, nek ti prijateljica vidi kakva si! - promrsi gospođa Kutleš prekrživši ruke na prsima.

- Mojoj staroj očito treba publika - tiho prokomentira Saša - Tata, mogu uzeti auto?... - upita mahnuvši ključevima.

Tata kimne i nastavi gledati seriju cucajući lulu za koju njegova supruga tvrdi da mu je zamjena za majčinu sisu.

- Opet joj daješ auto!? Ti to meni namjerno! Ona se dere na mene, a ti je nagrađuješ!

- Mama, ne događa se sve na ovom svijetu radi tebe - okrenuvši očima reče Saša - Postoje i drugi ljudi.

Gospođa Kutleš zgrabi žuti jastučić koji je držala pod glavom i baci ga na Sašu.

- Ti ćeš meni, balavice jedna, govoriti da ja ne obraćam pažnju na druge! Cijeli dan pomažem ljudima dok ti piješ, pušiš i zajebavaš se!

- Doviđenja - tiho promrmlja Tamara i klizne prema ulaznim vratima.

- Da Tamara nije tu... - zaprijeti Saša kroz zube, ali ne dovrši rečenicu, nego se pokupi i ode van.

Lice joj je imalo čudan, prugasti uzorak, kao da si je prislonila obraze na roštilj. Te crvene pruge su je silno svrbjele, pa ih je češala, od čega joj je lice postajalo sve crvenije.

- Daj, ne diraj si to - reče Tamara dok su silazile niz stepenište.

- Jebeni dermatitis... - protisne Saša.

Planirale su napraviti kokice, zavući se u Sašinu sobu i tamo pogledati neki film, ali sve je ispalo drukčije.

- Kuda ćemo? - upita Saša.

- Nemam pojma... Ajmo kupiti pivo i parkirati negdje... ili idemo kod mene... ili u kino... ne znam.

Atmosfera u Mazdi gospodina Kutleša je bila slična atmosferi u dnevnom boravku. Slatkasti miris lule, figurica porculanskog anđelčića ovješena o retrovizor, prašina, stari brojevi časopisa „Bute vi vidli!“ po sjedalima.

- Staru više ne mogu smisliti!... - reče Saša i upali auto - Jedva čekam da se maknem od nje...

Čim je upalila auto, automatski se upalio i Treći program Hrvatskoga radija na kojem je svirala nekakva sumorna, komorna glazba. Naime, radio u autu gospodina Kutleša pokvaren je zadnjih godinu dana, ali to njemu ne smeta. Dapače, on to tumači kao neku vrstu božje providnosti, jer kvar koji je nastao za njegove pojmove je idealan. S paljenjem auta, pali se i Treći program, a s gašenjem auta, gasi se i Treći program. To je, inače, njegova omiljena

stanica.

Prije tog kvara, Saša je u autu stalno slušala upute Garminke, odnosno satelitske navigacije marke *Garmin* koji je za dvadeseti rođendan dobila od svog oca. Garminka je zapravo bila snimka ženskog glasa koji je svako malo ponavljao: „za dvjesto metara skrenite desno“, „vozite se dva kilometra, pa skrenite lijevo“, „skrenite lijevo“, „skrenite desno“, „preračunavam, vozite se četiristo metara, pa uđite u kružni tok, pa na drugom izlazu izađite desno“. Saša je već nakon dva dana korištenja satelitske navigacije počela osjećati neku neobičnu privrženost toj ženi, Garminki, biću koje joj je pomagalo, podržavalo, vodilo računa da sretno stigne na svoje odredište. Često je znala satima voziti gradom samo kako bi joj slušala glas. U snimci mehaničkog glasa spikerice osjetila je majčinsku toplinu za koju se vezala. A zatim, jednog kišnog popodneva, Garminka je pogriješila. Rekla joj je da skrene u jednosmjernu ulicu i Saša je umalo doživjela frontalni sudar s autobusom. To ju je snažno pogodilo. Osjećala se iznevjerenom i njihov odnos više nikada nije bio isti. Još gori šok dogodio se jednog ljetnog popodneva kada je Saša ostavila svoju satelitsku navigaciju u autu i, po povratku s bazena, shvatila da je Garminka od vrućine preminula. Nakon cijelonoćnog plakanja, odlučila je da se više nikada neće vezivati za digitalne uređaje. Za poneki analogni možda da, ali za digitalni – definitivno nikada.

Spustile su se niz Vinogradsku do Ilice, a zatim preko Trga Republike Austrije krenule prema Savskoj.

- Ne mogu vjerovati... - promrsi Saša živčano mijenjajući brzine - Ona fakat ne odustaje!

- Tko?

- Moja stara!... Stalno mi dogovara sastanke s modnim agencijama, kao da ću se jednog jutra probuditi i reći: *Ah, mamice, predomislila sam se! Biti hodajući leš na modnoj pisti je tako divno! Jedva čekam da zaradim još love za tvoje jebene barokne fotelje!* Svako malo mi na stolu ostavlja poruke: *Možeš ti to! Najljepša si!*, kao da sam odustala od manekenstva jer sam počela misliti da sam gadna. Uopće ne želi čuti šta joj govorim! - izbeči Saša oči i lupi dlanovima po volanu - Jučer mi je dala nekakve kapsule za liječenje dermatitisa koje je naručila iz Amerike, a na kutijicu je napisala: *Za tvoje predivno lice*. Jel ti to možeš vjerovati!?

- Saša, pazi kako voziš! - drekne Tamara dok su auti trubili za njima - Prošla si kroz crveno!

- Sorry... - reče Saša skrenuvši u Savsku - Da barem nikad nisam ni počela s tim.

- Sa čim?

- S jebenim manekenstvom! - reče Saša i počese se po čelu nakon čega joj se među obrvama pojavi crveni, ispupčeni znak nalik križu.

Možda je to tajna kršćanskih karizmatika, pomisli Tamara ugledavši stigmę na Sašinom čelu. Možda svi oni boluju od dermatitisa.

- A kako se to uopće dogodilo?

- Što?

- To da si postala manekenka?

- Jesi čula za Shocklook?

- Ne. Kaj ti je to?

- Modna agencija. Neki tip na ulici mi je dao posjetnicu i rekao mi da kažem starcima da ga nazovu. Stara ga je nazvala i... tako je počelo.

- Ne kužim, Saša... Ipak to nisi mogla raditi na silu. Sigurno si i ti to htjela.

- Ma, ja sam htjela da me stara primijeti, eto što sam htjela! - poviče Saša dignuvši ruke s volana.

- Pazi kako voziš!

- Jedino kao model sam za nju postojala - promrsi Saša zgrabivši volan - Naravno da sam bila sretna! S trinaest godina su me slikali u kratkim hlačama koje su mi se uvlačile u šupak, a stara mi je pljeskala!

- U, jebote... bolesno.

- Ona je bolesna - zareži Saša dok su joj na čelu izbijale crvene mrlje nalik polumjesecu i zvijezdi.

Na njenom čelu došlo je do vjerskog rata.

- Saša...

- Da?

- Hoćeš se preseliti k meni? - upita Tamara.

Saša je iznenađeno pogleda.

- K tebi?...

- Pa, da... Zakaj ne bi postale cimerice?

- Mislila sam da ti ne želiš nikoga u svojoj blizini.

- Tako je bilo prije pola godine... Zapravo, prije mjesec dana... Tada sam i samoj sebi bila nepodnošljiva - reče Tamara brišući kažiprstom prljavštinu s prozora - Sad je drukčije, nemam pojma što se dogodilo... Sad mi se čini da bi baš bilo cool kad bi po noći skupa žderale sladoled, pile pivo pa onda povraćale. Kužiš, tko će mi držati glavu nad kadom, ako ne ti?

- Ma, daj... Misliš ozbiljno ili?

- Mislim ozbiljno, da. Tebi je dosta stare, a meni je dosta samoće.

Nastupi tišina ovijena tužnjikavim zvukovima violina i violončela koji su polako iščezavali. Nakon dugačkog *fade outa*, glas spikerice s Trećeg programa Hrvatskog radija reče: „Slušali ste skladbu *Trenuci slabosti*, norveškog skladatelja Knuta Sohlberga. Uredila: Roberta Alvić, snimili i tonski priredili Karlo Podolski i Bernard Jošt.“ Nakon toga, pričala je još nešto, ali Tamara je više nije razumjela.

- Karlo Podolski... - tiho ispusti Saša - Tvoj stari.

Tamara osjeti kako joj se steže grlo. Najprije kutija od tamno crvenog drveta, a sad snimka s radija. Ako ste mislili da je Karlo Podolski mrtav samo zato što je poginuo, prevarili ste se. On nastavlja trajati, provlači se kroz pore stvarnosti, preskače procjepe prostor-vrijeme sustava poput mačka u čizmama.

- To su one poruke o kojima sam ti pričala... - reče Saša.

- Molim? - prene se iz misli Tamara.

Na semaforu se upalilo zeleno. Prolaznica je stegnula plavi šal oko vrata. Vrana je sletjela u gnijezdo na vrhu stabla. Tamarine suze su se stiskale među trepavicama.

- Poruke koje ti šalje svijet - reče Saša paleći cigaretu - Sve se nekako poklopilo... da čuješ ime svog starog.

- Hoćeš reći da je Knut Seldberg, Soldberg ili kako se već zove, skladao *Trenutke slabosti* kako bi me sada podsjetio na mog starog?

Osjećala je kako cinizam, poput kakvog tvorničkog mehanizma, pakira suze skrivene u njenim prsima u male, četvrtaste konzerve.

- Ma, ne - odvrati Saša - Mislim da je svijet sastavio sve te događaje, složio ih u neki uzorak... uključujući i kvar na radiju... i reprizu koja se dogodila baš sad... i još bezbroj drugih događaja koji su se morali poklopiti...

- Zašto? - istim, pothlađenim tonom upita Tamara.

- Zato da bi ti dao... nešto smisleno, kužiš? - reče Saša suznih očiju (od emotivnog naboja ili dima koji ju je grizao za oči, ne zna se) - To je... neka vrsta poklona.

- Neka vrsta poklona?...- preneraženo će Tamara osjećajući kako se konzervirane suze u njenim prsima automatski slažu na neku daleku, visoku stalažu - Kakvog si se ti to praška najela? Onog za pecivo ili? Ako je stvarno tako, onda se jebeni svijet mogao dosjetiti nekog boljeg poklona, jer da bi ovaj poklon imao ikakvog smisla, taj isti svijet mi je najprije morao ubiti starce!

- Nevjerojatna si - tiho ispusti Saša polako izdišući gust dim cigarete.

- Što je tu nevjerojatno? Samo sam realna.

- Hoćeš reći cinična i negativna?

- Hoću reći re-al-na - izrecitira Tamara - Mislim svojom glavom i ne umišljam si da je svijet Djed Mraz koji mi dijeli neprikladne poklone. A ako to i radi... onda je bolesni sadist.

Iz Savske su skrenuli u Horvaćansku. Počela je sipiti kiša, pa je Saša upalila brisače koji su tupo zastrugali po staklu. S Trećeg programa Hrvatskoga radija su u međuvremenu počeli dopirati dražesni zvukovi čembala koji kao da su se od zvuka brisača nakostriješili i postali atonalni.

- Ništa od cuganja u autu, idemo kod tebe, ne mogu ovo više slušati - nevoljko protisne Saša pogledavši se u retrovizor kako bi provjerila ima li na licu kakvih crvenih mrljica.

- Može - odvrati Tamara.

- A daj mi reci, molim te, kako onda ti objašnjavaš ovu koincidenciju?

- Kakvu koincidenciju?

- Pa, je li tebi jasno što se sve moralo poklopiti da bi ti sada, na radiju, čula ime svog starog?

- upita Saša povukavši nekoliko kratkih dimova cigarete, kao da puši joint - Urednica se morala odlučiti baš za ovu reprizu... Moja stara je morala popizditi i time nas otjerati od kuće... Moj stari mi je morao dopustiti da uzmem auto... Prije godinu dana, radio se morao pokvariti... i to baš na ovaj način!

- Daj, otvori prozor, ugušit ću se - reče Tamara mašući rukom pred licem.

Saša pritisne dugme pored kvake na vratima i prozor s Tamarine strane se do pola otvori.

- Evo što ja mislim - reče Tamara - Urednica je reprizirala ovu emisiju iz nekih svojih razloga, tvoja stara je popizdila iz nekih svojih razloga, tvoj stari ti je dopustio da uzmeš auto iz nekih svojih razloga... Ti briješ da su oni to radili radi mene, a ja brijem da su to radili radi sebe.

- Ma, ne brijem ja da su oni to radili radi tebe, nego da je netko ili nešto sve to posložilo...

- Rekla sam ti već, onda je taj koji je posložio, zvao se on svijet, Bog ili priroda... bolesni sadist.

- Tamara, da netko stalno pljuje po tebi i vrijeđa te, da li bi ti htjela učiniti nešto dobro za njega?

- Naravno da ne bih... Ali, ne kužim što time hoćeš reći.

- Pa, ti stalno pljuješ po svijetu. Kako onda misliš da bi taj svijet mogao učiniti išta dobro za tebe?

- Ne mogu vjerovati... Saša, ja jednostavno ne vjerujem da s druge strane postoji netko ili nešto s čim se da komunicirati.

Nastupi tišina ispunjena zvukovima škripavih brisača i čembala. Ako bismo ih zamislili kao par, brisač bi bio siromašni alkoholičar koji stalno trkelja isto, a čembalo bi bila bogata grofica s kompulzivnom potrebom da se pobrine za alkoholičara. Zašto bi se ona htjela

pobrinuti za njega? Upravo zato što je on ne sluša i što stalno trkelja isto. Ona se duboko u sebi ne može pomiriti s činjenicom da je netko ne doživljava. Zato to mora promijeniti. On, brisač, mora napokon shvatiti njenu veličinu i vrijednost, te prestati stalno ponavljati jednu te istu dosadnu, besmislenu priču (trim-tram, trim-tram) i shvatiti njenu veličinu i vrijednost (cindrle-candrla, cindrle-candrla).

- Kladim se da si upravo iz mozga protjerala zadnju molekulu dopamina – promrsi Saša gladeći svoju dugačku, desnu stranu kose, kao da miluje napuštenog psa.

- O čemu ti to?...

Stale su na križanju Horvaćanske i Ulice Hrvatskog Sokola čekajući da im se na semaforu upali zeleno.

- Jučer sam u *Psychology Today* čitala da se dopamin luči kad mozak neko iskustvo označi smislenim – reče Saša.

- Hoćeš reći, ako ja neku glupost povežem i zabrijem da to ima smisla... ko Futrić, na primjer...

- E, da... Futrić je odličan primjer. Jesi vidjela kako je bio sretan dok je brijao na onu šampitu?

- Da, ali to je... ludilo.

- Nema veze – odmahne Saša rukom i baci cigaretu kroz prozor – Sad pričamo o dopaminu.

- Zašto bacaš cigaretu kroz prozor? – upita Tamara – A ekologija i te stvari?...

- Pa, znaš da mi starci ne daju da pušim, ne mogu ostaviti cigaretu u autu – iziritirano će Saša dok je ubacivala u prvu i kretala – Pusti sad to, hoću ti reći ovo o dopaminu... Navodno shizofreničari imaju glavu punu dopamina jer u svemu vide neki smisao, neku vezu... A dopamin te diže, stvara euforiju... Luči se i kad se zaljubiš...

- Hoćeš reći da shizofreničari uživaju u smislenom životu?

- Ma, ne uživaju... Nemam pojma što im se događa s drugim neurotransmiterima... Hoću reći, smisleno povezivanje te podiže, daje ti snage za život. To ti treba, Tamara, kužiš?

- Pa, eto, i ti stalno u svemu vidiš neki smisao... Je li to zato što si, zajedno s vodenim

kozicama preboljela i shizofreniju?

- Daj, ne seri, sad ozbiljno pričamo. Hoću ti pomoći, Tamara... Uostalom, ako ćemo živjeti skupa, ne želim slušati ta tvoja depresivna blebetanja.

- Ni ja tvoja shizoidna smetlarenja.

- Smetlarenja?...

- Pa da, stalno me asociraš sa smećem. Jel ti to radiš kako bi si izmišljanjem nekakve smislene povezanosti podigla razinu dopamina u mozgu ili, kao tvoja stara, briješ da mi na taj način pomažeš?

- Ako nisi primijetila, već pet minuta gnječiš omote od žvake koje si našla ispod zica.

Tamara pogleda što drži u rukama i tupo reče,

- Gle, fakat...

- Dakle, htjela ne htjela, opet se baviš smećem.

- Koja glupost - reče Tamara, otvori prozor i baci zgužvane papiriće kroz prozor.

- I ti mi pričaš nešto o ekologiji...

Kompozicija na čembalu završi i ostane samo zvuk škripavih brisača. Grofica čembalo se povukla. Alkoholičar je pobijedio, njegova je zadnja. „Slušali ste skladbu *U predvečerje* norveškog skladatelja Knuta Sohlberga“, ogłosi se spikerica s Trećeg programa, „Uredila Roberta Alvić, snimio i tonski priredio Bernard Jošt.“

- Nema ga više... - tiho ispusti Tamara osjećajući stiskanje u grlu, kao da pokušava progutati prsten ili ping-pong lopticu - Ostao je samo Bernard.

- I ti kažeš da to nema smisla?... - pažljivo upita Saša.

- To je i dalje samo jedan od bezbroj običnih, nebitnih događaja u svemiru - reče Tamara osjećajući kako joj sasušene suze lijepe trepavice.

- Evo ga, opet radiš istu stvar - promrsi Saša skrenuvši u Palinovečku.

- Što radim?

- Praviš se da su bitne stvari nebitne.... Shit! - vikne Saša i svom snagom nagazi na kočnicu.

Pred auto joj je izletio dečko od nekih dvadesetak godina, obučen u trenirku, sa slušalicama na ušima.

- Pederu! - vikne Saša i pritisne trubu.

Dečko se okrene i pokaže joj srednji prst.

- Stavi si ga u dupe, kretencino! - vikne ona i uz škripu kotača krene dalje.

Kao pratnja njenom emotivnom stanju, s Trećeg programa Hrvatskog radija počnu pljuštati žestoke orkestralne fraze. Zamislimo li zvuk orkestra kao markantnog muškarca koji je zamijenio groficu čembalo, mogli bismo reći da je alkoholičar nadrljao. Njegov *trim-tram*, *trim-tram* više se uopće nije čuo.

- Ehm, ehm... - nakašlje se Tamara - Ako smijem primijetiti, nikada prije nisi vrijeđala ljude na temelju njihove spolne orijentacije. Imaš nekih problema s homoseksualcima?

- Odjebi!

Saša parkira auto ispred Tamarine zgrade i okrene se prema Tamari koja je pritiskala kvaku na vratima pokušavajući izaći. Alkoholičar (brisač) je naglo utihnuo, kao da ga je netko odalamio toljagom zbog čega je upao u neki duboki, blatni jarak. Markantni gospodin (orkestar) zamro je jednu sekundu kasnije, zbog čega bi bilo logično zaključiti kako ga je upravo on ubio, da bi potom počinio samoubojstvo.

- Čekaj malo, zaključano je. Nećeš izaći dok ovo ne riješimo - ljutito reče Saša.

Lajka na njenim prsima bila je zgužvana i mrka kao da se zarazila bjesnilom. Žute zvjezdice rasute po tamno plavom nebu iznad njene pseće glave počele su ličiti na šurikene.

- Dosta mi je - protisne Saša.

Tamara je nikada nije vidjela takvu, blijedu kao karfiol.

- Dosta mi je toga da se iskaljuješ na meni.

- Daj, Saša, što se vrijeđaš, pa to je zajebancija!

Tamara osjeti trnce u stopalima. Munjevito su joj se penjali listovima i bedrima, poput

sićušnih pauka. Kroz njene moždane zavijutke (kao kroz puste, vjetrom nadjevene ulice), provlačila se jedna jedina riječ: napuštanje. Ta riječ imala je pognutu glavu i olovna stopala, išla je stalno istim putem, vrtjela se u krug poput zatvorenika u dvorištu ograđenom sivim kamenom i bodljikavom žicom.

- Znam ja dobro što je zajebancija, a što ne - reče Saša gledajući Tamaru ravno u oči.

Lajka ju je također gledala u oči. Bio je to razgovor u šest očiju koji je od razgovora u četiri oka barem dvostruko teži.

Jeste li znali da među nekim trenucima postoje procjepi? U tim procjepima, vrijeme ne teče vodoravno, već okomito. Za Tamaru, ovo je jedan od takvih trenutaka. U njega može stati beskonačno puno misli, beskonačno puno mirisa, okusa, iskustava. Dok vrijeme teče vodoravno, čovjek pliva. Dok teče okomito, čovjek roni. Za vrijeme tog zarona, vremenska površina je mirna, zaleđena. Postoji samo dubina bez kraja. Bez kraja? Postoji li išta bez kraja? Pored auta je parkiran valjak za ravnanje asfalta. Taj valjak je kotrljajući kraj, pomisli Tamara. Nakon njega, nema ničeg što strši, što se pokazuje. Nakon njega vlada plošno mrtvilo u kojem se nakon kiše ogledaju vrane.

Tamarina *filozofija kraja* je gorka, gorča od senfa. Zbog tog jednog, najvećeg kraja zvanog smrt, svi krajevi su postali male smrti. Zašto se zaljubiti kad će to jednom završiti? Zašto uspjeti kad će se svaki uspjeh s vremenom, poput krumpira predugo ostavljenog u smočnici, smežurati i istruli? Sve pada u zaborav, prolazi. Život se sastoji od malih smrti.

- Kad god te uhvati tuga, ti se počneš ispucavati na meni! Postaješ cinična, negativna i agresivna. Dopizdila si mi i ti i moja stara!

- Dobro, pa ne možeš mene uspoređivati s njom...

- Mogu - tvrdo odvratila Saša - Obadvije me maltretirate, samo imate različite taktike.

Četiri oka (dva Sašina i dva Lajkina) su je i dalje gledala. Lajki je iz očiju sijevalo bjesnilo, a još prije tjedan dana bila je njena, Tamarina... ležala joj je na prsima. To je pas izdajica, prevrtljiv poput kandži koje se pretvaraju u tulipane. Cijeli život je samo niz krajeva, niz napuštanja, pomisli Tamara. Nika ju je ostavila čim se rodila. Zatim su otišli i starci. Otišlo je u međuvremenu još puno njih... Mačak Artur je odletio u svemir, susjed Nenad je umro od leukemije, vrabac Gojko je slomio krilo i preminuo dok mu je ona u usta stavljala komadiće kruha koje je namočila pljuvačkom.

- Što misliš pod tim „dosta mi je“? – upita Tamara.
- A što misliš da mislim? Mislim da mi je dosta! – prodere se Saša udarivši dlanovima o volan
- Ne želim više biti tvoja kanta za smeće!
- A, to je to, dakle... – tiho izusti Tamara – Napokon se simbolika smeća razjasnila.
- Da, to je to! Vječno jedno te isto!...

Riječ „vječno“ zakačila se među Tamarine neurone i ostala visjeti na jednoj od sinapsi, ljuljajući se poput majmunčića na lijani. Na trenutak, samo na trenutak, Tamara si je dopustila pomisao da život nikada, baš nikada ne završava.

- Vječno?...
- Jebote, Tamara, ne pričamo o vječnosti nego o tome da me maltretiraš! Kužiš?
- Da, ali... Oprosti, u pravu si. Maltretiram i sebe i tebe, jer... ne znam bolje.

To je kao da pritisneš sklopku, pomisli Tamara. Off/on. Na kraju je smrt (off) ili je na kraju vječnost (on). Kada je sklopka na „on“, sve se čini lakše. Krajevi, oplodeni počecima, prestaju biti krajevi i postaju tijek.

- Dobro, ajde, bar si se ispričala – promrmlja Saša – To je nešto novo.
- Pomislila sam... – reče Tamara puštajući „vječnost“ da joj, poput hodača na žici, balansira među neuronima – ...da ćeš se prestati družiti sa mnom.
- Koji ti je?... Kakav prekid druženja, jesi ti luda? Samo hoću da raščistimo neke stvari... prije nego se doselim k tebi.

Saša pritisne dugme pored kvake, vrata škljocnu i oslobode se.

- Ajmo van... – reče dok je sivi dan iz nekog razloga dobivao srebrnkast odsjaj.

Vječnost koju je Tamara upravo otkrila nije duhovna i nema nikakve veze sa sumnjivim iskupiteljem ispijena lica i kosom na razdjeljak. Njena osobna, portable-vječnost je samo njena. Otkrila ju je shvativši da može ukinuti krajeve. Kad kraju dođe kraj nastaje vječnost.

- Saša - reče Tamara otvarajući ulazna vrata zgrade - Shvatila sam nešto...

- Što?

Ušle su u hodnik i njihove riječi su dobile odjek, gladak i zaobljen poput bombona.

- Shvatila sam da je život vječan.

Saša zastane nasred stepeništa i pospremi desnu stranu kose iza uha kako bi je bolje vidjela.

- O čemu ti to?

- O tome da nema krajeva... - reče Tamara gledajući negdje uvis, kao da pogledom hvata riječi koje joj lebde nad glavom - Krajevi su iluzija...

- Majko mila, nećeš valjda sad još puknuti i otići u Mormone - reče Saša krenuvši ponovo uz stepenice - Daj, shvati da su ti starci poginuli i da ti je to užasna trauma. Kome ne bi bila?... Sad mi pričaš tu nešto o vječnosti, a maloprije si pljuvala po Bogu. Mislim, daj se odluči!

- Ma, ko šiša Boga. Htjela sam ti reći da, kad pomislim da život nema kraja, odnosno da smo vječni, svi drugi krajevi mi nekako... postaju drukčiji. Imam osjećaj kao da je smrt kralj svih krajeva, kužiš?... To je ono, baš, totalni kraj. Jedini apsolutni kraj za koji znamo. Svijet može nastaviti trajati, ali kad umreš, to je to, za tebe svijeta više nema. E, sad... ako tog, krajnjeg kraja nema...

- Što onda misliš da se dogodi nakon smrti? - upita Saša zaustavivši se pred ulaznim vratima Tamarinog stana - Odeš u raj u kojem svaki dan pušiš gram hašiša dok ti crnci masiraju stopala?

- Ma, to što se događa nakon smrti uopće nije važno - odmahne rukom Tamara - Ako si mrtav, ne događa se, nemaš doživljaj, jebeš to...

- A što onda misliš kad kažeš „vječno“?

- Mislim, ako smrt nije kraj, nego iskustvo...

- Iskustvo...

- Da! - reče Tamara pretražujući džepove u potrazi za ključevima - To je sasvim nešto drugo! Evo, ja sad tražim ključeve, zar ne?

- Da...

- I to je iskustvo. Točka. Ja ne znam što je iza ovih vrata. Dobro, znam, jer je to moj stan, ali da stojim pred vratima smrti, ne bih znala... pratiš me?

- Pratim. I ne pitaj me više „pratiš me?“ i „kužiš?“ jer se od toga osjećam ko kreten.

- Ok, neću, sorry... - reče Tamara otključavši vrata - Evo, i sad ja otključavam vrata i ulazim unutra...

- Fakat si doživjela otkrivenje, nema šta... Otvaraš vrata i ulaziš u stan.

- Daj, Saša, slušaj me, ovo što ti govorim ima smisla... Recimo da stojim pred smrću, da ova vrata dijele život i smrt. Dok sam u hodniku, živa sam, a kad uđem unutra, mrtva sam. Ideja o kraju postoji jedino ako nagađam što je iza vrata. A ako ne nagađam, nego sam jednostavno tu gdje jesam i samo otključavam vrata, postoji samo iskustvo, kužiš?...

- Opet si rekla „kužiš“ ...

- Smrt je samo u glavi, samo priča, samo koncept! Ona u realnosti, u iskustvu, ne-po-sto-ji! - reče Tamara i podigne ruku iznad glave, kao balerina.

U tom trenutku, samu je sebe podsjetila na gospodina Futrića. Ta asocijacija joj baš nije dobro sjela, pa je brzo spustila ruku na glavu i počela se po tjemenu.

- Evo nas... tu smo... - reče otvorivši vrata stana.

Na ružičastom zidu dočekala su ih dva sunca. Izgledalo je to kao da su se otvorila vrata nekog skrivenog dječjeg raja.

- Kad si to napravila?... - iznenađeno će Saša ušavši u stan.

- Jučer. Sviđa ti se?

- Pa... ovaj... Ne mogu baš reći da mi se sviđa... ali je u svakom slučaju bolje od onih bolesnih riječi i rečenica koje si ispisivala.

Tamara zatvori vrata i odloži ključeve na kuhinjski stol na kojem su se nalazili ostaci šampite, kutija od crvenog drveta i šareni brodić iz slikovnice *Posljednji kolačić*.

- Skužila sam to što si govorila o krajevima i vječnosti. Barem mislim da jesam... - reče Saša

krenuvši ka hladnjaku – Čuj, ako te takvo razmišljanje tješi, mislim da je to ok. Imaš pivo?

- Imam. Donesi i meni... – reče Tamara sjedajući za stol.

- Dakle, dogovoreno? – upita Saša dodajući Tamari limenku *Beck's*-a.

- Što?

- Ovo što si predložila... da se doselim.

Tamara se nasmiješi. Saša se nasmiješi. Lajka se nasmiješi.

- Deal – reče Tamara i otvori limenku piva.

- Deal – reče Saša i kucne svojom limenkom o njenu.

Te noći, u Tamarinom snu, kradljivac biti je, poput meda koji se cijedi sa žlice, iscurio sa sunca. Tamara je ležala na tropskoj plaži, na pijesku, sama. Na sebi nije imala ništa osim badića. Gledala je u tanku crtu koja je dijelila nebo i ocean razmišljajući o koktelu od ananasa i kokosa koji joj je trebao donijeti barmen sa srebrnim očima. I onda je sišao on... kradljivac biti... ravno sa sunca... crn kao crna rupa. „Što hoćeš od mene!?", viknula je bacivši prema njemu šaku pijeska, iako je bio udaljen više od stotinu metara. Nije joj odgovorio. Vukao se sporo i temeljito, poput valjka za ravnanje asfalta. „Gubi se!“, proderala se Tamara bacivši prema njemu još jednu šaku pijeska. U daljini je čula njegov staklasti, prigušeni cerek. Vidjevši da ga ne može otjerati, skočila je na noge kako bi pobjegla, ali je istog trena tresnula na pod i nosom zarovala po pijesku. Oko desnog gležnja imala je metalni obruč koji je lancem bio vezan za obližnju kokosovu palmu. Bila je okovana. „Barmen!“, poviče Tamara, „Baaaarmen!“, no ubrzo zamukne vidjevši barmena kako trči preko plaže. Havajska košulja i kratke lanene hlače lepršale su mu na vjetru. Bježi. Sigurno ju je on okovao dok je drijemala. „Izdajico!“, vikne ona i udari nekoliko puta šakama po pijesku. Zatim pogleda prema kradljivcu i ostane bez daha. Bio je tu. Na pet metara od nje. Mršav, blijed, u crnom poluraspadnutom odijelu, sa šeširom skrojenim od guste, čelične mreže. „Imam nešto tvoje“, reče on i skine šešir u kojem je pulsiralo njeno srce. Tamara se uhvati za prsa i osjeti beskonačnu prazninu. „Gotova si“, reče on i nasmiješi se pokazavši joj svoje šiljate zube, „Jesi za pistaciju?“, upita ispruživši svoj sivi dlan na kojem se nalazila hrpica čvrsto zatvorenih pistacija. „Neee!“, Tamara vrisne i zgrabi šaku pijeska da je baci kradljivcu u lice, kad shvati da joj se u ruci nalazi školjka. Dok se kradljivac ukočeno kesio,

Tamara je gledala u otvorenu školjku u kojoj je svjetlucao biser. „Ne bacaj me, sakrij se u mene“, biser reče. Tamara brzo zgrabi svoje srce iz kradljivčevog šešira i naglavce, kao da skače u more, skoči u biser. U skoku se toliko smanjila da joj je biser počeo izgledati kao sedefasti ocean. U tom oceanu, sve je bilo drukčije... Svijet je svjetlucao i meškoltio se. I ona je, zajedno sa svijetom svjetlucala i meškoltila se. Kradljivac biti je negdje daleko i visoko divljao udarajući šakama o tvrdi oklop školjke. Sve što je Tamara od njega čula bili su potmuli odjeci nalik grmljavini. Plutajući u biseru, sa srcem na svom mjestu, njegov bijes nije dopirao do nje.

IZDALEKA, SVE IZGLEDA STRAŠNIJE NEGO ŠTO JEST

- Meni je tvoj san skroz jasan - reče Saša stavljajući u usta komad integralnoga kruha s maslacem i džemom od šljiva.

Sjedile su na podu, za malim, niskim stolom u dnevnom boravku. Na nebu su se ljeskali debeli bijeli oblaci sa srebrnastim odsjajem.

- Znaš kako nastaju biseri?... - upita Saša - Pijesak upadne u školjku, nažulja je i ona onda luči sedef da se zaštiti, da si olakša bol. Biser je simbol tvoje separacijske povrede.

Tamara zakoluta očima, ali iza zatvorenih kapaka, jer je tog jutra odlučila da se neće svađati. Prije spavanja su se (polupijane, doduše) obje zaklele na maksimalnu toleranciju.

- Mislim da je ona vječnost o kojoj si jučer pričala zapravo biser. Hoću reći, biser je vječnost, a komadić pijeska iz kojeg je on nastao je tvoja emotivna povreda. Trebala ti je ta priča o vječnosti kako bi si nekako zapakirala smrt svojih roditelja u neku ljepšu formu. Jer, ako smrt nije smrt, nego prolaz u vječnost, onda ni oni nisu baš skroz mrtvi, ne?

- Znaš da nisam ljubitelj tvojih tumačenja - reče Tamara pokušavši utučenost i cinizam u glasu prikriti žvakanjem.

- Ali, kako ne kužiš?... - reče Saša pogledavši sebi u prsa, kao da od Lajke potajice traži odobravanje - Simbiotska povezanost bisera i tebe... To jednostavno previše podsjeća na odnos majke i fetusa. Sigurna sam da je to simbolički prikaz tvoje želje da se vratiš u rajsko stanje u majčinom... hoću reći, Nikinom trbuhu. Zar te ne privlači pomisao da si opet u tom plutajućem, bezgraničnom savršenstvu, zaštićena od...

- Dobro, dosta više, Saša - prekine je Tamara - Zvučiš ko da ti je stara u jednom od svojih napada prejedanja odgrizla komad mozga.

- Molim?

Saša je zaista nije dobro razumjela, ali Lajka je zato izgledala kao da kuži. Majica se presavila tako da su joj oči izgledale kao dva tanka procjepa puna čiste zlobe.

- Ništa... Mislila sam reći... - počne objašnjavati Tamara - Ma, iskreno rečeno, mrzim kad to radiš. Mrzim kad nešto što je meni važno interpretiraš tako... mehanički. Što će meni te

interpretacije? Što da radim s tim?

Saša otpije gutljaj vruće kave i počese se po desnoj obrvi,

- Zar ti to ne po...

- Ne, to mi ne pomaže - prekine je Tamara - To je tvoja stara, a ne ti. Meni treba prijateljica, a ne psihijatar.

- Dobro... - tiho reče Saša i otkine si još jednu šnit kruha - Ako ti ne pomaže...

- Ne pomaže.

Nastavile su jesti u tišini. Minutu, dvije, tri... Zveckanje žličica i tanjurića pričalo je umjesto njih.

- Poklanjam ti majicu s Lajkom - reče Tamara liznuvši s noža ostatak džema od šljiva.

- Ma, da?... Baš sam se mislila kako će mi biti teško odvojiti se od nje - reče Saša nježno položivši ruku na svoja prsa - Ponekad imam osjećaj da smo Lajka i ja jedno.

- I ti mi nešto pričaš o separacijskim traumama? Ne možeš se odvojiti od obične majice.

- Meni to nije *obična* majica, ok? - zareži Saša pri čemu joj komadić hrane iz usta ispadne na stolic - Lajka je simbol... - doda pokupivši prstom ispljunutu hranu i vrativši je u usta.

- Fuj... - Tamara makne glavu u stranu - Simbol čega?

- Kako da ti pričam o tome kad od tebe mogu očekivati samo ismijavanje?

- Daj, što se odmah duriš?... Evo, neću te ismijavati, majke mi.

Tamarino „majke mi“ lebdjelo je neko vrijeme u zraku zbunjeno kružeći nad njenom glavom da bi se zatim smjestilo u jedan od papirnatih brodića na polici za knjige. Tamo je i dalje bilo zbunjeno... ali bolje igdje nego nigdje, zaključilo je i zaspalo.

- Lajka je simbol... moje naivnosti - reče Saša spustivši pogled i strpavši u usta gotovo polovicu šnite kruha.

Na usnicama joj je ostao smeđe-ljubičasti trag džema koji je njenom licu davao izraz duboke povrijeđenosti.

- Lajku su podvrgli groznim treninzima i poslali je u svemir znajući da je to put bez povratka
- reče Saša gladeći pseću njušku na svojim prsima - Crkla je nakon nekoliko sati jer je u kapsuli bila ogromna temperatura i nepodnošljiva buka... da bi kasnije u novinama pisali bajke o tome kako je uživala u divnom pogledu na Zemlju i zvijezde... Njen užas su predstavili kao poeziju.

Obrisala je usta, primila u ruku šalicu s kavom i naslonila se leđima o zid.

- Još uvijek ne kužim kakve to sve veze ima s tobom - reče Tamara naslonivši se na zid pored nje.

- Kako ne kužiš?... Moja stara je svima okolo pričala kako ja obožavam biti model, baš kao što su i za Lajku pričali da uživa u pogledu na zvijezde - reče Saša gledajući kroz prozor, u sedefasti oblak koji se polako rasplinjavao - Ja sam zaista i bila zvijezda... Lansirali su me među zvijezde... Koja glupost - reče stavivši desnu, dugačku stranu kose iza uha i zapalivši cigaretu - Zapravo, sve je to smislila moja stara kako bi dobro zaradila. Fakat je bila grozna... Nisam smjela igrati košarku da ne bih razbila koljena, nisam smjela jesti sladoled da se ne bih udebljala, nisam smjela nositi plastične narukvice kako je ne bih sramotila. Prvi put me odvela na snimanje kad sam imala dvanaest godina, a sa šesnaest sam već bila u takvoj depri da se nisam uopće bila u stanju nasmiješiti, što je svima oko mene bilo super, jer manekenke ionako trebaju izgledati cool, kao leševi - reče nervozno otresajući cigaretu o rub čajnog tanjurića - Stara se onda prepala za moju karijeru pa mi je počela u sok drobiti antidepressive, ali ubrzo sam skužila što radi pa sam ja njoj u kavu počela drobiti antipsihotike.

Nakon što su se saveznički nasmiješile, Saša srkne gutljaj kave, povuče dim cigarete i reče,

- Daj, zamisli, ona od sve te love koju sam ja zaradila nije uštedila baš ništa. Još mi prigovara što trošim lov na cigarete... Znaš što je kupila od mog posljednjeg honorara?

- Što? - upita Tamara mašući rukom da rastjera dim koji joj je išao u lice.

- Bocu vina s Titanika.

- Molim?

- Da, dobro si čula. Bocu vina s Titanika!

- Fakat nije normalna... Pa, koliko je to koštalo? - upita Tamara.

- Nemam pojma... To mi nije rekla. Znam samo da su me zbog te jebene boce vina svi iz razreda zvali Dr. Spock i da su mi svaki put kad sam odgovarala gradivo dobacivali *Just do it!*

Tamara prekrije usta rukom i odvali se smijati dok je Saša, nepromijenjenog izraza lica, i dalje gledala kroz prozor.

- I meni bi bilo smiješno da to nisam bila ja - reče i pogleda u Lajku na svojim prsima - Je li tako, mala moja Kudravka?*

Saša je otišla oko deset. Prije toga je imala telefonski okršaj sa starom (jer je bez najave prespavala kod Tamare) i s Edvardom (jer je opet odgodio susret koji su dogovorili za popodne). Prije odlaska, Tamara joj je dala očevo pismo koje je pospremila u bijelu kovertu na koju je napisala: *Hrvatski radio, Bernard Jošt, Prisavlje 3, Zagreb*. Zamolila ju je da na kiosku kupi markicu i ubaci pismo u poštanski sandučić ispred svoje zgrade. Bernard Jošt kojeg su sinoć odjavili na Trećem programu Hrvatskoga radija sigurno je onaj isti „Dragi Bernard“ kojem je njen otac prije dvadeset i dvije godine pisao pismo. Valjda na Hrvatskom radiju ne radi stotinu tonaca po imenu Bernard... mora da je to taj.

Kad je Saša otišla, s njom je, u bijeloj koverti, otišao i djelić tate. Ne *oca*, nego *tate* - onog velikog čovjeka koji guguce, pjevuši i obavlja važne poslove koje ona ne razumije. Na kuhinjskom stolu se i dalje nalazila kutija od tamnocrvenog drveta, malena i čvrsta poput sarkofaga. Dobro je znala što je unutra: usna harmonika, nalivpero i fotografije koje nije ni pogledala. „Opet radiš istu stvar. Praviš se da su bitne stvari nebitne“, odjeknule su joj je u glavi Sašine riječi dok je sjedala za stol primajući kutiju među dlanove.

- Gdje si bila, što si radila? - upita Tamara kutiju i na glatko drvo prisloni svoje uho.

Da, stvari pričaju. Imaju svoje putove, sjećanja, iskustva, baš kao i ljudi. Možete to nazvati kako hoćete: animizam, naivnost, čudaštvo... Tamari je svejedno. Ona osluškuje. Ono što čuje, doduše, nisu riječi, nego šum sličan šumu mora koji čujete kada o uho prislonite školjku. Baš kao što ljudi pričaju, psi laju, a ptice cvrkuću - kutije šume.

Tamara ustane, napravi krug po dnevnom boravku, otpije gutljaj kave, prijeđe vrhovima prstiju po pastelnim suncima na ružičastom zidu, samoj sebi u bradu promrsi „kukavico“, vrati se natrag za stol i otvori kutiju.

Sljedećih sat vremena provela je u transu. Nije to bio trans u kakav upadaju fakiri dok hodaju po čavlima, niti trans u kakav upadaju sufiji dok se vrte u svojim bijelim suknjama. Bilo je to stanje u kojem je glava puna oblakolikog tkanja bez misli, bez odmaka, bez zbrajanja i oduzimanja. Samo gusta prisutnost koja prožima i spaja. Ta prisutnost curi iz očiju u obliku slanih kapljica i ostavlja mliječno bijele tragove na crno-bijelim fotografijama. Ima ih sedam... Sedam fotki. Tata i ona. Mama i ona. Pa opet tata i ona, pa mama i ona. Pa svi zajedno. Pa tata, ona i stric Aldo. I na kraju – mama i Nika. Nika leži u krevetu, a mama sjedi pored nje. Drže se za ruke.

Nika... „Ona je sljedeća“ bilo je zadnje što je gospodin Futrić izrekao prije no što je istisnuo posljednju molekulu ustajalog zraka iz svojih pluća. Ona je sljedeća... Što to znači? Zvuči kao rečenica iz trećerazrednog horor filma koju je smislio loš scenarist na rubu: a) očaja, b) bankrota, c) pameti, d) samoubojstva? A što ako je Nika zaista... sljedeća? Što ako umre? Što ako Tamara ima neku... ulogu... funkciju... ili nešto treće? Što ako je hitno mora nazvati da je upozori?... Gdje je papirić s njenim telefonskim brojem?

Tamara dohvati jaknu koja joj je bila prebačena preko kuhinjskog stolca i prekopa džepove. U donjem desnom džepu pronađe papirić zgužvan u sitnu, nabijenu lopticu. *Nika Flandor 092 986 4590*. Mi ljudi smo zaista čudni, zaključa Tamara, ganjamo one koji odlaze, a bježimo od onih koji nam prilaze. Prije samo dva tjedna, dolazila je Niki na vrata, tražila bilo kakav kontakt... a sada ima njen broj mobitela i ne želi je čuti. Što da joj kaže? Možda: „Ne tražim te, ne trebaš mi, ne zanimaš me, ali... osjećam se dužnom da ti kažem da si ti... sljedeća?“

- Koja ludost – protisne dohvativši se mobitela.

0-9-2-9-8-6-4-5-9-0...

Odzvoni jednom, dvaput, triput, četiri puta...

Trenuci su prolazili nespretno, spotičući se jedan o drugog poput šepavih guštera.

- Halo? – progovori Nika s druge strane linije.

Glas joj je bio vjetrovit, zimzelen, svjež.

- Halo, Tamara ovdje...

- Otkud ti?... – upita Nika tonom u kojem je čučao zabrinuti osmijeh – Tamara, jesi ti bila

prekjučer s Nikolom? U bolnici su mi rekli...

- Da, bila sam s njim. Poručio ti je... Nije zapravo ništa poručio, nego je rekao da si ti sljedeća. Nemam pojma što to znači.

Nastane kratka, kompaktna tišina.

- Ja znam što to znači - reče Nika.

Ovaj put joj u glasu nije bilo ni traga osmjeha.

- Kad ćemo se vidjeti? - upita Nika.

- Zašto bismo se vidjele?

- Zbog Nikole.

- Ali, on je mrtav.

Tamara osjeti kako joj u glavi počinje šumjeti, glasno i tečno, poput pijeska koji polako curi kroz uzak struk pješčanog sata.

- Želiš li ispuniti Nikolinu posljednju želju, moramo se što prije vidjeti - reče Nika.

Koja ucjena. Ne, ne želi mu ispuniti posljednju želju. To je besmislica, njega više nema.

Tamara otvori usta s namjerom da izgovori jedno kratko i jasno „ne“, ali je Nika preduhitri.

- Nije samo zbog Nikole... Htjela bih te vidjeti. Jučer mi je došla nova pećnica, radim pitu od jabuka... Hoćeš doći?

Na spomen pećnice, Tamaru obavije neki mistični vjetar koji kao da se cijelo vrijeme skrivao u jedrima papirnatih brodova sklopljenih od listova slikovnice *Posljednji kolačić*. Taj mistični vjetar ju je zaljuljao i učinio snenom stvarajući u njoj želju za mirisom cimeta i polijeganjem glave na meki jastučić s presvlakom od bijele svile.

- Da... - ispusti Tamara tiho, ne znajući je li to „da“ izgovorio vjetar ili ona.

- Kad ti paše? - upita Nika.

- U pet.

- Dogovoreno, vidimo se.

Nakon što je Nika prekinula vezu, Tamara je još neko vrijeme stajala na mjestu, sa slušalicom na uhu, sa šumom u ušima i s vjetrom omotanom oko vrata poput šala. Nije joj bilo jasno kako je pristala. Dok joj je ispod jezika čučalo „ne“, iz usta joj je kliznulo „da“.

- Sranje... - protisne maknuvši mobitel s uha.

Mistični vjetar je nestao i ostala je sama.

U četiri je krenula iz kuće. Dan je bio pritisnut maglom, nebo zamrljano kišnim oblacima, iz pekarnice u Palinovečkoj širio se miris vrućeg kruha. Toplohladno, toplo-hladno; tako se osjećala Tamara razmišljajući o svojoj destinaciji, o surogat-majci, Niki. Dok se vozila tramvajem, stigla joj je poruka od Saše: *Rekla sam staroj da selim, popizdila je, gađala me štiklom. Treba mi dan-dva da spakiram stvari i to je to. Stižem uskoro! Drž mi fige da preživim! Imaš pozdrav od Lajke.*

- Kartu molim - reče velika glava s obrazima osutima sitnim, dubokim ožiljcima.

Tamara je sjedila i glava koja se nadvila nad nju isprva joj je izgledala kao da uopće nema tijela koje joj pripada.

- Ovaj - promuca ona upavši u stolicu - Evo...

Kad je shvatila da kontrolor ipak ima (doduše, tanko i suhonjavo) tijelo, odahnula je i počela prčkati po mobitelu s namjerom da kupi kartu pomoću SMS-a.

- Ništa od toga! Sad je kasno - prosiće kontrolor dok su mu se svijetlozelene oči nadimale iz očnih jabučica poput fritula.

- Evo, kupit ću... - promrmlja Tamara, ali joj ovaj hitrim potezom otme mobitel iz ruke.

- Molim?... - Tamara ostane otvorenih usta.

- Idemo van - ispljune kozičavi krenuvši prema vratima.

Tramvaj se zaustavi, on izađe van, a Tamara požuri za njim.

Frankopanska. Rijetki prolaznici se gegaju ispod masivnih, sjajno crvenih srca koja vise niz

šarene štrikove razapete među zgradama. Nova Godina je prošla, ljudi su u svojim klasičnim razočaranjima, bauljanjima po slastičarnicama, pekarnicama i kafićima. Nitko ne obraća pažnju na jednu adolescenticu i jednog kontrolora koji se na tramvajskoj stanici gledaju oči u oči odmjeravajući snage kao dva pijetla pred borbu.

- Osobnu - reče on izvadiši papir i olovku iz džepa svoje tamno plave jakne na kojoj su se mjestimično nazirale masne fleke od bureka i bjelkaste od kefir.

- Vрати mi mobitel - protisne Tamara.

- Otkad smo mi na „ti“? Jesmo skupa ovce čuvali, a!? - prodere se kontrolor - Ko te odgojio tako bezobraznu da mi je znati! Vadi osobnu, ajmo...

- Vрати mi mobitel! - vikne Tamara i pokuša mu ga oteti iz ruke.

Kontrolor brzo strpa mobitel u džep i nadvije se nad Tamaru od koje je bio barem za glavu viši. Bazdio je na alkohol i cigarete.

- Imam jednu takvu kao što si ti kod kuće - prosikće joj u lice - Ništa ne radi, samo se kurva i ljenčari. Svi ste vi balavci isti!

U Tamarinoj glavi se automatski složi film: alkoholičar močvarnog pogleda dolazi kući s posla, liježe na kauč i počinje verglati: „Kakvi su to ljudi, gnjide smrdljive, niko nema kartu, neće se meni niko voziti besplatno, ne zvao se ja Mirko Marić, majku im jebem četničku, oni imaju plaće ko gospoda, a ja se tiskam tu s vama, neće to tako više moći, nitko se neće voziti bez da meni pokaže kartu, neće oni zapovjedniku muljati“ i tako unedogled. Mirko Marić (ili slično) živi u limenci u Zapruđu sa ženom i trinaestogodišnjom kćerkom, svako malo šalje kćer da mu skoči do kioska po Pelinkovac, a kad se ova pobuni, odvali joj šljagu i drekne: „Sram te bilo! Sve sam ti dao, a ti meni ni po lijek nećeš otići!“ Njegova žena pri tom šuti, kuha koljenicu s grahom i tiho se moli da joj kćerkina masnica što prije zacijeli kako je na roditeljskom razrednica ne bi pitala: „Što je maloj?“

- Jel ti mene čuješ? - nakrivi on glavu i primakne se sasvim blizu Tamari - Vadi osobnu ili daj sto kuna i briši! - prosikće, naceri se i kriomice je stisne za lijevu sisu kao da provjerava je li guma na biciklu dovoljno napuhana.

Tamara se trzne i svom snagom mu nabije desno koljeno u jaja. Ovaj ostane bez daha, pokrije međunožje dlanovima i problijedi. Tamara zavuče ruku u džep njegove jakne, ali ne uspije dograbiti mobitel, jer je on zgrabi lijevom rukom za šal, a desnom šakom je udari u

lice. Tamari se slika pred očima zatrese. On krene zamahnuti još jednom, ali ga ona preduhitri podigavši obje ruke u zrak, okrenuvši se udesno i tresnuvši ga laktom u nos. Kontrolor zatetura unatrag, a Tamara mu se istrgne iz ruku pustivši da šal padne na pod. Zatim svom snagom potrči niz Frankopansku i za manje od deset sekundi skrene u Varšavsku. Nema šanse da je stigne, sigurna je u to. Pijan je i mastan, a ona redovito trči po Jarunu.

Ima krvi u ustima.

Ne osjeća usnice.

Ne osjeća ni noge.

Trči kao da na stopalima ima krila, poput Kairosa, boga sretnog trenutka.

Prolaznici zastaju i gledaju je. Vjerojatno ne izgleda baš najbolje. Nije joj valjda razbio zube... Nije, svi su tu.

Do Draškovićeve joj je trebalo između sedam i deset minuta. Nije se zaustavljala jer je imala osjećaj da će, ako zastane, pasti. Uletjela je u ulaz Nikine zgrade, popela se na prvi kat i sjela na stepenice brzo i glasno dišući. Uхватила se za glavu u kojoj joj je šumjelo kao da joj je negdje u primozgu pukla cijev iz koje šiklja voda. Na stepenicu od dotrajalog, sivog mramora kapala je njena krv. Jedna točka, dvije točke, tri... puno točaka koje se povezuju u jedno malo, gusto, žarko crveno jezero.

- Majko mila! - ispusti krupna gospođa lica okruglog i žutog poput punog mjeseca.

U rukama su joj bile bijele vrećice s namirnicama koje je brzo spustila na pod. Iz jedne vrećice je ispaao sapun, a iz druge je provirila čajna kobasica.

- Što se dogodilo? - upita gospođa primivši Tamaru za bradu.

Sve na toj ženi činilo se okruglim. Na okrugloj glavi s okruglim uvojcima okrugle oči s okruglim šarenicama i zjenicama. Krugovi tješe, zaključila je Tamara.

- Tko ti je to napravio? - upita gospođa kojoj su se oči u tren oka ispunile suzama.

- Kreten... - promrsi Tamara i tiho jaukne od boli.

- Majko mila... - ispusti gospođa drhtavim rukama pretražujući džepove kaputa - O, Bože,

kad mi trebaju nikako da ih pronađem – reče nastavivši kopati po vrećicama – Evo, tu su – reče pronašavši papirnate maramice – Daj da ti obrišem...

– Ja ću – reče Tamara primivši tri maramice koje joj je gospođa pružila i pritisne ih na usta.

Šum u glavi joj se polako počeo stišavati. Usnica ju je pekla i boljela, imala je osjećaj da izgleda poput karanfila.

– Poznaš nekoga iz zgrade? – upita gospođa čučnuvši kako bi što bolje vidjela posjekotinu na Tamarinoj donjoj usni.

Tamara kimne.

– Dobro je, neće trebati šivati – odahne gospođa – Dugačko je, ali nije previše duboko. Jel ti se vrti u glavi?

– Ne... – odvrati Tamara pogledavši u maramice natopljene krvlju.

– Daj – reče gospođa primivši krvave maramice i pruživši joj čiste – Znojiš se. Jel ti zlo?

– Ne, trčala sam – tiho reče Tamara pazeći da što manje pomiče usnice.

– Koga poznaš u zgradi? – upita gospođa.

– Niku Flandor... – odvrati Tamara prije no što se uspjela dosjetiti da nikako ne želi da je Nika zatekne u takvom stanju.

– Sad ću ja... – reče gospođa i iz džepa izvadi mobitel.

Prije nego se Tamara uspjela snaći, ova je već tipkala po mobitelu.

– Ne... – pokušala je protestirati, ali je gospođa nije čula.

– Halo, Nika? Vaša susjeda s prvog kata je pri telefonu. Imam ovdje jednu djevojku koja krvari – reče pa odmakne mobitel od uha i upita – Kako se zoveš?

Tamara pokrije lice rukama.

– Ne znam kako se zove, jako joj je loše, kaže da je došla k vama.

Tamara prisloni čelo o koljena i stavi ruke preko glave kao da se štiti od kiše kamenja. Da je školjka, sada bi oko usana počela lučiti sedef.

- Tu smo, na stepeništu, samo siđite i naći ćete nas – reče gospođa i spremi mobitel u džep – Hoćeš da ti napravim sendvič? – upita pomilovavši je po leđima.

Tamara podigne glavu i zagleda se u njene smeđe, okrugle oči. Sendvič? Zar izgleda kao netko kome treba sendvič? Dok je hodnikom odzvanjalo kloparanje Nikinih papuča, okrugli, majčinski pogled gospođe s prvog kata do te mjere ju je raznježio da joj se počelo pričinjati kako se u njenim kovrčama gnijezde sićušni, plavi leptiri.

- Ne bih sendvič – odvrati Tamara i primi se za ogradu pokušavajući ustati.

- Čekaj, čekaj... – reče gospođa i primi je ispod pazuha.

Odjeci Nikinih koraka su se preklapali i stapali poput zvuka gonga.

- Polako... Znači, ne vrti ti se? – upita gospođa.

- Ne, dobro je – reče Tamara, uspravi se i prekrije rukom usta dok se zvuk gonga kotrljao niz stepenište hladeći joj leđa poput ulja od eukaliptusa.

- Što je bilo? – zadihano upita Nika stigavši k njima – Daj da vidim – reče, primi Tamaru za podlakticu i pažljivo joj skloni ruku s lica.

Tamara se osjeti nezaštićenom i umom joj odjednom počnu lelujati čudna pitanja: *Osjećaju li se puževi golaći golo? Što jednom prosječnom pužu predstavlja veći teret – njegova kućica ili njegova golotinja? Postoji li statistički značajna razlika u kvaliteti života između puževa s kućicom i puževa beskućnika? Je li beskućništvo, odnosno, ogoljenost puževa golaća prediktor kakvih srčanih ili psihičkih oboljenja? Zavuče li se puž golać u kakvu tuđu, napuštenu kućicu, da li se i to računa kao... adekvatna zaštita?*

- Idemo gore – reče Nika i zagrli Tamaru oko ramena.

Kosa joj je bila raspuštena i polumokra, skupljala se u narančaste zmijice koje su joj padale preko ramena. Bila je obučena u jeans hlače i bijelu majicu dugih rukava s crnim, vitičastim natpisom *I'll be back* na prsima.

- Sve će biti dobro... – reče okrugla gospođa spremajući sapun i čajnu kobasicu natrag u vrećice – Malo hladnih obloga i sendvič da joj se vrati snaga i bit će ko nova.

- Hvala – prošapće Tamara koja se i dalje osjećala golo i pužoliko, pa je uglavnom gledala u pod.

- Nema na čemu, dijete moje, samo nazovite policiju što prije. Tko god ti je to napravio, mora dobiti svoje!

Već je on dobio svoje, pomisli Tamara. To joj je bilo prvi put u životu da je nekoga udarila. Iščekivala je takvu priliku od svoje četrnaeste, kada je zajedno s mamom išla na tečaj samoobrane. „Koljenom među noge, laktom u glavu i petom u koljeno“, ponavljao je niski, nabijeni instruktor s kosom crnom, kratkom i oštrom poput četke za glancanje cipela, „To vam mora postati mantra!“. Da ju je vidio kako je rošavog odvalila u jaja i nosinu, sjajio bi od ponosa kao ispolirana jabuka.

- Jesi pala ili te netko udario? - upita Nika dok su se polako, korak po korak, penjale uz stepenice.

Gospođa s prvog kata im je kimnula, mahnula i bešumno nestala iza vrata svog stana na kojima je krasopisom, u pločici od mjedi bilo ispisano *Mijić*, mada je Tamara bila uvjerena da se ova preziva Kružić, Okruglić ili Krugović. Morat će joj poslati neki cvijet, razglednicu ili čajnu kobasicu da joj zahvali na pomoći.

- Mogu ja... - reče Tamara odmaknuvši se od Nike i oslonivši se o rukohvat - Udario me kontrolor, zetovac. Nisam imala kartu i...

- Udario te jer nisi imala kartu?!

- Ne, udario me jer sam ja udarila njega - promrmlja Tamara preko maramice koju je držala preko usta - A ja sam udarila njega jer je on mene... uhvatio za sisu.

- Molim?

- Da, nasred ulice - reče Tamara skupivši snage da pogleda Niki u lice.

Lijevo oko joj je bježalo prema gore dok joj se u desnom ocrtavao užas. Izgledala je toliko zabrinuto da je Tamara osjetila instinktivnu potrebu da je utješi. Već je otvorila usta da kaže „Nije to ništa“, ali je odustala sjetivši se da je zapravo ona ta koja je povrijeđena i kojoj treba utjeha.

- Luđak... - promrsi Nika s bijesom zapetim među zube poput čačkalice - Trebalo bi ga ubiti.

Ubiti? Tamara je očekivala sve samo ne to. Mogla se kladiti da će čuti neki komentar tipa: „Ubuduće se kloni takvih budala“ ili „Sljedeći put viči ‘upomoć’“, ali „Trebalo bi ga ubiti“ ju

je toliko zbunilo i nadahnulo da se morala pohvaliti,

- Maznula sam ga koljenom u jaja i laktom u nos. Mislim da sam mu ga slomila. Mislim, nos...

Činjenica da se ima kome pohvaliti Tamaru je toliko ozarila da je imala osjećaj da joj iz ušiju šiba treperava, raznobojna svjetlost. Zadnji put se hvalisala kada je prije dvije godine sama zamijenila gumu na očevom autu i kada je sa svojom pričom *Cesta koja vodi na jug* na međunarodnom natjecanju osvojila prvu nagradu. Tko bi rekao da joj fali hvalisanje. Nije li to nešto šuplje i bezvezno? Nije li to nešto krajnje nebitno?

Nikin stan Tamari je nalikovao na trodimenzionalni labirint. Dugačak hodnik s dvojim vratima s desne strane, jednima s lijeve strane i jednima na kraju hodnika. Imala je osjećaj da je iza zatvorenih vrata u svakoj od soba još po jedna manja soba u kojoj je još jedna manja i tako u nedogled, kao da su prostorije zapravo neka vrsta babuški. Kada su pri kraju hodnika skrenule lijevo, Tamara je shvatila da je osjećaj nije prevario. Kuhinja je imala u sebi još jednu manju (doduše, tamnu) sobicu iz koje se širio topao miris jabuke i cimeta. Bila je to pećnica.

- Sjedni - reče Nika pokazavši na ljubičastu i crvenu stolicu pored stola prislonjenog uza zid.

Ljubičasta stolica bila je oslikana crnim i bijelim prugama, pa je izgledala kao kakva neozbiljna zebra, a crvena je bila oslikana sitnim žutim i plavim cvjetovima koji su se doimali neobično živima, poput pjevajućih tulipana iz Tamarinog sna.

- Vi ste ih ofarbali? - upita Tamara sjedajući na crvenu stolicu.

- Da, napravila sam ih za jednu školu, ali ih na kraju nisu uzeli, pa sam ih zadržala sebi. Pričekaj trenutak, idem po sprej za rane - reče i izađe iz kuhinje.

Tamara odlijepi maramice s usnice i odloži ih na stol, pored košare s voćem. Došla je u iskušenje da od njih sklopi crveno-bijele brodiće, ali je odustala zaključivši da bi to izgledalo morbidno. Podigavši pogled iznad stola ugledala je sliku velike, žute kruške u kojoj je čovječuljak s nogama rastezljivim poput harmonike gradio svoj mali svijet. U dnu slike je pisalo: *Sjemenka koja nedostaje, Flandor, 2010*. Nikina kuhinja bila je čista i prisutna, doimala se poput živog bića. Zidovi svijetlo zeleni, pod na crno-bijele kvadrate nalik šahovskoj tabli, luster mliječno-bijel, plosnat i duguljast poput ribe lista. Ovijena mirisom pečene jabuke i cejlonskog cimeta, Tamara osjeti da je na sigurnom.

- Ovo bi trebalo dezinficirati ranu - reče Nika vrativši se u kuhinju sa sprejem i gazom u rukama - Malo će peći...

- Nema veze - reče Tamara - Nakon potresa tišina je konkavna.

- Molim?

Zašto joj se s Nikom to događa? Prije bilo kakve umne cenzure, riječi joj jednostavno kliznu iz usta.

- To je jedan moj stih... Napisala sam ga s četrnaest godina - reče Tamara blago pocrvenjevši - To bi značilo... Nakon nečeg intenzivnog, sve ostalo je... ništa. Hoću reći, nakon udarca, to što će me sprej malo peći...

- Razumijem - reče Nika protresavši sprej.

Razumije? Kako razumije? Njen stih *Nakon potresa tišina je konkavna* još nitko do sada nije razumio. Kada ga je prije osam godina izrecitirala mami, rekla je da joj je čudan. Kada ga je izrecitirala tati, rekao joj je da mu riječ „konkavna“ nije dovoljno pjesnička, te da bi je mogla zamijeniti, recimo, riječju „duboka“ ili „snažna“, što je Tamari zvučalo toliko prosječno da se povukla u sobu s osjećajem da je nitko ne razumije. Riječ „konkavna“ joj je bila nova i htjela ju je poštoto uklopiti u svoj pjesnički vokabular. Bila je sigurna da je upravo ta riječ prava i nipošto je nije htjela mijenjati, makar je mišljenje njenih roditelja dijelila i njena profesorica iz hrvatskog koja je pjesmu „Nakon potresa“ u školskom listu *Talent* odbila objaviti komentirajući da je hladna i nepristupačna.

- Konkavna... - reče Nika nasmiješivši se - To je istina. Tišina zaista može biti konkavna. Kao što i buka može biti konveksna.

U Tamarinim zjenicama zaiskrilo je nešto sićušno i sjajno, nalik krhotinama zalutalog zrcala. Sjedile su jedna nasuprot drugoj, koljena su im se dodirivala.

- Imat ću ožiljak na usnici kao ti - reče Tamara.

- Tvoj će biti samo na donjoj usni, moj je preko obje - reče Nika primivši je lijevom rukom za bradu - Spremna?

Tamara zatvori oči i blago kimne. Zatim začuje jedan glasan všššššš i osjeti kako joj usnica buja poput kvasca.

- Bit će to dobro... - reče Nika, odloži sprej na stol i gazom očisti pjenu koja joj je curila niz bradu - Možda prođeš i bez ožiljka. Boli?

- Trne... i peče - promrsi Tamara kroz zube.

- To sad treba djelovati neko vrijeme... Opusti se.

Tamara zatvori oči i pusti da joj ramena kliznu nadolje. Usnica joj je pulsirala kao da joj je pod kožu ušiven svjetionik. Sjetivši se da je prije manje od tri tjedna stajala pred Nikinim vratima s falsificiranom anketom o čokoladama i bujajućom panikom pod pazusima, došlo joj je da se nasmije. Tada, Nika joj je izgledala kao Meduza, a njena pregača zamrljana bojama izgledala joj je kao krv dobroćudnih, mitskih bića. Sada, uronjena u konkavnu tišinu, Nika je bila nešto sasvim drugo. Točnije, netko sasvim drugi. Njena slika *Sjemenka koja nedostaje* isijavala je neku meku, izvitoperenu, Tamari blisku emociju. Atmosfera u njenoj kuhinji bila je topla poput voska koji se frče po vanjskom obodu svijeće. Izdaleka, sve izgleda strašnije nego što jeste, zaključi Tamara izvadivši iz džepa olovku i svoj ljubičasti blokić. Ta joj rečenica ne smije umaći.

- Predlažem da nazovemo policiju - reče Nika.

- Ne - promrmlja Tamara ispisujući rečenicu u blokić - Ne želim prolaziti još i kroz to. Uostalom, i ja sam njega maznula... i to dva puta.

- Naravno da si ga maznula - reče Nika vadeći pitu iz pećnice - Branila si se.

- Ne želim imati veze s policijom.

- Taj čovjek je opasan.

- Znam. Možemo nazvati ZET i prijaviti ga - reče Tamara - Ali policija... Dosta mi je gnjavaže za danas.

- Htjela ti to ili ne, kad te roditelji vide takvu sigurno će zvati policiju.

Tamara posegne za poluslijepljenom gazom koju je Nika ostavila na stolu i počne si njome tapkati po usnici. Radila je to instinktivno. Iako je boljelo, njena ruka je smatrala da radi pravu stvar.

- Nemoj to dirati - reče Nika - Samo se još više povrjeđuješ.

Tamara poželi nastaviti tapkati gazom po usnici, ali odustane shvativši da takvo autodestruktivno ponašanje Niki ne bi mogla objasniti.

- Kada ti Karlo i Tihana vide usnicu...

- Neće je vidjeti.

- Ne živiš više s njima?

- Ne.

- Gdje su oni? U Zagrebu ili?...

Što da joj odgovori? Da su u raj, u paklu, na nebu, u vječnim lovištima? Ne... Oni su u betonskoj sobi na Mirogoju, na broju 129757. Vječnost koja se ugnijezdila u Tamarin um jučer dok je stajala sa Sašom pred svojim ulaznim vratima bila je kratkog daha. Preko noći je izletjela van, kao ptica selica. Možda je ta čudnovata mini-vječnost zapravo samostalni entitet, neka vrsta živuće prozirne tortilje koja noću prolazi kroz zidove po volji se smještajući sad u jedan, sad u drugi um? Što ako je njena utjeha, njena vječnost, njena kapljica duhovnosti jednostavno prešla u podstanarstvo u neku tuđu glavu? Ako jeste, nada se da nije u glavi njenog prvog susjeda Ivice Perajića. On joj je zaista odbojan.

- Poginuli su.

- Poginuli?

- Prije godinu dana - reče Tamara liznuvši gorku pjenu s usnice - U automobilske nesreće.

- Isuse Bože... Žao mi je.

Neće plakati. Ne opet. Ne pred Nikom. Ne.

Ipak da. I to uz jecaje.

- Dobro, dobro... Bit ću ok - reče Tamara pokušavajući izbjeći Nikin zagrljaj.

Kosa joj je mirisala na tropsko voće.

Poznat miris. Ona i Tamara koriste isti regeneratorski za kosu.

- U redu... je - još jednom pokuša Tamara dok su se Nikine ruke ovijale oko njenih leđa.

Nije bilo u redu. Mehanizam u prsima je zakazao i konzervirane suze su prsnule van.

- Pusti neka teku - šapne joj Nika lagano je milujući po leđima.

Puštala ih Tamara ili ne, suze su tekle. Skupljale su se iz kičme, iz kose, iz noktiju, iz najzabačenijih stanica tijela kako bi dotekle do svog oceana, do Nikine bijele majice s natpisom *I'll be back*.

- Ne zaustavljaj se - reče Nika čije uho se žarilo pored njenog uha - Nikada nemoj zaustavljati suze, jer će one početi zaustavljati tebe... Samo ih pusti, neka budu, neka žive.

„Neka žive“, odjekivalo je u Tamarinoj glavi. Suze koje su joj tekle niz obraze zaista su bile žive. Nije to bila tek slana, topla voda. To su bila sićušna, uspavana bića koja su se rado kotrljala. U Tamarinom tijelu bilo im je već jako tijesno, dugo su čekala na svoj pad. U petnaest minuta, na Nikinoj majici stvorila su mokru mrlju koja se prostirala od ramena pa sve do trbuha.

- Hoćeš se umiti? - upita Nika nakon što se Tamara smirila - Dođi, dat ću ti ručnik.

Ustale su i otišle do kupaonice. Tamarini pokreti su bili usporeni, kao da se kreće kroz vodu.

- Evo, uzmi - reče Nika dodajući joj mali, bijeli ručnik.

- Majko mila - ispusti Tamara ugledavši svoj odraz u zrcalu.

Kombinacija suza i maskare na obrazima joj je ostavila tragove nalik vijugavim crvotočinama.

- Izgledam kao aboridžinska maska - reče.

Čim je to izrekla, kroz glavu joj je prohujalo sjećanje na gospodina Futrića. Možda je to njegov znak? Što ako je Futrić sada gleda iz ogledala i podsmjehuje se njenim suzama?

- Svašta... - zatrese glavom Tamara pokušavši iz glave izbaciti te misli, poput psa koji otresa vodu s krzna nakon kupanja.

- Zar je bitno kako izgledaš? Nitko te ne vidi - reče Nika - Tu su ti maramice za skidanje šminke - doda pokazavši na bijelu, plastičnu kutijicu koja se nalazila na perilici za rublje.

Tamara zapljusne lice vodom.

- Bit ću u kuhinji - reče Nika i izađe iz kupaonice.

Tamara obriše lice ručnikom i otvori kutijicu s vlažnim maramicama. Usnica joj je bila otečena, oči crvene, podočnjaci napuhnuti, kosa zapetljana. Uz sve to, ona je bila ona. Nakon dugo vremena prepoznala je lik koji ju je gledao iz ogledala.

- Mi smo se zapravo našle zbog gospodina Futrića - vrativši se u u kuhinju reče Tamara.

Nika je sjedila za stolom zamišljeno prebirući vrhove kose među prstima. U međuvremenu je skinula bijelu majicu i obukla modru. Kosa koja joj je padala niz ramena izgledala je poput bakrenih valova na površini dubokog, mirnog oceana.

- Žao mi je zbog Tihane i Karla - reče podigavši pogled prema Tamari - Oni su stvarno bili...

- Ne bih više o tome - prekine je Tamara oslonivši se leđima o hladnjak.

- Dobro - kimne glavom Nika - Idemo u dnevni boravak, tamo će nam biti ugodnije - reče i ustane - Usnica te još uvijek boli?

- Manje...

- Onda ćeš moći pojesti komad pite, pretpostavljam.

Na spomen pite, Tamara osjeti da joj je u želucu rupa. Jedino što je tog dana pojela bila je kriška integralnog kruha s maslacem i džemom od šljiva.

- Moći ću - reče.

Nika uzme tanjur s pitom, izađe iz kuhinje i otvori vrata dnevnog boravka.

- Uđi - reče - Fotelje su prilično udobne.

Hrana i udobnost. To je ono što joj treba. Po mogućnosti, prigušeno svjetlo i monotona, ambijentalna glazba.

- Staviti ću laganu glazbu - reče Nika, prošeta prostorijom, odloži tanjur na stol i upali tri sobne lampe.

- Kao da mi čitaš misli... - sebi u bradu promrmlja Tamara.

- Molim? - upita Nika.

- Pa, ovaj... Baš sam pomislila na prigušena svjetla i laganu glazbu.

- Možda je to neka tajna veza od prije tvog rođenja. Možda smo dok sam te nosila komunicirale telepatski.

- Možda.

Nikin dnevni boravak bio je pun mekih linija. Fotelje nalik velikim, elipsastim priljepcima, ormari sa zaobljenim rubovima, veliki, čupavi tepih boje pijeska, zidovi puni slika s pužolikim oblicima.

- Čudno - reče Tamara sjedajući u fotelju - Ja sam mislila da si... uglata.

- Molim?

O, ne, opet je izrekla nešto brzopleto i neprikladno. Zašto joj se to događa? Zašto joj u Nikinoj blizini umna cenzura ne funkcionira?

- Mislim, uglata, ovaj... Ma, zapravo, ne mislim, hoću reći, namještaj je neobičan, sve je nekako zaobljeno - reče Tamara lupkajući dlanovima o fotelju.

- Da, ugodno je... - reče Nika sjedajući u fotelju nasuprot Tamare - U bolnici su mi rekli da je Nikola umro kod kuće, od moždanog i srčanog udara istovremeno.

- Istovremeno? Zar je to moguće?

- Očito jeste... Ali, to me toliko ne čudi. Više me čudi što si se ti našla tamo. Otkud ti kod njega?

Zrakom su se rasprostirali monotoni, baršunasti udari bubnja koji su podsjećali na otkucaje srca pod vodom. Tu i tamo, na površinu je isplivavao visoki, iskričasti trag zvuka nalik zvuku riže koja se kotrlja po staklu.

- Nazvao me - odvrati Tamara uzevši s tanjura komad pite - Imao je moj broj mobitela jer smo se bili dogovarali oko onog krečenja. Rekao mi je da sam ja „ta“ i... da dođem. Kad sam odbila, rasplakao se... pa sam na kraju ipak došla.

- Tako znači... - reče Nika zagledavši se u stol - Mislim da si ti bila „ta“ jer nije bilo nikog drugog u blizini... Ja sam bila u Splitu, na promociji slikovnice, a njegov sin... doputovao je tek jutros.

- On je imo sina?

- Da, ali nisu bili u dobrim odnosima. Sin živi u Australiji. Mama mu je Aboridžinka.

Neko vrijeme su jele u tišini. Povezivao ih je miris cimeta i meko udaranje bubnja.

- Nikola je bio zanimljiv čovjek - reče Nika - Malo čudan, doduše... Upoznala sam ga prije pet godina kad sam uselila u ovaj stan. Tada je još bio zdrav, znali smo subotom popiti kavu i zaigrati šah. Imao je stan pun aboridžinskih stvarčica, slika, oružja... Kad se razbolio, sve ih je rasprodao jer mu je trebao novac za neki skupi lijek koji mu na kraju uopće nije pomogao.

- A što je bilo s njim i s tom ženom, Aboridžinkom?

- Nju je volio... Vjerovao je da i ona voli njega. Barem onda, u to vrijeme, dok je bila mlada... Kad je zatrudnjela imala je osamnaest godina, a on oko četrdeset. Nikola je bio spreman na sve, htio je ostati tamo, ali njeni roditelji su ga, kad su saznali da im je kćer trudna, skoro ubili. Izrezbarili su mu kanu na mišići.

- Kanu? Zašto kanu?

- Ne znam. Valjda da ga podsjetite da treba otići.

- Ja sam mislila da su Aboridžini miroljubivi.

- Svatko ima neku svoju priču o njima... Uostalom, nisu svi isti - reče Nika - Nikola je ispisao na tisuće pjesama svojoj nesuđenoj ženi, Alingi. To joj je bilo ime... Alinga znači sunce. I zaista ju je obožavao kao sunce, letio je prema njoj poput Ikara. Petnaest godina je pokušavao doprijeti do nje i sina i taman kad je odustao, oni su počeli ganjati njega. Ali ne zbog ljubavi, nego zbog novca.

- Tužna priča...

- Svijet je pun tužnih priča - reče Nika skupljajući prstima lijeve ruke s desnog dlana mrvicu pite.

- To si sama tetovirala ili?

- Molim?

- Mislim na cvjetić - reče Tamara pokazavši na plavičasti cvjetić tetoviran na venerinom

brijegu Nikinog desnog dlana.

Nika naglo stisne šaku.

- Oprosti, ako je neka tajna...

- Nije tajna - zbunjeno će Nika - Zapravo, jeste tajna.

- Jeste ili nije?

Nika pažljivo otvori dlan, kao da se boji da bi joj cvjetić mogao odlepršati.

- To je jedna od tih... tužnih priča - reče zagledavši se Tamari u oči - Nekada je to bio srpski znak c-c-c-c.

Lijevi obraz joj je bio obojan mekim, narančastim svjetlom sobne lampe dok joj je preko desnog padala tamna sjena nalik čađi s lica dimnjačara.

- C-c-c-c? - upita Tamara posegnuvši za trećim komadom pite - Nikad čula.

Nika spusti glavu i lagano zagrebe noktom po tetovaži.

- To je kratica... Sveti Sava Srbina spašava - reče glasom dubokim i hladnim poput bunara koji se ne koristi ni zašto drugo osim za odlaganje crknutih životinja - Nisi učila ćirilicu, pa vjerojatno ne znaš da je njihovo „c“ zapravo naše „s“.

- Ne razumijem - reče Tamara skupivši ramena jer joj je odjednom postalo zima - Zašto si na dlanu... tetovirala... srpski znak?

U tom trenutku, Tamara se mogla zakleti da se Nikinim stanom poput gladnog, šepavog tigra šulja gust, hladan vjetar.

- Nisam ja, nego oni.

„Oni“ u ovom slučaju nije bila zamjenica. Bio je to koncentrat gađenja.

- Oni? - Sjećaš se kad sam maloprije počela pričati nešto o tvojim roditeljima - reče Nika slabašno se osmjehnuvši - Pa si ti rekla „Ne bih više o tome“...

Tamara kimne.

- E, pa sad bih ja tebi najradije rekla isto.

Meki udari bubnja upadali su među njene riječi.

- I, da smo u kuhinji, vjerojatno bih se naslonila na frižider, baš kao i ti...

Prstima je prebiralala vrhove kose, kao da provjerava kvalitetu sukna.

- Ali, tako nikuda nećemo stići - reče uputivši Tamari pogled u kojem je, poput dalekih svjetala grada koja se zrcale u vodi, treperila ranjivost - Neodgovorena pitanja stvaraju prazninu.

Tamara osjeti kako se Nikina ranjivost prelijeva u nju, pa iz nje natrag u Niku, kao da je riječ o pudingu koji se pretače iz posude u posudu.

- Zato ću ti odgovoriti - reče Nika utonuvši u fotelju poput prsta koji upada u tijesto - Za vrijeme rata sam... bila u logoru. Tamo su mi tetovirali to na ruku. Meni i još nekim ženama... Kasnije sam od toga napravila cvijet - reče polako ispruživši ruku prema Tamari.

Tamara se nagne prema njoj, primi je za ruku i zagleda se u njen otvoreni dlan. Kroz plavičasti cvjetić nazirala su se grubo upisana slova c-c-c-c poredana u kvadrat odijeljen dvjema crtama koje su se križale u sredini.

- Vidi se... - reče Tamara.

- Neke stvari je nemoguće izbrisati - reče Nika prešavši jagodicom kažiprsta preko cvjetića kao da miluje kakvog zaspalog kukca - To sam shvatila još dok sam bila mala, crtajući. Nijedna gumica mi nije bila dovoljno dobra. Svaka je ostavljala mrlje ili poluprozirne tragove olovke u papiru. Zato sam prestala brisati i počela popunjavati.

* Prije no što su je počeli trenirati za let, kuji Lajki je bilo ime Kudravka.

LAJKA SE VRAĆA NA ZEMLJU

Kada je legla u krevet, crvene brojke na digitalnom satu pokazivale su 23:02. Djelići sjećanja na protekli dan letjeli su joj umom poput papirića na propuhu. Pokušala ih je povezati, ali nije išlo. Umjesto nje, povezao ih je on... kradljivac biti. Uletio je u tamu njenog polusna, plosnat i lepršav poput dugačkog, svilenog šala. Obučen u odijelo mađioničara, prevrtao je uzorke njenih sjećanja po rukama kao da je riječ o igraćim kartama. Zatim ih je spremio u desni džep hlača da bi iz lijevog džepa izvukao svog pomoćnika, kontrolora, rošavog zetovca. Neko vrijeme njih dvojica su lelujali nad Tamarinim krevetom smijuljeći se i kašljući kao da su se najeli piljevine. Zatim su joj se približili i, dok je Tamara nepomično ležala, počeli joj prstima pritiskati čelo i sljepoočnice. Prsti su im bili meki i pri dodiru su se gnječili poput prekuhanih njoka, što ih je strašno živciralo, pa su od bijesa svako malo psovali i prijetili nekakvim škarama za rezanje živice koje navodno mogu u jednom mahu odsjeći tri ljudske glave. Tamara je znala da su oni meki zato što je Saša u zrak ubrizgala plin koji inače nosi u tkanju svoje sive trenirke. Znala je i to da se ne može pomaknuti jer su oni iz svojih nosnica ispuštali drugi plin kojim su je paralizirali. Po čelu i sljepoočnicama su joj pak tipkali zato što su je htjeli reprogramirati. Od nje su htjeli napraviti sićušnog lebdećeg psića velikih ušiju koji bi se stalno smješkao i čije bi krzno koristili za glancanje ogledala i prozora u svojim tajnim odajama s onu stranu zida.

- Otvaraj! - odjednom je prene lupanje po vratim - Otvaaraaaaj!

- Tko je!? - u bunilu vikne Tamara, skoči iz kreveta i upali svjetlo.

Imala je na sebi gaćice i svijetlozelenu majicu kratkih rukava. Što ako je pred vratima zetovac? Što ako su on i kradljivac biti stvarni, ako su se materijalizirali iz komadića tijesta iz obližnje pizzerije i sada joj lupaju na vrata jer je planiraju isjeći na komadiće i ponovo je sašiti, ali sasvim naopako, tako da joj pupak bude na čelu, a nožni prsti na sljepoočnicama?

- Otvaraj!

Što ako je gospodin Futrić oživio i lupa joj na vrata jer želi da mu vrati njegovu šampitu koju je ona već pojela i koju će joj on zato pokušati iscijediti iz krvi, nakon što je ugura u golemi blender za usitnjavanje voća?

- Tamara, ako mi ne odgovoriš, razvalit ću vrata!

- Saša, ti si? - upita Tamara navlačeći majicu preko dupeta.

- Ja sam.

Tamara otvori vrata i ugleda Sašino izbezumljeno lice prekriveno sitnim, gustim crvenim točkicama poredanim u neobične šare u kojima bi neko maštovito oko moglo prepoznati razne životinje i životinjice: nosoroge, bumbare, skakavce, pande, iguane...

- Zašto se ne javljaš na mobitel? Što ti je s usnicom?

- Hvala bogu da si ti, imala sam noćnu moru... - reče Tamara prešavši dlanovima preko lica

- Što radiš tu usred noći? Nemam mobitel. Uzeo mi ga je zetovac.

- Zetovac?...

- Da, luđak mi je ukrao mobitel i... potukli smo se - reče Tamara i pusti Sašu u stan.

- Ja sam mislila... da si se ubila - ispusti Saša dok joj je poentilistički uzorak polako blijedio s lica.

- Hoćeš reći da sam skoro dobila srčani udar od tvog lupanja zato što si me došla spasiti od smrti?

- Da. Koja glupača, ha?

- Nisi glupača... - pomirljivo će Tamara - Ti si zapravo super frendica. Samo sam ja ponekad... u banani.

Saša sjedne za kuhinjski stol, odloži ključeve i pogleda Tamaru ispod oka.

- Dok sam vozila ovamo, na radiju je svirao posmrtni marš.

- Rekla sam ti da ti znakovi nemaju veze s vezom.

- Uz to, vidjela sam kako uz cestu hoda neki mršavi, pogrbljeni čovjek s lopatom... ili reketom za tenis. Bila sam sigurna da je grobar.

- Saša, ne mislim se ubiti - reče Tamara sjedajući za stol pored nje - Dosta mi je života, ali...

- Aha, eto ga! - uzvikne Saša podigavši prst u zrak - Što čovjek radi kad mu je dosta života? Ubije se!

- Molim te, daj me slušaj, imala sam fakat ludi dan... Hoćeš pivo?
- Ne, daj mi neki čaj, zlo mi je.
- Od čega ti je zlo? - upita Tamara ustajući od stola.
- A što misliš?... Od brige.
- Sad ćeš mi još i nabiti osjećaj krivnje. Fakat postaješ ko tvoja stara.
- Ako mi to kažeš još jednom, dok budeš spavala, povratit ću ti u uho.
- A ja ću Lajki flomasterom iscrtati Just-do-it obrve.
- A Lajka će tebi odgristi tu gnjusnu jezičinu.
- Znači, moram sama piti pivo? - reče Tamara otvarajući hladnjak - Baneš mi usred noći i onda još hoćeš čaj.

- Ma, daj i meni pivo - reče Saša i zapali cigaretu.

Ustane od stola, ugasi svjetlo i upali sobnu lampu.

- Ovako je bolje... - reče osvrćući se po stanu - Ne vidi se nered.

Pored kreveta, nabacana na pod, nalazila se Tamarina odjeća. Na stolu su se, osim drvene kutije, nalazili neki papiri i nekoliko prljavih tanjura s ostacima hrane.

- Morat ćeš postati urednija - reče Saša - Ne podnosim nered.
- Morat ćeš postati tolerantnija - reče Tamara - Ne podnosim picajzle.
- Ne mogu vjerovati da ćemo živjeti skupa.
- Ni ja - reče Tamara, otvori limenku *Beck's*-a i počne ga točiti u čašu - Ti ćeš iz limenke?
- Može. Što ti je bilo s usnicom?
- Uau... primijetila si - reče Tamara oprezno otpivši iz čaše gutljaj piva - Došla si me spasiti od grobara s reketom u ruci, a ni ne primjećuješ da sam povrijeđena. Kažem ti, tresnuo me zetovac, kontrolor...

Narednih pola sata su provele pričajući o Tamarinom okršaju s kontrolorom. Usput su popile svaka po dva piva, a Saša je uz to smazala i dvije vrećice čipsa s okusom paprike i chillija. Istovremeno je pušila je i grickala, buljeći u Tamaru kao da gleda film strave i užasa.

- Mogu ti reći da mi uopće nije žao što se to dogodilo - reče Tamara lickajući unutarnju stranu ranjene usnice - Već mjesecima kuham, kuham... Sad sam osjetila bol i zadala bol. To me nekako prizemljilo, ne znam kako bi ti to objasnila...

- Klinci koji se samoranjavaju to rade kako bi se osjetili živima - reče Saša naslonivši sljepoočnicu o kažiprst desne ruke.

- Ja nisam klinka koja se samoranjava - iznervirano odvrati Tamara - Prestani me već jednom trpati u kategorije i lijepiti mi dijagnoze. Je li ja tebe nazivam psihotičnom zato što haluciniraš da je čovjek s reketom grobar s lopatom?

- Dobro, dobro, nećemo opet o tome - reče Saša otvarajući drugo pivo.

- Hoćeš čuti ostatak priče? - upita Tamara uozbiljivši se - Bila sam danas kod Nike.

- Kod Nike?

- E, sad ćeš čuti nešto stvarno ludo - reče Tamara skupivši kosu i zavezavši je u rep gumicom koju je našla na stolu - Otišla sam k njoj zbog prijenosa duše.

- Prijenosa duše?... Kakovog prijenosa duše?

- To je Futrićeva priča. On je brijao da čovjek, nakon što umre, neko vrijeme živi u osobi koja ga je zadnja pogledala u oči. Prije nego je umro dao mi je papirić s Nikinim brojem mobitela i rekao mi da je ona „sljedeća“, što znači da sam ga morala prenijeti njoj.

- Koga njega, njoj?... Ništa ne kužim - reče Saša mršteći se.

- Futrić je vjerovao da on neko vrijeme može živjeti u meni i gledati svijet kroz moje oči, a zatim mora prijeći u drugu osobu...

- Nešto kao... istekne mu rok trajanja u tebi i onda se mora preseliti?

- E, da, upravo tako. On si je zabrijao da će se preseliti u Niku i zbog toga smo se nas dvije morale naći i pola sata si, na razdaljini od četrdeset centimetara, netremice buljiti u oči.

- Njegova duša se seli iz osobe u osobu preko pogleda? – preneraženo će Saša.
- Da. Barem on tako brije... To jest, brijač je.
- I?
- Što i?
- Je li se što dogodilo? – upita Saša otresajući pepeo cigarete na tanjurić s ostacima kruha – Je li što prešlo?
- Otkud znam. Buljile smo si pol sata u oči kao dvije luđakinje.
- Čuj, ja toj hladnoj lignji ne bi buljila u oči ni za...
- Hladnoj lignji?
- Pa, da, drži se ko neka lignja, imam osjećaj da joj se stopala uopće ne miču, nego da lebdi. Koža joj je prozirna, a leđa su joj ukočena ko...
- Saša – prekine je Tamara – I ja sam mislila da je čudovište, ali fakat nije...
- Ne mogu vjerovati... To tvoje mijenjanje mišljenja me uvijek raspizdi – reče Saša masirajući si sljepoočnicu i ispuhujući kroz nos gust oblak dima – Jedan dan je ovako, drugi onako. Vječnost je malo glupost, malo istina. Nika je malo luđakinja, malo divna osoba.
- Nisam rekla da je divna osoba – reče Tamara otpivši gutljaj piva – Ali je puno bolja nego što sam mislila.
- A zašto se onda ponašala prema tebi kao da si komadić dreka koji joj se priljepio za cipelu?
- Tamara okrene očima, zgrabi sa stola tanjurić koji je Saša koristila kao pepeljaru i ustane promrsivši kroz zube,
- Jesam ti rekla da ne otresaš pepeo u ostatke hrane, to mi se gadi.
- A ne gadi ti se danima ostavljati hranu na stolu?
- To je drugo – reče Tamara ispraznivši tanjurić u koš za smeće.
- Nisi mi odgovorila na pitanje – reče Saša skupljajući mrvicu kruha sa stola – Ako je Nika

sad odjednom postala tako dobra, zašto te je prije onako brutalno odbacivala?

- Možda to i nije bilo tako brutalno... - reče Tamara vrativši se za stol - Tada nije znala tko sam. Ignorirala je tamo neku nepoznatu curu... Čim je shvatila tko sam, stvari su se promijenile.

- Ok - reče Saša odmahnuvši glavom - Ti misli što hoćeš... Ona je za mene lignja iz dubokog zamrzavanja.

- Kažem ti, ovaj put je bila skroz drukčija. Jele smo pitu, gledale smo se u oči, čak smo se i smijale.

- Čemu?

- Pa, toj gluposti koju smo radile... Gledale smo se u oči kako bi tamo neki starac mogao iseliti iz mene i useliti u nju. Najluđe od svega je to što sam na trenutke stvarno imala osjećaj da se događa nešto mistično... ali, valjda bi imala taj osjećaj da bilo kome buljim u oči dulje od minute.

- Ja bih umrla od straha.

- I ja sam skoro umrla od straha kad sam pomislila da je to možda istina - reče Tamara - Ali, onda sam odlučila.

- Što si odlučila?

- Da to nije istina.

- Ne kužim...

- To je Futrićeva istina, ali ne i moja. Ako je on boravio u meni ovih dana, to je njegova stvar. Ja s tim nemam baš ništa. U mojoj stvarnosti, duše ne prelaze iz jedne u drugu osobu preko pogleda.

- A zašto ste to onda uopće radili?

- Da ti pravo kažem, ni meni nije baš sasvim jasno - reče Tamara slegnuvši ramenima - To je bila Nikina ideja. Ljudi vole ispunjavati želje pokojnicima.

- Meni se čini da se sve to posložilo samo kako biste se ti i Nika mogle ponovo sresti.

Tamara okrene očima, ustane, iz hladnjaka izvadi još jedno pivo i reče,

- Čuj, znaš što mislim o tim tvojim idejama o vrhunskom biću koje aranžira ljudske živote kao da je riječ o buketićima suhog cvijeća.

- Znam, znam... - odvrati Saša i otme joj pivo iz ruke.

- Hej, to je zadnje.

- Pola meni, pola tebi - reče Saša natočivši pivo Tamari u čašu - Jesi ti svjesna da su sad tri sata, da moji starci nemaju pojma da sam uzela auto i da se sutra, to jest danas, selim ovamo?

- Danas?

- Ne mogu više s njima... Zapravo s njom - spustivši glavu reče Saša - Poslala sam ti poruku, sjećaš se, stara me gađala štiklom.

Tamara na to zadovoljno kimne glavom i podigne čašu,

- Za zajednički život!

- Za zajednički život - nasmiješi se Saša, podigne limenku piva i otpije gutljaj - Hoćeš mi pomoći sa stvarima?

- Naravno - odvrati Tamara prslonivši hladnu čašu s pivom na razbijenu usnicu.

- Ajmo onda spavati, čeka nas naporan dan - reče Saša i protegne se - Ovo, nadam se, nije finalna verzija - doda pokazavši na ružičasti zid s dva sunca.

- Je - odvrati Tamara na putu do kupaonice.

- Još ćemo mi to vidjeti... - reče Saša, skine majicu na Lajku i spremi je pod jastuk.

U sedam ih je probudio Sašin mobitel: *Mama mia, mama mia, mam mia, let me go!* Bio je to stih od Queena koji je Saša namjestila da joj zvoni kad je zove stara. Nije odgovorila, već je samo tiho prostenjalo i otišla u kupaonicu pod tuš. Zatim je napravila kavu i probudila Tamaru koja je odbijala izaći iz kreveta jer je upravo sanjala mladića krilatih ušiju, očiju boje meda koji čuči na krovu, jede napolitanke i piše joj ljubavne pjesme. Ne sjeća se kada je

zadnji put sanjala tako lijep san. Vjerojatno nikada. „Tamara, krećemo za pola sata“, budila ju je Saša povlačeći je za prste na stopalima.

Sat vremena kasnije, nepočešljane i mrzovoljne, penjale su se stubištem do Sašinog stana. Oko usnica su imale tragove šećera i čokolade od krafni. Pojele su ih na silu, kako im dok budu prenosile stvari ne bi bilo zlo. Vrata im je otvorila Sašina majka, gospođa Kutleš koja subotom ujutro redovito gleda sapunicu *Vraćeni prsten* za koju tvrdi da ima nekakvu duboku sociološku poruku koja običnim gledateljima izmiče, ali njoj, naravno, ne. Saša tvrdi da ona gleda sapunice jednostavno zato što u njima uživa, ali ju je sram to priznati, pa zato mora izmisliti neki uzvišeni razlog. Gospodin Kutleš se slaže sa Sašom, ali se, u ženinoj nazočnosti, ne usuđuje to priznati. On se nikada ništa ne usuđuje priznati. Ono što misli, misli u sebi. Taj čovjek je tih upravo onoliko koliko je njegova supruga lajava – neizmjereno. Sve što je gospođa Kutleš od njega ikada očekivala bilo je kimanje glavom, a to ne zahtijeva glas, već isključivo rad vratnih mišića koji se, doduše, njemu često uklješće. Kada se to dogodi, gospođa Kutleš ga naziva pasivno agresivnim hipohondrom koji će sve izmisliti kako bi izbjegao svoju jedinu, svetu dužnost – kimanje glavom, odnosno, udovoljavanje njoj. U takvim trenucima, gospodin Kutleš se povlači u sobu ili na balkon kako bi u debelim, prašnjavim spisima tragao za davno zaboravljenim kajkavskim riječima dok mu njegova supruga pritom svako malo dobacuje da je „niškori“, za razliku od nje koja neumorno „popravlja ljude“. Ljude koje je smatrala „najpopravljenijima“ bili su toliko drogirani lijekovima da nisu bili sposobni ni za što drugo osim kimanja glavom. I sama je često, na kauču za psihoanalizu, kimala glavom samoj sebi, smješkajući se pritom tajanstveno i samozadovoljno kao da je upravo progutala kapsulu libidalne energije i mljevenih misli Sigmunda Freuda.

Kada su se Saša i Tamara pojavile na vratima, gospođa Kutleš je samo tiho promrsila: „Razgovarat ćemo poslije“ jer nije htjela prekidati gledanje sapunice *Vraćeni prsten*. Kad je vidjela da iznose Sašine stvari natrpane u kartonske kutije i crne vreće za smeće, skočila je s kauča usta otvorenih poput netom ulovljenog šarana. Za to vrijeme, gospodin Kutleš je bio u WC-u. To je bilo jedino mjesto na kojem se osjećao sigurnim i na kojem je, pod izgovorom da pati od zatvora, znao ostajati satima. „Sa... Sašice!“ bilo je sve što je Sašina majka uspjela izgovoriti prije no što je počela mahati rukom pred licem, poput kakve mlade, krhke gospođice kojoj hitno treba mirišljave soli. Bilo je to prvi put da ju je nazvala Sašicom. Obično ju je nazivala tukom, balavicom ili nezahvalnicom. „Pusti me na miru“, promrmljala je Saša vukući za sobom dvije vreće za smeće natrpane sivim trenirkama i posteljinom. Tamara je pognute glave hodala pored nje noseći u rukama kutiju s knjigama. Kad su izašle

na hodnik, ne bi li razbila napetost, htjela joj je natuknuti nešto o simbolici smeća, ali je odustala jer su Sašine oči bile stisnute od bijesa, a lice istočkano crvenim točkama koje su činile uzorak nalik tragovima mačjih šapa. Strpale su stvari u prtljažnik auta i vratile se natrag u stan. Ovaj put su ih u dnevnom boravku dočekali oboje – i gospođa i gospodin Kutleš. „Sašice, ti stvarno ideš?“ protisnuo je njen otac kroz brkove. Pogled mu je bio lelujav, izgubljen, kao da je govorio: „Kako ću ja sam s njom?“ Saša je samo kimnula i odmarširala u svoju sobu po novu turu stvari.

Cijela selidba trajala je manje od sat vremena. Sašina majka je iz minute u minutu sve više bjesnila da bi na kraju teatralno otišla po šaku tableta, popila ih i legla na kauč za psihoanalizu preklapajući ruke preko prsiju poput mrtvaca. To je radila otprilike svakih pola godine, u ekstremnim situacijama, kada je imala osjećaj potpunoga gubitka kontrole. Svaki put je, naravno, preživjela, jer su male, bijele tablete koje je čuvala iza televizora zapravo bile umjetni zaslađivači. Nakon što se izvalila na kauč i sklopila oči, svi su odahnuli jer su znali da se nakon takvog manevra mora praviti da umire, a ljudi na samrti ne mogu vikati, vrijeđati i bacati stvari. Za to vrijeme gospodin Kutleš je pomogao Saši da natrpa stvari u auto i prije odlaska je suznih očiju zagrlio šapnuvši joj na uho: „Sretno“. Saša je zatim sjela za volan, upalila auto, mahnula mu i nasmiješila se tako široko da joj se osmijeh omotao oko glave. Na Trećem programu Hrvatskoga radija zasvirale su marimbe, kroz prozore je zasjalo sunce, a u Lajkinim očima su zasjale zvijezde. „Lajka se vraća kući“, poželi zapisati Tamara i počne kopati po džepovima u potrazi za svojim ljubičastim blokićem.

- Uspjele smo – reče Saša dok joj se u uglovima usana gnijezdila sloboda.

- Da, jesmo, ali... Ne znam gdje mi je blokić – reče Tamara.

- Kakav blokić?

- Onaj ljubičasti u koji zapisujem...

- Nemoj mi samo reći da ti je ispao negdje u stanu – promrsi Saša – Do sada se stara sigurno već prestala praviti da je mrtva, što znači da je tamo pakao. Kad si ga zadnji put koristila?

- Shit. Znam gdje je – lupi se Tamara po čelu – Ostavila sam ga kod Nike. Zapisivala sam nešto i... Sranje.

Pomisao da Nika u tom trenutku možda čita zapise iz njenog ljubičastog blokića u Tamari je stvorila onaj poznati osjećaj izloženosti kakav mogu razumjeti jedino puževi golaći.

- Pa, dobro, možda to i nije tako loše - reče Saša - To vam je još jedan razlog da se nađete.
- Moram doći do toga što prije - ozbiljno reče Tamara - Unutra sam pisala i nešto o njoj. Ne smije to pročitati...
- A zašto ne bi pročitala? Zato što bi joj postalo jasno da ti je bitna?
- Saša, dosta mi je stresa za danas - nervozno će Tamara - Nakon samoubojstva tvoje stare, ne treba mi još i tvoje analiziranje. Nakon što ti iskrcao stvari, hoćeš li me, molim te, odvesti u Draškovićevu?
- Naravno - reče Saša skrenuvši iz Ilice u Selsku.
- Nadam se da nije čitala... - tiho reče Tamara.
- Ako jeste, onda je đubre. Meni je stara uvijek prčkala po dnevnicima. Jednom mi je čak i ispravila greške. I to ne samo pravopisne, već i stilske. Točno se sjećam... Prekrižila mi je rečenicu „Nikada nije bio zaljubljen u mene, sada znam“ i napisala „Sada znam da nikada u mene nije bio zaljubljen“.
- Majko mila, što je luda - zavrti glavom Tamara - Eto, tiranija je napokon prošla... Sad si slobodna.
- Da, sad smo slobodne... - sjetno prozbori Saša položivši lijevi dlan preko Lajke.

Kad su stigle u stan, odlučile su skuhati nešto zdravo: smeđu rižu, crvenu leću i zelenu salatu s mozzarelom. Saša je obećala da će kuhati barem četiri puta tjedno ako joj Tamara dopusti da na ružičasti zid nacрта raketu. Tamara je pristala, ali pod uvjetom da Saša više nikada ne opere zube njenom četkicom. Saša je pristala, ali pod uvjetom da Tamara više nikada preko noći ne ostavlja hranu na stolu. Tamara je pristala, ali pod uvjetom da Saša puši isključivo pored otvorenog prozora. Saša je pristala, ali pod uvjetom da spava na lijevoj strani kreveta. Tamara na to nije pristala i tu su dogovori završili.

Nakon ručka, Saša ju je odbacila u Draškovićevu 23 i vratila se natrag da raspredi stvari. Htjela ju je čekati ispred zgrade, ali Tamara si je odlučila dati vremena. Tko zna, možda joj je ovo prilika da shvati... da otkrije... Kako to da su je napravili?... Kako to da ona, Tamara Podolski, postoji?

Na prvom katu, pred vratima gospođe Mijić, Tamara se zaustavila i iz džepa izvadila kemijsku i papirnatu maramicu na koju je, što je urednije mogla, napisala: *Hvala vam, bili ste jako ljubazni i potpisala se s: Tamara (djevojka s razbijenom usnicom)*. Zatim je noktima u maramici napravila rupu i objesila je o kvaku. Zamišljala je gospođu Mijić kako sjedi na kauču i jede veliki sendvič sa zimskom salamom, ementalerom i kiselim krastavcima, gledajući neku humorističnu seriju i kikoćući se dok su joj okrugli uvojci poskakivali kao da se u njima krije roj radišnih pčela. Nakon dugo vremena, Tamara je osjetila da je nešto dala. Makar je to bila papirnata maramica s desetak grbavih slova, to davanje je bilo bitno, jer je značilo da... ima što dati. Nakon dugo vremena, osjetila je kako joj iz prsa izlazi nešto nalik gipkom, nevidljivom dimčiću. Ugodan osjećaj. Da joj je u tom trenutku pri ruci bio ljubičasti blokić, u njega bi zapisala: „Daj i imaš, uzmi i nemaš“. To se događa istovremeno, trenutačno, bez vremenskog odmaka, bez intervencije nekog tko daje jer si dao ili nekog tko uzima jer si uzeo. Nema sistema nagrade i kazne. Nema pokroviteljske figure, nema oka koje gleda, nema dirigenta koji dirigira, ali ima nje, Tamare koja odlučuje i osjeća.

Nakon zaustavljanja na prvom katu, Tamara se popela na peti kat brzo, grabeći po dvije stepenice odjednom. Pomisao da Nika možda upravo čita zapise iz njenog blokića tjerala joj je krv u uši.

- Tamara, ti si... - iznenadila se Nika kad ju je ugledala pred vratima.

Imala je na sebi istu onu kuhinjsku pregaču koju je nosila kada su se susrele prvi put. U ruci joj je bio kist, a na pregači friški tragovi ljubičaste i zlatne boje.

- Moj ljubičasti blokić - reče Tamara sa srcem u grlu.

- Tu je - odvrati Nika nasmiješivši se - Uđi...

Vrata sobe na kraju hodnika bila su otvorena i svjetlo koje je dopiralo iznutra činilo se poput svjetla na kraju tunela.

- Baš sam slikala...

- Smetam?

- Ne - odvrati Nika - U Kugli si mi rekla da se baviš ilustracijom, tražila si poduku...

- Ma, to je bilo samo... samo... ovaj... - zamuca Tamara osjećajući kako počinje crvenjeti - Htjela sam te samo...

- Upoznati?

Tamara kimne i krene duž hodnika hodajući pored Nike. Nešto u njoj se bunilo, neki divlji čovječuljak koji joj se ulogorio u glavi i koji bi najradije porekao njeno kimanje i zavrištao: *Ne, ne i ne! Susret u Kugli je bio slučajan! Ništa nije bilo planirano! Bitna si mi koliko i rđa na znaku „stop“, koliko i peronospora na listu vinove loze, koliko i žulj na ruci Kineza koji radi na traci! Jebi se!*

- Razumijem... Kako ti je usnica? - upita Nika položivši ruku preko Tamarinog ramena na što čovječuljak u Tamarinoj glavi naglo zamukne.

- Dobro. Tu i tamo malo prokrvari, ali prolazi...

- Hoćeš vidjeti što slikam? - upita Nika pokazujući rukom prema otvorenim vratima sobe iz koje je dopirala jarka, bijela svjetlost.

Tamara kimne, a čovječuljak se opet pobuni: *Ne idem u sobu! Ne zanimaju me tvoje slike! Tu sam radi ljubičastog blokića! Ne radi tebe, radi blokića, ti usputna spodobo, miči mi se s puta, jel me čuješ!?* Nika ga, naravno, nije čula, a Tamara ga je ignorirala što je čovječuljka silno pogodilo, te je odlučio štrajkati glađu.

- Dođi - reče Nika ušavši u prostoriju koja je izvana izgledala kao kutija puna svjetla.

Tamara zakorači za njom i nađe se u sobici osvijetljenoj s četiri snažna reflektora uperena u zidove.

- Ovo mi je najbolje osvijetljenje - reče Nika - Osim toga, reflektori jako griju, pa mogu raditi kratkih rukava.

U sredini sobice nalazio se štafelaj sa slikom. Mnoštvo ljubičastih i bakreno zlatnih linija vijugalo je preko platna ispreplićući se poput klupka vune koje je upravo ispalo iz šapa zaigranog mačića.

- To je pupak - reče Nika.

- Pupak?

- Da - odvrati ona - Moj pupak. Malo je čudan, pa na slici izgleda...

- Kao korijenje - dovrši Tamara.

- Baš sam to htjela reći. Eto, imam čudan pupak, što mogu - slegne ramenima Nika - Valjda ga je prerezao neki nespretnjaković. Kakav je tvoj?

- Moj?...

- Pupak.

Tamara zbunjeno zadigne jaknu i majicu i pokaže svoj elipsasti pupak okružen jastučićima sala na što čovječuljak u njenoj glavi naglo završiti: *Moj pupak je moja stvar! Tvoja slika je sranje! Nitko normalan ne slika vlastiti pupak! Radije ću umrijeti od gladi nego ti pokazati pupak!*

- Tvoj je lijep - reče Nika nasmiješivši se.

Tamara šutke spusti majicu, a čovječuljak u njenoj glavi iščupa jedan akson, napravi omču i stegne si je oko vrata: *Reci joj da odjebe ili ću se objesiti! Ja ili ona! Biraj!*

- Imala sam sreće - reče Tamara dok se čovječuljak batrgao stežući si omču oko vrata.

Kroz zadnje hroptaje je izgovorio: *Sreće!?... Imala si sreće!?... Zbogom.*

- Ajmo u kuhinju - reče Nika - Hoćeš kavu ili čaj?

- Radije bih nešto hladno... radi usnice.

- Ledeni čaj?

- Može.

Dok su izlazile iz sobe i ulazile u kuhinju, u Tamarinoj glavi je vladala tišina kakvu dugo nije čula. Jer, tišina se čuje, znate, nije to tek puko odsustvo zvuka. Odsustvo zvuka ne postoji. Čak i u „gluhaj sobi“ postoji šum živaca i krvi koji nikada ne prestaje... osim kada čovjek umre. A kada umre, onda nema onog tko sluša, pa nema ni tišine.

- Blokić ti je na stolu gdje si ga i ostavila - reče Nika perući nad sudoperom ruke od ljubičaste boje koja joj se uvukla pod nokte.

- Jesi li... ovaj... Jesi li ga otvarala? - upita Tamara skinuvši jaknu i sjedajući za stol.

- Nisam. Nemam običaj kopati po tuđim stvarima - odvrati Nika pomalo uvrijeđeno.

Dok je brisala ruke o kuhinjsku krpu gledala je u Tamaru.

- Ma, to sam i mislila, ali morala sam pitati, jer... eto, baš mi je danas prijateljica pričala kako joj stara kopa po dnevnicima i ispravlja pravopisne greške.

- Nismo svi isti - reče Nika, odloži krpu i otvori hladnjak.

Tamara uzme svoj blokić, prelista ga i zastane na jednoj od stranica pri sredini. *Nika je totalno bolesna osoba. Razroka je i uopće ne znam kako je gledati u oči. Ne vjerujem da sam ikada bila dio njenog tijela, mora da su me zamijenili u rodilištu.*

- Izvoli - reče Nika pruživši Tamari čašu ledenog čaja.

- Hvala - reče Tamara zagledavši se u tanki ožiljak koji je presijecao Nikine usne - Otkud ti to? - upita pokazavši prstom na ožiljak.

Nika sjedne pored nje, otpije gutljaj hladne kave iz šalice koja se nalazila na stolu i zagleda se u košaru s voćem kao da se tamo krije šaptač koji će joj pomoći da se sjeti teksta koji bi trebala izreći.

- Pričala sam ti prošli put da sam bila u logoru - reče Nika skidajući noktom ostatak boje sa zanoktice - Isti čovjek koji mi je tetovirao dlan razbio mi je usnicu.

- Sad mi više ništa nije jasno - reče Tamara vrhom kažiprsta dodirujući posjekotinu na svojoj donjoj usni - Ja sam se rodila 1995. Kad si bila u logoru?

- Od veljače 1992. do siječnja 1993 - reče Nika kuckajući noktima o stol - Prekjučer sam prestala pušiti. Čini mi se da ću opet početi...

- Nemoj.

- Nije to baš tako lako... Ti nikada nisi pušila?

- Nedavno sam prestala - reče Tamara misleći na hašiš.

- To je dobro. Jesi za komad pite? Ostalo je od jučer...

- Ne bih, hvala... Radije bih da se vratimo na temu koju smo započele - reče Tamara oslonivši se laktovima na stol - Ja nekako... stvarno želim shvatiti... kako to da postojim.

- Kako to da postojiš?... - ponovi Nika prstima protrljavši čelo.

- Da, mislim, sve to što ste napravili je tako... tako... neprirodno i... Napravili ste me na silu. Zašto?

- Na silu? - upita Nika premjestivši šalicu s kavom daleko od sebe kao da nešto odbacuje.

- Tako je - tvrdo odvrati Tamara.

- Smatraš da je to bila greška?

Tamara kimne glavom stisnuvši usnice do boli.

- Radije bi da te nema?

- Otkud znam? Ne znam kako je ne postojati.

Nika zatvori oči i položi dlan preko svog čela kao da provjerava ima li temperaturu.

- Koliko dugo tako razmišljaš?

- Koliko dugo?... Pa, oduvijek.

- Oduvijek? I kao dijete si tako razmišljala?

- Ma, ne... Zapravo, otprije godinu dana, ali nekako... kao da sam uvijek imala osjećaj da nešto nije u redu sa mnom.

Nika ustane i natoči si čašu vode. Kretala se polako, kao da želi dobiti na vremenu.

- Nisam ti htjela pričati o ovome... ali, izgleda da moram - reče vrativši se za stol.

Tamara u vrhovima prstiju osjeti trnce.

Nika iz džepa izvadi papirnatu maramicu.

Tamara se čvrsto primi za čašu s ledenim čajem.

- Dok sam bila u logoru, silovali su me. Mene i još desetak žena - reče Nika polako parajući maramicu na sitne komadiće - Silovali su nas svaki dan sve dok nismo zatrudnjele. Zatim su nas držali u logoru do sedmog mjeseca trudnoće. Nakon toga su nas poslali natrag na hrvatski teritorij. Htjeli su da rodimo tu djecu. Htjeli su da se njihovo sjeme proširi. I uspjeli su. Rodila sam sina kojeg nisam htjela ni pogledati. Odveli su ga nekud i to je bilo to. Sve smo reagirale isto. Imale smo osjećaj da su ta djeca... oni. Mrzile smo ih.

Na stolu su se množili meki, bijeli, papirnati komadići.

- Preživjela sam, ali ne sasvim. Nešto u meni je umrlo. Od tada uvijek nosim sa sobom ovo - reče i s desnog uha skine naušnicu s bijelom, sedefastom kuglicom - To nije biser... To je otrov koji se lako otapa u vodi. Zarekla sam se samoj sebi da ću, ako se ikada nađem u tako groznoj situaciji, ubiti. Nikola je znao za to... Ne za silovanje, nego za otrov. Molio me da mu ga dam, sjećaš se, i ti si bila tu kad je htio da ga ubijem. I ja bih ga zaista ubila, vjeruj mi... ali, to bi mi uništilo život, završila bih u zatvoru. Znam kako je to željeti umrijeti, a ne imati snage za samoubojstvo. Nagon za preživljavanjem je ponekad pravo prokletstvo. Zarobi te, natjera te da živiš. Na silu. Ti si za sebe rekla da smo te napravili na silu... A što bi rekla za dijete koje je nastalo silovanjem? Ako je itko ikada bio napravljen na silu, onda je to bio Hrvoje - drhtavo se osmijehne Nika - Moj sin, Hrvoje... Nazvala sam ga tako ne bih li bar malo napakostila njegovom ocu... koji je, nadam se, mrtav - reče i rastrgane komadiće papirnate maramice počne skupljati na hrpu - Ne pričam ti ovo bezveze, Tamara, ne želim ti se jadati. Hoću ti objasniti... Godinu i pol nakon što sam rodila Hrvoja, rodila sam tebe. Zašto sam to napravila? Jer sam poznavala tvoje roditelje, znala sam koliko žele dijete i znala sam da ja to mogu... roditi dijete i odmah se odvojiti od njega... to sam već jednom napravila... ali ovaj put sam htjela da to bude nešto lijepo i plemenito... nešto što će poništiti sav onaj užas. Eto, tako si nastala. To je ono što te zanimalo, zar ne? Ti se pitaš što nije u redu s tobom, gdje je došlo do greške?... Nema greške, Tamara. Ako Hrvoje nije bio greška, ne možeš biti ni ti - reče gurnuvši hrpicu papirića sa strane i zagledavši se Tamari u oči - Hrvoje mi se javio prije pola godine. Ne znam kako je došao do mene, ljudi u prihvatilištu u kojem sam ga ostavila su morali držati moje podatke u tajnosti, ali očito nisu... Možda je potkupio nekog, tko zna. U svakom slučaju, došao mi se zahvaliti.

- Zahvaliti?...

- Da. Na tome što sam ga rodila. I na tome što sam ga ostavila.

Sljedećih nekoliko trenutaka kuhinjom je tapkala spora, repata tišina nalik pretučenoj životinji koja je zalutala, ali se na to svoje lutalaštvo već toliko navikla da joj je svako mjesto počelo izgledati kao dom.

- On, naravno, ne zna da je nastao silovanjem. Nikad mu to ne bih rekla, ta informacija bi ga vjerojatno užasnula. Došao mi je reći da je sretan, da su ga usvojili divni ljudi, da ima djevojku koja se zove Tina i da studira pravo. Jesi čitala *Fausta*? Ima jedan poznati Goetheov citat: *Dio sam one sile koja vječno želi zlo, a vječno čini dobro*. To je apsurd zbog kojeg sam

ti počela sve ovo pričati. Ti, koja si bila toliko željeno dijete, došla si me optužiti. On, koji je bio toliko neželjen, došao mi se zahvaliti.

Tamara vrhovima prstiju desne ruke polako i oprezno, kao da bi se mogla opeći, dotakne hrpicu bijelih, papirnatih komadića maramice. Zatim ustane, tiho reče:

- Hvala... na informaciji - i krene prema vratima.
- Svrati ponekad - reče Nika.
- Možda... budem - reče Tamara, i polako, kao da za sobom vuče mrežu punu školjaka, ode.

1 x 0 = 1

- Daj se pomakni... - prošapće Tamara pokušavajući ramenom izgurati Sašu na desnu stranu kreveta.
 - Pusti me da spavam - promrmlja Saša i okrene joj leđa.
 - Pustit ću te kad se makneš, lijeva strana je moja.
 - Ne mogu vjerovati... - uzdahne Saša i upali noćnu lampu - Usred noći me budiš da...
 - Nije usred noći, tek je jedanaest. Kad si zaspala?
 - Ne znam... - protrlja oči Saša - Valjda oko devet. Gdje si bila tako dugo?
 - Zadržala sam se kod Nike, a onda sam još švrljala gradom... Čudan dan danas. Dug...
 - Ja znam zašto je meni dan bio dug... - reče Saša i dohvati cigarete s noćnog ormarića.
 - Zašto?
 - Čekala sam da me nazove Edvard.
 - Dogovorile smo se da pušiš samo kraj otvorenog prozora - protisne Tamara.
 - Od sutra... - reče Saša i zapali cigaretu.
 - Sutra je za sat vremena, držim te za riječ - odvrati Tamara - I? Je li Edvard nazvao?
 - Ne, ja sam nazvala njega - reče Saša polako otpuhujući dim - Otpilila sam ga.
- Oči su joj bile stisnute kao u egipatske mačke.
- Za ozbiljno ili?
 - Za ozbiljno. Rekao mi je da se sutra ne možemo naći jer mora ići kod krojačice. Dao si je sašiti odijelo...
 - Odijelo? Zašto?
 - Ne znam - reče Saša dohvativši s poda praznu vrećicu od čipsa i otresavši pepeo u nju -

Znam samo da mu je smeđe odijelo na bijele pruge važnije od mene.

- Kažem ti, on bi radije hodao sa šofer šajbom nego s tobom.

- O čemu ti to?...

- Šofer je muškog roda, a šajba ženskog, kužiš? - reče Tamara namještajući jastuk pod glavom - Dobije i jedno i drugo... Dva u jedan.

- Jesi duhovita... - okrene očima Saša - On nije homić, Tamara, rekla sam ti to.

- Nije homić, nego bipsić.

- Ma, nije ni bipsić, nego... kreten. Znaš što mi je rekao za Lajku?

- Što?

- Da je u raketi uspjela preživjeti samo nekoliko sati jer je bila preslaba - reče Saša - Po njegovom mišljenju, trebali su je podvrgnuti težim treninzima.

Na spomen rakete Tamara baci pogleda na ružičasti zid sa suncima.

- Majko mila... - ispusti ugledavši nezgrapnan crtež bijele rakete i nekakvu smeđu fleku pored nje - Što si mi to napravila od zida?

- Ne vidi se dobro jer je polumrak - reče Saša brzo ugasivši noćnu lampu - Odnosno, mrak.

- Što je ono smeđe pored rakete?

- To je Lajka - tiho reče Saša - Nije mogla stati u raketu, pa sam je nacrtala izvan... Malo liči na klokana. Jebi ga, nisam baš neka umjetnica... to sam tek sad shvatila. Ljutiš se?

Tamara se počne smijati. Bio je to smijeh očajnika koji je digao ruke od svega i potom shvatio da je sve ono što ga je do tada činilo očajnim zapravo jedna dobra, slana šala.

- Ne ljutim se - reče Tamara buljeći u mrak ispred sebe - Nemam više snage za ljutnju.

- Napokon - reče Saša ugasivši cigaretu - Kako je bilo kod Nike?

- Ludo.

- Jesi doznala nešto novo?

- Jesam.
- Što?
- Pričat ću ti sutra.
- Je li ti lakše?
- Mislim da je... ne znam... ne mogu to objasniti... nešto se promijenilo.
- Mene je u osam nazvala stara - reče Saša namještajući jastuk ispod glave - Rekla je da je bila na hitnoj i da su je jedva spasili.
- Ma, daj... - preneraženo će Tamara - Nemoj mi reći da je popila prave tablete.
- Ma, nije, kaj ti je...
- Ali, ako je zvala hitnu...
- Nije zvala hitnu, nego je sjela u auto i odvezla se na hitnu. To mi je rekao stari. Kasnije ga je nazvala sestrična radi nekog članka za časopis i slučajno spomenula da je stara bila kod nje na kavi.
- Kako laže... Da mi je znati otkud joj inspiracija za takve stvari - reče Tamara.
- Od pacijenata - mrzovoljno će Saša - Stalno govori kako su pacijenti njeni učitelji.
- To sam već čula negdje... Tu rečenicu kao da je izgovorio neki poznati psihoterapeut.
- Da, to je rekao onaj Amerikanac... - zastane Saša pokušavajući se prisjetiti imena - Zaboravila sam kako se zove. U svakom slučaju, ona je to shvatila doslovno. Umjesto da pomogne pacijentima da prestanu manipulirati, ona uči od njih kako se to radi.
- Jebote, luda je ko raketa - reče Tamara - Sorry, obećala sam da neću govoriti protiv nje...
- Ma, slobodno govori što god hoćeš - promrsi Saša - Zadnji put se pokušala ubiti umjetnim zaslađivačem kad sam joj rekla da neću ići na doktorat. Mislila sam da više nikad neće baš tako popizditi... Nakon ovoga danas, nemam više živaca braniti je.
- Drago mi je da si se makla od nje... - reče Tamara.
- I meni - reče Saša.

- Ajmo sad spavati, ostavi to iza sebe, imale smo naporan dan.
- Imaš pravo, pričat ćemo sutra – reče Saša, ispusti jedan duboki uzdah i okrene se na bok – Laku noć...
- Laku noć.

Ovaj put izašao je iz stropa, izlučila ga je bjelina. Ostao je lebdjeti dva metra iznad kreveta, najprije sasvim bijel, da bi mu se zatim iz sićušne točke u grudima počela širiti tama, kao da mu je netko u srce kapnuo kap crtaćeg tuša. Bio je to njen stari znanac, kradljivac biti. Tresao se poput padavičara i kroz škrgutanje zubima pjevušio neku zavodljivu pjesmu koja nije imala ni početak, ni kraj, već samo sredinu. „Tebe nema!“, viknula je Tamara na što se kradljivac nasmijao smijehom koji dolazi izdaleka. „Tebe nema“ odvratio joj je on pljunuvši u šake i zagladivši svoju sjajnu, crnu kosu unatrag. „Ti si san!“, viknula je Tamara, ali joj je glas bio tanak i cvrkutav, kao da je progutala pištaljku. „Ti si san“, odvratio joj je kradljivac biti kojeg je ponavljanje njenih riječi silno zabavljalo. Od užitka je podigao ruke iznad glave i počeo pucketati prstima kao da pleše na narodnjake. Tamara se u tom trenutku sjetila da je, kad je bila mala, njena omiljena uzrečica bila je „Jen, dva, tri, sve što govoriš to si ti!“ To je izgovarala svaki put kad bi je netko uvrijedio. Sada, kradljivac biti se koristio njenim trikom. Sve što je ona govorila njemu, on joj je, poput jeke, vraćao. Zato je ušutjela nadajući se da će i on uzvratiti šutnjom. No, prevarila se. „Vrijeme je da te obuhvatim“ izgovorio je tonom kakvim kirurzi od medicinskih sestara traže da im dodaju skalpel. Zatim je zaokružio svoje tanke, blijedo-ljubičaste usnice u oblik slova o i iz usta mu je počeo izlaziti kolut dima. Tamari je odmah bilo jasno da to nije običan kolut dima, jer je iz trena u tren postajao sve veći, dok je kradljivac bivao sve manji i manji. Upuhao je sebe u dim i nestao poput djeteta kojeg je usisao vlastiti balon od sapunice. U tom trenutku, Tamari je sinulo: vibrirajući dimni kolut u biti je nula. „Kad te obuhvatim, napokon ćemo biti skupa“ izrekla je nula svojim nepostojećim ustima i počela se spuštati prema Tamari koja je za to vrijeme, poput novorođenčeta, refleksno trzala nogama. Ruke su joj bile teške, vrat ukočen, jedino su joj se noge batrgale, kao kukcu koji se prevrnuo na leđa i sada ne zna kako se ponovo osoviti na noge. „Ti si jedna maaaala, smijeeešna djevooojčica“ izrekla je tada nula, treskajući se poput podbratka pretile operne pjevačice, „Ti si jednoooo velikoooo ništaaaa“. Da je Saša bila budna, sigurno bi joj dobacila neki komentar tipa: „E, ova je fakat luda. Ona je, molim te lijepo, nula, a tebi kaže da si ništa!“. Ali Saša nije bila budna. Štoviše, Saša nije bila ni pored nje. Bacivši ukočeni pogled pored sebe, Tamara je shvatila da uopće ne leži u krevetu, već u

fotografiji. S lijeve strane bio je njen otac, a s desne njena majka. Ona, Tamara, bila je u sredini, nasmijana. Nasmijana? Da, usta su joj bila rastegnuta kao na reklami za lasersko izbjeljivanje zuba. Ispod te prividne nasmijanosti, bila je ukočena poput mrtvaca. Ta ukočenost ima i svoj naziv: paraliza sna ili paraliza spavanja. Ali poznavanje terminologije joj ništa ne znači dok nepomično leži zarobljena u ostakljenoj fotografiji, a nula se milimetar po milimetar, poput golemog prozirnog najlona za umatanje pilećih bataka, polako spušta k njoj. „Povežimo se“, odbrujala je tada nula koja se nalazila na svega desetak centimetara od Tamarinog nosa. „Jedan puta nula je jedan, dva puta nula je dva, tri puta nula je tri“, ponavljala je Tamara u sebi dok su joj se usta i dalje ukočeno smješkala kao da se s nulom sprema proćaskati o vremenskoj prognozi ili o domaćim i GMO rajčicama s Dolca. I tada je sletjela. Nula se spustila i razbila sliku u kojoj je Tamara ležala na bezbroj oštih, svjetlucavih komadića.

- Aaaaaaaa! - vrisne Saša, žestoko se trzne i upali noćnu lampu - Shit...

- Saša?...

- Sanjala sam... da smo... - promuca Saša trljajući se po čelu - Edvard i ja na medenom mjesecu... negdje na Karibima, plivamo u oceanu... ja vidim morskog psa kako pliva prema njemu i...

- Smiri se, to je bio samo san - reče Tamara oprezno pomičući šake i stopala kao da to radi po prvi put u životu.

Čitava je. Nije pukla. Nije slika. Nije od stakla.

- I ja sam sanjala nešto - reče Tamara - Neki užas... Spominjala sam ti već tu spodobu koju sanjam skoro svake noći...

- Kradljivca biti? - upita Saša namjestivši jastuk iza leđa i naslonivši se na zid.

- Da, tako sam ga nazvala - reče Tamara buljeći u strop - Sanjala sam da se pretvorio u golemu nulu koja me hoće... obuhvatiti.

- Obuhvatiti? Kaj ti to znači?

- To je kao... - reče Tamara polako stisnuvši donju usnu, sretna što osjeća bol - Kao da će me uvući u svoj svijet... kojeg zapravo nema... i mene više neće biti.

- Meni je to jasno ko dan - reče Saša svojim poznatim, analitičkim tonom - Krug je simbol majke, odnosno trbuha, maternice u koju se želiš vratiti, a zapravo ne možeš i zbunjena si, jer pravu majku više nemaš, a surogat-majka ti je nepoznata, strašna, tako da, uzmemo li u obzir da si zbog traume sklona naglim regresijama, ovaj san predstavlja tvoje suočavanje sa...

- Daj, Saša, molim te - prekine je Tamara - Pokušavam ti objasniti da sam po prvi put dobila bitku, a ti mi pod nos guraš nekakvu maternicu. Kako ne kužiš? Sve je puklo, a ja sam preživjela - reče okrenuvši Saši leđa i ogrnuvši se poplunom oko vrata.

- Misliš, u snu?

- Pa, da, gdje drugdje nego u snu - promrmlja Tamara praveći se da joj se spava.

- Pobijedila si kradljivca biti?

- Pa, ne bih baš rekla da sam ga pobijedila, nego... - okrene se Tamara prema Saši - Imam osjećaj da je upotrijebio svoje najjače oružje... a mene i dalje ima.

- Čuj, nakon ovakvog razgovora mi se više uopće ne spava - reče Saša i ustane iz kreveta - Jesi ti svjesna da mi uopće nismo proslavile moje useljenje?

- Saša, četiri su sata, pa nećemo valjda sad piti...

- Nećemo piti, nego ćemo nazdraviti - reče Saša kopajući po jednoj od kartonskih kutija koje su ležale razbacane oko kreveta - Imaš vadičep?

- Imam - reče Tamara izvukavši se iz kreveta - U kuhinji je, u ladici s beštekom.

- Vidi što imamo - reče Saša, pruži Tamari butelju crnog vina i ode u kuhinju.

Tamara primi bocu u ruke i promotri je pod svjetlom noćne lampe. Tamnozeleno, gotovo crna boca nije imala ni naljepnicu ni omot oko čepa.

- Kakvo je to vino? - upita.

- Samo malo... - promrmlja Saša kopajući po ladici u potrazi za otvaračem - A, tu je! - reče i vrati se do Tamare s dvije čaše i vadičepom.

Stajale su nasred stana, krmeljive i raščupane. Tamara je na sebi imala bijele gaćice i

ružičastu potkošulju, a Saša sivu majicu i bokserice. Obavijene polumrakom i okružene poluraspremljenim Sašinim stvarima, gledale su se sneno i odlučno.

- To je vino s Titanika - reče Saša, odloži čaše na pod i primi bocu u ruke.

- Nemoj me zezati... - ispusti Tamara osjećajući kako joj se čeljust polako opušta prema dolje - Maznula si je?

- Nisam je maznula, zaradila sam je.

Saša bedrima stisne bocu i vadičepom počne bušiti tamno sivi, pluteni čep.

- Stara je ovo vino kupila od moje love... Dakle, moje je! - podvikne i snažno povuče čep prema van.

- Majko mila... - tiho promrmlja Tamara zagledavši se u čep - Je li piše što na njemu?

- Na čepu?... Ne.

- Ja sam mislila da će valjda pisati neka godina ili nešto... Kako znaš da je to vino s Titanika?

- Nemam pojma. Pitaj moju staru... - reče Saša i pomiriše čep - Kao da malo ima miris po algama.

Tamara primi vadičep, zatvori oči i pažljivo pomiriše čep.

- Briješ... Meni malo... kao da smrdi na naftu.

- Ne seri. To je vino s Titanika i kvit - ozbiljno reče Saša - To više nije pitanje vjerovanja, već odluke. To sam naučila od tebe... - doda dohvativši čaše s poda i pruživši Tamari njenu - Baš kao što si ti odlučila da Futrić ne putuje kroz ljude putem pogleda, tako sam i ja odlučila da ovo vino definitivno je s Titanika.

- Kužim... - reče Tamara dok joj je Saša polako točila opojno, tamno crveno vino u čašu - Sorry što sam posumnjala.

- Sumnja je u redu - reče Saša natočivši i sebi - Ali u ovom trenutku nam ne treba. Zamisli, molim te, ovo vino je bilo na četiri tisuće metara!

- Jebote... - tiho ispusti Tamara - Tamo žive one svjetleće ribe... i meduze... i divovske lignje.

- Fakat... I hladno je... puno kostura...
- Nema više kostura... pojele su ih ribe - reče Tamara.
- Ma da... Kaj ti misliš da morski psi žvaču kosti ko ovi naši psi na kopnu? Kosti su tvrde, sigurno su još dolje - reče Saša i nakašlje se kao da želi privući pažnju nevidljivih uzvanika - Mnogi su na Titaniku poginuli, ali ova boca je preživjela - svečano reče i kucne o Tamarinu čašu - Zato, živjeli!
- Živjeli! - reče Tamara, zatvori oči i otpije gutljaj - Mmm... Odlično je.
- Rekla sam ti ja... Staro je više od sto godina.
- Tako je dobro da mi se čini da ona smeđa mrlja koju si napravila na zidu fakat nije klokan, nego Lajka.
- Tako je dobro da mi se čini da ćemo stvarno moći živjeti skupa - reče Saša.
- Tako je dobro da bih te uskoro mogla zagrliti... iako postoji opasnost da taj svrab s tvog lica prijeđe na moje - reče Tamara.
- To nije svrab, nego dermatitis. I, za razliku od tvoje depre, sigurno nije zarazan - reče Saša i podigne čašu u zrak - Za budućnost...
- Za budućnost - reče Tamara, okusi vino iz hladnih dubina i osjeti toplinu u prsima.

Tomica Šćavina

Rođena 1975. u Vodicama. Diplomirala je psihologiju na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Predaje psihologiju kreativnosti i psihologiju likova na Sveučilištu Vern i vodi radionicu kreativnog pisanja „S one strane pisanja“ u Centru za kreativno pisanje CeKaPe.

Njen prvi roman *Brod za Lajku* ušao je u finale za nagradu VBZ-a, a s drugim romanom *Povratak genija* osvojila je nagrade Sfera i Artefakt. Njen treći roman *Soba na dnu mora* također je ušao u finale za nagradu VBZ-a.

Poeziju je objavljivala u časopisima Rival, Zarez i Poezija.

Objavila: *Unutarnji kompas* (eseji i kolumne, 2009), *Brod za Lajku* (roman, 2011), *Koordinate sreće* (eseji i kolumne, 2012), *Povratak genija* (roman, 2013), *Ornamenti pada* (poezija, 2014), *Krotitelj oblaka* (slikovnica, 2015), *Legenda o ljubavi* (slikovnica, 2017), *Puni krug* (eseji i kolumne, 2018), *Soba na dnu mora* (roman, 2019).

Biblioteka Online

knjiga 262

Tomica Šćavina**BROD ZA LAJKU**

drugo, izmijenjeno izdanje

© 2024 Tomica Šćavina

© za elektroničko izdanje: Društvo za promicanje književnosti
na novim medijima, 2024

Izdavač

Društvo za promicanje književnosti
na novim medijima, Zagreb

Za izdavača

Krešimir Pintarić

Urednik

Davor Ivankovac

Fotografija

alexgalex67 / Pixabay.com

Objavljeno

14. srpnja 2024.

ISBN 978-953-374-253-3 (HTML)

ISBN 978-953-374-254-0 (EPUB bez DRM)

ISBN 978-953-374-255-7 (PDF)

ISBN 978-953-374-256-4 (MOBI)

Prvo izdanje

Naklada Jesenski i Turk, Zagreb, 2011.

**Knjiga je objavljena uz financijsku potporu
Grada Zagreba i Ministarstva kulture i medija
Republike Hrvatske.**